Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 665
DUMINICA 3 SEPTEMBRIE 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

TG. MUREȘ 2 IX 33
...ureș

Poezie germană oarecare

Domnului G. Călinescu

Melancolică îmi apare, între toate, viața poeziei lirice. Am negreșit în vedere numai producția normală, nu pe revoluționarii de geniu.

Lirica se înfățișează, esențial, cu ambiția tinereței. De aceia mai ales mucegăirea stilului liric dă o atât de lamentabilă priveliște. Este figura boțită, cu scliviseală pe deasupra, a unui berbant sentimental ajuns octogenar. Lirica este, pentru avântul poetic, locul celor mai regretabile imprudențe. Poate în nici un alt gen nu riscă poetul atât ca în lirică, să-și vadă cu ochii înscrierea în muzeul vechiturilor literare. Mai mult decât pe orice alt făuritor de frumusețe verbală îl pândește pe poetul liric filologul, încă din viață. Iar când i-au trecut poetului două duzini de ani peste groapă, eruditul istoric al literaturii, adesea cu mare casnă numai, isbutește să ne aducă a bănui cum a fost viața unui text liric pe când trăia întreg.

Din veche deprindere de a citi carte literară răsfoiam dăunăzi colecția de poezii a lui Lenau. A murit în 1850. A încetat de scris pe la 1840 aproximativ. Poet liric și nebun: complet inventar pentru banala glorie pe care o decernă mulțimea, dela romantism încoace, producătorilor de artă și literatură. Sub asemenea auspicii ruina unei poezii ca a lui Lenau capătă un relief penibil.

In istoria artelor stăpânește, s'ar zice, un diavol ironic. Din partea cititorului neerudit răspunsul cuvenit acestei ironii nu poate fi decât naivitatea deplină: să refuze net poezia învechită, și să nu-i pese de gustul generațiilor viitoare.

Cartea lui Lenau era lirică tumultoasă, pe toate coardele romantice, — pe vremea lui. Astăzi, — această poezie cu părul în vânt sună a *Lesebuch* pentru clasele superioare. Astfel cu anii, un tânăr interesant la culme, se preface în burghez searbăd, buhav, ce nu mai merită nume propriu.

Lirica lui Lenau s'a absorbit în poezia germană normală. — Normală nu înseamnă cumva aici în totul: de calitate inferioară. Am în vedere materia poetică ce se strânge cu vremea, sporind și prefăcând rezervorul tradițional al limbilor cultivate. In acest rezervor putem afla posibilitățile artistice ale graiurilor naționale. Pornind dela un exemplu întâmplător găsit în Lenau voiu spune oarecare particularități ale poeziei nemțești normale.

Wo kein Strahl des Lichtes blinket, Wo kein Tau von Traenen sinket In die Stille nieder, Und hinaus in alle Weiten Naechtlicher Vergessenheiten Dringen deine Lieder. — Die entflohn und nicht mehr kamen, Freuden mit verlornen Namen, Kannst du wiederbringen; Lauschend treten alle Schmerzen Leiser auf in meinem Herzen, Hören sie dich singen.

Să uităm degrabă, cât se poate, rima *Schmerzen-Herzen*, care scandalizează urechea cunoscătoare de poezie germană; justificată, ea nu e, astăzi, nici ca rimă populară; este rimă proastă, curat. De altfel bucata nu e tratată în stil popular.

Dimpotrivă: să ascultăm lung frumusețea acustică a verbelor *blinket—sinket*. Stranie sonoritate: metalică și catifelată totodată. Și ce pătrunzătoare impresie de lumină sonoră în cuvântul *Strahl!* Cea mai luminoasă dintre vocale isbucnește împroșcată de grupul consonantelor *str*, ce formează o descărcătură onomatopoetică de o puternică plenitudine. Apoi, în al treilea vers, scurta cădere — *in die Stille nieder*, în tăcerea unde ajung să răsune cântecele; și nu în tăcere numai, ci „colo departe, în întinderile uitărilor noptatice". As vrea ca această traducere a mea, textuală cât mi-e posibil, să vă facă numai a simți puterea proprie a originalului: *in alle Weiten naechtlicher Vergessenheiten*, — un caz evident de frumusețe specifică poeziei germane. Impreunarea: *naechtliche Vergessenheiten*, scrisă acum vreo nouăzeci de ani e poezie nemțească vie încă astăzi. Mai vie poate decât în zilele apariției sale, când multora va fi părut cumva o curiozitate excesiv de obscură.

Primele versuri din a doua strofă, prin o răsturnare sintactică rafinată, adâncesc perspectiva misterioasă din *alle Weiten naechtlicher Vergessenheiten.* — *Die entflohn und nicht mehr kamen...* Cine sunt acele ce au dispărut și nu s'au mai întors?

Este în începutul acesta o minunat de tainică insinuare. Al doilea vers abia, aduce substantivul: *Freuden*. Și misterioasa indeterminare se amplifică prin epitetul de obscură vrajă: *mit verlornen Namen.* Apoi personificarea durerilor, toate, care ascultând cântecele *ei* trec prin suflet cu pas mai ușor, — această personificare rezolvă în o prelungă notă gravă melancolia stăpânită, cu infinit răsunet, a scurtei meditații.

S'au scris aceste versuri prin anii 40 ai veacului trecut, puse sub titlul dureros de demodat: *An Agnes.*

Ne este prețios exemplul fiindcă, în învechit cadru, înfățișează frumuseți vii încă ale graiului german. Nu sună a Lenau anume; ci e poezie germană normală, frumusețe proprie a vorbirii germane, căreia lirismul cel nou. i-a fost dăruit cu mulți ani înainte decât altor neamuri europene. Echivalențe la *naechtliche Vergessenheiten* sau *Freuden mit verlornen Namen,* inversiuni de o expresivitate atât de pătrunzătoare ca acele din care e formată a doua strofă, nu cred că s'ar putea ușor găsi în vre-o altă poezie europeană din aceeaș epocă, și cu deosebire greu în vre-o poezie romanică. Limbii nemțești îi este firească o putere de creare asemenea celei elinești. Bogăția compunerii și a derivării, așezarea liberă a vorbelor după impulsul afectiv, în sfârșit „popularitatea" — este doar vorbirea care, în scrisul literar chiar, se dispensează cea mai bine de elemente cărturărești și străine — toate acestea ne fac să înțelegem cum germana e grai liric prin excelență.

Din *Irrlicht* (flăcările rătăcitoare de pe mlaștini) Goethe derivă pe *irrlichtelieren.* Cum vom putea istovi densitatea intuitivă a acestui verb, prin *un* cuvânt în vre-o limbă neolatină? Și în ce vorbă am putea concentra subtila simțire a scurgerii timpului comprimată într'un compus ca *heranwachen* (*wachen* = a veghea), în versurile cunoscute: O sähst du, voller Mondenschein, Zum letzten Mal auf meine Pein, Den ich so manche Mitternacht An diesem Pult *herangewacht!* — Implinirea de istov a unei acțiuni o exprimă Germanul, uneori, prin derivări cu prefixul *er: Ich sterbe und sterbe, und kann nicht ersterben,* zice, mi se pare, tot Goethe; iar în al doilea Faust stă versul: So viel *Erschrecklichstes* im engsten Raum! — Nu *Schrecklichstes*, ci *Erschrecklichstes:* toată vigoarea activă a verbului *erschrecken* condensată în substantiv.

Dar acumularea incomparabilă în vorba lui Mephistopheles când dă cu ochii de goliciunile savuroase ale îngerilor: Es ist mir so behaglich, so natürlich... So *heimlich-kätzchenhaft begierlich,* — îngrămădirea aceasta de calificative substanțializate, un lanț de stări ale simțurilor transpuse oarecum în palpabil !...

Pe copilandrul Eminescu poezia germană trebuie să-l fi îndemnat a deriva un verb ca *răsgeme* (Sau ca lira sfărâmată ce *răsgeme* îngrozitor. — *La o artistă*, publicat în 1868). Să ne reînviem însă noutatea frumuseții în versurile: Dar atuncea greeri, șoareci Cu *ușor-măruntul* mers... Sau: oglinda-i *galben clară* (Egipetul); și: a lui umbră *lung întins* se desfășoară (tot acolo); și încă: fruntea-i *aspră-adâncă, încrețită* (*Inger și Demon*). Și să închinăm admirație nesfârșită acestor rarități pe care poetul le-a dăruit, cu siguranța geniului, vorbirii noastre artistice, din cea mai poetică limbă europeană de astăzi.

PAUL ZARIFOPOL



F a ț a d a

Redacțiile numeroase, alăturate sau suprapuse, ale Editurii, amestecate cu ateliere, motoare și uzine, și mânate în vârtejul perpetuu al mișcării de nervii oamenilor, încrucișați cu arterele electricității, sunt o stupină.

Industria ziarelor, a revistelor și cărților, producătoare în fiece secundă a unei publicații și a unui format, e singurul loc unde intelectul fantezist și în desordinea lui naturală, lucrează, odată cu mașinismul organizat și matematic precis. Puterile maxime ale muncii mecanice merg paralel cu sforțările omului și, în colaborare, randamentul lor e nestânjenit. Mai bună sau mai puțin valoroasă, creația e continuă și constantă și nicăieri ca la mașina gândirii și a vieții, relatată și interpretată rezultatul nu e mai real și mai exprimat. Dacă tensiunea din sute și din mii de voințe, obicinuită apariției unei gazete, ar putea să fie aplicată în activitatea socială și de stat, recolta străduinței ar fi neîntreruptă și cotidiană pretutindeni; capitolul timpului, abreviat și constrâns la explozii în serii rapid succesive ar da tuturora beneficiile la care viața, ziua, ceasul și anul au drept.

Nici publicul nu știe cum se face o gazetă, nici administrațiile nu iau pildă de metodă de la fabricarea în câteva ore a unui ziar și a unui complex de publicații și foi. Singure horticultura și prisaca se pot asemăna cu munca de transformare a vieții în manuscris, a manuscrisului în literă de plumb și a plumbului în carte și foaie de citit. Procedeul se inspiră dela veac și mileniu, compuse din țandăra și făinișul imperceptibilei clipe. Repetată de sute de mii de ori, insecta de plumb dă volumul de mai multe ori pe zi al unui călindar în 20 de pagini și în 50 de ani insignifianta slovă face o bibliotecă, minut cu minut adunată.

Redacția scrie, fabrica realizează în material, administrația expediază. Mașinile de scris, de cules, de tipărit și de transport stau la rând sub presiunea orei și ziarul se deschide în toate depărtările de sute de kilometri, pe masa cititorului, care își răsucește țigarea.

Urmărită în febrila și armonica ei organizare, tecnicitatea unei uzine de editură, se desface ca un album de mape în plăci de aramă. Toate ipotezele ochiului și formele efortului, exploatate în gravură, pictură și sculpturi, sunt de față, risipite și adunate, și în vreme ce copia gravorului pe zinc e ridicată în dreptul soarelui ferestrei, corectorul probei din mașină și paginatorul, unul cu un creion și celălalt cu un vârf de ac, purică la flacăra albă a unei mingi de cristal cu lumină, câmpul de hârtie și metal. Cât seamănă această căutare a literii parazite cu plivitul buruienii fine dintre plante, o poate spune grădinarul. In cilindri scânteiază benzina, acumulatorii se încarcă muți cu putere, forța rece curge pe firele urzite și cabluri, roțile dințate râjnesc în rotative. De pe mosoare se deapănă neîntrerupt pânza hârtiei. Zgomotul total al fabricii e un murmur de fiară jugulată, de basm. Marile animale de oțel și fontă gem dedesupt, jos în subterane, în apropierea firizilor lui Neptun.

Un popor de copii și de invalizi așteaptă 'n stradă, ca miluiții din Evanghelii, turburarea apelor unui izvor vindecător, apariția de trei ori pe zi. Foaia se arată albă ca un înger și cârjile, mânile, vocile se frământă. Mai sunt zece minute.

In sala administrației, ca într'o gară, lucrează câteva zeci de domni și domnișoare cu nasurile în registre, în corespondență și în conturi. Sute de „bonuri" trec dela semnarea scurtă cu creionul albastru la cassă și publicul la ghișee își propune speranțele și iluziile micii și marei publicități. Câțiva studenți, câțiva intelectuali încă flămânzi la orele 12 și jumătate, se codesc în jurul unui birou. Zilnic, câteva rânduri de tineri, desechilibrați în buget, primesc ajutorul util. Câteodată viața se poate prăbuși din pricina lipsei mesei dela prânz. Câtă prietenească și discretă caritate e distribuită continuu acasă și la ghișee de un ziar, instituție de bunăvoință, de camaraderie și de umanitate neconsacrată, știu numai oamenii strânși ca să asigure existența câtorva mari datorii și sentimente uitate.

Celulele interioare ale stupului sunt în permanentă strămutare și remaniere. De-a valma cu activitatea editurii e dusă activitatea inginerilor, arhitecților, zidarilor, lemnarilor și betoniștilor. Dintr'un drum de trepte care e încă azi o scară, va rămâne o suprapunere de planșee și săli și scara va răzbi într'altă parte, flancată de un ascensor. De-asupra tuturor etajelor se vor ridica două rânduri de săli, ateliere și redacții, alte zeci de biurouri pentru alte sute de lucrători cu pana, cu pensula și cu plumbul.

Nu au stagnat atelierele un minut, nu a întârziat o broșură, nu a șovăit apariția cărților și totuș o renovare din creștetele clădirilor până în laboratoriile din ultimele adâncimi ale betonului, s'a petrecut pe neștiute. Sute de vagoane de ciment, piatră și nisip au fost absorbite lent în edificiu, vertebrat cu sute de tone de fier. Dela o zi la alta, dintr'un gol vast s'a construit o podină de mozaic și acum greutățile mari ale materialelor rulante trec dintr'o regiune și dintr'o secție într'alta pe un parchet monumental, de grosimea unui sfert de lat de mână. Frumusețea calculului, grație căruia o coloană elegantă de grosimea unui braț duce 'n palmă șase etaje grele, și rapiditatea execuției sunt fără comparativ.

Intr'o singură zi colivia uriașă a schelelor a căzut și s'a descoperit fațada: patru brâie verzi, țărcate cu patru brâie galbene și șapte brâie albe. Bucureștii și Sărindarul au cel mai viu, mai neașteptat, mai elastic și mai originad monument.

E palatul Adeverul, *iscat în 24 de ore; în șase ani descleștați din veac, pe minutar odată.*

T. ARGHEZI

HELADA

Andromede și Perseu

Era destul de mândră ca să țină
Cu nereidele să se măsoare;
Mândria-aceasta însă, sfidătoare,
A fost privită de Neptun drept vină.

Plămadă de văzduh și de vâltoare
A izbucnit din lumea lui marină
Și-a răvășit ținutul cu deplină
Și liberă putere ursitoare.

Părinții fetei slăbănogi din fire
Au dăruit-o'n semn de ispășire
Și'ngenunchere-acestui monstru, pradă.

Perseu, pe spatele lui Pegas, totuși
A prăbușit destinul ei grămadă
Sub avântații dragostei lui totuși.

A fost un fapt de stranie izbândă
Și-a fost un gest năprasnic de sfidare
Iar vestea lui a clocotit în mare
Ca o năvală de rechini flămândă.

Era prea tânăr însă ca să poată
Să-și stăpânească dragostea și firea
Și să-și înece'n gând închipuirea
Și calda-i generozitate, toată.

Privirea ei în el era lumină
Și rouă proaspătă de dimineață,
Iar buzele-i destăinuiau viează
Și'ntr'ale lui căutau ca o stupină.

Pământul și văzduhul împreună
I-au nemurit în două constelații,
Și'n jurul lor, pe cer, aleargă grații
Cu luna, cerc pe frunte, drept cunună.

N. DAVIDESCU

O noapte de insomnie

(Primul capitol din romanul: O iubești ?) de MIHAIL SORBUL

...Cu Berescu se petrece, dacă nu un caz curios, oricum unul demn de semnalat...

. . . .

Intr'o noapte de Noembrie, acum câțiva ani, Aurel Berescu, după ce se desbrăcă încet, cu oarecare tabiet, se urcă în patu-i primitor și curat și stinse becul. Dar... se pomeni că-i piere somnul și că un fel de neastâmpăr îl întoarce și pe dreapta și pe stânga.

— Hm, hm!..., — mormăi omul plictisit. — Se vede că nu mi-e bine... Tot umblă tifosul... Nu cumva?!...

Și ideia aceasta îi provocă o transpirație ce-l îngrozi:

— Am temperatură!

Intoarse comutatorul, și becul se reaprinse parcă mai galben ca de obicei.

Se sculă din pat, se duse până în partea opusă și deschise dulapul, unde avea fel de fel de sticle și de instrumente. Berescu ca orice burlac își avea gospodărioara lui adunată zi cu zi, după nevoile prin care a trecut. Din despărțitura rezervată farmaciei luă un tub de nichel. Se urcă din nou în pat, desfăcu tubul, scoase din el termometrul, îl cercetă la lumina becului și după ce-l scutură de câteva ori, pentru ca mercurul să coboare în globușorul său, îl vârî sub subțioara stângă și cu ochii la pendula de deasupra dulapului așteptă cu resemnare.

Erau orele 1 și 43 de minute, la 1 și 53 îl va scoate, dar s'a sculat ca fript la 2 și 28.... Se vede că a adormit.

— Desigur febra.

Iși scoase termometrul și aproape că nu-i veni să se uite la grad. Ii era teamă. Totuși îl apropie de bec ca să vadă mai bine și deodată făcu:

— Ha, ha... 36 și 5... Mă miram eu să am febră...

Fraza aceasta din urmă deși o spuse cu curaj, dar o spuse tot în gând și tot în gând continuă.

— Adormisem... deci mi-e somn.

Comutatorul țăcăni și Berescu dispăru mulțumit în întunerecul complect al camerei.

— Noapte bună.

Inchise ochii și așteptă. Intr'adevăr toropeala îl cuprinse și primul sforăit răsună ca un ferăstrău.

Se vede însă că sforăitul acesta fu prea puternic, căci trezi pe însuși autorul lui și așa trezit îi veni întrebarea:

— Oare la ce m'oi fi gândit adineaori?

Și somnul îi pieri iar.

Atunci la ce să se mai chinuiască prin întuneric.

Reaprinse lumina și cum pe noptieră se găsea ca întotdeauna ziarul „Știrea", îl luă să-l citească.

Știa doar că cititul obosește și pentruca să fie și mai sigur de efect începu un lung articol economic.

Dar trebui să renunțe la el; nu izbutea să priceapă nimic. Incercă atunci „cronica teatrală". Renunță și la ea. Prea se desfășura savant.

— Teatru e teatru, reflectă Berescu... Iți place ori nu-ți place... La ce atâtea vorbe... Oare citește cineva așa ceva?...

Iată și un „accident de automobil"... Acesta e ceva mai interesant... Probabil că victima accidentului e un om de seamă... Un scriitor... Un scriitor?... Nuvelistul Vasile Oprișan... Vasile Oprișan?... N'a auzit de el...

„Traversa strada și a fost surprins"... „In buzunar i s'a găsit un manuscris, o nuvelă"... „Probabil ultima lui nuvelă"... „O ducea la redacția revistei „Zori de ziuă"... „Rămâne de pe urma lui o văduvă și două fetițe"...

— Ei, poftim! Automobilele asasine!...

...„Șoferul pretinde că i-a sunat din clacson, și bănuește că trecătorul era surd de nu s'a ferit".

— I-a sunat pe dracu... A mers cu 70 pe oră — își dădu cu părerea Berescu indignându-se...

Ah! ah! dacă ar fi dânsul prefect de poliție, știe el ce le-ar face!... Și-apoi de ce or fi mergând șoferii atât de repede?... Nu, zău, la ce?...

Și puse jurnalul pe plapomă rămânând pe gânduri, apoi deodată se pomeni rostind de unul singur.

— Oprișan!... Oprișan!... Mi se pare c'am învățat eu cu unul Oprișan...

Nu era o coincidență curioasă. Oprișanii au mișunat și mișună prin toate școlile din România mică și mare și era foarte posibil ca Berescu să fi avut cândva coleg pe un Oprișan.

— Nu știu acum, se'ndoi Berescu, dacă îl chema și Vasile.... Dar după câte îmi aduc aminte purta el părul cam mare și spunea o mulțime de minciuni.

— Nu, nu cred... se răsgândi Berescu... Oprișan acesta pare să fie om de valoare, pe când celălalt pierdut în negura amintirii era leneș și lipsea foarte des dela școală.

Și acum își mai aduce aminte de felul cum îl dojenea profesorul de latină:

— Ești un nenorocit... Păcat de banii pe care-i cheltuește tatăl-tău cu tine... Treci la loc... Trei!...

Și Oprișan, cel despre care își amintea dânsul, trecea în bancă și scotea limba triumfător de parcă a luat nota zece.

— Cred că s'a făcut plotonier-major și dacă a scăpat teafăr din războî apoi sigur că și azi muștruluește recruții într'un fund de provincie.

Și cu acestea reflectate luă gazeta de pe plapomă și întoarse pagina. In mijlocul ei, o fotografie pe două coloane îi atrase imediat privirile. Sub fotografie titlul iarăși pe două coloane: Moartea scriitorului Vasile Oprișan. *Dedesubt mai mărunt: date biografice.*

Examină întâi fotografia, cum era și natural: o figură ovală, frunte impresionantă, părul dat pe spate... Mustața tunsă pe buze... Aduce puțin cu Eminescu la 20 de ani.

— Asta ar fi culmea! mormăi el... Figura nu mi-e necunoscută...

„Dăm câteva date biografice ale scriitorului Vasile Oprișan, mort în împrejurări atât de tragice. Născut în comuna Ilișești, județul Roman, în anul 1888 și-a făcut studiile la Liceul Național din Iași"...

— S'a isprăvit... Acesta-i... Poftim... Cine ar fi crezut?...

O mai fi trăind profesorul acela de latină?...

...„Vasile Oprișan încă dela începutul carierei sale literare a fost remarcat printr'un stil viguros de țăran sfătos și hâtru. Astăzi era privit ca unul dintre fruntașii literaturii noastre"...

— Fruntaș și eu îl credeam plotonier-major, își permise Berescu un calambur.

Jurnalul îi căzu jos și închise ochii nu ca să reconstitue scena îngrozitoare a accidentului de automobil, ci ca să se revadă pe băncile Liceului Național, pe vremea când Vasile Burlă era director și profesor de greacă, actorul State Dragomir preda filosofia, iar Mihai Sadoveanu era elev în cursul superior.

Și o mulțime de amănunte se desfășurară în creerul său.

Poate pentru prima oară Aurel Berescu se gândi și la trecutul său și desigur pentru prima oară își făcu în gând autobiografia.

S'a născut în 1887, cu un an deci înaintea lui Vasile Oprișan, la curtea moșiei tatălui său Anton Berescu. Pe mamă-sa nici n'o mai ține minte: a murit la doi ani după nașterea lui. Nă-

(Continuare în pag. II-a)

scut la țară dar crescut la oraș, Aurel Berescu își petrecu copilăria și adolescența într'un internat din Iași... Acolo învăță clasele primare și o parte din liceu... Vacanțele venea la moșie, unde nu-i plăcea de loc, apoi după ce trecu în clasa cincea liceală, spre bucuria lui se mută la București, nedându-și seama că această schimbare se datora unei catastrofe: moșia se vânduse la licitație. Din fericire se licitase cu ceva peste datorii și Anton Berescu cu ceeace a prisosit a înjghebat la București un fel de birou technic, așa cel puțin îl numise, de pe urma căruia bătrânul și-a crescut mai departe băiatul, l'a scos din liceu și i-a dat putința să-și facă stagiul militar la roșiori.

Războiul Aurel Beresecu l'a făcut ușor, ca sergent la o etapă. De acolo nu i-a rămas decât amintirea vagă de plictiseală și mâncare proastă.

Când s'a reîntors la București l'a găsit pe ta-su mai îmbătrânit, dar mai înstărit. Făcuse ce făcuse și i-a mers bine. Dacă leul n'ar fi scăzut, desigur că Berescu astăzi ar fi fost cu adevărat un om bogat. Dar și așa nu se poate plânge. După moartea bătrânului, cedă biroul și-și transformă toți banii în bonuri pe care le cumpără cu prețurile cele mai joase. Astăzi trăește din venitul lor, trăește modest, dar fără grijă și fără să muncească.

A izbutit să-și fixeze un venit de 20.000 lei lunar, pe care îi cheltuește cu socoteală. A pus și ceva deoparte, bani lichizi, pentru cazuri neprevăzute...

Stă în „cameră mobilată", în aceasta de când a rămas singur; mănâncă „în abonament" la un birt de pe Strada Câmpineanu; se plimbă pe Calea Victoriei; după amiezele și le petrece la o cafenea de pe Șelari; seara la berărie nu însă la aceiași, îi place să asculte puțină muzică; iar după miezul nopții se întoarce acasă, nici mulțumit, nici nemulțumit, ca omul de unul singur, fără rude, fără prieteni și fără nici un rost.

— Fără nici un rost... și Berescu își dădu seama de asta și se enervă.

Când își asvârli ochii pe ceas nu se miră; erau orele patru fără un sfert și somnul nici gând să vie, să-l liniștească.

Căută cu mânile pe deasupra plapomei gazeta și negăsind-o se ridică într'un cot. Se simți greoi și cu spinarea amorțită.

— Incep să îmbătrânesc... Numai de n'oi face vreo paralizie... și se'ntoarse, pe stânga ceeace-l făcu să vadă gazeta întinsă pe jos. Se aplecă s'o ridice dar găsind fotografia lui Oprișan se retrase în pat mormăind.... „Nu, nu! Din pricina ta nu pot acum să dorm... Ai face mai bine, să mă lași în pace.... In definitiv nu te-am mai văzut de aproape 30 de ani!...

Stinse becul, își trase plapoma peste cap și-și închise pleoapele strângându-le cu putere. Pasă-mi-te, cerca să adoarmă cu forța, așa cum ar înghiți în silă, ca să se supraalimenteze.

— Acuma de s'ar face ziuă odată.

Dar ziua nu se face repede niciodată, când o dorești și mai ales când ai insomnie. Berescu, la urma urmei, se resemnă să-și depene mai departe gândurile prin întuneric.

— Ce curios e... Și eu și Oprișan am trăit atâta timp la București și n'am știut unul de altul.... Totuși acum mi-l aduc aminte. Am fost oarecum prieteni, nu numai colegi... Ne-am jucat de atâtea ori și ne-am bătut nu odată... Cum el purta părul mai mare, nu rare ori mi-am înfipt degetele în el... Ba odată i-am smuls câteva fire.

Și la amintirea aceasta Aurel Berescu surâse în întuneric.

— Mi se pare că mi-a rămas și dator câțiva gologani!

De altfel câți nu i-au rămas lui datori... El era doar băiat cu stare, băiat de moșier. Oprișan era printre cei mai săraci. Pe dânsul totuși l'a împrumutat mai puțin decât pe ceilalți... Se vede că nu-i prezenta destulă... garanție.

Totuși el își plătea întotdeauna micile lui datorii în „bani" și dacă i-a mai rămas și astăzi vreo câțiva, aceasta se datora în parte și lui Berescu, fiindcă se mutase la București și de atunci nu s'au mai întâlnit nici odată.

Și o mulțime de amănunte îi reveniră în minte din viața lor de atunci, despre el în legătură cu scriitorul, cu nuvelistul Oprișan, ce ajunsese fără să știe dânsul un om despre care scriu gazetele când moare și-i mai dă fotografia și biografia.

Și pe nesimțite, din amintire în amintire, îl apucă ziua, dar îl apucă... dormind și sforăind din ce în ce mai cu putere, din ce în ce mai grăbit ca un tren ce-și ia viteză și apoi o pornește cu toată iuțeala ca să-și câștige din întârziere.

...Când se sculă de dimineață — adică vorba vine că de dimineață — Berescu nu se scoală înainte de 10 niciodată — se simți cam obosit. Cearcănele de sub ochi se mai adânciră și privirile căpătară o melancolie de visător.

Spălatul cu apă rece îi mai înăspri puțin figura, de asemenea o figură ovală ca a lui Oprișan, cu ochi negri, mai mult bulbucați decât mari, cu sclipiri vagi ce nu spun aproape nimic, pentrucă nici n'ar avea ce spune.... Berescu nu e un suflet frământat nici de griji, nici de idei. E un om ce și-a știut croi o viață monotonă, aproape mecanică, cu singurul merit de-aș fi știut din timp înfrâna orice ispită. Astăzi aproape că nu-l mai tentează nimic, cel mult un fel de mâncare, o haină. Desigur că la aceasta l'a ajutat mult și faptul că nu e un temperament invidios și nici pofticios, mai ales la bunul aproapelui. Deaceia deși n'are prieteni, are foarte mulți cunoscuți: de birt, de cafenea și de stradă. Dușmani?... Probabil că nici unul, doar câțiva invidioși de buna lui stare materială.

Spălat, îmbrăcat fără grabă, ca unul ce n'are ore fixe decât că le vrea, părăsi camera, ceva mai grav ca de obicei, din pricina insomniei. Parcă ar fi făcut un chef. Seninătatea, trăsura sa caracteristică, era puțin cam întunecată de norii melancoliei. Hotărît, parcă nu semăna tocmai-tocmai cu cel de eri.

Luând, ca de obicei tramvaiul, Berescu se coborî din el tot ca de obicei la Cassa de Depuneri și de acolo tot ca de obicei o porni pe Calea Victoriei în sus, mergând încet, măsurat și oprindu-se pe la vitrine. In dreptul Librăriei Universala se opri din cauza îmbulzelei și a opririi circulației. Până să se dea cale liberă, Berescu își zvârli ochii spre vitrina cea mai apropiată a librăriei. Tresări și inima-i bătu ceva mai tare. Vitrina era plină de volumele lui Vasile Oprișan: „Țăranii noștri", „Obida lor", „Sandu a Vasilichioaei", Brâul morții" etc.

— Măi, măi! că multe a mai scris și Oprișan și eu n'am știut nimic!... se minună Berescu. „Vra să zică era un scriitor mare!" se pomeni vorbind cu glas tare.

— Ce mare, d-le? Extraordinar!... se indignă unul de lângă el... „Era cel mai periculos rival al lui Sadoveanu!"

Iși întoarse capul să vadă pe admiratorul atât de aprins al lui Oprișan, dar acesta-i întoarse spatele cu dispreț și se grăbi să treacă bulevardul ce se liberase. Putu doar să distingă o pălărie neagră cu borul mare, un palton vechi, niște ghete nefăcute și cu tocurile scâlciate.

Dădu și Berescu să traverseze bulevardul, dar pe la mijlocul lui se opri:

— Ce-ar fi dacă aș cumpăra și eu un volum... și se întoarse brusc din drum, ciocnindu-se piept în piept cu o doamnă, ce-i spuse în treacăt un „dobitocule", de parcă i-ar fi spus „Bună ziua".

— Mă rog, aș vrea o carte de Oprișan.

— Poftiți înainte și la dreapta... Raionul cărților românești...

Când a eșit din librărie avea la subsioară un vraf de cărți. Berescu simțindu-se obligat să spună vânzătorului dela raionul cărților românești că a fost coleg de școală cu Oprișan, acesta la rându-i se simți obligat să-l îndemne să-i cumpere toată opera și din 500 de lei casierița nu i-a dat rest decât un pol.

— Hait! S'a dus articolul „neprevăzute"...

Dar asta nu-l împiedică să strângă cu dragoste pachetul de cărți, de parcă ar fi strâns chiar brațul lui Oprișan...

Lui Berescu i se păru chiar că merg veseli împreună, veseli că s'au revăzut după aproape 30 de ani!

MIHAIL SORBU

Actualități științifice

Enigma creațiunii

Pentru a se desvolta, o ființă viețuitoare are nevoie de un anumit număr de minerale solide, de lichide bine determinate în proporții fixe și de gaze cu o anumită compoziție. Ii mai trebue deasemenea un mediu, în care temperatura să fie cuprinsă între anumite limite. Acest mediu, necesar vieței, pe care profesorul Vernadsky, din Leningrad, îl numește *biosferă*, trebue să rămâe identic în tot timpul cât vor exista ființe viețuitoare. Cu alte cuvinte, diversele funcțiuni ale organismelor vii: respirația, nutriția, funcțiunea clorofiliană, — pentru a nu cita decât principalele — vor trebui să lase neschimbat acest mediu. Aici intervine geologia pentru a fixa *data apariției vieței*.

Cercetând între straturile succesive de terenuri pe acel care este cel mai vechi, și prezintând urmele etern identice ale vieței (compoziția mineralelor, eroziuni corespunzând unei anumite compoziții de medii lichide și gazoase) se poate deduce că viața a apărut odată cu acest strat. Or, această limită e perfect determinabilă și corespunde cu marele cataclism, care a sguduit globul nostru în trecerea la era archeană, acum peste un miliard de ani.

După ipotezele cele mai recente, acest mare cataclism, nu numai că a produs viața, dar a dat naștere și lunei și oceanului Pacific.

Asupra cauzei acestui cataclism, nu se știe nimic pozitiv. Ea e atribuită de unii savanți influențelor interastrale, care s'ar fi exercitat sub forma unor radiațiuni necunoscute. Această ipoteză se apropie de altfel de concepția astrologiei medievale, care atribuia astrelor orice isvor de viață.

Se crede apoi că apariția vieții pe pământ n'a fost progresivă, ci că în câteva zile primele organisme au acoperit întreaga suprafață a globului. Viața n'ar fi apărut într'un punct, de unde s'ar fi răspândit apoi încetul cu încetul în restul lumii. Condițiile apariției și menținerei vieței, producându-se pretutindeni deodată, ea a trebuit să se desvolte pretutindeni în mod aproape instantaneu.

Evoluția organismelor vii, fiind astăzi un fapt științific incontestabil, putem admite că organismele inițiale erau unicelulare.

La ce înălțimi sboară pasările?

Care e pasărea, care deține recordul înălțimii în sbor? Se pare că vulturul, ceeace pune odată de acord legenda și știința. Aviatorii au întâlnit vulturi la 3000 m. în văzduh.

După vultur, urmează ciocârlia ce se ridică până la vreo 1000 m. E drept că și corbii și ciorile au fost văzuți uneori până la 1300 m., dar faptul trebue socotit ca excepțional. In general, aceste păsări rămân sub 1000 m. Berzele și șoimii se pot urca până la 900 m.

Cele mai multe păsări nu reușesc însă să sboare mai sus de 400 m.

Dacă li se dă drumul din avion, la o înălțime de 3000—4000 m. deasupra solului, porumbeii, rândunelele și ciocârliile se coboară în linie verticală spre straturile joase ale atmosferei.

Electricitatea contra insectelor

In toate țările lumii se duce o luptă îndârjită împotriva insectelor și în special a muștelor. In Statele Unite pagubele pricinuite numai lăptăriilor de flagelul insectelor, este evaluat la 60 milioane de dolari. De aceia americanii folosesc mijloacele cele mai perfecționate pentru stârpirea acestor vrăjmași primejdioși. In timpul din urmă s'a făcut apel și la electricitate. Astfel, pentru a împiedeca accesul insectelor înaripate în locuințe, se montează deacurmezișul ușilor și ferestrelor, fire metalice străbătute de curenți electrici la mare tensiune. Insectele care încearcă să se strecoare printre fire, sunt imediat electrocutate. O statistică recentă arată eficacitatea acestui procedeu. In 11 zile, au fost ucise pe această cale 172.176 de muște, pe o cheltuială de 30 centime pe zi.

Un alt procedeu constă în folosirea unor lămpi înconjurate cu un grătar electric. Dedesubtul acestor lămpi se așează recipiente pline cu apă și petrol, în care cad insectele electrocutate.

Metoda indicată a dat rezultate excelente în aer liber, în special în plantațiile de tomate. Un bec electric de 75 wați, montat la 1,50 m. deasupra solului, este suficient pentru o suprafață de 10 metri pătrați. Instalația e pusă în funcțiune de preferință în anumite perioade ale anului, în timpul nopților calde, înainte ca insectele să-și clocească ouăle.

Se obține astfel o micșorare considerabilă a pagubelor, pe care larvele insectelor le pricinuesc recoltei.

Fulgerul ingrașă pământul

De multă vreme oamenii de știință au încercat să utilizeze în scopuri practice imensele energii electrice, care intervin în dezlănțuirea furtunilor atmosferice. Până în prezent însă toate străduințele au fost zadarnice.

Totuș, după părerea savantului american Dr. W. J. Humphreys, dela oficiul central meteorologic al Statelor Unite, aceste grandioase manifestări electrice sunt departe de a fi complect pierdute pentru noi.

Humphreys susține că descărcările atmosferice au drept consecință indirectă o stimulare a florei pe pământ. Când o asemenea descărcare electrică străbate straturile inferioare ale atmosferei, ea provoacă formațiunea ozonului, a amoniacului și a oxizilor de azot.

Amoniacul, dizolvat de apa de ploaie, trece în pământ — ca și oxizii de azot — sub forma unor compuși azotați, care joacă rolul unor îngrășăminte ale terenului.

Humphreys a calculat că, în America, furtunile au furnizat solului, pe această cale, o cantitate de îngrășăminte echivalentă cu 13 kgr de azot pe an și pe hectar.

Nevoile în îngrășăminte ale unui câmp cultivat cu cereale, fiind evaluate la 30—50 kgr. de azot pe an și pe hectar, ne putem da seama că rolul furtunilor în agricultură este departe de a fi neglijabil.

Unde ultra-scurte contra paraliziei

Nu de mult, profesorul vienez, Dr. Wagner Jauregg, a făcut senzaționala descoperire că paralizia generală poate fi tratată cu succes, inoculând bolnavului morbul malariei. Acest procedeu ciudat, cunoscut sub numele de „malariaterapia" se explică prin faptul că la temperatura foarte ridicată, provocată de frigurile palustre, sângele se curăță de agenții toxici infecțioși.

Din nefericire însă, această febră slăbește întotdeauna în mod considerabil organismul.

Neajunsul pomenit va fi înlăturat de-acum înainte, grație descoperirii recente a medicului american Dr. Hinsie.

Pe baza a numeroase experiențe clinice savantul jankeu a ajuns la concluzia că febra artificială poate fi provocată nu numai prin inocularea microbului paludismului, ci și printr'o iradiație a corpului cu unde electrice foarte scurte.

Un post emițător, conceput special pentru acest scop, poate ridica temperatura corpului până la 40 de grade. Avantajul acestui procedeu față de malariaterapia, constă în faptul că febra artificială nu subsistă decât în timpul emisiunii undelor. Se evită astfel orice complicație supărătoare.

Profesorul Wagner Jauregg crede că experiențele confratelui său american sunt chemate să joace un rol de seamă în terapeutica viitorului apropiat.

Soare artificial pentru ferme

In localitatea Wisconsin din Statele Unite, s'a creiat o fermă experimentală, în care se încearcă efectele diferitelor procedee de iradiație prin raze ultraviolete asupra produselor alimentare, animalelor și plantelor.

S'a constatat astfel că la animale această iradiație are o acțiune bine făcătoare și foarte marcată, în ceeace privește asimilarea calciului. Deasemenea, ea împiedecă desasimilarea și ca atare, favorizează formația oaselor și a coajei ouălor.

Experiențele făcute asupra găinilor au arătat că 12 găini, tratate prin ultraviolete, au dat într'o lună, 173 de ouă, în loc de 68 și s'au clocit 168 de pui în loc de 22.

Rachitismul, care face multe victime între puii de găină, chiar înainte de ieșirea lor din ou, dispare cu desăvârșire la puii proveniți din găini astfel tratate.

Iată deci o nouă aplicație practică a razelor ultraviolete.

Filmul inimii și al plămânului

Fizicianul Manfred și medicul dr. Brenner, doi savanți germani, au construit de curând un aparat curios, destinat să fixeze cu o mare preciziune cele mai mici manifestări ale funcționării inimii sau plămânului.

Sgomotele acestor organe sunt înregistrate de un microfon a cărui transmisiune printr'un dispozitiv fotoelectric produce proiecțiunea luminoasă a unei diagrame pe un film cinematografic.

Repetarea constantă a acestor sgomote produce multiple reacțiuni pe film și imprimă o serie de caracteristice, după care un medic specialist, poate să citească cele mai ușoare neregularități și turburări funcționale ale inimii și plămânului.

Atlantida un mit literar!

O misiune geografică compusă din cei mai de seamă geologi și oceanografi portughezi, s'a reîntors de curând la Lisabona, dintr'o călătorie de studii geologice și cartografice, extrem de minuțioase, făcută în toată regiunea arhipelagului Capul Verde, colonie portugheză din Atlantic.

Unul din rezultatele cele mai interesante ale acestei expediții, obținut datorită cercetărilor geologice ale inginerului Bacelar Bebiano, permite tranșarea definitivă a interminabilelor controverse în jurul existenței faimoasei „Atlantida".

Micile insule ale arhipelagului în chestiune, aprropiate de insulele mai mari ale aceluiaș grup și care se prezintă ca ridicăturile vizibile ale unui sol submarin, situat la o adâncime de 3000 m., erau considerate până acum ca având raporturi geologice foarte strânse cu insulele din Capul Verde, Madera, Porto Santo și cu tot grupul, ce formează arhipelagul portughez al Azorelor.

Cei care credeau în existența Atlantidei, susțineau că toate aceste pământuri nu sunt decât culmile muntoase, rămase singure la suprafață, în urma unui cataclism, care ar fi scufundat continentul întreg, cataclism care a dat de altfel naștere la legenda biblică a potopului.

Or, inginerul Bebiano, primul care a studiat la fața locului structura geologică a pretinselor reziduri, rămase de pe urma Atlantidei, a ajuns la o concluzie cu totul deosebită. Lucrările sale dovedesc într'un mod incontestabil că nu există nici un fel de asemănare între aceste mici insule și insulele mari pomenite.

Intr'adevăr, micile insule sunt de origine vulcanică și nu reprezintă decât vestigii de lavă ale unei erupții, care poate fi verificată prin existența unor crăpături deschise în fundul Atlanticului. Fără îndoială, Oceanul scălda încă din această epocă coastele Africei, despărțind continentul african de cel american.

Teoria existenței Atlantidei se reduce deci la.... un simplu subiect de literatură. Portughezii, care au descoperit pe vremuri, jumătate din întinderea globului, se străduesc acum să nimicească descoperirile — ipotetice de astă dată — ale savanților însetați de miraculos.

I. S.,

Cel mai puternic roman al revoluției rusești

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NIEVEROW

Romanul complect numai cu

20 LEI

De vânzare a toate librăriile din țară

Cabala-cheie a Ezoterismului

Ca toate sistemele de gândire ezoterică, și Cabala a întâlnit — din partea reprezentanților gândirii profane — o incomprehensiune aproape totală. Nu voim să vorbim aci despre erori grosolane, cum e aceea — de pildă — a lui Wulff, ilustru istoric al filozofiei medievale, care scrie, cu oficială suficiență: „la Cabale est un livre": în realitate Cabala este tot atât de puțin o carte cât este de puțin, o carte Yoga, sau Tautra, sau Bushido, spre exemplu: nu vorbim nici despre definiția prin care este prezentată Cabala în ediția mică a dicționarului Larousse, unde se spune că „c'est l'art chimérique de commercer avec les esprits": așa ceva n'a fost Cabala niciodată, decât numai în imaginația acelora care vorbesc „competent" despre lucruri pe care nu și-au dat osteneala de a le cerceta cum se cuvine; și nu vom vorbi nici despre „studiul" lui Av. Franck, a cărui glorie universitară strălucește de afirmații cu totul aberatorii asupra Cabalei (de exemplu: Spinoza cabalist, sistemul lui Hegel în deaproape înrudit cu sistemul metafizic al Cabalei, ș. a. m. d.). Toate aceste erori împrăștiate asupra Cabalei își au rădăcina mai puțin în vreunele neglijențe fortuite ale capetelor filozofo-științifice care le-au elaborat, ci mai degrabă într'o anumită incapacitate de înțelegere de care suferă lumea profană când e pusă în fața oricărei manifestări a înțelepciunei inițiatice. Și tocmai pentru această semnificație mai generală și mai adâncă, am crezut că se cuvine să menționăm aci cele câteva mostre de opacitate filozofică pe care le-am semnalat mai înainte.

Zvonul tuturor falselor interpretări prin care gânditorii catedrelor au masacrat nu numai Cabala, dar absolut toate formele pe care le-a îmbrăcat adevărul ezoteric (să ne amintim, numai, de catastrofala concepție pe care o are știința modernă despre Alchimia evului mediu; și să subliniem, pentru aceia care vor să pășească pe adevărata cale de cunoaștere că — spre deosebire de cele ce se predică în cursurile de Istoria Chimiei — între Chimia modernă și Alchimie este tocmai tot atâta înrudire, atât în ceeace privește obiectul, cât și în ceeace privește metodele, câtă înrudire este între aceiași ascensiune a munților Himalaya, efectuată, pe de o parte, de un turist american, iar pe de alta de un călugăr al Buddhismului nordic — dacă ne e îngăduită comparația — izvorul tuturor acestor false interpretări, spuneam, este de căutat în îndârjirea cu care mentalitatea întregii lumi profane se păstrează într'o atitudine de exterioritate, și de intelectualism strict cerebral. Ceeace îl obligă pe profesorul de filozofie — fie el cât de erudit, și cât de filozof — să nu poată vedea în Cabala, de pildă, decât un sistem filozofic ca oricare altul, și să-l trateze, prin urmare, ca pe oricare altul, supunându-l analizei logice, criticei istorice, și altor asemenea infailibile metode științifice — foarte bune pentru cercetarea lui Kant sau a lui Descartes, dar cu totul nepotrivite în cazul doctrinelor secrete. Asta, pentru simplul motiv că, tocmai fiindcă sunt secrete, aceste doctrine nu se găsesc niciodată altfel expuse decât sub vălul celor mai profunde simboluri. Sistemul cabalistic, așa cum îl cunoaște tactica filozofiei, și aproape așa cum îl vom înfățișa și noi aci, este doar coaja exterioară a unui miez plin de o rară și bogată sevă spirituală. Iar fără pătrunderea acestui miez, studiul metafizicei cabalistice rămâne un studiu uscat, și în afară de obiectul veritabil al preocupărilor celor ce-au întemeiat doctrina.

Cabala dela rădăcina ebraicei QBL, care însemnează a da, a transmite, este expresia chaldeo-judaică a Tradiției ezoterice, care — oricare ar fi forma în care ar îmbrăca-o — rămâne una; și, ca la oricare din aceste forme ale Tradiției, transmisiunea Cabalei s'a făcut pe cale orală, printr'o continuă succesiune de inițiați, reprezentanți ai centrelor oculte și deținători ai doctrinei celei adevărate — shilsheleth haggabbalah (lanțul tradițiunii).

Astfel, doctrina cabalistică în niciun caz nu e de găsit într'o carte, cum și-a închipuit, comod, de Wulff, și nici chiar în mai multe cărți. Ci textele cabalistice — numeroase — sunt: sau complectări ale învățăturii transmise verbal — și atunci nu pot fi înțelese decât numai de către inițiați — sau sunt călăuze technice pentru ceeace numesc unii „cabala practică" — și atunci abia nu pot fi pricepute decât numai de către aceia cu adevărat inițiați. Dintre aceste texte le vom menționa pe cele mai însemnate: Sepher Hazohar (cartea strălucirii), comentariu ezoteric al Pentateucului, atribuit lui Rabbi Shimeon ben Yochai și Sepher Yezirah (cartea formațiunii) expunere simbolică a raporturilor oculte dintre primele 10 numere și cele 22 litere ale alfabetului ebraic (concepute ca potențe divine) și lumea manifestată, expunere atribuită lui Rabbi Akiba. Intre celelalte texte cabalistice, sunt de amintit: Sepher Bahir, tratat de înaltă metafizică, Shaar Hashamaim, tratat asupra practicei oculte a rugăciunii și Sepher Raziel, tratat de teurgie.

In sistemul cabalistic, a căruia fundamentală particularitate este aceea că legiferează, într'un anumit înțeles, realitățile de dedesubt ale lucrurilor și prin aceasta devine o cheie a practicei oculte se concep patru planuri de manifestare ale Lumii. Olam Aziluth este lumea emanațiunii divine, rădăcina realității manifestate: Olam Veriah este lumea creațiunii, a germenilor de acțiune; Olam Yezirah este lumea formațiunii, a forțelor de plăsmuire; iar Olam Asiah este lumea facțiunii, a lucrurilor concrete, împlinite. (Sunt aceleași patru planuri pe care, simbolizate prin cele patru „elemente" focul, aerul, apa, pământul, le întâlnim și în tradiția hermetică occidentală: planul spiritual, planul astral, planul vital, planul fizic).

După concepția cabalistică, orice realizare purcede — se înțelege — din lumea emanațiunei: a putea restabili contactul cu Olam Aziluth, însemnează deci, pentru conștiința umană, a se înălța până la acea latitudine spirituală de unde poate înfăptui magic, prin forța supremă a Verbului. Lumea emanațiunii este planul în care ființează Divinitatea (Ain-Soph. Cel fără de sfârșit), învăluită în numărul celor 10 Sephiroth, (străluciri), care sunt atribute și aspecte ale Necunoscutului. Prima sephirah este Kether (coroana), corespunzând numelui divin AHIH. Cea de-a doua este Chokhmah (înțelepciunea), cu numele divin IH. A treia este Binah (inteligența), cu numele divin IHVH (Tetragrammatm). Aceasta este triada sephirotică, superioară. A doua triadă este alcătuită din Ghedulah (magnificanți) sau Chesev (Ingăduința), Gheburah (justiția) sau Din (rigoarea) și Tipheradh (armonia). Ultima triadă este reprezentată prin Nezach, Hod și Yesod. Acesta e arborele sephirotic, a căruia ultimă ramură este Malkhuth regnul), și a căruia simbolică este atât de vastă și de profundă încât nu poate fi nici cât de sumar indicată. Este vorba de centre de forță ale Divinității, care pot fi puse în acțiune în mod voit și conștient prin chibzuirea potrivită a numelor divine corespunzătoare, nume divine care trebuie concepute ca izvoare de dinamism spiritual, și care culminează în numele divin de 72 litere, care este Numele deplin desfășurat (Shemhamephorash).

Pentru acela care vrea să adâncească metodele magice ale Cabalei, indicațiile date de noi până azi pot sluji ca foarte sigure puncte de plecare. Pentru ceilalți, ele vor însemna o luare de contact cu adevărata înfățișare a problemei, și o modestă sursă de informații generale (după cunoștința noastră cea dintâi care se încearcă în limba românească). O mai amplă expunere nu este cu putință în cadrul limitat al unui articol de gazetă — și nici nu o socotim în vreun fel necesară.

A. MARK

O amintire

Internatú Pravoslawnej Studentów nu mai este în Ulica Bielánska 9. Am auzit că s'a mutat dincolo, peste fluviu, în cartierul Praha, aproape de catedrala Mitropoliei.

Va fi el acum mai mare, mai încăpător, mai plin de confort şi de lumină; dar eu aşi vrea să mai văd odată camerele vechiului internat, micuţe şi mobilate modest. Numai camerele acelea puteau purta în întregime atmosfera de melancolie interioară şi de bejenie în care se scăldau sufletele studenţilor, stropită totuş destul de deseori de veselia paharelor de vutcă şi de voioşia pe care o picurau spumos acordurile de chitară, balalaică ori mandolină.

O, ce deprimantă mi se părea viaţa acolo, de n'am mai putut sta, şi a trebuit să-mi iau adio dela camarazi înainte de vreme. Acum cred că dacă m'aş întoarce aş fi mai puţin sentimental şi aş rămâne. Dar atunci era vârsta, era nostalgia ţării şi a locurilor natale, sau era un întreg climat sufletesc în internat, care asupra noastră — a mea şi a colegului cu care plecasem — avea o astfel de înrâurire.

In camera mea în fiecare dimineaţă soarele întârzia să răsară. Intârzia, fiindcă aşa obişnueşte acolo la nord, apoi fiindcă-l cuprindeau negurile, fiindcă ferestrele se deschideau spre apus, şi în fine, fiindcă trebuia să se ţină de ora Europei Centrale: să răsară cu o oră mai târziu ca la noi.

Toamna aceea a fost scurtă şi încruntată. In Noembrie a nins destul de mult, cu vifor şi cu ger aprig. Puţine zile zarea plumburie şi posomorîtă se limpezea şi cerul devenea de un albastru sticlos, fără pic de nori. Atunci soarele strălucea blând, aruncând o ploaie de raze pe albul zăpezii. De una din aceste raze cu soare se leagă o împrejurare care mă înduioşează ori decâte ori mi-o aduc aminte.

Era într'o Miercuri după amiază. In toate camerele studenţii se pregăteau de mers la cursuri, la Universitate. Işi lustruiau cismele, se periau, îşi aranjau mapele cu caete de cursuri şi de însemnări. Toţi eram inundaţi de lumina puternică ce năvălea prin ferestre, dela soarele atât de mic şi de depărtat spre sud, cu toate că se apropia de apus. Afară era o atmosferă limpede şi înţepătoare, apele Vistulei se vedeau albastre, reflectând în ele albatrul cerului, estompate ici şi colo de punctele şi dârele albe ale vapoarelor şi şlepurilor care treceau sau se opreau în port. Eram gata de plecare, când un camarad vine şi ne aduce vestea că lui Caminschi i-a sosit logodnica, domnişoara Vera Nicolaewna, dela Wilna, şi ne roagă să mai aşteptăm puţin, fiindcă va aduce-o sus să ne viziteze în camere, fără ştirea superiorului internatului.

„Colega, veţi avea ocazia să cunoaşteţi o rusoaică frumoasă" ni se adresă camaradul, făcându-ne atenţi s'o privim în comparaţie cu fetele noastre, romănce.

Apoi ieşi afară şi îndată se întoarse deschizând larg uşa, iar în uşă apăru Caminschi de braţ cu Vera, pe care o sili să păşească pragul în cameră noastră. Ea intră şi rămase lângă uşă, iar noi trecurăm pe rând şi ne prezintarăm, sărutându-i mâna. N'avea nimic din înfăţişarea rusoaicelor obişnuite. Nu era blondă, n'avea ochi albaştri ori verzi, şi nici silueta înaltă şi bine legată a studentelor ori doamnelor pe care le vedeam pe stradă zilnic. Doar cismuliţele înalte, căciuliţa de lutru şi haina de blană de biberet, care o ascundea aproape în întregime îi dădeau înfăţişarea slavă. Incolo era mai mult mediteraniană decât nordică. Un cap mic, cu ochi negri şi mari, sub sprâncene tot negre, cu nasul mic şi buzele subţiri, carminate discret. Un zâmbet abia schiţat şi plin de taină. Tenul alb, obrajii îmbujoraţi de âcele aerului de afară. Iar talia se potrivea cu a lui Caminschi, care nu era nici el un rus adevărat, ci era un tânăr fin, delicat, cu mâni subţiri şi cu temperament feminin. Şi cu toate acestea Vera purta o vrajă ciudată în toate mişcările ei cele mai neînsemnate. Era în ea ceva enigmatic şi fascinant, nu ştiu ce te făcea să cauţi în ea toate femeile ruse, toate personagiile romanelor celebre care zugrăveau sufletul rus, atât de complex şi de neînţeles.

A privit camera, a schimbat în şoaptă câteva cuvinte şi a plecat cu Caminschi. Iar noi am plecat la curs.

Seara Caminschi a venit în internat târziu. Ne-a găsit adormiţi. Ne-a trezit pe toţi din cameră, a trecut şi în camera vecină şi a sculat pe doi prieteni buni ai lui, şi pe Georgescu, colegul meu, apoi a scos din mapă două sticle cu vutcă şi una mică cu spirt. Mişka a luat chitara, Jenka balalaica, iar Cerninov a trecut cu vocea lui de tenor între ei. Trei pahare şi sticlele au început să treacă din mână în mână. „Pour Mariette, colega Georgescu!" „Et pour Finica, colega Alexe!" „Et pour Vera, pour Vera", întărirăm noi măguliţi. Obrajii şi ochii ni se aprinseră. Balalaica şi chitara începură acordurile, iar Cerninov începu o romanţă ukraineană prelungă şi duioasă: „Prosceai moi ia, prosceai vadist..."

Inchinarăm pentru toate fetele frumoase şi ne îmbrăţişarăm cu vutcă, spirt şi cântece ruseşti, ukrainiene şi româneşti. Caminschi singur era tăcut şi îngândurat. Unii îl tachinară, alţii îl luară pe genunchi şi îl mângâiară ca pe un copil mic. Ce era în sufletul lui Caminschi atunci?

A doua zi Caminschi fu chemat de superiorul internatului şi fu mustrat aspru că a îndrăsnit să urce o domnişoară sus, în camerele de dormit ale studenţilor. Am fost apoi cu toţii chemaţi şi avertizaţi, pentru dezordinea la care ne dedasem, cântând şi veselindu-ne în miez de noapte, când tot internatul dormea. Caminschi a tăcut tot timpul, n'a scos un cuvânt. Când am ieşit apoi din sala de mustrare, poşta care tocmai venise cu un teanc de plicuri, cărţi poştale şi ziare, scoate o telegramă şi-i citeşte adresa: Nicolae Caminschi. Acesta se desprinde dintre noi, întinde mâna, ia telegrama şi o desface. Dar abia şi-aruncă ochii pe ea şi scoţând un ţipăt dureros care ne-a străpuns pe toţi, scapă telegrama din mână şi cade rezemat de perete, cu capul în mâni. Unii se reped la el să-l ridice. Jenka ia telegrama şi citeşte:

D-lui Nicolae Caminschi, Internatú Studentów, Bielansku 9,
Warszawa

Am plecat pentru totdeauna. Iartă şi uită totul. Adio.
Vera Nicolaewna

Telegrama o trimisese din prima gară după ce ieşise din oraş, cu trenul spre Wilna. Am rămas cu toţii înmărmuriţi. Oare ce ascundea în ea Vera, atât de fascinant şi de enigmatic când am văzut-o? Dar în sufletul lui Caminschi ce era, de a fost seara atât de tăcut şi de îngândurat?

ALEXANDRU VREMEŞ

ALTE POVEŞTI
snoave şi anecdote de **Ion Creangă** sub îngrijirea d-lui Paul I. Papadopol. Biblioteca „Dimineaţa".
No. 164. **Lei 10**

MAMA AMBIŢIOASA



— Vezi, cel mai eftin loc e două sute de lei. Să te mai prind că nu vrei să exersezi.



Falit la vârsta de 6 ani

Nepotului meu

Toată lumea se aşeză în jurul bătrânului, care, în tăcerea întreruptă doar de tictacul pendulei, începu cu voce vibrantă:

— Cele ce am să vă povestesc ar putea avea drept titlu „falit la vârsta de şase ani" sau..... cum veţi crede.

Trebue să ştiţi că eu sunt de origină rusă, şi că acţiunea s'a petrecut într'un mare oraş provincial al Ucrainei. Părinţii mei făceau parte din categoria micii burghezii. Caracterul tatălui meu se putea cunoaşte după proverbul „După merit şi răsplată" şi acest proverb mi-l aplica în mod practic atât pentru merite, dar mai cu seamă la pedepse, căci răsplata pentru cele din urmă era cam des repetată, iar biata mamă suferea alături de noi pentru o astfel de cântărire a meritelor noastre.

Epocile aşa zise reglementare, când noi copiii primeam răsplata pentru meritele noastre, erau aducerea notelor trimestriale sau trecerea clasei. Atunci, tata ne chema pe rând şi ne dădea diferite cadouri: fratele cel mare primea fie un ceasornic, fie un briceag de buzunar sau un felinar electric; eu primeam cele mai neînsemnate jucării (pe semne după meritele mele), iar fratelui cel mic, care avea o pronunţată vocaţiune muzicală i se dădeau diferite jucării muzicale, de pildă: muzicuţa, „pianină pe grătar" cum numeam eu în glumă acele câteva tăbliţe de fier pe care se bate cu un ciocănel de lemn. Tot el devenea mai târziu proprietarul jucăriilor mele sparte, căci pe mine nu mă interesa atât exteriorul jucăriilor cât interiorul lor. Din câte trenuri n'am desfăcut arcul de metal violet; din câţi armăsari falnici legănători n'am scos tărâţa care le umplea pântecul!.... După aceea, săturându-mi curiozitatea, uitam de ele.

Intr'una din vacanţele mari, când noi copiii aşteptam daruri ca de obicei, tata ne chemă pe rând, întâi pe fratele cel mare şi apoi pe mine şi-mi spuse că întrucât jucăriile dăruite în anii trecuţi n'au avut durată, se hotărăşte a nu-mi mai da nici una. Imi întinse însă o monedă nouă nouţă de cinci copeici („piatacioc" cum se zicea), cu încuviinţarea de a o putea cheltui cum vreau, fără nici un control. Avui un moment de ezitare, un pic de tristă amărăciune, dar tatăl meu observându-mi starea sufletească, produsă de efectul cadoului neobişnuit îmi vârî moneta în mână şi-mi repetă încă odată, cu voce mai blândă, cele spuse. După aceasta, echilibrul sufletesc îmi reveni. Aproape mulţumit, fugii în curte şi începui să mă gândesc, cum să cheltuesc mai cu folos capitalul meu.

Sensaţia a fost mare pentru mine. In primul rând am luat în studiu moneta. Ce plăcută mângâere simţeam în palmă prin greutatea ei. Dar cum lucea în bătaia soarelui... Am observat apoi că pe o parte avea un vultur cu două capete (pe atunci emblema Rusiei), iar pe cealaltă scria „5 copeici". Mi se oprise însă gândul la sărăcuţul de vultur, care avea capul spintecat în două. Aruncai moneta în aer. Ea căzu pe pământ cu un sunet metalic, dar vesel. Din tristeţea mea de adineaori nu rămăsese nimic. Eram pe deplin mulţumit de cadoul original al tatălui meu.

Deocamdată plasamentul primului meu capital l'am amânat, căci prea nouă şi plăcută, fusese pentru mine senzaţia produsă. Mai târziu, fratele cel mare găsi nimerit să-mi dea o mulţime de sfaturi „desinteresate" insinuând cum şi unde mi-aş putea procura lucruri bune pentru „piataciocul" meu. El vorbea ca un specialist. Eu cu vădită ironie îi mulţumii, refuzând să-i urmez sfaturile, căci observasem o notă de invidie în graiul său.

Toată după amiaza m'am jucat cu moneta, fălindu-mă şi arătând-o bucătăresei şi ucenicului dela cismărie, care, închipuiţi-vă, s'a îndoit, nevoind să admită că moneta mea ar fi veritabilă. Numai după ce a strâns-o între dinţi, a mărturisit, spre marea mea mulţumire, că într'adevăr era veritabilă.

Toată ziua am fost într'o stare neînţeleasă de exaltare, iar noaptea, în pat, începui să chibzuesc cum să cheltuesc banul. Hotărîi, peste câteva zile să mă duc la grecul Iani şi să cumpăr pentru o copeică, roşcove dintre acelea care sunt atât de comic îndoite, parcă ar fi un semn de întrebare. Voiam să le aleg cât mai negre şi întregi. Apoi am să cumpăr halviţă, tot dela grecul, şi un fluer ca al sergenţilor de stradă. Legănat de speranţe dulci, adormii cu moneta în palmă.

A doua zi, sculându-mă, primul gând mi-a fost la banul meu. Privindu-l, observai că nu mai luceşte aşa de frumos ca în prima zi. Mi-am zis: „Poate, că în lumina obscură a zorilor de zi, îmi pare că este aşa?" Totuşi în sufletul meu se strecură un pic de îndoială. Oare este într'adevăr o monetă veritabilă? Prea darnic a fost cu mine tata. Intr'o clipă m'am îmbrăcat şi fugind la fereastra bucătăriei, prin care începuseră să străbată razele soarelui, constatai, cu tristeţă, că într'adevăr moneta nu mai avea aspectul lucios de eri. Intorcând capul, observai cu mirare că bucătăreasa stând aplecată spre cenuşarul plitei, freca cu asiduitate, ibricul de cafea cu o cârpă pe care o muia mereu în cenuşe.

Urmărindu-i mişcările, văzui că pe unde trecea cu cârpa, ibricul lua o nouă înfăţişare, primind o culoare strălucitoare, nouă, ca şi a monetei mele de eri. Un gând!... O rază de speranţă... şi într'o clipă alergai in curte. In mână ţineam un pumn de cenuşe. Apoi cu febrilitate începui să frec banul. Cu cât frecam mai mult, cu atât moneta apărea mai strălucitoare.

Mândru şi mulţumit de opera mea, m'am distrat încă două zile, iar când moneta nu strălucea cum voiam eu, imediat aplicam minunatul leac şi moneta iarăşi căpăta înfăţişarea dorită.

Aşa trecu un timp, până când, într'o zi, jucând „rişca" cu băiatul cismarului, acesta, venindu-i rândul lui a ridica moneta, îmi spuse că de aci înainte moneta mea este bună doar... de aruncat... căci, după el, se şterseseră literele şi o parte din mijlocul vulturului. Crezând că glumeşte am continuat jocul, dar în tainicele cute ale sufletului meu, presimţeam catastrofa... Totuşi, nu lăsai să se întrevadă starea mea sufletească. Insfârşit, jocul se termină şi mă furişai în curte, unde studiai cu amănunţime starea monetei.

Intr'adevăr, din cifra „5" rămăsese doar un colţ de covrig, iar pe partea opusă, de abia rămăsese vizibil capul spintecat al vulturului. Dar de ce oare nu mai era bună moneta ?... Triste au fost constatările bucătăresei noastre când i-am arătat-o. Ea murmură: „Hm.... pentru joc, este încă destul de... bună..."

In aceiaşi zi, m'am hotărît însfârşit să mă duc la grecul Iani, spre a cumpăra cele hotărîte. Grecul ceru banii înainte, lucru ce nu făcuse niciodată. Fatalitatea mă urmărea... I-am întins moneta cu mâna tremurândă şi după ce a pipăit-o, cu grosolanele-i degete, a închis un ochi şi apropiind-o de celălalt ochiu, care interior se făcea ca o măslină...., mi-a spus că: „întrucât moneta este prea veche şi literele prea şterse, nu mai poate fi bună... deci cară-te, băiete"....

Toate protestele mele, că este „nouă-nouţă" şi că tot aşa luceşte ca la început, au fost de prisos. Incercai sfios să speculez moneta măcar pe jumătate preţ, dar grecul, după o clipă de gândire refuză.

Cu silă pentru omenire şi mai ales împotriva grecului Iani, am ieşit din prăvălioară. Ţinând în mână afurisita de monetă, îmi venea să plâng. Zării peste drum o mică librărie, pornii într'acolo cu speranţa, că totuşi cu moneta mea voi putea lua fluerul atât de mult visat. Dar nici acolo nu avusei succes.

Cu inima zdrobită, pornii cu paşi înceţi şi plin de amărăciune, şi, într'un moment de ciudă, am aruncat pe caldarâm cu toată puterea moneta aceea afurisită. Apoi am împins-o mai departe cu piciorul şi moneta s'a rostogolit până la grătarul canalului din stradă, în care căzu, după ce, echilibrându-se o clipă culese pe obrazul ei roşcat ultima imagină scânteietoare a soarelui sub care strălucise şi trăise.

SIMEON BERRY

CU 20 LEI
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiţi romanul
„PUI DE LUP"
de JAK LONDON
De vânzare la toate librăriile din ţară

Din poezia africană

In lanţuri

După Claude Mc Kay

Aşi vrea să fug spre alte zări şi glii,
Cu oameni buni şi fără de păcate;
Să văd câmpii cu holde 'mbelşugate
Şi rodul tot să-l dărui la copii.

Aşi vrea un colţ de ţară fericit,
Cu prunci ce se răsfaţă 'n libertate.
Scăpat din ghiara uliţei spurcate,
Aşi vrea să pot cânta nestingherit.

O, viaţa noastră de-o vor nărui
In floarea vârstei, cei cu ştreangu 'n mână
In veci ca aştrii ea va stărui,
Când toate-or fi un pumn doar de ţărână.
Dar azi suspin cu voi prin negre şanţuri,
O negrii mei, o robi sfârşiţi în lanţuri.

Ad. BYCK

Centenarul lui Vasile Pogor

„Teribilul copil" al „Junimii" —

„Născut în Iaşi, la 20 August 1833. Unul din cei cinci fondatori stâlpi de gazdă a Junimii. Capul cel mai fantastic în teorie, burghezul cel mai prozaic în practică. Autor de poesii originale şi traduse. Iubind femeile dar urând vinul. Autorul tuturor propunerilor nerealizabile şi a trei părţi din porecle şi ziceri din care se compune acest dicţionar. Omul cel mai corosiv din lume, schimbându-şi ideile după fiecare carte nouă ce ceteşte şi entuziasmat de fiecare dearândul. Propunând nesfârşit lucrări comune dar uitând propunerile sale a doua zi după ce le făcuse. Ţiind la tradiţia Junimii dar uitând-o veşnic. Acum ca poet în decadenţă, ca autor de corosivităţi în floare. († 20 Martie 1906)".

I. NEGRUZZI (Dicţionarul Junimii).

Cel mai vesel, mai satiric, mai sarcastic, mai neastâmpărat şi mai poznaş din toată pleiada „Junimii" şi adevăratul ei „copil teribil". Un tip de faun care şi-a păstrat această nuanţă caracteristică a făpturii sale până la bătrâneţe.

Spirit zglobiu şi vioi, extrem de fin şi delicat în manierele sale de elită: nu fuma pe stradă, ca nucumva fumul ţigării să supere pe vreun trecător, Vasile Pogor, vlăstar boeresc, a fost fiul evghenistului Vasile Pogor, autor de stihuri satirice şi colaboratorul lui Bariţ în a cărui *Foae pentru minte, inimă şi literatură* a publicat o satiră în versuri *„Neamu vine, neamu trece"*, ironizând pe Vodă Mihalache Sturdza, fiind totdeodată cel dintâi traducător al „Henriadei" lui Voltaire.

Fiul său, junimistul Vasile Pogor, a publicat în *Convorbiri Literare* o „Satiră Veche" a părintelui său, rămas scriitor necunoscut, dar care prin stihurile sale a scris un adevărat pamflet asupra epocii evgheniste.

*

Poet a fost şi Vasile Pogor, fiul boerului evghenist. El a animat şi înveselit întreaga „Junime" în epoca ei de glorie. A scris versuri originale şi a tradus pe clasicii poeţi francezi care străluceau în literatura universală. A fost cel mai autentic reprezentant al culturii latine şi în deosebi al literaturii franceze, ceeace nu l-a împiedicat de a traduce „Faust" al lui Goethe. Amator de farse, zeflemele şi de istorisiri picante, a fost totuşi un sceptic, un adept al filosofiei budiste, un admirator al poemelor indice — al Mahabaratei şi al Vedelor, cât şi al Nirvanei, — împărtăşind şi filosofia schopenhaueriană preconizată de Maiorescu. Un temperament de o rară complexitate.

Vasile Pogor este autorul şi iscoditorul tuturor poreclelor cu care a cinstit pe membrii „Junimii" şi numai acela care era mai puţin decât o „caracudă" şi-i era complect indiferent şi inexistent, nu s'a bucurat de o atare distincţiune din partea lui Pogor, care a preferat în locul şedinţelor „mercuriale" (fiindcă se ţineau Miercurea la Maiorescu) şedinţele „venerice" care se ţineau Vinerea la el.

Vasile Pogor a precizat că ideea despre înfiinţarea „Junimii" s'a născut într'o seară, când el şi Maiorescu, ieşind din casa acestuia, dela vechea şcoală preparandială, s'au oprit în dreptul fănarului de lângă „Trei-Sfetite, ce-i drept, ... „pentru altceva" dar totuşi.... în clipa aceea memorabilă s'a născut... ideea!

„Copilul teribil" al cenaclului — cum îl apreciază Gh. Panu — pentru originalitatea şi ciudăţeniile sale, pentru spiritul său inventiv şi ingenios, pentru causticitatea ironiilor sale, pentru arta sa de a provoca râsul şi pentru preferinţa ce o avea pentru glumele, anecdotele şi „corosivităţile" ce se aduceau sau interveneau la „Junimea"; Pogor n'a cruţat pe nimeni de gratificările sale epitetice. Nici chiar pe Maiorescu, căruia în derâdere i-a zis amical „Centrala", deşi procesul ce i s'a intentat lui Maiorescu pe această chestiune, l-a prea amărât pe Pogor. Nu l-a cruţat nici pe Carp, al cărui glas strident îl enerva în aşa fel în cât spunea în gura mare, fără cea mai mică rezervă:

— Carp când vorbeşte, par'că taie cu ferestrăul!

El a introdus la „Junimea" bătaia cu perne, şi el a introdus la şedinţele animate şi sgomotoase ale societăţii *talanca*, drept clopoţel, pe care a adus-o anume *„pentru boi, nu pentru oi"*, cum a cerut să i-o dea negustorului dela care a cumpărat-o. El era acela care — secondând pe Iacob Negruzzi când acesta cerea scriitorilor să-i dea vreo lucrare pentru „Convorbiri Literare" — striga fără jenă: *„Scoate-o! scoate-o!"* sau când se cerea ca traducerea unei lucrări să fie comparată cu textul original, el vocifera pe nemţeşte: *„Das Pergament! Das Pergament!"*

Cu singura excepţie faţă de Alecsandri, pentru care avea un cult nemărginit, toţi ceilalţi corifei ai „Junimei" n'au scăpat de ironiile sale. L-a executat până şi pe melancolicul Eminescu, când cu darul său fermecător a cetit pe „Sărmanul Dionis", afirmând, mai mult pentru a distra şi a se distra, că filosofia pe care e brodată nuvela, e confuză. D'apoi pe Bodnărescu, cu poesiile sale nebuloase cum l-a executat cu ironiile sale şi câte perne nu i-a aruncat în cap ?!

Ca şi lui Carp, îi plăcea şi lui să stea uneori tolănit cu picioarele pe masă.... Nu din aroganţă ci ca o dovadă, ca un semn, că e foarte atent la o lectură sau la o discuţiune, la care intervenea uneori cu păreri foarte interesante, ce provocau desbateri în contradictoriu, de cele mai multe ori cu întreruperi sarcastice care provocau ilaritate. Câteodată şoptea replici amuzante când vorbea Maiorescu, care arunca priviri semnificative spre cei care nu-şi puteau astâmpăra râsul şi care se scuzau ca la şcoală:

— „Pogor ne face să râdem!"

Din cauza picanteriilor sale, Dimitrie Sturdza a încetat a mai frecventa şedinţele „Junimii", fiindcă — motivă pudicul cărturar şi om de stat — „acolo se vorbesc lucruri cam necuviincioase" — ceeace a determinat pe Pogor să statueze deviza: *„Entre qui veut, reste qui peut"*.

Ducea război nu numai cu filologii pe care îi masacra cu sarcasmul său, dar şi cu istoricii, iar când aceştia au abordat chestiuni referitoare la istoria poporului român — în special Gh. Panu — el argumenta foarte sentenţios:

— *„Les peuples heureux n'ont pas d'histoire!"*

*

Pogor n'a fost decât ... „un amator literar ceiace preţuia mai mult decât mulţi profesionişti" spune Gh. Panu, de aceia avea o mare autoritate „în cercurile scriitoreşti ale „Junimei". Executând producţiile lor literare — şi de aceste execuţiuni n'au scăpat nici N. Gane, I. Negruzzi şi Bodnărescu, Pogor afirma nu numai gust literar, dar un fin spirit critic. Pe I. Negruzzi îl scotea uneori din sărite cu observaţiile sale glumeţe, încât acesta se înfuria:

— „Apoi dacă ar rămânea treaba ca Pogor să facă ceva la „Junimea" desigur că noi n'am avea nici şedinţe, nici gazete, nici prelegeri populare, nici banchete. Este un adevărat lazzarone, deviza lui este: un dolce far niente! demonstra „secretarul perpetuu".

In fond simplă ripostă glumeaţă, căci în realitate Pogor a colaborat regulat la „Convorbiri Literare"; a ţinut prelegeri populare şi a radiat cu spiritele sale, toate şedinţele şi banchetele societăţii.

Când pudicii Naum, Vârgolici, Culianu şi Melik protestau împotriva vreunei istorisiri sau anecdote decoltate, Pogor se înfuria chipurile:

— „Duceţi-vă la Păcurari, căci voi doriţi să castraţi literatura!"

Cu tot respectul ce-l avea pentru Alecsandri, Pogor s'a tăvălit de râs şi în faţa sa, o singură dată:

Bardul dela Mirceşti, ştiind şi el că „anecdota primează" a istorisit într'o seară păţaniile unui boer care venit la Iaşi ca să petreacă câteva zile, şi-a notat toate cheltuelile. Intre acestea el a trecut şi *„cheltuielele pentru ceva ştiut mie"*...

Atât i-a trebuit lui Pogor ca să sară din locul lui şi să nu-şi mai poată astâmpăra hazul şi râsul. Dar păcălind pe unii şi pe alţii cu tot soiul de farse, a fost şi el păcălit odată şi bine de către *Creangă*, care l-a făcut să spargă prunele fără voia şi ştirea sa. Zis şi făcut:

Intr'adevăr, la o şedinţă „venerică" Creangă se înţelese cu feciorul casei să aşeze nişte prune, goldoane tomnatice, în jurul fotoliului în care ştia că se aşează Pogor. La începerea discuţiilor, Creangă istorisi o anecdotă cu un popă şi un psalt, imitând pe popă în slujba bisericească şi intercalând ceva „corosiv" care stârni râsul tuturor — şi mai cu seamă al lui Pogor, care sărise din fotoliu, făcând astfel din goldoanele aşezate o adevărată chiseliţă, ceiace a sporit veselia junimiştilor.

De altfel Pogor, care avea pasiunea anecdotelor şi a glumelor, preţuia în deosebi pe Creangă care ştia să le spună cu miez şi cu haz.

Intre anecdotişti era şi profesorul şi filologul Pavel Paicu, care considera pornografia drept anecdotă şi care le spunea în chip prea prozaic, ceeace nu putea fi pe placul unui estet şi om de gust ca Pogor. De aceea nu odată el l-a apostrofat pe Paicu:

— *„Crucea ta...., porcule!"*

Ca să-l necăjească pe Iacob Negruzzi el a născocit pe „Duduca dela Vaslui", de ilariantă amintire, iar când se cetea o bucată literară pe care n'o preţuia, striga mereu:

— *Icre! icre moi!*

Dacă Carp nu se sinchisea de apostrofa sa cu „ferestrăul", Pogor o schimba altfel:

— *„Vorbeşte mai încet, Carp, căci când strigi par'că ai strica toate geamurile Palatului Administrativ!"*

Pentru verva sa inepuizabilă era iubit şi alintat de toţi, chiar de către aceia pe care îi ustura rău cu poreclele şi spiritele sale. Nicu Gane într'unul din răvaşurile sale, îl numeşte „nătâng", dar ca şi lui Caragiale îi trimite „sărutări"; Al. Papadopol Calimah îl face leneş — fiind că lui Pogor nu-i prea plăcea să scrie scrisori lungi, iar N. Volenti, simţind cândva lipsa lui la o şedinţă, exclamă într'o scrisoare:

— „O, durere! Nu se mai râde la „Junimea", Pogor nu ştiu pe unde-i străluceşc ochii!"

Fiindcă Pogor a fost într'adevăr cel mai duhliu junimist care înveselea cercul şi care când făcea haz şi caz, râdea şi el de se prăpădea „până i-a crăpat cămaşa şi i-au sărit dinţii cei noui din gură", cum îi scrie Anton Naum lui Iacob Negruzzi.

In afară de „poreclele" pe care le relevă Gh. Panu şi Iacob Negruzzi în „Amintirile" lor şi care au fost născocite de Pogor, el a introdus în dialectica junimiştilor o seamă de cuvinte caracteristice:

Intre multe altele:

(Continuare în pag. IV-a)

„*Burghez* — epitet destinat oricărui individ lipsit de aspirațiuni mai înalte, deși I. Negruzzi în „dicționarul" său adaugă că Pogor „care acuză mai mult pe alții de burghezie, este considerat ca cel mai mare burghez în viața practică"

„*Dosarul curiozităților*" un voluminos dosar în care s'au colectat toate năzdrăvăniile stilistice ce apăreau prin ziarele și revistele vremii și care a rămas în păstrarea lui Pogor.

„*Silence*" cuvânt extras dintr'un vers al lui Musset, prin care Pogor, și după el alții, anunțau începerea unei lecturi.

„*Străin Junimii*" ucazul lui Pogor prin care înlătura sau curma orice discuțiune ce nu era pe placul său.

„*Gealăul lui Spaco*", gealăul unui stoler, pe care Pogor îl invoca când era vorba de a se fasona vreun manuscris oarecare.

„*Evanghelia*" invocată prin citate bisericești și cântate în stil psaltic de câte ori se anunța vreo lectură.

„*Nirvana*", culmea fericirii omenești, visată de Pogor, care era un pronunțat panteist.

„*Panbesinism*", doctrina filosofică a lui Iäger, adusă de Maiorescu la o ședință a „Junimii", doctrină prin care se susținea nemurirea sufletului".

„*Ușile! Ușile!*", semnalul exclamativ că „Junimea" trece din sala de ședință în salonul în care se servea ceai, cafea, ciocolată și alte bunătăți.

*

Alte porecle de ale lui Pogor:

„*Agamemnon*" — poreclă acordată lui *Caragiani* în urma unei prelegeri pe care a ținut-o sub auspiciile „Junimii" tratând despre „Iliada" lui Homer.

„*Decebal*" — I. P. Florantin, care a scris o nuvelă cu acest titlu.

„*Herodot*" — Al. Gr. Suțu care a tradus această operă pentru uzul școlilor secundare.

„*Naumescu*" — Anton Naum, pe care l-a mai poreclit și Regele Licoforn.

„*Don Prefect*" — Leon Negruzzi.

„*Don Primar*" — N. Gane.

„*Scroggs*" — Scarlat Capșa după numele unui vestit luptător de circ.

„*Tatăl Nebunilor*" — Maiorescu, șeful junimiștilor.

„*Uhland al României*"— N. Scheletti, care a tradus câteva poesii din Uhland.

Pe Iacob Negruzzi l-a onorat cu fel de fel de porecle și aluzii, care glumețe, care malițioase. El nu-i spunea nici Jaques, nici Jack, nici Iancu, nici Iacob sau Iacov — ci *Iacoppo*, deși secretarul perpetuu n'avea nimic italienesc.

Iar într'o scrisoare ce i-a trimis-o cu un prilej oarecare — și Pogor scria răvașe rar de tot — el îi zice: „Vrabie năucă care în ist codru ce se numește creațiune, dai cu capul de toate cioturile și de toate crengile uscate!"

Iar când îl știa necăjit sau supărat, îi spunea:

— „Să știi că te ador când iești nervos și când ne dai afară din tarabă".

*

Taraba nu era alta decât „Junimea" și „Convorbirile Literare".

Vasile Pogor, într'adevăr „copilul teribil" al „Junimii" a disprețuit politica și a refuzat un portofoliu ministerial, când a fost chemat de Maiorescu la departamentul Instrucției. A ocupat însă înalte demnități, fiind magistrat, senator și primar de Iași, iar în anii din urmă ai vieții sale a fost directorul Creditului Urban din Iași.

Intreaga sa operă literară, poesii originale și traduceri, a apărut în „Convorbiri Literare".

C. SATEANU

LEON VERTH

Vaporașul

Am să vă povestesc o mică întâmplare patetică din viața mea.

De altfel, viața mea, — nu știu cum e a voastră — e formată numai din momente patetice.

A le povesti este adesea foarte greu, căci ele sunt incomunicabile.

Istorisirea unui astfel de eveniment, uneori o adevărată dramă interioară, este adesea foarte greu de făcut. Simți întotdeauna, sforțarea pe care o face povestitorul, de a nu părea ridicol, sau de a nu fi înțeles.

*

In acest an mi-am petrecut vacanțele la Mangalia. Cunoașteți această plajă, unde un popor întreg de înotători, se consolează de plictiselile zilei, repetându-și că briza face zilele mai răcoroase ca la București. Sau alții, care pentru a se distra, pescuesc, clevetesc, sau joacă cărți pe plaje, în fața minunatei imensități a mării.

Pentru mine marea e cu totul altceva: e imaginea neînțeleasă și vagă a infinitului, care te predispune pentru melancolie și visare. Imi place marea, țărmurile ei sărate, sbuciumul valurilor fără astâmpăr, ca și sbuciumul etern al bietului suflet omenesc.

Pe deasupra, îmi place la nebunie înotul, care pentru mine e o pasiune. Nu intram în apă, decât sărind de pe o stâncă. Fie care din băile mele era ca o călătorie de explorare, într'o lume nouă... lumea unui alt element: apa. Niciodată nu rămâneam pe aproape de țărm. Lunecam drept înainte, departe în mare; așa de departe, încât aveam iluzia de a mă fi pierdut în larg.

Atunci mă întindeam pe spate și privind cerul mi se părea că, eliberat de pământ, câștigam un fel de virginitate nouă, o putere divină, nemărginită ca și marea și o absolută seninătate în această singurătate de temut.

Câte odată înotam noaptea, scăldat de mare, de cer și de vraja nesfârșită a nopții. Atunci uitam cu totul sfaturile celor ce mă dojeneau de îndrăznelile mele de înotător.

Imi plăceau asalturile multiplicate ale undelor și mă svârleam deasupra valurilor enorme, înainte ca ele să se spargă, cu mânile întinse, împreunate ca pentru rugăciune. Ce bucurii trupești nebănuite! Dar peisagii, cum nu se pot vedea nicăeri pe pământ și nici chiar de pe puntea unui vapor; armonii de valuri și de culori nesfârșite, discuri solare atingând apa la nivelul ochilor, frumuseți neînchipuite și nesimțite decât în mijlocul imensității nesfârșite a valurilor.

Apoi, obosit mă întindeam pe stânci sau pe nisip, pentru hodină și fiindcă, cunoscând marea, mă și temeam de ea, tot atât pe cât o iubeam, aveam, de câte ori mă reîntorceam la țărm, senzația de a fi fost salvat dintr'un naufragiu.

*

La mare și cei mai mediocri înotători știu, cât de alterată este aprecierea distanțelor, ori cât de puțin te vei fi depărtat de țărm.

Orizontul pare aproape. Ai impresia că înotând nu prea mult, îl vei putea atinge. Când revii către țărm, pământul îți pare din contră, departe. Ceva din teama de mare, te cuprinde, te înfioară și te face să-ți pară că nu mai ajungi. Iar când marea mugește, salturile și golurile pe care le fac valurile, contribuesc să deconcerteze și mai mult ochii noștri, obișnuiți să măsoare numai distanțe relativ mici.

In acea zi, marea era murmurătoare și soarele strălucitor, încât din când în când, simțiam nevoia să închid ochii. Valuri mici și sălbatece mă loviau în obraz sau îmi acopereau în întregime capul.

Eram puțin indispus, și de aceia, nu m'am avântat prea mult în larg.

Cum respiram între două valuri, zării la orizont un vapor frumos, cu pânze albe. Se desena net pe albastrul mării, dar îmi apărea așa de mic, încât înțelesei că era foarte departe. Nimic alt, decât marea și acest depărtat vapor, singurul pe luciul gol al mării.

Fregată sau Atlantic, vaporul are asupra unor anumiți oameni, dintre care sunt și eu, un fel de putere magică, pe care nu voi încerca să o explic.

Admiram deci acel vapor, pânzele lui albe, și visând, mă închipuiam deja pe bord, navigând în larg, spre Istanbul...

Apoi, întorcându-mă la țărm, mă îmbrăcai.

Atunci un copilaș, venind spre mine mă întrebă pe un ton de reproș:

— „De ce nu mi l'ați adus, domnule? Erați așa de aproape!..."

Era vaporașul lui, pe care o adiere de vânt, îl dusese la două sute de metri de țărm...

Localizare de Mariana Moisa

PRIMII PAȘI

De-atunci... sunt ani

— Versuri pentru Anny —

Ne-am cunoscut în parcul cu platani,
Imi amintesc... De-atunci,... sunt ani.
Erai în uniformă de liceu,
Și eu?
Eram student.
De-atuncia te vedeam mereu
Trecând prin poarta mea în spre lice
Cu pas grăbit.
Acum trăgeam la fit,
Și tu și eu
Dar tu în uniformă de liceu,
Și eu, student.
Era'nserat,
Și luna printre arbori înfloriți zâmbea șiră
Când ți-am furat în umbră de boschet,
Un sărutat.
Era'noptat, era târziu,
Când ne-am suit în birja unui vizitiu,
Și am plecat din parcul cu platani.
Imi amintesc... De-atunci... sunt ani
Acuma sunt bătrân, profesor de liceu
Și-ades mă fur'un gând
Când trec prin parc din când în când
Și-atunci îmi amintesc mereu
De tine.
Erai în uniformă de liceu
Și eu?
Eram student.
Când ne'ntâlneam în parcul cu platani
Acuma sunt bătrân,... îmi amintesc... sunt ani.

D. IFRIM

Intâmplarea domnului Ceapâru

Simțise d. Ceapâru că va fi mutat în altă parte și nu-și putea închipui cum va trăi într'un oraș străin. Când a fost însă într'adevăr permutat, dela poșta din Dorohoi la Botoșani, nu i s'a părut mare lucru, ba chiar părea vesel:

— Ce, nu se mai schimbă oamenii, monșer? Azi aici, mâne dincolo, mă 'nțelegi, nici nu știi unde-ți găsești norocul!

Descoperise deodată că-i place să umble pe drumuri, el care, de cincisprezece ani nu se mișcase din Dorohoi. Dar probabil că și gândul norocului îl încălzea pe d. Ceapâru, căci avea aproape patruzeci de ani și încă nu și-l găsise.

In Botoșani și-a închiriat o odae mobilată, a socotit și s'a împăcat cât să-l coste mâncarea și apoi a ieșit să se plimbe pe „strada mare".

A doua zi s'a prezentat la slujbă, cu actele frumos păturite în portofel, cu obrajii bărbieriți și cu guler tare, nou-nouț la gât.

Au început îndată să-l descoase:

— Ai venit mata de multe zile la Botoșani?

— Ieri, cu personalul...

— V'am văzut eu — a spus cineva. Ați scoborît din clasa treia, cu un coș de nuiele și o legătură...

— Da... e mai eftin, s'a roșit d. Ceapâru.

Il întrebă un domn chel, cu condeiul după ureche și cu ochelarii depe nas reparați cu sfoară verde:

— Și unde-ai găsit gazdă?

— Pe strada Creangă. Mi s'a părut cam departe.

— Cum n'am știut eu. Iți găseam o gazdă pe cinste, la nepoată-mea. Da' plătești mult?

— O mie cinci sute, s'a umflat d. Ceapâru. (Plătea numai opt sute).

— Nu ești însurat! observă domnul cel chel.

— Nu mi-am găsit încă norocul!

— Bată-te norocul, nu ți l-ai găsit încă...

Au râs cu toții. Au râs așa mult că domnișoara Ștefănescu a trebuit pe urmă să-și mai refacă buzele cu creionul.

— Și ce etate ai? Ești tânăr...

— Am 35...

— Mulți înainte!

— Merçi!

— Și eu m'am însurat la patruzeci și, slavă Domnului, trăesc bine... Și frate-meu la fel; că spune nevastă-sa: Jan al meu a avut multă experiență până m'a luat pe mine... Trebue experiență, frate, nu dragoste...

Toți ascultau. Telegraful amorțise, uitat, ca ceva netrebuitor. Telefoanele zârâiau, dar nu avea nimeni chef să le asculte: era timp destul și pentru ele!

Le-a mai spus d. Ceapâru — că e vorbăreț — de câți ani e funcționar, ce leafă are, că are să avanseze peste câteva săptămâni; nu are părinți, are o soră măritată cu un inspector general dela C. A. M. și un frate secretar la liceul din Dorohoi. Apoi a adăugat, privind la domnișoara Ștefănescu, că Botoșanii îi plac tare mult...

Domnișoara s'a roșit, și domnul cel chel a declarat satisfăcut:

— Ești cel mai simpatic funcționar, d-le, pe onoarea mea... nu scapi d-ta neînsurat pe aici...

...Telegraful a început din nou, ca o ciocănitoare care bate'n copacii uscați. Telefoanele au încetat zârâitul nervos. Totul e din nou normal...

*

Au trecut două luni. La ghișeul „Recomandate", două dudui în șorțuri negre vorbeau pe șoptite:

— Care-va-să-zică sigur se însoară?!

— Sigur, dragă. Mi-a spus Nuța c'au aranjat complect.

— Idiotul!

— Zi mai bine: idioata!... Parcă nu găsea altul mai bun ca Ceapâru!

— Iți spun eu că nu găsea! Dar nici pe el să nu-l crezi prea strălucit! Mi-a făcut el mie curte, dar nu i-a mers!

— Ei taci!?!

— Da...

— Țț... Și cum îi el în intimitate"?

— Idiot... Complect idiot...

Veni atunci o a treia dudue, cu umbreluța chinezească sub braț și cu o mână așezându-și părul. Șopti grăbită:

— Uf! Am întârziat! Știți, Ceapâru se 'nsoară cu Ștefăneasca!

— Nu te grăbi, noi știm mai de mult. Cunoaștem noi bine oamenii!

— Au făcut actele, am auzit. Işi cer concediu...

— Oare el știe că ea a fost bine cu Ionescu?

— Nu știe, dragă. Nu vezi? Parcă-i legat la ochi!

— Și are patruzeci de ani. El spune că are treizeci și cinci.

— Și tatăl lui e ciubotar în mahala!

— Zice că e mort!

— Imi spui tu mie! Mi-a spus Luța... Sigur... Și câte am mai auzit eu! Ehe!...

— Eu zic așa: s'or lua, nu s'or lua, dar să știe fiecare pe cine și-a ales! Așa că... Ssst! Uite trece Ioneasca. Să n'audă, că și asta-i o poamă...

Și duduia spune tare ca să se audă:

— Știți, dragă, plec la Mehadia! Și...

— Hai lasă, că s'a dus Ioneasca!...

— ...și cum vă spuneam... aranjez eu singură. O să vă placă!

*

Domnului,

Matei Ceapâru-Loco.

„Stimate D-le Ceapâru,

Sunt informat din svon public că ai intenția să te căsătorești cu Domnișoara Natalia Ștefănescu funcționară la Onor. Poștă. Am auzit asta că eram într'un cerc intim de persoane și m'am mirat tare mult că a-ți luat o așa hotărîre mai ales D-stră, că știu, că vă gândiți mult până vă puneți pe un lucru și luați o hotărîre în veață. Eu zic că ce face omul treaba lui dar și ceilalți trebue, când este un om bine și străin care nu știe cum sunteți mata să-i spue. De aceia zic să vă spun și eată ce. Domnișoara Natalia Ștefănescu a fost logodită cu Mitică Ionescu care era la Poliție unu lung și slab de zicea lumea că-i oftigos și bea că din asta la și permutat dela noi și toată ziua stătea acasă la logodnică și se plimbau pe întuneric la marginea orașului și spun multe persoane că se întorceau în ziuă acasă. Apoi spune o Moașă care nu spune minciuni că a și avortat această Domnișoară. De asta zic că să știți și D-voastră aceste ca să nu vă legați capul cu o persoană care apoi nu este nici de familie cineștiece"...

„O persoană informată"

*

„Stimată D-șoară,

Sunt informată din zvon public că ai intenția să te căsătorești cu Domnul Matei Ceapâru funcționar dela Onor. Poștă. Am auzit asta că eram într'un cerc intim de persoane și m'am mirat tare mult că a-ți luat o așa hotărîre, mai ales D-voastră că vă știu fată cu experiență și de familie.

Eu zic că ce face omu treaba lui dar și ceilalți trebue când este o persoană bine și care nu știe cum sunteți mata să-i spue. De aceia zic să vă spun și eată ce.

Tata persoanei cu care v'ați logodit coasă ciubote la țărani în Dorohoi. Acest domn a mai fost de multe ori logodit și însurat și trage lumea pe sfoară și numai zice că este serios că pe urmă bate zestrea la tălpi și divorțează. Și a mai spus cineva care știe de când era mic că îi lipsește ceva că nu este ca toți băeții..."

„O binevoitoare"

*

Nunta nu s'a mai făcut. Domnul Ceapâru a cerut să fie mutat și-i la Timișoara sau poate la Slatina. Când vede o femee, se încruntă și învârtește nervos bastonul. Are să-i treacă în curând. Nu-și găsește omul așa ușor norocul!

DAN O. BOLDUR

Barcarola

O leagănă valul,
O saltă și-o poartă,
Din coamă în coamă,
Ușoară.

Și barca s'alintă
— Iubire fugară —
Cu valul și cerul
Se 'ncântă.

Iar vântul o 'mpinge
Incet dela pupă,
Mereu pe întinsele ape.
Și iată:

De coamele 'ntoarse,
Puternic o prinde
Și 'n velă'și boltește
Cântarea.

Eu nu știu ce simt
Că'mi îngână,
Sub streașina inimii,
Iară.

In suflet, simt barca
Cum sboară
Și plânge și cântă
Cu valul.

GEIJAR

Ciorapul*

Bârlad, 5 Ianuarie, 192...

Stăteam până acum, ca în fața unei cărți închise. Pe coperta țipător colorată, sunt femei goale, bacante în poze apocaliptice, care-și ascund indecența gesturilor, printre sticle de șampanie. Sunt crâmpeie de film, curse de cai, fragmente de ziar; mica publicitate cu rubrica veselă a căsătoriilor; sunt note pe frânturi de portative, care-ți amintesc leit-motivul operetelor nemțești: blonda chelneriță dintr'un orășel tirolez după ce plânge jumătate de film, se mărită cu un ofițer de husari, prinț veritabil, posesor în linie dreaptă genealogică, a cel puțin cinci „von" înaintea numelui. Intr'un colț, Miss Universe, puțin deformată, din cauza rotunjimii borcanului, își etalează frumusețea-i creolă, făcând reclama cremei Tokalon. Ca un răspuns, Miss România zâmbește în necunoscut, din celălat colț, strângând în brațe un enorm săpun Elida.

M'am oprit, totdeauna, în fața copertei și n'am îndrăznit să deschid cartea. Un singur cuvânt a trebuit să văd, să aud. Un cuvânt pe care-l auzi numai odată în viață și care cuprinde întreaga armonie de culori și sunete a lumii, distilată și închisă ermetic în sunetele lui. Cine n'a rostit acest cuvânt-sinteză, nu știe că există sunete, care în complexul lor, pornesc de pe gură fragede și imaculate ca niște corole de crin alb. Nu știe că sunt cuvinte pe care le simți înflorind învolte pe trup, în urechi, că le vezi aninându-se în ghirlande sonore, pe obiecte.

Dragul meu, în iubire găsești adesea: sunetul, culoarea, ideia, care, fiecare aparte, satisfac toate simțurile simultan. In artă trebuie să le cauți. Arta, în esență, nu este decât o sinteză „Arta" și „iubirea" sunt două noțiuni ale căror sfere au puncte comune.

*

Am întâlnit-o într'o seară la doamna Meran. Doamna Meran este doamna fecioară, cum îi spune doctorul Ragu. Dacă ași cunoaște teoriile sexualității și ași cunoaște ceva din metoda psiho-analitică, ași face un studiu asupra ei, l-ași publica și ași deveni celebru. Doctorul mi-a spus în șoaptă (îi era frică de unghiile roz ale doamnei) că este o femeie copil și că este unul din exemplarele cele mai periculoase ale genului. Nu știu. Inchipuiește-ți: o doamnă mică, mică într'o casă mare. Și drăgălașă, drăgălașă ca un copil de trei ani. O fetiță de trei ani, care se comportă ca o cucoană măritată. Și-ți spune micile ei necazuri zilnice: că nu știe ce să mai gătească, că s'a scumpit iar pânea, că lucrează toată ziulica... Și când te uiți la dânsa, cum nu-i mai tace gurița, îți vine s'o iei în brațe, să-i dai un baton de șocolată și s'o săruți. Așa este doamna Meran. Este văduvă și proprietăreasa mea. Punct.

In salonul ei, am întâlnit-o pe Gina.

Toate atențiile mele, erau îndreptate asupra gazdei și asupra a două domnișoare (două fecioare tip Pitigrilli, de familie bună, pianiste și grase).

Gina nu mi-a plăcut:

1) Pentru că-i profesoară de matematică;

2) Pentru că are expresii dure;

3) Pentru că are structură sufletească de bărbat;

4) Rentru că a plecat prea repede;

5) Pentru că m'a pus la punct, numai c'o privire, spunându-i una din prostiile care se obișnuesc în saloane.

Mi-a plăcut la Gina, în seara aceia:

Numele: Gina. Seara, până am adormit, mi l-am spus cu glas tare. Și simțiam o deosebită senzație auditivă, pronunțându-l cu 2 n și despărțit în silabe.

Pentru a doua zi după amiază, propusesem ca să mergem toată societatea la săniuș. Au acceptat, inclusiv Gina. Cu riscul de a mă certa cu „Stabul", aveam să scot cei patru cai albi ai mei, aveam să le pun cununile de zurgălăi cu care făceam pe vremuri furori la „Șosea" și o să atașez o mulțime de săniuțe mici. Propusesem doamnelor să-mi permită să mai aduc un camarad, meșter în a mâna patru cai, pentru a mă putea bucura și eu de puțină libertate de acțiune. Nu-ți mai descriu micile incidente vesele, inevitabile săniușului.

Doamna Meran mi-a permis multe, dar nu mi-a dat nimic.

Domnișoarele... cantitate neglijabilă.

Gina stătea singură în ultima săniuță și se muncia la curbe, să-și mențină stabilitatea conform tuturor regulelor de echilibru.

Am rugat-o să-mi dea voe să stau și eu cu dânsa. După puțină nehotărîre m'a primit nu fără a-mi arăta o figură mititică și sperioasă de păsărică.

Cum a pornit sania, mi-a căzut moale în brațe. Rușinată de această slăbiciune, nici n'a vrut să se uite la mine când i-am șoptit:

— Inerția!

La o curbă îmi stetea flexibilă, rezemată de braț. Frigul și brațul meu îi dogoriseră fața. I-am spus:

— Ce plăcut e să parcurgi o curbă, a cărei ecuație n'o știi.

Neputincioasă mi se sprijină și mai mult în brațe.

Niciodată n'am fost mai mulțumit de profesorii mei ca în ziua aceia. Cu puținele cunoștințe pe care le aveam în domeniul matematicilor, am izbutit să înfiripez o conversație cu Gina destul de originală și antrenantă. Imi venea să-mi strâng mâna singur. Ii vorbeam numai în probleme și-i descriam obiectele, numai în figuri geometrice și în curbe din familia conicelor.

Iți scriu și ție câteva din aforismele pe care le-am debitat la urechea Ginei, în fuga săniuței. N'am cercetat, până acum, nici un tratat de logică și n'am consultat nici un academician, ca să văd dacă sunt conforme.

*

Nu există inerție, dacă nu există materie. La o conferință, doctorul Ragu (de exemplu) a avut un lapsus (deci un moment de inerție). Rezultă că toate stările psihice sunt materie; că analizând sentimentul iubirii, poate conține la bază, aceleași elemente ca vitriolul, sau limonada.

*

Singura ființă imaculată este taxatorul din tramvai (inerția n'are efect asupra-i).

*

Dacă femeia este un capriciu și capriciul este o spirală, doamna Meran este locul geometric a cinci spirale care se învârtesc perpetuu.

*

Arta, în evoluția ei, tinde spre concentrare. Viitorul poate ne rezervă surpriza: proza și poezia se vor scri în formule, iar geometria plană și în spațiu, va deveni artă plastică.

*

Teoria probabilităților arată că, virgulă, cu cât jucătorul are pretenții mai mari, cu atât șansele de câștig sunt mai mici. Dacă toți ar cunoaște această teorie n'ar lua nimeni bilet la loteria statului.

*

Gina abandonată, cu capul rezemat de pieptul meu, voia să mă învețe teoria celor trei perpendiculare. Șiragul de săniuțe aluneca mereu, purtând cu dânsul o spumă de râsete și zurgălăi. In timp ce culegeam de pe gura ei fiecare vorbă, săniuța noastră, sub imperiul unei forțe centrifugale s'a rabătut spre stânga, a căutat să-și mențină echilibrul într'o tălpică, iar eu cu Gina, am rămas în zăpadă, îmbrățișați. Sania s'a oprit. Doamnele au râs. Domnișoarele de familie bună au venit în grabă să se intereseze de starea sănătății noastre.

Ginei i se desfăcuse un șoșon și-i intrase înăuntru zăpadă. Vreau să i-l scot; se împotrivește. Totuși i l-am scos. Credeam că s'a lovit la picior și i l-am scos cu tot cu pantof. Cu piciorul în mână, mă uit la dânsa. Plângea.

— Te-ai lovit?

— Nu.

Işi trage repede piciorul și-l ascunde sub rochie, în zăpadă. Doamna Meran a scos botișorul din blănuri și a întrebat:

— Ce faceți acolo? Mai stăm mult?

Domnișoarele se îndreptau spre sănii zâmbind ironic și trosnind zăpada sub greutățile respective. Mă uit la Gina.

— Nu. Eu nu mai merg cu sania.

Rog pe camaradul meu să conducă doamnele mai departe și mă întorc spre dânsa. Plângea mereu, în aceiaș poziție.

— Ce însemnează asta? Desigur te-ai lovit.

— N...da!

— Stai să văd!

— Nu!

— Ai să răcești!

— Nu!

— E o copilărie ce faci! Uite, o să treacă lume pe stradă și o să ne vadă. Dumneata, profesoară, eu, locotenent; mai mare rușinea! Mai ales că și plângi. Stai să văd ce ai la picior!?

— Nu... nu. N'am nimic!... Intoarce-te ca să mă încalț singură.

Curios de purtarea ei mă supun. Dar mi-a venit în minte că pe gerul ăsta, cu piciorul ud....

— Nu te uita!...

Văzusem... Văzusem piciorul. Cu lacrămile încremenite în ochi, se uita, când la mine când la picior.

Nu știu ce am simțit în momentul acela! Un nod colțuros îmi tortura gâtlejul și în ochi am simțit că-mi isvorăsc lacrămi (și doar sunt om în toată firea!) Asta era drama care se petrecea în sufletul fetei. Mai bine să-i înghețe piciorul decât să vadă domnișoarele și să văd eu, că are ciorap cârpit! Ciorapul? Dar pentru mine nu era ciorapul.

— De aceia domnișoarele au plecat râzând, gâsculițele astea îmbrăcate în mătase.

Și nodul în gât îmi creștea mereu. Simțiam nevoia să fac ceva: să strig, să lovesc cu pumnul într'un obiect dur. I-am cuprins piciorul și i l-am sărutat cu sălbăticie. Nu m'am uitat dacă trece cineva pe stradă. L-am învelit în batista mea, ca pe un obiect prețios. Am încălțat-o cu șoșonul și am pus pantoful într'un buzunar. Ea se uita speriată la mine și nu zicea nimic.

G. PIU

*Fragment din romanul în preparație: „Figurine în spasm".

A APARUT EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adeverul" PREȚUL LEI 60

OTTO HELMERS

Afaceri...

Ar trebui să se publice cărţi cu poveşti pentru negustorime. De pildă: „A fost odată un negustor nespus de cinstit, care-şi întrebuinţa toţi banii ca să procure numeroşilor săi clienţi mărfuri cât mai ieftine. Şi clienţii veneau bucuroşi şi aduceau cu ei clienţi noi, care la rândul lor îşi trimiteau acolo prietenii şi cunoştinţele; şi toată lumea asta scotea banii din chimir şi-i punea cu plăcere pe masa negustorului; iar negustorul lăsa banii acolo fără să-i ia măcar în seamă..."

Azi, lucrurile stau însă altfel.

Cu prilejul unei mici prelungiri a unei poliţe mai mari, a trebuit să mă duc la firma „Modă şi Progres". Magazinul se afla într'un cartier comercial foarte activ pe vremuri. La parter, sus numitul magazin avea un galantar mic, aranjat după ultimele cerinţe ale artei vitrinelor. Fondul era cenuşiu ca zorii zilei; în faţă pe un piedestal se află „Cartea Mare", ale cărei file erau puse în mişcare cu ajutorul unui mecanism invizibil; iar într'un colţ era aşezată o tăblie mică, cu inscripţia: „Nu numai comisia de impunere, ci şi dv. puteţi verifica registrele noastre. Convingeţi-vă chiar azi de strălucitul mers al întreprinderii noastre!"

Alături am observat o altă tăblie: „Se caută de urgenţă doi buni giranţi". Şi lumea strigă şi înjură că nu se mai găsesc slujbe!

Sus în sala de aşteptare, am mai întâlnit câţiva bărbaţi cu mutre acre.

Am luat loc pe un scaun. Din păcate nu mi-am putut sprijini spatele, căci riscam să stric sigiliul de sechestru proaspăt aplicat pe una din speteze. De altfel, sala era aranjată modern, şi ca să-mi treacă de urât, m'am apucat să citesc proverbele moderne, care împodobeau pereţii. Spre exemplu: „Timpul e bani; n'avem timp", sau „Nu amâna pe mâine ceiace poţi lua cu împrumut azi!" Am zărit şi altă deviză foarte profundă: „Intrebarea: cum îţi merge? e oprită sub pedeapsă", iar alăturat: „Munca îndoliază viaţa".

Intr'un colţ mi-a atras atenţia un jilţ de rugăciune, de-asupra căruia atârna, încadrat într'o splendidă ramă de aur, următorul citat biblic: „Fereşte-mă, Doamne, de mai rău". De-odată a apărut şi o reclamă luminoasă: „Rugăm stăruitor să nu mai fim deranjaţi cu cereri de plată".

Foarte interesantă mi s'a părut lista persoanelor şi a instituţiilor mai importante aflată lângă telefon:

Cel mai apropiat avocat...
Oficiul de amanetare...
Bilete de călătorie în străinătate.
Expert juridic...
Doctori de boli de nervi...
Martor pentru chestiuni urgente...

Sub telefon se afla şi un ştergător, pe care erau imprimate următoarele cuvinte: „Rugăm ştergeţi bine orice urmă de dobândă". Simpatic mi s'a părut şi alt proverb: „Cine are curaj, are marfă", iar dedesupt: „In caz de tranzacţie, oferim cote până la 30 la sută". Lângă uşa biroului atârna o casetă mică, dar solidă, cu inscripţia: „Mici ofrande pentru directorul nostru general. Mulţumim!"

Nostime erau şi paharele de sticlă şi statuetele de porţelan, grupate pe o mescioară, cu specificaţia: „De spart; la dispoziţia oamenilor nervoşi — bucata numai 10 lei (ocazie rară)". Da, aşa înţeleg şi eu să oferi serviciile tale clienţilor...

De-odată se deschise o uşă. Toţi cei de faţă se ridicară automatic de pe scaun. Câţiva capitalişti se repeziră la obiectele de 10 lei bucata. O domnişoară tânără dădu buzna la telefon, adresându-ne următoarele cuvinte prevenitoare: „Vă rog, nu le spargeţi încă; eu sunt dela registratură". Cu acest prilej am fost martorul următoarei convorbiri telefonice: „Allo, Trenker e acolo? Vă rog, daţi-mi legătura cu celula 214... Domnul director? Bună dimineaţa. Nu doriţi nimic? Soţia dv. vă roagă s'o scuzaţi că friptura de raţă, pe care v'a trimis-o eri, era cam arsă; altădată nu se va mai întâmpla. Aici nimic nou. Nişte domni vroiau bani; dar asta vroim şi noi. Domnul procurist vă întreabă dacă n'ar fi bine să înlocuiască paharele de sticlă de 10 lei bucata, cu altele de carton. Intâi, pentrucă sunt mai eftine, şi apoi, pentrucă nu i-a trecut încă cucuiul depe frunte... Da, încă ceva, domnul Schraube vă va ţine tovărăşie vre-o patru săptămâni. Am intervenit să i se dea celula alăturată... Cum? Eu?... O, cu plăcere. Dar femeile nu au voie să facă vizite prea lungi... Bine, atunci vin! Pa, directoraşul meu".

Şi dispăru tot atât de repede ca o hârtie de o mie.

Insfârşit, îmi veni rândul să intru. In birou doamnea o activitate febrilă. O domnişoară se coafa; alta îşi lustruia unghiile; o a treia îşi picta buzele cu un aier plin de evlavie. Majoritatea bărbaţilor ronţăia mezelicuri. Un tânăr mai sprinten vâna o muscă. Intr'un cuvânt, lucrul mergea strună... De îndată ce mi-am făcut intrarea, şi-au întrerupt cu toţii monotona lor ocupaţie. Maşinile de scris au reintrat în funcţiune; fiecare găsise ceva de scris. Faptul acesta m'a impresionat destul de neplăcut; n'aşi fi vrut să-i deranjez! In faţa uşii tapisate a procuristului, un domn îmi luă în primire bastonul. Intrai. Era o încăpere spaţioasă, aproape goală; numai petele de pe tapet îţi mai aminteau că interiorul fusese odată altfel orânduit. In mijlocul odăii se afla o masă de scris, iar în dosul ei şedea un om sfrijit de caznă şi de ani, cu trupul mai mic decât îmbrăcămintea, şi care trebuia să suporte toate grijile şefului său, asemenea defunctului Atlas, care ducea pe umeri globul pământesc. Chiar dacă aşi mai fi avut cu mine bastonul, l-aş fi rupt în două.

Un glas, tot pe-atât de gol caşi cassa de bani, îmi izbi urechea:

— Domnule, drept să vă spun, nu ştiu cu ce aţi putea să mă mai ameninţaţi. Cunosc fiecare articol de lege şi pe fiecare judecător în parte; de altfel nu mă îndoiesc de reciprocitate. Ştiu de asemenea tot ce vroiţi să-mi spuneţi. Cunosc toate expresiile de pe lume. Cunosc suferinţele omenirii la fel de bine caşi debitul din registrele noastre. Un singur lucru nu-l mai cunosc: banul! Din această cauză ne-am îngăduit să vă rugăm politicos — asta provizoriu — să ne prelungiţi poliţele. Nu e nevoie să vă osteniţi prea mult; căci nu ne mai e teamă decât de stăpânul casei noastre; încolo de nimeni pe lume. Dacă firma dv. intenţionează cumva să ceară declararea noastră în stare de faliment, atunci suntem dispuşi să vă recomandăm un avocat convenabil. Mai multă bunăvoinţă cred că nu se poate arăta cuiva.

De altminteri, ce s'ar mai putea întâmpla? Şeful nostru se află de acum acolo unde eventual l-aţi putea depune şi dv., iar eu, vai, Doamne, eu sunt aşa de subalimentat, încât aşi fi fericit să pot primi câteva luni o masă regulată.. Da, domnule, familia mea roade din mine ca dintr'o bucată de lămâie stoarsă. Ce să vă mai spun? Poate vă e deajuns, când vă mărturisesc că nici puricii nu mă mai pişcă. Nu-mi place să aduc în discuţia afacerilor chestiuni de ordin particular, dar îmi faceţi impresia unui om înţelegător. Mai aşteptaţi puţin! Vă asigur că mai avem afaceri în curs. Dacă nu veţi intra şi dv. la apă, fiţi încredinţat că vă vom plăti printre cei dintâi. Această făgăduială o dau de altfel tuturor creditorilor noştri, aşa încât sper că nu vă veţi îndoi o clipă de sinceritatea mea.

Telefonul sbârnâie. Istovit, greu încercatul om ridică receptorul cu mâna lui osoasă:

— Allo! Aici „Moda şi Progresul". Ce doriţi? Să cumpăraţi?... Dacă avem marfă? Bineînţeles! 80 de lei bucata... Ultimul preţ, 60 de lei... Exclus! Nu pot reduce sub 48... In tot cazul, mai putem discuta. O să cădem de acord... Cât? 5000 de bucăţi? Atunci vă pot lăsa bucata la 40 de lei; cu 5 la sută cassa. Fie 10 la sută. Dar ăsta-i ultimul meu cuvânt. In ce condiţii de plată? Nu, mulţumim! In condiţiile astea plătim şi noi...

Apoi adresându-mi-se mie:

— Auzi, domnule, neobrăzare! Ştii cum vroia să-mi plătească? In două rate. Prima, când o da Dumnezeu; iar a doua, când o da el!... Vezi, domnule? Astea-s afacerile din ziua de azi. Cine ştie ce ne va mai aduce ziua de mâine...

I-am strâns mâna şi am plecat.

In rom. de *Ad. B.*

Punga

In grădiniţa îmbibată cu mirezme de petunii, regina-nopţii şi de multe alte flori mirositoare, conu Alecu, prietenul nostru, — şi în anul acesta ca în toţi anii, — pentru sărbătorirea patronului său, a întins masă gospodărească, cu bucate gustoase şi cu vin din via sa din vestita podgorie a Şorogarilor. Mirezmele florilor purtate de blânde adieri de vânt, răzbat moleşitoare şi vagi; vinul ne-a înfierbântat, dar plăcuta răcoare a nopţii senine, stăvileşte întrucâtva pornirea lui de a ne tulbura minţile, păstrându-ne o stare de veselie ce dezleagă limbile chiar şi celor tăcuţi. Numai conu Neculai Vişan tace. La apropourile noastre, ori zâmbeşte, ori răspunde scurt. El n'a isprăvit de mâncat; şi până nu-şi pune stomacul bine la cale, nu se porneşte la taclale.

Bătrânelul acesta uscăţiv, cu barbişon, cu faţa brăzdată de creţuri, cu un ochiu totdeauna pe jumătate închis, gheboşat de-un umăr, nervos şi iute la vorbă, a vânturat lumea cheltuindu-şi averea în „fiţuici" şi petreceri. Belşugul a trecut peste dânsul cu aceiaşi uşurinţă cu care a venit apoi sărăcia. Cât a avut a risipit; când n'a mai avut, a răbdat. Insă marea lui pasiune, jocul de cărţi, nu l-a slăbit o clipă. In tinereţe casa lui îmbelşugată era deschisă tuturor acelora care iubeau petrecerile şi cărţile, iar ştrengăriile şi farsele lui îi creeră o admiraţie printre tinerii blazaţi de pe vremea sa. La petreceri, Conu Nicu Vişan, în frac şi'n clac, călare pe minunatul său cursier *Porte-bonheur*, se urca în balconul etajului al doilea al locuinţei sale, şi de-acolo, ca un călăreţ de rasă, saluta galant doamnele şi domnişoarele ce-l admirau din mijlocul ogrăzii.

A risipit banii prin toate celebrele localuri de joc din străinătate, şi-a petrecut tinereţa gustând viaţa sub toate aspectele, cu toată puterea acelor ani lacomi şi plini de vlagă. Când a venit sărăcia a întâmpinat-o tot cu cărţile în mâni precum întâmpinase altă dată bogăţia moştenită, târându-şi o existenţă legată de capriciile acelor cartonaşe aţâţătoare de nervi şi speculând naivitatea partenerilor săi. Cai, trăsuri, blănuri scumpe, mobilier ales şi bibelouri de valoare, rând pe rând luaseră drumul magazinelor de vechituri. Veni apoi rândul hainelor şi ghetelor mai bune şi al altor măruntişuri; şi ele trecură în mânile negustorilor de lucruri uzate. Cu preţul lor întâmpina cheltuelile de caniote ce aveau loc în anumite zile la dânsul acasă. Niciun regret pentru ceiace a fost, nepăsare pentru ce va să fie.

*

Conu Nicu, sătul, ridică un tuast în sănătatea anfitrionului, la care ne asociem cu toţii. Conu Alecu emoţionat mulţămeşte din cap şi ne îmbie, cu ochi jilavi şi plini de bunătate, cu gesturi prieteneşti: „Să trăiţi şi voi! şi vă mulţămesc; mare plăcere mi-aţi făcut. Zău-aşa!... Ia mai luaţi câte-un păhărel, că zău că nu face rău". Ne executăm. Glumele răsar şi ele. Istorioare, întâmplări şi amintiri din viaţă, după firea şi apucăturile fiecăruia se desfăşoară în veselie şi bună dispoziţie.

— Frumoasă noapte! zice unul mai sentimental dintre noi.

— Ş'o lună ca o faţă de lipovancă, replică un altul mai materialist.

— Ia'n staţi, măi dragii mei, intervine conu Nicu. Aţi vorbit de lună plină şi de noapte senină, şi mi-am adus aminte de-o întâmplare din tinereţile mele, o festă ce-am jucat-o eu unui hangiu într'o noapte de vară frumoasă ca şi aceasta deacum.

Ne liniştim şi ascultăm. Conu Nicu clipeşte măruntel din ochii lui spălăciţi, dar ochiul cel beteag i se închide şi mai tare. Răscolind în trecutul îndepărtat, începe.

— Tata ţinea în posesie o moşie mare de vreo două mii de fălci. Şi ca acuma, era pe la sfârşitul lui August, o vară frumoasă, caldă şi înbelşugată în toate. După ce-a strâns, tata, recolta de pe câmp, a treerat grâul şi l-a pus în hambare, mă chiamă într'o zi şi-mi zice: „Uite ce-i, măi dragă Nicuşor, iaca ai o mie de galbeni zimţi, să te duci cu dânşii la Ieşi şi să plăteşti câştiul moşiei. Numai bagă de samă să nu te 'nşele carecumva pe drum şi să-ţi fure banii".

Eu să fi fost pe vremea aceea cam de nouăsprezece—douăzeci de ani. Cartea nu-mi prea plăcea şi din pricina aceasta tata îşi pusese în gând să mă facă agricultor. Hoinăream pe moşie toată ziua călare, cu puşca în spate, mai mult după vânat decât cu gândul la plugărie. Fiindcă eram singur la părinţi, tata îmi trecea multe cu vederea. Ş'acuma se gândise el să mă stimuleze, încredinţându-mi o însărcinare importantă, cum era plata arenzii.

Eu iau banii, aşa cum erau ei într'un săculeţ de pânză, şi-i pun în buzunar. Pe vremea aceea nu era drum de fer. Aştept să se mai răcorească afară, şi cu vreo două ceasuri înainte de-a asfinţi soarele, îmi iau rămas bun dela tata, încalec pe roibul meu obişnuit, gata de plecare.

— Să fii cu ochii în patru, dragă Nicuşor, m'ai înţeles! — zice tata.

— Inţeles, tată, zic eu; să n'ai mata nicio grijă. Şi pornesc la drum.

Mergeam în trap liniştit ca să nu-mi trudesc calul, căci drumul era lung, — cam vreo patru poşte. Gândul meu era să mân noaptea la un han de pe şosea, cam la jumătate de drum, ş'apoi desdedimineaţă să-mi urmez călătoria.

Am înoptat pe drum. Era o noapte dulce şi-o lună, vorba lui, ca o faţă de lipovancă. Mergeam liniştit, fără grabă, lăsându-mă în voia calului şi gândindu-mă la multe de toate. Intâlneam tabere de cară, cu boi truditi şi oameni cuminţi; câteo căruţă slăbită din legăturile ei de fer, durduia ca un cheson de tun. Drumeţi cu traiste pe umere, cu beţe în mâni, înturnau capul după mine. Şi eu ca şi dânşii îmi căutam de drumul meu. Cam pe la zece noaptea am ajuns la han. Hangiul evreu mi-a deschis. L-am rugat să mă găzduiască, să aibă grijă de cal şi i-am cerut de mâncare. In vreme ce mâncam, am băgat de samă că hangiul mă observa cu luare aminte, şi am înţăles că vroia să ştie ce-i cu mine. Ş'atunci deschid eu vorba:

— Bun vin mai ai, domnule hangiu.

— Bun, cucoane; alb dela Cotnari din via lui Roznovanu.

Mai înfulec câteva îmbucături şi zic:

— Nu te temi să stai aici în câmp?

— Dece să mă tem, cucoane? Parcă am parale!

— Ai, n'ai, tâlharii cearcă.

— Pe-aici nu-s tâlhari, cucoane; sunt numai oameni detreabă. Eu ţin hanul acesta de mai bine de zece ani şi, mulţămesc lui Dumnezeu, încă nu m'au călcat tâlharii. Ştiu ei unde sunt parale. La mine ce să caute? Şi după puţină tăcere mă'ntreabă el pe mine:

— Da' dumneavoastră încotro vă duceţi, cucoane?

— Mă duc prin lume, zic eu.

— Prin lume?!... Şi ce să faceţi prin lume, cucoane?

— Ce să fac?... Să văd lumea şi să capăt învăţătură mai multă.

— Altceva n'aveţi mai bun de făcut?

— Ce să fac, domnule? Am învăţat oleacă de carte; tata are parale şi numai pe mine, şi mi-a spus: „Măi băete, dacă vrai s'ajungi ceva în viaţă, apoi du-te şi umblă prin lume ca să-ţi desăvârşeşti învăţătura; că numai umblând şi văzând poţi s'ajungi om învăţat". Mi-a dat o pungă de galbeni, m'a sărutat pe frunte, şi am plecat cu roibul să colind lumea după învăţătură.

Hangiul m'a privit lung şi parcă ceteam în gândul lui: „Mare prostălan trebue să mai fie şi tânărul ista!"

După ce am mâncat îi zic:

— Domnule hangiu, îs trudit şi-aş vrea să mă culc.

— Poftim, cucoane, zice el, şi deschide o uşă în dreapta. Aici aveţi odaia de culcare a dumneavoastră.

Era o cameră potrivită, cu pat bun şi aşternut curat. Patul era aşezat lângă perete, cu capul înspre uşă. Trebue să vă lămuresc, măi dragii mei, că din odaia mare a hanului în care intrai de-afară şi unde am stat eu la masă, o uşă da în dreapta în camera mea de culcat, iar o altă uşă, de vis-à-vis, în stânga, da în odăile de locuinţă ale hangiului şi familiei sale.

— Tare bine, zic eu; am să-i trag un pui de somn ca acela. Te rog, domnule hangiu, mâne să mă scoli cu noaptea 'n cap, că vreau să pornesc pe răcoare.

— Cum nu, cucoane.

— Şi mai am încă o rugăminte la dumneata: nu care cumva ai vreun chiron mare şi un ciocan?

— Am, cum să nu; dar ce vă trebue, cucoane?

— Uite ce este: am punga asta cu galbeni, — şi scot din buzunar săculeţul de pânză, — când m'oi culca vreau s'o pun în cui — la capul meu, că mai bine o păzesc eu aşa decât s'o vâr sub căpătâi. De sub pernă o trage uşor, dar din cui mai greu o dezleagă şi banii sună, şi prind de veste la timp.

Hangiul nu zice nimic, dar mă priveşte lung, şi iar mi se pare că citesc pe faţa lui mirarea cum poate fi un om atâta de prost... Pe urmă mi-aduce un chiron şi un ciocan.

— Bravo, domnule hangiu, zic eu mulţumit, şi bat chironul în perete, cam spre uşă, deasupra capului, aşa ca la nevoe să-l pot ajunge cu mâna din pat. Ş'atârn în cui săculeţul strâns în baere.

— Aşa! zic eu; am făcut o trebuşoară tare bună. De-acuma mi-am luat de-o grijă. Aici şed banii foarte bine, şi lovesc săculteaţa cu palma ca să sune galbenii. Cu coada ochiului însă îl privesc pe hangiu.

— Poftim ciocanul înapoi şi noapte bună, domnule hangiu. Nu uita ce te-am rugat, să mă scoli cu noaptea în cap.

— Noapte bună, zice el, cam dus pe gânduri.

După ce am rămas singur, m'am dezbrăcat, mi-am pus revolverul sub cap şi m'am întins pe pat.

Grija banilor îmi alunga somnul. Zâmbeam gândindu-mă ce părere proastă trebue să-şi fi făcut hangiul de mine. Imi dădeam seamă că ispita era prea mare pentru dânsul. In perindarea atâtor gânduri, vremea trecea. Uneori mi se învăluiau ochii şi simţeam o toropeală blândă, dar îndată mă debarasam de furătura aceasta de somn, întorcându-mă când pe o parte, când pe alta. Liniştea era întreruptă în răstimpuri de pocnituri de grinzi, de ţârâitul nesfârşit al greerilor... Găştele vestise de mult miezul nopţii. Un cucurig îndepărtat anunţă apropierea zorilor. Mă cuprinse o moleşală şi eram cât pe ce s'adorm... Dar simt că uşa dela odaia mea se deschide încetişor. Trag piedeca dela revolver şi mă prefac că dorm profund. Trec câteva momente... S'aprinde un chibrit şi la lumina flacării un cap priveşte la punga din cui; apoi omul stânge iute chibritul şi aşteaptă. Eu întind mâna şi iau încet săculeţul din cui. Abia am pus punga pe pat lângă mine, că prin deschizătura uşii se întinde o mână şi caută grăbită prin întuneric; cuiul este gol, mâna se trage înapoi.

„Atunci, eu, cu mişcări line, atârn din nou punga în cui. Cela din han aşteaptă. Cum nu se aude nicio mişcare la mine în odae, decât respiraţia mea regulată de om adâncit în somn, el încearcă iarăşi tentativa de furt. Din nou s'aprinde un chibrit şi acelaş cap se vâră prin deschizătura uşii şi priveşte la cui, punga e la locul ei. Desigur că prima dată s'a înşelat... Chibritul se stinge. In mica pauză de aşteptare eu iar iau punga din cui. Mâna necunoscutului se întinde, pipăe, dar şi de data aceasta — cuiul gol. Omul dezamăgit se retrage şi închide uşa încetişor.

*

Şoseaua a început să mişte. In curtea hanului se aud vorbe. Prin ferestre răzbate geana de ziuă. Negustorul deschide uşa hanului şi scoate obloanele. Sar şi eu din pat, mă îmbrac şi intru în han.

— Bună dimineaţa, domnule hangiu, zic eu vesel.

— Bună dimineaţa, îmi răspunde el fără să se uite la mine, făcându-şi de treabă prin han.

— Şi astăzi are să fie cald, zic eu. Dar hangiul nu-mi răspunde, ci mă întreabă:

— Cum aţi dormit, cucoane?

— Am dormit tare bine. Cum am pus capul pe perne, gata! Cotnarul dumitale a fost de vină.

— Vrasăzică aţi dormit bine! Mă bucur că aţi fost mulţămit de hanul meu.

— Tare mulţămit, zic eu. Decât numai că am visat urât.

Hangiul ciuleşte urechile.

— Parcă nişte hoţi spărsese un oblon şi intrase în han. Au cotrobăit pe la dumneata prin tejghea şi pe urmă s'au îndreptat spre odaia mea. Eu mă frământam prin somn şi nu mă puteam scula. Cotnarul dumitale îmi făcuse pozna! Şi deodată m'am pomenit cu dânşii la patul meu. Un hoţ s'a repezit la mine şi m'a apucat de gât, iar altul căuta să dezlege punga din cui. Punga se ţinea bine; atunci a scos un cuţit şi i-a tăiat baerele; galbenii s'au risipit peste faţa mea şi eu m'am deşteptat... Mi-am aruncat ochii la cui, punga era la locul ei... Iată ce mi-a făcut cotnarul dumitale. Hangiul tăcea.

„Dacă eşti bun, îi zic, fă-mi o cafea neagră cu rom; şi pune să-mi pue şaua pe cal".

Am plătit. Când să plec mă întrebă hangiul:

— Şi ziceţi, cucoane, că vă duceţi în lume pentru învăţătură?

Drept răspuns am făcut un semn afirmativ din cap.

— Eu aşi zice, cucoane, c'ar fi mai bine să vă întoarceţi înapoi.

— Da' de ce, domnule hangiu?

— De ce?... Fiindcă eu cred că sunteţi destul de învăţat; păcat să mai cheltuiţi parale degeaba!...

Am prins a râde, am încălecat, i-am zis:

— Rămâi sănătos, domnule hangiu; bun cotnar ai. Şi am plecat.

GH. D. HARALAMB

Simplon Orient - Express

— Fragmente de călătorie —

V

Chasse-croise

Când trenul porneşte din gară, a încetat de a mai ninge. Vagonul restaurant, plin aproape până la ultimul loc, este scăldat de reverberaţiile albe care, resfrânte de tavanul ripolinat fac să sclipească cristalurile şi oglinzile. Cerul s'a înălţat dintr'odată şi priveşte mai blând periferiile Budapestei decât, până mai adineauri, singurătăţile pustei. Curând o rază anemică de soare strânge, timid dar cald, mânile transparent de fine ale elevei Lisei Duncan, care, abandonată de nestatornica-i prietenă (jandarmul de Pomerania cu cap Van Dongen) a vrut să împartă masa cu mine.

Odată convoiul pornit mai departe, viaţa s'a reorganizat, în tren, ca intr'o cetate după întreruperea pricinuită de un cutremur de pământ de slabă tensiune. Mici dislocări, fisuri uşor de reparat. Ici şi colo, pe dărâmături fără valoare, s'au ridicat corturi efemere şi chiar vile de carton asfaltat, ceva mai durabile. Aparent cel puţin. De pildă: Jandarmul de Pomerania care pretindea că nu suportă dining-car-ul şi trebuia să ia masa în gară la Budapesta, dejunează abia acum, cu unul din politehnicienii dela Zürich, inginerul devenind invizibil. Ce s'a întâmplat oare? Pentru a nu o vedea şi mai încurcată, nu am cerut nici o lămurire dela micuţa dansatoare. „*Nesuferitele*" mănâncă singure — evident. — Dar iată că Marchizul de Priola — ministrul plenipotenţiar la pensie — îşi face apariţia tardiv, împingând înainte teribil de precocea-i odraslă, şi cu o reverenţă 1830, cere voe să se aşeze la masa lor. Colette se uită brusc apoi insistent pe fereastră. Şi îi văd, din spate, umerii scuturaţi de râs. Sportiva a corupt curierii diplomatici care, cu siguranţă, au uitat cu desăvârşire de Spioana lui Fritz Lang la care, înainte de a pleca, fuseseră duşi special, din înalt ordin. Sunt acum într'o vervă atât de prodigioasă încât, din vreme în vreme, sportiva le reaminteşte că li se răceşte mâncarea în farfurie. Cât despre doamna bătrână cu căţel — dar fără guvernantă, căci aceasta rămăsese în compartiment să păzească valizele şi pe frumosul locotenent de la Saint-Cyr — povesteşte pentru a suta oară, incidentul dela frontieră al medicului a cărui soţie nici la masă nu a abandonat pe d-na Machard. Studenta în litere — epistolomana exaltată — ascultă cu fermecător surâs, povestirile unui simpatic şi extrem de tânăr Claude Farrère în uniformă, recoltat probabil cu prilejul aruncării la cutie a celei din urmă scrisori. Sportiva care, dela masa vecină îmi urmărise privirea, se apleacă şi şopteşte râzând:

— Tout passe, tout casse etc.

Dansatoarea înalţă din umeri.

— Heureusement! Altfel ar trebui să ne sinucidem în fiecare zi.

O clipă fixez mănuţa neverosimil de fragedă care mânueşte însă cuţitul cu atâta energie încât bănui că îşi închipue că friptura este gâtul jandarmului de Pomerania.

„*Nesuferitele*" pleacă cele dintâi. Spre desperarea marchizului care, voind probabil să termine în acelaş timp s'a înecat şi acum se sbate în ghiarele unei tuse sufocante. A fost doar o simplă părere? Am avut vaga impresie, că în momentul eşirii, tovarăşa mea de masă a fost obiectul nevinovat al unei priviri extrem de necruţătoare din partea „*nesuferitei*" celei mari. Lucrul mi-ar fi făcut infinit mai multă plăcere dacă privirea neertătoare ar fi pornit dela Colette. Dar aceasta, într'adevăr „*nesuferită*", îşi vârâse deja nasul în memoriile Cardinalului de Retz. In două minute Marchizul de Priola a făcut plata şi îşi târăşte de mână impertinenta codană care pretinde că nu s'a săturat şi că vrea să aştepte şi restul.

Albul imaculat al întinderilor în lungul cărora încep să flture ondulări moi de coline, s'a întunecat sub cerul ce, limpezindu-se în întregime, face să apară, tot mai mult pământul negru. Sorbindu-şi fără grabă cafeaua, Vally — aşa se numeşte eleva Lisei Duncan — vorbeşte cu căldură şi o înţelegere cu totul remarcabilă de plăcerea violentă, aproape fizică pe care i-a produs-o feeria de culoare a costumelor şi decorurilor lui Léon Bakst şi pe care i-o produce în general un anumit gen de pictură.

— Intr'o zi în care eram complect deprimată, mai mult: dezorientată, şi mergeam pe străzi în neştire, am intrat la Bernheim. Era o expoziţie Chagall. Personal, spun drept că nu îmi place Chagall şi în general pictura modernă. Ador însă pe Kisling şi pe Vlaminck. Să mergi cu mine la Katia Granoff şi — dacă le-o mai avea — să-ţi arăt un Kisling şi o Iarnă de Vlaminck, lângă care îţi vine să te culci pe jos şi să nu mai pleci. Ei bine — ca să revin la Chagall — în sala aceea tapisată în întregime de pânzele lui, am rămas un moment aiurită, ameţită. M'am aşezat pe un scaun şi am închis ochii. Prea multă lumină, prea multă primăvară. O încântare ce făcea aproape rău. După aceea îmi povesteste vizita penibilă la sanatoriul unde Nijinsky se stinge în negurile nebuniei.

— S'a încercat totul. A fost dus la teatru; Ida Rubinştein a dansat numai pentru el, în camera lui, fragmente din Scheherazada; Karzavina a încercat să trezească amintiri comune.... imposibil. Pare un copil nenorocit.

La reintoarcerea în vagon, descoperim un embrion de dramă: odrasla Marchizului (de trei ori „fost") în genunchi pe un strapontin, se joacă cu cravata Saint-Cyrianului surâzător. Unde este oare Marchizul? Cu „*nesuferitele*"? Nu. Joacă whist cu doamna cu căţel şi supraveghează melancolic genunchii de *Vie Parisienne* ai guvernantei care, picior peste picior, este absorbită de o misterioasă carte cu poze strecurată de locotenent.

Jandarmul de Pomerania s'a împăcat cu inginerul spre ciuda cardinalului de Retz ale cărui memorii sunt din nou citite distrat de Colette pe care o presimt numai urechi.

— Vrei să intri la noi? întreabă Vally.

— Cu plăcere, dar mai târziu.

Ii strâng mâna şi mă reîntorc la mine în compartiment unde cealaltă „*nesuferită*" şi-a reluat locul, luptându-se eroic cu somnul şi cu *Societatea Naţiunilor* a lui Lapradelle. Recunosc repede că şi eu aş avea o teribilă poftă să dorm. Sunt două canapele, egal de confortabile şi noi doi singuri. Dar lucrurile cele mai simple sunt uneori atât de complicate. Cum soarele o supără vizibil, încep prin a lăsa ambele storuri de piele. „*Nesuferita*" ridică privirea întrebător. Imi iau pardesiul pe mână şi lăsând şi ultimul stor, întorc zăvorul şi închid uşor uşa, care, în urma mea, se încue automat.

Probabil că ungurii nu mai fac propagandă după amiază când toată lumea ar adormi. De aceea trebue să caut o grămadă individul cu căştile, aşa zise, de „radio". Ajuns de oboseala nopţilor nedormite dela Timişoara şi a drumului, plec cu casca în mână, dealungul trenului, să găsesc un compartiment gol unde să mă las, în voe, furat de somn şi de muzică şi să nu mă mai deştept până la Viena.

Dela Sergiu Dan la Max Iacob

Mă trezesc aproape de frontieră în ondulările moi şi febril sensuale ale acelei a doua Nocturnă de Liszt, pe care ţiganii lui Barany o mlădiază, ca pe un trup lasciv, dincolo de portativele pe care notele — grele de evocări — risipite de maestru, par să nu-şi poată stăpâni astâmpărul. Aşa, cântată ţigăneşte, cu desfrâu de semitonuri şi de alunecări pe coarde, melodia îmi sugerează, mai mult ca niciodată, desfăşurări de falduri de catifea de culoarea nopţilor de Iulie, grele de miresme apăsătoare şi de fulgere viorii; draperii dincolo de care — acompaniamentul — freamătă neliniştit frunzişurile grădinilor în aşteptarea aprinsă a deslănţuirii cu stropi mari, fierbinţi, apoi tot mai reci şi potolitori.

In dosul storurilor, lăsate, ale compartimentului, este deja noapte adâncă. Un fir de lumină ce tremură pe covor şi peste un colţ de banchetă, îmi spune însă că, afară, negurile sunt încă departe.

Lăsând casca în plata domnului, trec alături în vagonul restaurant ce mi se pare o feerie. Prin ferestrele largi a năvălit tot amurgul, un amurg de Octombrie cum nu am mai văzut niciodată, care a statornicit pe întinderile, abia vălurite, o împânzire de un trandafiriu ireal, reamintind unele din apusurile de soare veneţiene ale lui Dărăscu şi de pasta aceea unică de culoare ce face fondul celor mai multe din pânzele lui Carrière. O ceaţă uşoară estompează colina, arbori şi aşezări şi face şi mai densă, mai palpabilă, această învăluire trandafirie prin care trenul înaintează ca printr'o revărsare de ape de vis, înaintează tot mai încet, tot mai încet, oprindu-se lin, fără scrâşnet de frâne.

Am ajuns la frontiera ce desparte Ungaria de Austria — incizie energică datorită căreia Preşedintele Wilson, asistat de şefii de clinică respectivi, a separat mătăhăloasa Rodică şi Dodică Habsburgică.

O gară. O gară mică, frumos îngrijită, ca o fermă model, răsărită ca un decor de teatru din împânzirea trandafirie ce o înconjoară ca un halo. Şi o fată. O fată tânără de tot, cu şorţ alb, cu picioare, sâni şi braţe sculpturale, cu ochi verzi sub păr de aramă şi buze sângerii ce aşteaptă nostalgic să fie însângerate. A răsărit în uşa bufetului gării de unde, rezemată de pervaz, a privit oprindu-se lin trenul dealungul căruia a purtat apoi un coşuleţ cu ţigări şi mandarine.

Şi mi-a reamintit dintr'odată, o fermecătoare poezie a prietenului Sergiu Dan, apărută în *Cetatea* lui Camil sau în *Universul Literar* din vremea lui Perpessicius, dar din care nu pot reconstitui în memorie nici un vers. Era vorba de o gară, de o fată cu ţigări şi de două secunde copleşitor de pline de ceva ce nici el nu ştia bine.

In timp ce încercam să regăsesc câteva cadenţe, trenul a pornit. Tot atât de lin precum oprise, spintecând valurile trandafirii în care bănuesc că trebue să lase în urmă, o lungă dâră cenuşie asemenea unei corăbii... De altfel, curând, totul începe să se întunece. Aveam să-mi dau seama mai târziu că pretutindeni, în nord-vestul Europei amurgurile sunt mult mai diluate — şi prin aceea, mai melancolice, — de cât în părţile noastre, unde toamna aprinde purpură regească pe orizontul sprijinit de ţarini negre şi

(Continuare în pag. VI-a)

coline cu rugină de păduri şi de viţă de vie. In goluri de gând, presimt că încep să se înoade împletiri de care — tocmai — plecând, voisem nemărturisit, să scap, să mă desleg. In jurul meu nu e nimeni sau aproape nimeni. Şi înserarea ia ceva atât de net ostil încât aproape instinctiv mă ridic şi revin în vagonul în care am impresia că s'a creiat o atmosferă de *„acasă"*, de *„ingrădit"*, şi oarecum, *„adăpostit"*.

In pragul compartimentului mă primeşte glasul Sandei, care, în aceeaş franţuzească ce e o adevărată muzică, rupe însfârşit, sortilegiul tăcerei şi se scuză că, fără să vrea, m'a exilat dela locul meu. Răspund ceva vag şi mă simt umilit că plăcerea ce-o încerc intrând, până la urmă, în vorbă cu ea, are o pricină atât de străină de tot ce trezise în mine apariţia ei neaşteptată, în zorii zilei, în uşa compartimentului.

In clipa aceasta aş fi stat de vorbă, bucuros, şi cu căţelul doamnei în vârstă — cu locotenent şi guvernantă. Impresia penibilă nu durează, însă. Căci *„nesuferita"* are resurse nebănuite ce trezesc instantaneu şi alimentează necontenit interesul.

Câteva fraze: şi ne descoperim relaţii literare comune, obsesii şi aşteptări asemănătoare. Nenorocita — şi ea scrie. Şi ea e mâncată iremediabil de tot ce înseamnează *„carte"* şi *„condei"*, de nevoia de a scormoni, de a despica în patrusprezece, de a devasta, devastându-te. E redactoare la *Candide*, colaborează la *Nouvelles Litteraires*, e mâna dreaptă a lui Rachilde la *Mercure de France* şi furnizează cu scenarii şi dialoguri casa Pathé-Nathan.

La o replică oarecum alambicată, ce mă iritase, înşelându-mă asupra substratului, răspund ironic cu acel *„je mettrai cela dans Paludes"* al lui Gide. Ea surâde, apoi mă dojeneşte calm. Şi pentru a mă convinge de farmecul şi chiar latura practică a unui anumit fel de a vedea lucrurile, îmi repetă anecdota aflată din gura lui Max Jacob într'o seară când se afla cu Léon Paul Fargue la barul dela *Les Enfants Terribles*:

— Un unchi bogat are doi nepoţi. Unul pesimist şi altul optimist. De anul nou le face câte un cadou. Celui pesimist un superb automobil de sport. Celui optimist, într'o cutie frumos ambalată.... o balegă de cal. Aceasta crezând că o să-i vindece pe amândoi şi să-i aducă la o atitudine medie. După o vreme, unchiul, revăzându-i, îi întreabă: sunteţi mulţumiţi? Da, de sigur — răspunde pesimistul — automobilul a fost splendid. Dar, fiind prea mare, a trebuit să stric garajul şi să fac altul, consumă enorm de mult şi, pe deasupra nevastă-mea e mereu pe văi şi pe dealuri. O adevărată pacoste! Optimistul răspunse însă visător: Eu am avut un cal atât de frumos. Dar a fugit şi mi-a lăsat numai dovada că l-am avut, că a fost al meu...

Intre timp am ajuns la Viena....

I. IGIROŞIANU

Din literatura chineză

Coliba de pe ţărmul lacului

Pe o întindere de zece li, *munţii de un verde-albastru domină lacul.*

Pe ţărmul lui, peisagiul e de nedescris.

Lumina serii înfăşoară coliba în care călătorul îşi bea vinul.

Luna luminează un podeţ pe care stă un pescar.

Bambuşii care înconjoară coliba cu coperişul de paie, coboară până în apă.

Stau de vorbă cu un bătrân de câmpuri şi de bucate.

Când voi ieşi la pensie, voi lua o barcă uşoară ca să viu şi să trăesc aici.

După o citire

Oglinda lacului străluceşte largă de-o jumătate de pogon.

Splendoarea cerului şi umbra norilor se oglindesc rând pe rând.

Intreb lacul de ce străluceşte atât de puternic.

„Apele isvorului care-mi dau viaţă, mă fac să strălucesc".

Femeia măritată

Tânără, nu ştiam ce-i melancolia; pe atunci îmi plăcea să mă sui în etajul cel mai de sus al casei, şi, acolo, ca să scriu noi poeme, mă sileam să fiu melancolică.

Acum când într'adevăr ştiu ce-i melancolia, vreau să scriu de ea dar nu 'ndrăsnesc; mă mulţumesc să spun numai atât: ce frumos e acest început de toamnă!

Singur în noapte

Vântul toamnei scutură frunzişul pădurii.

Ploaia de noapte cade picătură cu picătură pe florile lacului.

Singur, călătorul nu doarme. In insomnia lui, insectele îi par că sbârnâesc mai tare decât în celelalte nopţi.

Destinul

In această lume, omul rareori ajunge vârsta de-o sută de ani. Şi dacă ajunge, la ce-i foloseşte?

Din timpurile cele mai vechi, oamenii cei mai ilustri şi cei mai bravi, cu toţi au fost îngropaţi la poalele munţilor sau ale colinelor *).

Noapte de vară

Roua care picură e curată ca apa, toamna.

Un vânt uşor răcoreşte noaptea.

Pe ţărmul lacului, iarba creşte la'ntâmplare.

Mireasma nuferilor din jurul insulei, îmbălsămează împrejurimea.

Mă gândesc veşnic la fratele meu care e departe: aici, pentru mine, oricine e un strein.

Bărbatul care pleacă în război şi soţia sa

Bărbatul plecând îi spune soţiei: voi muri sau mă voi întoarce? Cine poate s'o ştie.

Dacă vrei ca sufletul să-mi fie liniştit, ai grije de copilaşul nostru.

Soţia răspunde: Acel care are un corp trebue să se sacrifice pentru ţară. Dacă mori apărând hotarele, mă voi face o piatră în vârful muntelui.

Plângerea unei femei părăsite

Lacrimile mi s'au uscat în batista de mătase.

In noaptea târzie, marea sală răsună încă de cântece şi de muzică.

Şi eu!... Anii nu mi-au veştejit încă trandafirii obrajilor şi prinţul nu se mai uită la mine.

Aplecată pe trepiedul cu parfume, veghiez singură până 'n zori.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

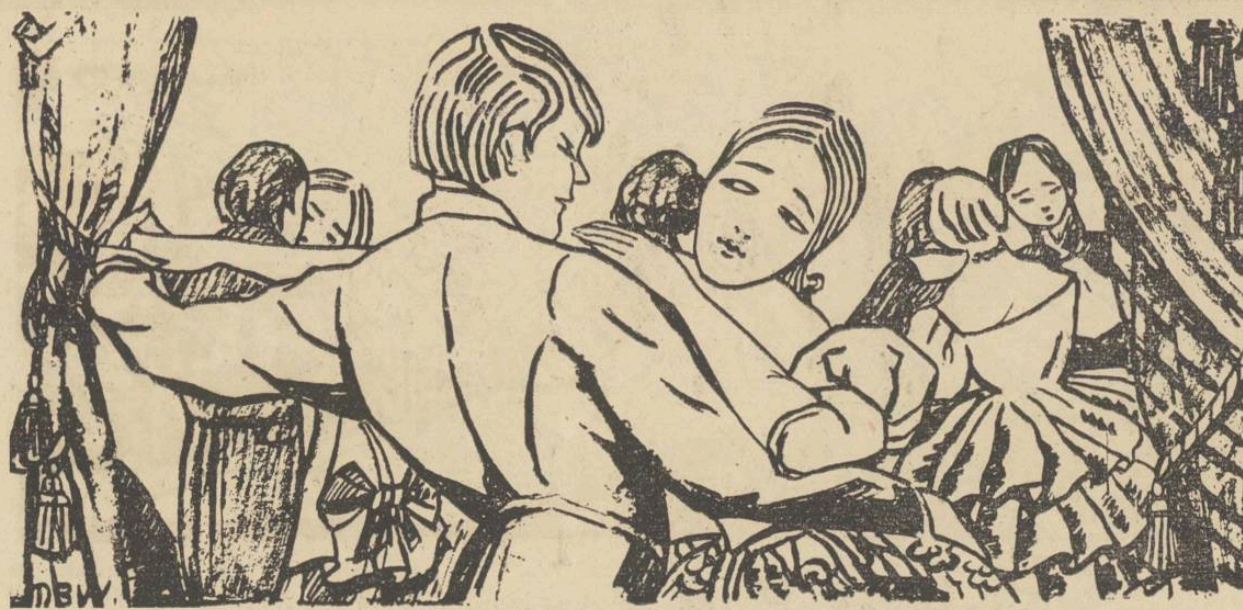
*) După preceptele lui Confucius.

Un premiu de 3000 Lei

oferă EDITURA ALCALAY la concursul de copertă pentru romanul d-lui N. D. COCEA

„Pentru un petec de negreaţă"

Amatorii care doresc să cunoască condiţiunile acestui concurs sunt rugaţi a se adresa LIBRARIEI ALCALAY



Cinematograful

Un film de gaguri

In curând se va reprezenta, la unul din cinematografele bucureştene, un film al casei Metro-Goldwin pe care l'am văzut cu ocazia cenzurării, film, intitulat — în mod idiot ca totdeauna — „Romanţa valurilor". Este, de un an încoace, şi bine înţeles cu excepţia „Contesei Lily" primul film care cu adevărat m'a entuziasmat. Desfăşurarea lui e o plăcere de fiecare clipă. Materialul plastic al povestei este de o fotogenie admirabilă, actorii joacă minunat, textele tipărite sunt de un comic hilariant, succesiunea episoadelor de o rapiditate ideal-cinematografică, fotografiile de o acurateţă impecabilă, însfârşit tot buchetul calităţilor pe care le reclamă un film de autentică artă.

Adică greşesc. Buchetul îl face o ultimă însuşire — şi nu cea mai mică. „Romanţa valurilor" (ah! dacă ar fi avut şi un titlu ca lumea!) — „Romanţa valurilor" e un film construit pe bază de „gag"-uri. Dacă în loc de Wililam Haines, care este frumuşel şi elegant, am fi avut un actor care, jucând tot atât de bine, ar fi avut un fizic caraghios „Romanţa valurilor" ar fi putut fi pusă alături de cele mai reuşite filme ale lui Harold Lloyd.

Diferenţa e — cum spuneam — că în loc de Sherifi cu largi pălării sau impresari arţăgoşi, avem aci oameni frumoşi şi eleganţi, astfel că din „fizicul animal" nu rezultă nici un efect comic. Comicul iese din situaţii, — pe care le subliniază câte o replică totdeauna foarte spirituală.

Romanţa valurilor

Dar să lăsăm puţin teoriile şi să trecem la fapte. Faptele sunt acestea: Doi prieteni, priceputi în mecanică, vor să realizeze invenţia unui motor de barcă, invenţie al cărei autor e unul din ei (celalt tovarăş e personajul caraghios al povestei).

De două ori au norocul să găsească finanţator, şi de două ori motorul face explozie. Dar acum tânărul ştie unde era cusurul. A treia oară nu va mai da greş. Şi de altfel, cu o mică nouă cheltuială, vechiul motor poate fi reparat perfect.

Decât aceasta mică nouă cheltuială nu vrea nimeni să o facă. Fostul finanţator nu mai are bani, iar cel eventual refuză, pentru multe motive printre care şi rivalitatea cu eroul nostru într'o chestie de dragoste. Atunci acesta din urmă se decide de să întrebuinţeze „marile mijloace". Şterpeleşte barca — pe care, cu mirare, o găseşte reparată gata, pentrucă... (dar asta n'are importanţă), — şi fuge. Rivalul porneşte toată poliţia pe urmele lui. Şi mai mult de două treimi din film reprezintă peripeţiile acestei partide de „vasascunse". Toată problema era să nu fie prins până în ziua când avea să se dispute o mare cursă de viteză între bărci cu motor.

Un act întreg durează cursa însăşi, care, fireşte, se termină cu triumf pentru eroul nostru, din quadruplul punct de vedere sportiv, penal, ştiinţific şi sentimental.

Acesta-i subiectul. După cum vedeţi, este sistemul ideal de subiect pentru filmul de gaguri: un subiect simplu, şi mai ales foarte prielnic pentru imagini de mişcare şi fotogenie: mai întâi din cauza mediului marino-marinăresc, al doilea din cauza materialului sportiv, al treilea din cauza peripeţiilor care, prin succesiunea lor rapidă, sunt şi ele un gen de mişcare — şi poate chiar cel mai nobil din toate; — însfârşit, în al patrulea rând, din cauza dialogului extrem de spiritual (comicul de vorbe este şi el un gen de mişcare, este ca o mutare şi o lunecare bruscă de sensuri noţionale dintr'o sferă logică într'alta).

Intr'un cuvânt — şi dacă nu ne-ar fi penibil să întrebuinţăm o formulă foarte în vogă la Proştii culturali bucureşteni — am spune că totul în acest film e dinamic: *dinamism de material, dinamism de situaţii, dinamism de idei, dinamism de vorbe: condiţiune ideală pentru arta cinematografică.*

Evoluţii posibile

Dar n'am povestit conţinutul filmului în scop de simplă informaţie. Acest conţinut are şi o semnificaţie ca să zicem aşa „istorică". Cu prilejul „Contesei Lily" spusesem deja că ni se părea că cinematograful bun evoluiază dela gagul pur-comic *(Charlot, Harold Lloyd, Malec),* spre gagul-doar-spiritual, *unde râsul ori surâsul nu se obţin din grotesc şi bufonerie fizică, ci din alte mijloace; în locul caraghioslâcului din filmele Charlot, Malec, etc., avem tocmai contrariul: frumuseţe fizică, eleganţă, tinereţe surâzătoare, dexteritate graţioasă, farmec personal.*

Comicul trebuie să se desprindă din altceva decât din fizic. Din orice, dar nu din asta. Este o „revenire la oamenii frumoşi" — una din vechile condiţii ale cinemaotgrafului clasic.

Dacă am căuta în Istoria Ecranului o ereditate a acestei noui maniere cinematografice de care vorbim aci, am fi tentaţi să o găsim în maniera Douglas Fairbanks, cu dinamismul lui de graţie fizică, gesturi pline de spirit, replici nostime, situaţii humoristice, şi oameni frumoşi, mulţi oameni frumoşi, eleganţi şi dexteri.

„Romanţa Valurilor" este oarecum o sinteză de Fairbanks şi Harold Lloyd, transpusă în decor modernist. Incă un pas spre decorul de „viaţa de toate zilele", şi avem „Contesa Lily".

Dar — şi asta vrem să dovedim aci, toate filmele acestea sunt înrudite, fac, vor face parte din marea tradiţie a adevăratului cinematograf; sunt verigi din acelaş lanţ, momente ale unei evoluţii către artă autentică, tot restul, tot calabalâcul de anosteli pardon muzicale nemţeşti sau de vodeviluri franţuzeşti nu merită nici osteneala să le dispreţuim. Ele se vor îneca în uitare.

Singure vor supravieţui, în amintirea istoriografului acestei arte, filmele care au realizat îndoita şi contradictoria calitate de a fi în acelaş timp croitoare de drum, şi continuatoare ale unei tradiţii deja existente.

„Romanţa Valurilor" este unul din acestea. Un asemenea film, — caşi „Contesa Lily" — ne face să sperăm că, pe deasupra multor erori şi eşecuri, se lucrează totuşi serios pentru cinematograful viitor.

Film mut

Incă un cuvânt. „Romanţa Valurilor" este un film mut. Este făcut exclusiv din acţiuni şi din replici care, atunci când au haz, se tipăresc cu litere — exact ca în filmele lui Charlot sau în cele de demult ale lui Harold Lloyd. Intâmplător cunosc bine limba engleză, aşa că nu mi-a scăpat nici un cuvânt din cele debitate în acest film; ceeace mi-a dat putinţa să constat că nimic, din toată partea vorbită, nu era indispensabil pentru înţelegerea filmului—fireşte, păstrând subtitlurile tipărite care, fiind foarte spirituale, câştigau să fie „auzite" de două ori, şi sonor, şi grafic.

Sau: cineva care n'ar fi ştiut nici o vorbă englezească s'ar fi distrat riguros exact tot atât de bine cât şi un pur englez.

Am mai spus şi altă dată, Prin film mut nu se înţelege un film care nu e vorbitor, *ci care* ar putea, *fără* inconvenient, rula şi nevorbit.

„Romanţa Valurilor" e din acestea. Este, artisticeşte, un film mut.

D. I. SUCHIANU

Antologia Dragostei şi a Femeii

— Omul superior constată foarte repede că n'are nimic de aşteptat dela femee. — (Maurice Barrès).

— Zeul dragostei trebue să fie zugrăvit tot atât de mare ca şi alt zeu. — (Mathurin Regnier).

— Căsnicia: Mă tem că este mai curând unul din cele şapte păcate de moarte, decât una din cele şapte taine. — (Voltaire).

— Dragostea face mai buni pe cei buni, dintr'un laş poate face un brav, dintr'un bădăran un om graţios şi curtenitor. — (Raimbaud de Vaqueiras).

— Dumnezeu ar fi trebuit să creieze dragostea de o parte şi simţurile de alta. Dragostea adevărată n'ar trebui să se compue decât din caldă prietenie. — (Rachilde).

— Flirtul, atunci când este şi mijloc şi scop, ajunge pe încetul să ţină locul dragostei adevărate pentru individul care-l practică. — (A. Forel).

— Femeia care n'a cedat este o regină pe care dăruirea trupească o detronează. — (L. Stern).

— Dragostea îmbracă cu un farmec unic o figură pe care alţii o găsesc ordinară. — (Fr. Mauriac).

— Dragostea este o ruptură violentă a echilibrului în care trăeşti, o ruptură violentă şi bruscă. — (M. Prévost).

— Intr'un băeţaş, rareori se află promisiunea unui bărbat; într'o fetiţă, se află totdeauna promisiunea unei femei. — (Al. Dumas).

— Nu-i femee care să nu poarte într'însa mitul Antigonei. — (Martha Bibescu).

— Tăcerea a fost dată femeii pentru ca să-şi exprime mai bine gândirea. — (L. Desnoyers).

— In mulţime eşti singur, când iubeşti sau când suferi. — (P. Rochpèdre).

— Dacă învăţaţii şi înţelepţii n'ar fi şi ei simţitori la impresiunile dragostei, nimeni pe lume n'ar fi mai de plâns decât femeile frumoase, care s'ar găsi reduse a nu fi iubite decât de proşti. — (Zenon).

— In dragoste femeile refuză cu mândrie ceiace ar fi voit să fi dat deja. — (Ovidiu).

Traducere de
AUREL GEORGE STINO

Moda

Pălăriile

Colecţiile marilor case franceze de mode, prezintă pentru sezonul de toamnă, pălării încântătoare, bine studiate, impecabile, care fac triumful acestei arte dificile.

Forma predominantă e, când boneta puţin ascuţită, când o caschetă plată şi înclinată pe ochiul drept. Unele pălării amintesc bonetele Olandezelor şi au avantajul că prelungesc ovalul figurii, subliniindu-l.

In afara modelelor mici care domină, pentru toaletele de dimineaţă şi de sport, Rose Valois şi Blanchot *ne-au rezervat surpriza unor mici boruri, care evită extravaganţa însă reţin atenţia.*

Un mic detaliu, un pliu, o garnitură de pene, câteva egrete bine plasate dau distincţie pălăriilor fără a cădea într'o diformaţie comică — sau o copie teatrală a modelor din 1900. Ele sunt 1933; sunt ale noastre, nu ale mamelor noastre. Tot ale noastre sunt şi ensamblurile de pălării şi cravate, făcute din porţiuni de catifea neagră, maron, roşie şi beige — sau din două tonuri de roşu.

Aceste cravate sunt adesea încheiate prin acelaş efect de butonaj care agrementează şi pălăria: sunt foarte căutaţi nasturii rectangulari de lemn.

Materialul pălăriilor e reînoit des şi cu mult gust.

Se întrebuinţează mai ales catifea ripsată ori pichetată: galben, maron, negru şi gris, sunt culorile cele mai fericite pentru oraş.

Din „velours taupé" *(noutatea sezonului) se fac mici berete roşu geranium, garnisite cu pene în două nuanţe.*

Moda oscilează între tendinţa pălăriei pe ochi şi tendinţa pălăriei de-a degaja complet fruntea.

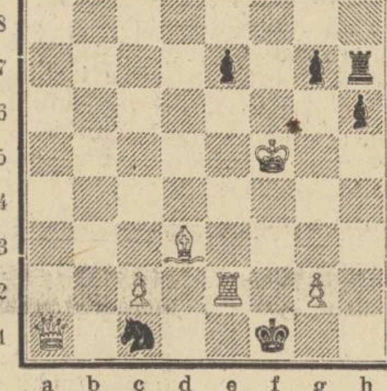
Anul acesta, distincţia modei constă în acordul perfect dintre lux, extravaganţă şi măsură.



Cronica Şahului

PROBLEMA No. 623

de L. LAZARUS, Bucureşti. *(inedită)*



6 + 6 = 12

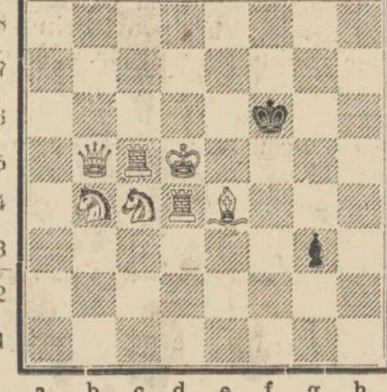
Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

PROBLEMA No. 624

de A. Gross-Hateg, Bucureşti *(inedită)*

— Dedicată d-lui dr. L. Lazarus, —



7 + 2 = 9

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen

PARTIDA No. 155

Jucată la Olimpiada şahistă din Folkestone (Anglia) în Iunie 1933.

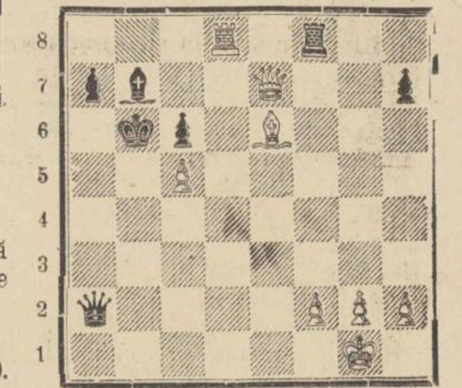
ALB: S. Flohr, *(Cehoslovacia).*
NEGRU: I. Kashdan, *(Statele Unite).*

Apărarea franceză

1. c2—c4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, é7—é6; 3. é2—é4, d7—d5; 4. é4—é5, d5—d4; 5. é5×f6, d4×c3; 6. b2×c3, Dd8×f6; 7 d2—d4, b7—b6; Cg1—f3, Nc8—b7; mai bine ar fi fost acum sau în cele 2 mutări ulterioare h6. 9. Nf1—é2, la Ng5 ar fi urmat N×f3, 9..., Cb8—d7; 10. 0—0, Nf8—d6; 11. Nc1—g5, Df6—f5; 12. Dd1—a4. c7—c6; 13. c4—c5 !, b6×c5; mai bine ar fi fost Nf4, ceeace nu se mai poate face în mutarea următoare. 14. d4×c5, Df5×c5; 15. Tf1—d1, pentru ca la 0—0, de ex., să câştige o figură prin Né3. 15..., Nd6—é7; 16. Td1×d7!, acest sacrificiu neprevăzut a provocat senzaţie în sala concursului şi a contribuit ca publicul să urmărească cu înfrigurare lupta între cei doi tineri matadori. 16..., Ré8×d7; 17. Ng5—é3, Dc5—a3; 18. Da4—d4+, Rd7—é8; 19. Dd4×g7, Th8—f8; 2o. Cf3—g5, Ta8—d8; 21. Né2—h5, la C×h7 ar fi urmat Db2. 21...., Né7×g5; 22. Né3×g5, Td8—d5; 23. c3—c4!, Td5×g5; 24. Dg7×g5, Ré8—d7; 25. Ta1—d1+, Rd7—c8; 26. Nh5×f7!, Rc8—b8; 27. Nf7×é6, Da3×a2; 28. Td1—d8+, Rb8—c7?; mai bine ar fi fost Nc8 cu următoarea continuare probabilă: Dé5+. Ra8; T×c8+, T×c8; h4, Tb8 şi negru ar putea menţine lupta graţie calităţii în plus. 29. Dg5—é7+, Rc7—h6; 30. c4—c5+, şi negru abandonează.

Situaţia finală a pertidei.

Negru: Kashdan.



Alb: Flohr.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIŢI TOŢI AZI CAPTIVANTUL ROMAN:

ISVOARELE TAINICE

de PER HALLSTRÖM

Şi în sufletul nostru sunt isvoare adânci subpământene. Şi sunt şi pentru ele căutători de isvoare care au darul magic de a le descoperi, de a le face să isbucnească la lumină. Azişti atunci la un miracol!

in „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

Lei 4, Romanul complect — La chioşcari şi librar.

Națiunea europeană

Cât de absurdă și utopică ni se pare această „Națiune europeană", față de curentul instinctiv și brutal egoist al mișcării reacționare din Germania față de atitudinea economică a lumii celei mai democrate, care a adoptat în cor sentința lui Vintilă Brătianu „prin noi înșine".

Totuși două volume publicate de colecția *„Correspondence"*, în editura institutului de cooperație intelectuală din Paris, ca și volumul cunoscutului esseist *Julien Benda*, „Discours à la nation Européenne", (edit. Gallimard), ne arată că spiritele cele mai superioare ale lumii, nădăjduesc mai mult decât ori când, în crearea unei „ordine intelectuale" care să domine lumea peste interesele de clase, de partide și de națiuni".

Volumul din „Corespondence", care poartă subtitlul *„Pentru o societate a spiritelor"*, prezintă un mare interes căci scrisorile sunt semnate cu nume ca ale lui Focillon, Alphonse Reyes, Tsaï Yuan Peï, Salvador Madariaga, Paul Valéry.

Salvador Madariaga care este unul din spiritele cele mai pătrunse de cultură multiplă, profundă și intensă, dă lui Paul Valéry un răspuns care e o minune de gândire profundă și vederi juste asupra lumii. După ce amintește epoca nu atât de îndepărtată a unei crestinătăți, ce unea oamenii și națiunile din Europa printr'o legătură sufletească, care făcând să pară ușor de suportat diferențele rasiale și naționale, crede că a sosit acum epoca unirii sufletești printr'o cultură universală.

El crede că cooperația intelectuală trebuie să fie „celula mamă", în câmpul unei fermentări a spiritelor tinzând spre *unitate, ordine și ierarhie.*

Activitatea continuă și metodică a acestei cooperații va face să crească sub ochii noștri o arhitectură de idei, un cadru solid în care se vor înscrie treptat îndatoriri de bună voie, obligații nediscutate și care vor înlănțui pe individ de națiune și pe națiuni de o umanitate *organizată.* O organizație din ce în ce mai strânsă între cunoștințele pozitive și concepțiile filozofiei, va impune în acelaș timp și o organizare mai strânsă între științele tehnice și o filozofie concentrată. Istoria, zice d. de Madariaga, această dramă zilnică a omenirii, acest dialog în acțiune între caracter și destin, se va petrece pe un fond precis, clar și în linii viguroase, în loc de a se petrece pe fondul chaotic din prezent, pe care se proiectează azi.

Paul Valéry crede asemenea că dezordinea actuală, ce nu poate fi rezolvată prin nici unul din expedientele trecute și care nu-și are seamăn în istorie, nu poate fi înlăturată decât prin puterea spiritului.

In fine Julien Benda, deși își adresează discursul unei „Națiuni europene" mai sfâșiată de disensiuni decât oricând, arată că mijlocul cel mai sigur de a se realiza și a se constitui, ar fi crearea unei *morale europeene* pe care *educatorii au datoria de a o împrăștia în popor.*

„Când noul sistem de valori va avea precădere în spirite, Europa cea nouă va fi constituită, căci, zice el, nu Zoll-verein-ul a creat Germania, ci discursul către națiunea germană al lui Fichte și profesorii de morală care s'au hrănit din el.

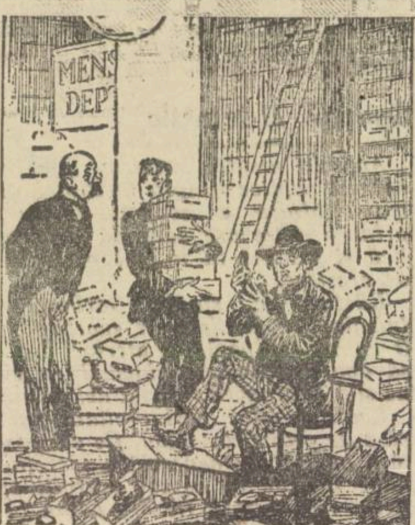
Europa așa cum o concepe Julien Benda va domina *„particularismul"*. Renunțarea la plăcerile particularismului este un eroism de care au trebuit să dea dovadă toate colectivitățile de oameni cari au voit să se ridice *la unitate.* Trebuie să și-l însușească și Europa dacă vrea să fie altă ceva decât mozaicul artificial de particularisme ce stau gata să se sugrume unele pe altele.

Dacă vrem să ajungem la o adevărată *Națiune Europeană*, educatorii trebuie să arate mereu generațiilor pe care le formează că frontierele nu au decât o imobilitate iluzorie într'o evoluție care nu ar putea să se întrerupă.

Europa nouă nu va avea o valoare morală însă decât atunci când nu ea va fi ținta la care să tindă omul, ci numai un moment de reînturnarea noastră în Dumnezeire, unde se șterg toate distincțiunile, toate orgoliile și toate egoismele. Și cu acest prilej mai dă o dojană severă clericilor, care sunt vinovați de toate. V'ați făcut căminuri, zice el, aveți copii și neveste, bunuri, venituri și rente. Lucrurile aceste — pe care voi le-ați vrut, findcă nimeni nu vi le-a impus — vă leagă de națiunile voastre și de soarta lor. Nu așa veți construi o Europă nouă.

Europa nouă este o idee. Ea se va creia de devotații unei Idei, unde oameni care au un cămin....

Națiunea Europeană — amestec interesant de vise și utopii generoase, de vederi profunde și concepții largi — care va fi chipul tău adevărat?!...



— Ce este, domnule Emil, nu poți să-l mulțumești pe domnul ?

— Nu. Caută două ghete care să scârțâie în acelaș ton.



Cărți și reviste

O părere engleză despre obscuritatea poeților

„Obscurity and Comunication" se chiamă articolul lui John Sparrow, din revista tinerilor literați englezi „Life and Letters", în care acesta caută să explice ce înseamnă *obscuritatea* poeților moderni.

„Ceeace ne pare „obscur" la poeții moderni ne pare astfel din pricină că noi înșine suntem lipsiți de putere de comprehenziune și de cunoaștere.

Acuzațiile îndreptate împotriva poeților vin în mare parte din nerăbdarea celor deprinși a crede că poezia nu trebuie să ceară nici un fel de aptitudine specială din partea cititorului spre a fi înțeleasă. O astfel de credință primită în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea, este respinsă de poeții din secolul al XX-lea, după cum a fost respinsă și de mulți poeți din secolul al XVII-lea. Astăzi ca și în secolul al XVII-lea poeții cer ca cititorii să aibă nu numai o receptivitate generală, dar și și o rară facultate de atenție și uneori cunoștințe speciale".

Există, după părerea sa, și o obscuritate reală, atât la poeți cât și la prozatori, o obscuritate care se datorează faptului că ei vor să comunice cititorului stări sufletești pentru care nu există expresii verbale clare. Nu e vorba aci, ca în literatura altor secole, de simboluri și alegorii, ci pur și simplu de transmisiunea unor stări subconștiente care, tocmai prin natura lor nu se pot resfrânge în termeni clari și bine definiți. De aci vine obscuritatea și partea de liberă interpretare a conținutului subiectiv pus de poet în opere. Poetul, poezia și cititorul pot avea însă neplăceri din această cauză.

De aceea articolul se și intitulează „Obscuritate și comunicare".

O părere despre Roosevelt

„In timpul campaniei electorale s'au plâns unii că Roosevelt abuzează de zâmbetul său. Nu se mai pomenesc astfel de doleanțe de când și-a făcut intrarea la Casa Albă. El a restabilit vechile deprinderi americane și efectele atitudinii sale s'au resimțit pretutindeni. De felul său Roosevelt are vorbirea abundentă.

Nu cunoaște dificultatea în exprimarea ideilor sale, din contra în campaniile sale politice s'a servit ca de o armă de luptă de ușurința sa la vorbă.

Dar devenit președinte și de la primul său mesagiu prezidențial, asupra crizei bancare, el s'a arătat stăpân pe o vorbire concisă și eficace.

Nu avem decât să ne amintim verbiajul aiuritor sub care unii din predecesorii săi căutau să-și ascundă politica, sau mai bine zis lipsa vre-unei politici, în materie fiscală și economică, în chestiile de șomaj și ajutor agriculturii, pentru a înțelege ce plăcere nespusă a fost pentru cei ce au auzit pe prezidentul Roosevelt adresându-se congresului cu fraze scurte și însuflețite, în discursuri care țineau mai puțin de o jumătate de coloană în ziare". Părerea aceasta a fost exprimată de S. K. *Radkliffe May* în *Contemporary Review* și ea dovedește simpatie pentru președintele Statelor-Unite.

Caii în literatură

Un roman de frații Jean et Jerôme Tharaud, *„La Jument errante"*, care este un simbol al unui popor și un pretext pentru ca acești eminenți autori să realizeze observațiile lor psihologice asupra rasei hebraice, și o piesă de teatru *„Caii"* de Richard Billinger, în care aceștia simbolizează un „conflict", din lumea de azi.

După cum vedem nu avem a face cu romane de psihologie cavalină, care să facă pereche romanelor de psihologie canină, atât de numeroase și atât de pasionante, din opera unui Jack London, I. Curwood și alții.

Jean și Jerôme Tharaud întâlnesc în ulicioarele unui Ghetto din Varșovia, o căruță care abia se ține pe roate, târâtă de o iapă costelivă, care nu e alta decât forma la care a fost condamnat un prinț iudeu, în timpurile biblice, de către Asmodeu. După cum se ghicește, această iapă veșnic rătăcitoare este simbolul poporului evreu și ca atare se pune la sfat cu cei doi autori, sugerându-le idei, observații și reflecții pline de humor, finețe și seducțiune, în forma elegantă, plină de spirit și de ușurință curgătoare proprie fraților Tharaud.

Richard Billinger este un tânăr scriitor german care a avut mare succes cu nuvelele sale în timpul din urmă.

Scriitor cu un înalt simț dramatic, dar fără puterea de a concepe o dramă construită și în întreg, Billinger și-a transformat în drame mai toate romanele și nuvelele sale de succes. Intre ele a fost și *„Rose"* care are un succes formidabil pe scena Teatrului de Stat dela Berlin.

Personagiul central al piesei este un grăjdar dintr'un sat. Dar nu e vorba de un grăjdar obișnuit, căci eroul nostru, deși avea posibilitatea să trăiască independent, intră la stăpân, la un țăran bogat, numai ca să stea cu caii, pentru care el are un fel de cult, urmă de păgânism imemorial, în sufletul unui primitiv, care se civilizează în acelaș timp.

El nu trăește decât pentru caii lui și cultul pe care l'a consacrat lor. Conflictul se naște între el și un comis voiajor, care vine să plaseze tractoare și alte mașini agricole. Pentru el, ivirea comisului însemnează începutul dispariției calului din viața agricultorului și a triumfului mașinismului. Iar când va constata victoria definitivă a mașinei nu-i va mai rămânea decât să se ducă să se spânzure.

Piesa e în trei acte, dintre care real și existent nu e decât al doilea, care constă mai tot dintr'o scenă lungă foarte frumoasă și de un tragism intens. Succesul mare și îndelungat al acelei piese rău construite, în care actul dela început nu este o pregătire, nici cel dela sfârșit un deznodământ, se explică prin simbolismul ce-l îmbracă subiectul și care e în gustul publicului. Poate și printr'o veche și înrădăcinată simpatie a Germanului pentru cal, ceeace ar explica și succesul deosebit, pe care l-a avut pe scena germană și slaba noastră piesă „Omul cu Mârțoaga", care s'a jucat acolo acum câțiva ani în urmă.

HEINRICH HEINE

Toboșarul Le Grand

Fragment din „Icoane de călătorie"

Consiliul comunal din Hamburg a ordonat îndepărtarea statuei ridicată lui Heine în parcul orașului hanseat. Chipul frumos și trist al genialului și nefericitului poet va privi, acum, în gol, prin pleoapele de piatră, în întunericul germanic al vreunei pivnițí cu bere și cârnați. In vălmășagul revoluției rasiste, nu mai este loc pentru amintirea autorului „Romanțelor", al ironiei profunde și fine din „Atta Troll" și al neuitatelor „Icoane de călătorie".

Născut la anul 1797, în Düsseldorf pe Rin și trăind mai mult la Hamburg și, în cele din urmă, la Paris, unde a și murit, la 1856, pironit într'un fotoliu de o paralizie necruțătoare, Heine s'a format sufletește nealterat de mentalitatea greoaie, brutală, a junkerilor, consilierilor și profesorilor nemți. Admirator al francezilor și mai ales al personalității uluitoare a lui Bonaparte, Heine a cravașat, cu o vervă și o ironie extraordinară, tot ceiace, în cultura germană, i s'a părut nepotrivit cu idealul lui de toleranță, de politeță și de maleabilitate a spiritului.

Calitățile acestea — ascuțime, spontaneitate, elasticitate — au contribuit ca evreul Heine să fie singurul german inteligent. Goethe e profund, Beethowen tragic, Wagner turburător și tumultos, dar numai Heine e neastâmpărat, fin, deștept. Dacă, în edificiul germanic, ceilalți însemnă fundamentele, Heine întruchipează sveltețа columnei, podoaba capitelului și eleganța arhitravei.

Orice s'ar spune, Heine și-a iubit patria cu pasiune, iar când a fost departe de ea, a dorit-o intens și dureros. Câtă nostalgie în versurile, cu care el își începea lied-ul intitulat „Anno 1839":

O, Deutschland, meine ferne
Liebe,
Gedenk'ich deiner, wein' ich
fast !

și câte duioase aduceri aminte în cea din urmă strofă a liedului:

Dem Dichter war so wohl
daheime.
Im Schildas teurem Eichenhain!
Dort wob ich meine zarten
Reime
Aus Veilchenduft und
Mondenschein!

Rândurile traduse mai jos fac parte din ciclul notelor de călătorie intitulat „Reisebilder" și anume din bucata numită de Heine „Ideen. Das Buch Le Grand". Câteva dintre ele slujesc minunat la caracterizarea celor ce astăzi cred că pot lupta cu un duh și o amintire.

VASILE V. GEORGESCU

Parbleu, Madame[1]. Am făcut mari progrese în franțuzească. Ințeleg, acum, nu numai *patois*, ci și franțuzeasca guvernantelor. Nu de mult, într'o societate nobilă, am priceput aproape jumătate din conversația a două contese germane, care numărau fiecare câte șaizeci și patru de ani și tot atâția strămoși. In „Café Royal", la Berlin, l'am auzit odată pe d-nul Hans Michel Martens[2], vorbind franțuzește, și am înțeles fiecare cuvânt, cu toate că nu era nimic de înțeles în tot ce spunea.

Trebue să cunoști spiritul limbii și asta se învață minunat din huruitul tobei. *Parbleu!* Cât de mult datoresc, în privința asta, toboșarului francez, care a stat multă vreme la noi, în cvartir! Era leit dracul, dar purta în piept o inimă de înger și bătea toba dumnezeește.

Avea un chip mititel și neastâmpărat și o teribilă mustață neagră, dedesuptul căreia buzele roșii se reliefau bățos, în timp ce ochii focoși împungeau încolo și 'ncoace.

Eu, un copilandru pe atunci, mă agățam de el ca scaiul. Ii ajutam să-și lustruiască nasturii ca oglinda și să-și albească tunica cu cridă, căci d. Le Grand voia să placă. Mă țineam după el când făcea de gardă, la apel și la paradă. O, cum luceau armele și câtă veselie! *Les jours de fête sont passés!*

Le Grand abia rupea câteva cuvinte nemțești mai însemnate — pâne, sărutare, onoare, — totuși, cu ajutorul tobei, îl înțelegeai foarte ușor. De pildă, când nu pricepeam ce vrasăzică cuvântul „liberté", el bătea toba în ritmul „Marsiliezei" și-l înțelegeam. Dacă nu știam ce înseamnă „égalité", închipuia pe tobă marșul *„Ça ira, ça ira — — — les aristocrates à la lanterne!"* și pricepeam. Nu știam ce vrasăzică „bêtise"? Huruia îndată marșul din Dessau, pe care Germanii l'au cântat, așa cum ne informează Goethe, în *Champagne*[3] — și iarăși pricepeam. Iar când voia să-mi explice cuvântul „L'Allemagne", răpăia melodia aceea străveche și atât de simplă, ce se cânta prin bâlciuri cânilor jucăuși, anume *Dum-Dum-Dum*[4]. Mă supăram, dar totuși înțelegeam.

Așa mă învăța Le Grand istoria modernă. Nu pricepeam cuvintele lui, dar cum în timpul discuției bătea toba pe înțeles, știam tot ce vrea să spună. In fond, asta-i cea mai bună

[1] In text, în franțuzește.

[2] Desigur, Karl von Martens, autorul unui „Manuel diplomatique".

[3] Vezi Goethe în „Campagne des Jahres 1792".

[4] Aluzie la cuvântul nemțesc „dumm", adică prostănac.

Moeller van den Bruck*

Moeller van den Bruck este considerat pe nedrept ca profetul mișcării național-socialiste, un Ioan Botezătorul anunțând apropiata sosire a lui Hitler. Opera sa fundamentală *„Das dritte Reich"* (Al treilea Imperiu) a apărut la sfârșitul anului 1922. Terminul a fost imediat expropriat de hitleriști, care au expropriat teorii cu toptanul.

Impreună cu diplomatul Brockdorff-Rantzau, Moeller van den Bruck a încercat încrucișarea naționalismului (fără burghezie) cu socialismul (fără internaționalitate) : eclectism dubios, rodnic politic, imposibil de realizat spiritual și infrastructural.

Naționalismul este creația ideologică a burgheziei, arma tipică de luptă a clasei de mijloc împotriva burgheziilor străine, metoda specifică de apărare, desvoltare și acaparare exclusivă a pieții interne, de ridicare a masselor la apărarea intereselor burgheze de clasă, ca și cum ar fi interesele clasei proletariene și ale categoriilor sociale țărănești.

Socialismul este expresia intereselor și a viitorului claselor muncitoare.

A păstra burghezia și a vorbi despre realizarea unui socialism, fie chiar național, este un non-sens, o șarlatanie sau un ieftin eclectism, menit să rămână în domeniul retoricei demagogice.

Moeller van den Bruck era „revoluționar din conservatorism". El era dispus să arunce peste bord sistemul capitalist pentru a păstra intactă substanța poporului german, amenințată de pierderea războiului și de tentaculele capitalismului biruitor al Antantei, aruncate în cuprinsul Germaniei pentru a-i suge vlaga.

Destinul acestui scriitor, influențat de Merejkowski, Dostoiewski și Lenin, a fost dintre cele mai ciudate. Incercarea de a sintetiza valorile într'un anumit sens eterne ale ideologiei hegeliene — concepția perspectivistă a lumii, privind prezentul ca pe o verigă necesară și fatală în devenirea istorică — cu rezultatele politice ale materialismului istoric în epoca imperialismului pe Hegel+List+Lenin, munca obscură săptămânală la mica revistă „Conștiința" *(Das Gewissen)*, scoasă în colaborare cu Heinrich von Gleichen (una din figurile proeminente de la clubul baronilor de unde a ieșit Papen), în timpurile turburi de revoluție neterminată și de înflăcărare reacționară terminată cu un *Putsch* mizerabil à la Kapp, misticismul filosofico-politic, specific tradiției germanice dela Luther, Adam Müller, Hegel până la Rudolf Smend și Heidegger, a dat rod neașteptat.

„Das dritte Reich" a lui Moeller conține fragmente de subtilă gândire politică în jurul noțiunilor: 1) revoluționar, 2) socialist, 3) liberal, 4) democratic, 5) proletar, 6) reacționar, 7) conservator, 8) al treilea Imperiu.

Pentru Moeller, Germania e o națiune proletarizată. In afară de cele 20 milioane de proletari, lipsa de siguranță a vieții a trecut și restul populației în rândurile proletariatului. Dela constatarea acestui fapt, Moeller trage concluzia unei inevitabile socializări pentru a repune organismul economic și social într'o normală funcționare.

Națiunea este o trăire tot atât de legată de substanța eternă a vieții, ca și trăirea familiei: a doua constatare formează naționalismul conservator al lui Moeller.

Socialismul pur nu se poate deocamdată realiza — după Moeller — fiindcă proletariatul nu se va integra în rândurile factorilor conducători ai națiunii și ai Statului, decât după ce își va asimila o serie de valori sufletești și experiențe morale superioare pe care încă nu le posedă.

Concluzia finală, deci: *nevoia unei formule a socialismului național.*

Aceste gânduri le-a turnat ca un acid prusic în analizele principiilor politice, care agită și conduc Europa.

Dr. Joseph Goebbels, ministrul propagandei hitleriste, un talent oratoric până la genialitate și o capacitate organizatorică de primul rang, tip de actor și literat pur, care a trăit o anumită epocă demoniacă din viața sa între bibliotecă, haimanalâc, cafenea expresionistă și consfătuiri în interminabile criterioane platonice, a sezisat semnificația chiliastică și dinamitardă a acestei opere, scrisă fragmentar, cu artă de estet rafinat și cu disperare metafizică de om sfârșit, dornic de a găsi sensuri și apropieri între lucruri îndepărtate, mistere nesfârșite, în principii clare și fenomene cotidiane, lesne de priceput cu metodele rațiunii curente.

Sub impulsul lui Goebbels, Moeller van den Bruck a devenit idolul spiritual al tineretului cultivat național-socialist, întocmai ca Marx pentru socialiști și Lenin pentru bolșevici.

Artur Moeller s'a născut în Solingen (Saxonia) la 28 Aprilie 1876 și a murit nebun la 27 Mai 1925. Bunica, pe latura maternă, era spaniolă, iar mama, o olandeză van den Bruck, fiica unui arhitect. Tatăl său era tot arhitect, dintr'o familie de pastori protestanți și ofițeri prusaci.

Copilăria și-a petrecut-o la Düsseldorf unde tatăl său — cu relații oficiale — a construit o pușcărie. Biografii hitleriști vor să recunoască în această întâmplare mâna fatalității, care a dat, astfel, prilej micului Arthur să reflecteze chestiile penale legate indubitabil de chestia socială, amestecând în viața luminoasă de pui burghez o pată uriașă de întuneric și tristeță.

La 13 ani a vizitat pe îndelete o expoziție la Düsseldorf a pictorului scandinav Edward Munch. Jocul în negru și alb al acestui maestru al paletei moderne, atmosfera de groază înghețată și de coșuri de fabrică ridicând implorator brațe de funingine spre cer, oamenii schițați cu ochi măriți de durere mută și de spaimă îndelungată, au făcut o neuitată impresie asupra lui Moeller van den Bruck. Era prima ciocnire cu adevărurile sociale contemporane, prima ciocnire cu modernitatea a unui temperament de rentier și serafic aristocrat al opiniilor.

Edvard Munch nu e un pictor al revoluției sociale ca Käthe Kollwitz sau Georg Grosz. Legăturile lui cu țărănimea scandinavă sunt prea adânci și indelebile. El a redat mai mult procesul de desrădăcinare rurală și de desesperare în monotonia mizeriei citadine, frecvent la sfârșitul veacului XIX, văzut descriptiv-literar de Maurice Barrès în Franța, de Gerhardt Hauptmann la țesătorii silezieni, de Vlahuță la surtucarii români. Edvard Munch s'a înrădăcinat prin viață și expresie plastică și mai mult în cosmogonia și ethosul țărănesc nordic, pentru a se salva dela dezastrul unei neasimilări în stilul industrial către care se îndreptau cu repezi pași și cu exclusivitate țările Apusului.

Probabil că, întâlnirea lui Munch în anii fragezi, când orientările sunt peremptorii, a determinat mixtura dificilă de conservator și socialist a lui Moeller van den Bruck. L-a îndepărtat cu siguranță, dela academismul artificial, dela fuga dansantă de realitate a impresionismului, dela optimismul trandafiriu cultivat de cercurile oficioase și biurocratice pe care le frecventa și le trăia prin naștere, educație și rentă anuală. Pușcăriile clădite de părintele său, arhitect al Statului, se răzbunau în nopțile cu febră ale unui adolescent, nemulțumit de burghezia sătulă a patriei căutând eliberarea în artă și în utopii sociale.

Ca student la Leipzig — Universitățile deveniseră dela 1890 până la 1914 cetățui inexpugnabile ale lui *status quo* și ale pangermanismului — n'a audiat decât o singură prelegere. A aflat ulterior, că cel care vorbea era istoricul Lamprecht. De atunci n'a mai avut nici un contact cu știința oficială, intrând în legături de strânsă amiciție cu cercurile artistice: la Leipzig cu Liliencron, Schleich și Dehmel, la Berlin cu Hauptmann, Bahr și cu toată boema metropolei.

A tradus și editat în această perioadă de estetism *à outrance* pe Edgar Allan Poe, a tipărit două volume de esseuri despre „Literatura modernă" (1900) și „Varietăți" (1902), cheltuind prin cafenele și în chefuri, ditirambic povestite de amici, o parte din averea părintească.

In 1902 a plecat la Paris, cu intenția de a trece mai departe în America, pentru a-și căuta o ocupație practică.

La Paris a cunoscut pe Merejkowski, romancierul rus conservator și interpretator al Apocalipsei, pe soția acestuia Zinaida Hippius — de origine germană din provinciile baltice și poetesă mistică, mult batjocorită de marxistul sobru și realist George Valentinovici Plechanov — și pe sora Zenaidei. A rămas acolo câțiva ani, abandonând America. In tovărășia familiei Merejkowki a priceput semnificația europeană a lui Dostoiewski, traducându-l în limba germană cu predoslovii rămase de atunci clasice. Datorită lui Moeller van den Bruck, Dostoiewski a intrat în circulația pieții germane pe care o va domina două decenii.

In 1905 dă la iveală *„Contemporanii"*, unde prevestește războiul mondial, influențat de războiul ruso-japonez și de conflictele diplomatice franco-germane. Intre 1904 și 1910, scrie 8 volume de portrete istorice germane *(Die Deutschen, unsere Menschengesichte)*, unde încearcă o caracterizare tipologică în locul cronologiei și platului istorism naturalist, la modă în universități. Tot la Paris proiectează o vastă lucrare despre „Valorile popoarelor", chartă de psihologie comparată a popoarelor din care n'a ieșit decât „Frumusețea italiană" (1913), unde rupe cu tradiția de adorație a Italiei antice și scoate în relief valorile vii și actuale, între altele valoarea futurismului lui Marinetti, cu care se împrietenește, și a naționalismului lui Corradini.

Sub influența filosofiei și a misticei răsăritene a lui Dostoiewski și Merejkowski, Moeller van den Bruck întreprinde un atac frontal împotriva valorilor și criteriilor Apusului lipsit de vlagă, pentru a face apologia tinerelor popoare și a chemării lor messianice. Printre ele încadrează și Germania — în special Prusia — trăgând linia Răsăritului pe Rin. Apusul muribund era menit să devină un fel de „Portugalia" a Europei însănătoșită cu ordinea Prusiei și cu sângele Răsăritului.

Războiul îl prinde scriind „Stilul prusian" (1915), iar în 1918 de comun acord cu *Auswärtiges Amt* (Ministerul Afacerilor Străine) publică *„Dreptul tinerelor popoare"*, atrăgând atenția asupra tinereții poporului german, care are dreptul la viață și la spațiu, amenințând cu o revoluție de tip rusesc și cu prăbușirea involuntară a civilizației europene.

Din simpatia și înțelegerea lui Moeller van den Bruck pentru cultura rusească, s'a născut încercarea de acuplare a bolșevismului cu matricea conservatoare a Prusiei.

Din 1918 până în 1922, Moeller a activat fără încetare în revista săptămânală „Conștiința" și prin publicarea „Celui de al treilea Imperiu".

Semnificația întreprinderii lui Moeller a fost sezisată cu oarecare întârziere. Interpretarea actuală hitleristă neglijează total comprehensiunea moelleriană pentru fenomenele rusești, împrumutându-i-se numai câteva scheme, câteva lozinci, câteva imagini.

...Prea puțin din opera unui „căutător de adevăr", al unui amic sincer al socialismului și al unui critic sociolog extrem de lucid în politica externă, prin recunoașterea noutății și importanței Revoluției întâmplate în Răsărit, revoluție ce va avea cu vremea repercusiunile sale în transformarea structurală a Europei!

Moeller van den Bruck e panas ideologic pentru o bandă de haiduci politici.

PETRE PANDREA

* Din volumul *„Germania hitleristă"*, Trei luni la Berlin.—Documente — Idei — Oameni, care va apărea în curând în editura *„Adevărul"*.

metodă. Pătrunzi mai bine istoria asediului Bastiliei şi al Tuileriilor, dacă ştii cum sunau tobele în asemenea ocazii. In cărţile noastre de şcoală, citeşti doar atât: „Excelenţele lor baronii şi conţii şi distinsele lor soţii fură decapitaţi. — Alteţele lor ducii şi prinţii, împreună cu nobilele lor tovarăşe fură decapitaţi — Majestăţile lor Regele şi Regina fură decapitaţi", dar când auzi tobele bătând marşul cel roşu al ghilotinei, pricepi totul perfect şi, pe deasupra, mai afli şi dedesupturile întâmplării.

Doamnă, e un marş minunat! M'a zguduit până în măduva oaselor, când l'am auzit întâiu şi m'am bucurat când l'am uitat. Uiţi lucrurile astea, când te faci mai mare.

Dar, închipuiţi-vă, Doamnă, şedeam deunăzi la masă cu o întreagă menagerie de conţi, prinţi, prinţese, şambelani şi alte măriri, ale căror titluri numai distinsele lor slugi le mai ştiu. Servitorii alergau în dosul scaunelor şi puneau talgere pline în faţa mesenilor. Pe mine mă trecuseră cu vederea şi şedeam degeaba. Făceam gogoloaşe din miez de pâne şi, de plictiseală, băteam toba cu degetele. Spre marea mea spaimă, mă trezii bătând tactul sângerosului şi de mult uitatului marş al ghilotinei.

Ce s'a întâmplat?

Doamnă, oamenilor nu le place să fie turburaţi când mănâncă şi habar n'au că altă lume, când rabdă de foame, începe, aşa deodată, să răpăe în tobă marşul acela ciudat, pe care unii l'au crezut de mult apus...

Din nemţeşte, de V. V. G.

Cronica gastronomică

Somnul lui Crăcănel

Intr'un colţ al restaurantului Ileana, *este o masă, ocupată în fiecare seară, de un grup de amici, variind între şase şi zece, toţi furculiţi agere şi gâtlejuri încercate. Dintre aceştia Alexandru Zary, directorul băncii Concordatul provizor, Jules Bărbucăreanu, inventatorul glontelui inofensiv (printr'un dispozitiv asemănător mecanismului patefoanelor, imediat ce e tras anunţă: păziţi! şi explodează la 1 m. 75 de ţintă, făcând un sgomot infernal), Hetron Fecalian, importator de stridii conţinând perle false, Frederic-Maria-Wilhelm-Zefirin von Lichtenstein, directorul fabricei de antichităţi* Probitatea, *Dodo Diez, consul spaniol, pensionar şi Crăcănel Bulboacă, concesionarul delfinilor din Marea Neagră, cu prietena lui Linette dela Thume-Chatouilles, dansatoare cu şerpi veninoşi la* Eldorado *nu lipseau nici odată. De cele mai multe ori, masa era prezidată de însuşi domnul Demir Ciolan, cronicar gastronomic la* Tigaea de argint, *foaie săptămânală, scoasă de comitetul Sindicatului alimentar.*

Toţi erau sănătoşi şi petrecăreţi, oameni cu poftă de mâncare şi sete mare, comunicativi şi veseli, în afară de Jules Bărbucăreanu, inventatorul. Jules Bărbucăreanu era un conviv tăios şi un consumator nemulţumit. Nu era fel de mâncare, cât de bine făcut despre care să nu spuie că l-a mâncat mai reuşit aiurea.

Pentru Demir Ciolan nu avea decât vorbe ghimpate şi priviri de dispreţ.

— De unde vrai să ştie ăsta gastronomia, dacă n'a fost la Paris? se răstea el congestionându-se, la fiecare opinie pe care o emitea cronicarul gastronomic.

Şi nu era comandă pe care să o fi făcut acesta, fără ca Jules Bărbucăreanu să nu intervie c'o rectificare care nu admitea replică.

— Cartofi pai în untură? isbucni el odată revoltat.

— Se fac şi în untură, domnule inginer.

— Dacă ai fi fost la Paris ai fi ştiut că nu se fac decât în untdelemn, amestecat cu măduvă. Am reţeta chiar dela Nignon.

Intr'o zi, pentru a-şi demonstra competenţa suspectată, cronicarul Tigăiei de argint *îşi scoase haina şi punându-şi halatul şi tichia de bucătar, prepară singur o raţă friptă care a provocat admiraţia tuturor.*

— Ehei! asta s'o mănânci la Tour d'argent şi pe urmă să vorbim. Dar, dumneata n'ai fost la Paris, ricană Jules Bărbucăreanu, n'ai de unde să ştii.

Intr'o seară, în jurul mesei luaseră loc în afară de obişnuiţi şi câţiva amici din provincie, printre care şi Bob Sofroceştianu, gastronom vestit. Singurul care întârzia, spre mirarea tuturor şi mai ales a Linettei de la Thume-Chatouilles care se impacientase, era Crăcănel. Demir Ciolan discuta cu Bob întocmirea menu-ului, când îşi făcu apariţia şi Crăcănel, cu un ajutor de chauffeur, care ducea în braţe, un somn uriaş pescuit chiar de el, cu un ceas în urmă la Snagov. Domnul Bălău, simpaticul patron al restaurantului îşi părăsise cassa, venind să admire peştele.

— Ei, cum să vi-l gătesc, întrebă el?

— Să spuie cronicarul, interveni Jules Bărbucăreanu, ironic.

— Spune dumneata, c'ai fost la Paris, răspunse acesta pe acelaş ton.

— Eu l'aşi mânca rasol, răspunse, ca linul.

— Să-ţi fie somnul lin, şi sosul aproape, *interveni Bob, dar e prea fad pentru rasol.*

— Pané *şi cu Worcester-Sauce şi unt, propuse unul.*

— Ba eu vreau pană, cu usturoi, propuse Hetron Fecalian.

— Tu eşti totdeauna în pană de somn, replică Zary.

— Pană nu se poate, zise domnul Bălău, trebue să stea până mâni la sare.

— Şi e şi o mâncare ordinară, replică Bob.

— Ei bine, atunci să spue Bob cum să-l facă. Aud că se pricepe, conchise Jules Bărbucăreanu.

Bob se execută, adresându-se d-lui Bălău.

— Ai scoici?

— N'am.

— Nu-i nimic. Văd că ai nişte scrumelniţi de argint, în formă de scoici. Preparăm în ele.

— Cum să fac mâncare în scrumiere? — se înveseli d. Bălău. Spune-ţi dumneavoastră ce doriţi şi am eu grijă să fie cum trebue.

Bob începu:

— Scoţi mai întâi pana deoparte.

Restul îl tai în bucăţi mici.

Curăţi apoi gâturile dela vreo treizeci de raci şi picioarele tot astfel. Trufe ai?

— Nu!

— Ciuperci?

— Nici!

— Nu face nimic !In cazul acesta, desfaci o cutie de conserve de sparanghel. Tai vârfurile şi pui totul la un loc. Prepari un sos Béchamel, arunci un pumn de piper boabe, acoperi cu parmezan sau gruyère din abundenţă, bagi la cuptor şi gratinezi.

Peste o jumătate de oră, chelnerul însoţit de domnul Bălău, aducea o tavă de argint de jumătate de metru cu mâncarea comandată. Cum au văzut-o, toţi, în afară de Jules Bărbucăreanu au aplaudat. Intr'adevăr, rumeneala aurie a gratinajului, merita să fie nemurită pe pânză, de-o mână meşteră. Când au început să mănânce, după primele exclamaţii (grozav! delicios! nemaipomenit! sublim!), toţi amuţiseră, mâncând în tăcere. Servindu-se a doua oară, au căzut de acord că bucătarul trebue felicitat şi gratificat cu o sticlă de vin bun.

— Ei, ce mare lucru, interveni Bărbucăreanu care se servise de trei ori, asta nu-i decât preparaţia de Coquilles Saint-Jacques, *pusă la tavă.*

— N'am pretins c'am inventat mâncarea, se scuză Bob, modest.

Mi-aţi cerut o reţetă, v'am dat-o.

— Asta s'o mănânci la Prunier, replică Jules Bărbucăreanu acru.

— Bărbucărene, se răsti Zary, dacă mai scoţi o vorbă îţi dau cu sticla 'n cap.

D. Bălău, surâdea mulţumit: triumfase.

AL. O. TEODOREANU



In sudul african

Prins între necesitatea descrierii unui ţinut nou şi necesitatea de a-i scrie istoria, obligat să fie, Ernest Lavisse şi Baedecker totodată, André Armandy — în „La Revue des Deux Mondes" — alege pentru notele sale de călătorie din sudul african, cea mai elegantă soluţie : povesteşte.

N'a descoperit decât ieri ţinuturile pe unde ne conduce azi. Astăzi însă le descopere a doua oară şi pentru noi : autorul e entuziasmat şi ne interesează.

Chateaubriand s'a oprit odată uimit la cotitura drumului din Eleuzis de unde se vedea Acropolea. Azi Armandy se minunează de propileele Transvaalului, de colinele minelor de aur şi diamant, care sclipesc ca focul unor marmore sfinte în lumina soarelui.

Transvaalul îi apare cu un ciudat detaliu de mimetism: negrii sunt blonzi. Ei vor să imite pe Englezi ; neputându-şi schimba pielea, îşi decolorează părul cu sodă caustică.

Capitala aurului e Iohannesburgul, acum jumătate secol un şes arid, astăzi un *mining camp* prodigios: 350.000 locuitori, universitate, o catedrală, un stock-exchange. Curte de Justiţie, spitale, muzee şi un Observator — iată instituţii care ridică acest oraş la demnitatea de Metropolă.

O împărţire tipic americană a străzilor care privesc cele patru puncte cardinale, casele identificate pe nume, faţadele simetrice de magazine, absenţa totală a elementului indigen şi femeile elegante — totul face din Iohannesburg un colţişor britanic, recent reînoit după un cutremur.

Un institut de frumuseţe... pentru diamante

In centrul Iohannesburgului, într'un apartament de mare building, e instalată o clinică de tăiat diamant. Intr'un birou minuscul, luminos şi mobilat cubist, se află o casă de fier pentru săculeţele cu diamante, registre, balanţe de precizie.

In altă încăpere, tot aşa de mică şi de săracă, se face toaleta gemelor—care sunt scoase din pământul albastru, — printr'o baie de acid ce le spală de gang. Inainte de a fi lucrate sunt tăiate în două la un motor electric cu ajutorul unei foiţe de metal subţire. O pulbere de diamant amestecată cu ulei lustrueşte gema, care lucrată definitiv, pierde jumătate din greutate.

Diamantul Culinan descoperit în 1906 la Pretoria, greu de aproape 4 livre, a fost tăiat în 9 pietre mari şi 100 mici. Azi ele constituesc ornamentul sceptrului şi al coroanei Majestăţilor lor britanice.

Tăierea diamantelor era apanajul exclusiv al lapidarilor olandezi pe care interesul şi talentul îi lega de această artă. Acum dorinţa de a agonisi şi spiritul de economie galic au îndreptat şi pe Francezi într'acolo. Ei se întorc în Europa cu mari sume de bani.

Aurul din Rand

La marginea Iohannesburgului, pe flancul meridional, sub egida unui London Sindycate, se găseşte Nourse Mine. O vastă câmpie de exploatare şi cercetări.

In mină se lucrează la 2.500 metri adâncime. Prin galeriile subterane luminate de mici becuri electrice se circulă cu Decauville-ul. Pe alocurea o trapă dispusă în plafon, când se deschide operculul, lasă să cadă o avalanşă de conglomerat de quartz cenuşiu bogat în aur.

O alveolă săpată în stâncă este infirmeria provizorie pentru răniţi.

Ici şi colo, în zidul zgrunţuros şi întunecat, se deschid cavităţi unde larve omeneşti prelucrează, la lumina palidă a unei lumânări, zăcămintele de minereu.

Pentru exploatare stânca se perforează cu un soi de mitraliere. O ţeavă de oţel mişcată cu aer comprimat aruncă înăuntru o fâşie de apă dezagregând stânca: apoi vine explozibilul. Mâna neagră de lucru din uzinele Rand e furnizată de Mozanbic care exportă anual zeci de mii de indigeni.

Numai postul de manevre care regulează mersul ascensoarelor, e rezervat unui alb.

Laboratorul pentru recuperarea aurului, reduta cu grilaj de unde se supraveghiază *slipsurile* de spălarea minereului zdrobit, este sanctuarul uzinei. Penultimul stadiu de elaborarea metalului preţios este turnarea lui în recipiente; aci conţine 88% aur, 9% argint, restul de 3% plumb, aramă, zinc.

Dar şi pentru spălarea aurului, caşi pentru tăierea diamantului, omul n'a evoluat prea mult dela procedeele primitive.

Rafineria Randului e la Germiston, trei mile de Johannesburg. In hall-ul produselor, balanţe automate cântăresc lingourile care în urmă sunt aşezate unul lângă altul pe platforme rulante.

Afinajul se face într'o sală mare unde abea pătrunde lumina. Un negru în picioare aţâţă focul în dreptul plitei sale şi pe fiecare vatră stă un creuzet în care clocoteşte încet o pastă zgrunţuroasă. Un miros îngrozitor de clor te sufocă.

In creuzet se introduc 800 unci de fiertură de aur. Gazul verde împreună cu metalele care constituesc impurităţile fierturii, formează cloruri care se ridică la suprafaţă şi se culeg ca o spumă. Afinajul se isprăveşte când clorul ese curat din metalul în fuziune.

Pentru a obţine lingourile de 4400 unci — adică etalonul comercial al aurului, se toarnă conţinutul creuzetelor în tipare de fontă, ale căror matrice au capacitatea şi forma dorită. In fine la urmă aurul se toarnă în creuzete de plombagină în drugi de 1200 unci fiecare — etalonul său de exportaţiune. In medie o tonă de aur ese zilnic din rafinăria dela Germiston.

Câmpia diamantului

Kimberle — cetatea diamantului de unde se scot 5 kgr. de diamant pe săptămână, e o comoară care poartă stigmatele mizeriei.

In 1866 destinul acestui oraş a îmbrăcat chipul unui băieţel în ale cărui mâni nevinovate a făcut să cadă o frumoasă piatră strălucitoare. Un domn Van Nickerk o vinde unui traficant ambulant, iar o expertiză la Capetown constată că piatra e un diamant de 21 carate.

In acelaş an descoperirea unui medicatru negru de 18 carate, ajuns celebru sub numele de *Star of South Africa* declanşează goana după diamantele din câmpia Kimberle.

Origina acestor zăcăminte diamantifere e vulcanică sau aluvionară. Şi dacă nu s unt exploatate toate, e mai puţin din necesitate decât din tactică; *London Diamond Sindicate* le controlează producţia, o activează ori o înfrânează după nevoile pieţii; o piatră preţioasă trebue să rămână rară...

Literatura e un excelent mijloc de propagandă. Deşteaptă în sufletul cititorilor elanuri, aspiraţiuni nemărturisite, înviorează spiritul — poate într'un cuvânt ajuta oricărei forme de activitate omenească.

Se pare că toţi scritorii călători care străbat lumea sunt duşmanii turismului. Cei ce ne descriu primăvara în Spania, iarna caraibă, ori peisagiile canadiene, creiază un gen de voiajori de cameră — oferind publicului mai multe facilităţi decât Compania de Vagons Lits. Pentru preţul unui volumaş omul îşi satisface nevoia de orizonturi noui.

Insemnări

Poetul laureat al Academiei italiene

Academia italiană a decernat un premiu de 4000 lire pentru opera sa integrală poetului Lionello Fiumi. *Culegerea sa de poezii cea mai importantă a fost tradusă în limba franceză sub titlul „Survivances", şi versurile sale au păstrat în traducere ceva din puterea şi farmecul lor din original.*

Este privit ca poetul cel mai personal şi reprezentantul cel mai indicat al tinerei Italii. Dar pe lângă opera sa poetică, i se mai datorează şi o operă de critică foarte judicioasă, precum şi o colaborare însufleţită cu francezul Eugène Bestaux, pentru a stabili o legătură strânsă şi statornică între literaţii francezi şi italieni. Dimpreună cu acesta a publicat două volume de antologie, versuri şi proză, din cei mai distinşi scriitori italieni contemporani, în limba franceză. Volumul de proză conţine 53 de nuvele scrise de romancieri şi povestitori italieni în mare parte cunoscuţi în lumea intelectuală mondială, — ca d'Annunzio, Pirandello, Papini, Italo Svevo, Ugo Ofetti, Bontempelli, iar cei mai mulţi puţin sau de loc cunoscuţi, dar reprezentaţi cu toţii prin opere originale şi mare bogăţie de viaţă interioară.

Cu prilejul centenarului al IV-lea al lui Ariosto

Pentru comemorarea acestui ilustru cetăţean al Ferrarei, s'a deschis în acest oraş o expoziţie de pictură socotită ca cea mai splendidă din 1930 când a avut loc frumoasa manifestare de artă din Londra cu celebra ei expoziţie din acel an.

Toate muzeele din lume au contribuit la succesul expoziţiei din Ferrara. Şcoala de pictură din Ferrara a fost cam neglijată până la finele secolului trecut, când s'au făcut numeroase cercetări şi descoperiri foarte interesante pentru amatorii de artă italiană. Epoca cea mai înfloritoare a acelei şcoli este a doua jumătate a secolului al XV-lea când în afară de artiştii străini atraşi la strălucita curte a ducilor d'Este, s'au manifestat trei maeştri splendid reprezentaţi în această expoziţie: sublimul şi asprul Cosimo Turo, Francesco Del Cossa, autorul marei Freşte din palatul Schifanoia şi Ercole Roberti.

Dintr'o epocă mai avansată sunt apoi picturile lui Dosso, între care celebra sa Circee, adusă pentru expoziţia din galeria Borgese din Roma, portretul lui Alfonso d'Este, atât de plin de trufie şi de viaţă şi alte opere mai mărunte, dar de o artă generoasă şi bogată în viaţă şi colorit, cum numai acest pictor o posedă. In sfârşit Garopalo atât de admirat odinioară, dar care ne lasă mai reci astăzi. Pe când Ortolano, căzut în uitare şi scos din nou în lumină prin stăruinţa şi cercetările lui Adolfo Venturi, străluceşte de o glorie nouă în tablourile adunate din Milano, Londra şi Roma.

Gramofonul

Radio a luat mult din succesul şi căutarea gramofonului. Totuşi ele n'ar trebui să se concureze, pentru că adevăraţii cunoscători de muzică, oamenii cu cultură muzicală, vor rămâne credincioşi gramofonului ca unui izvor de plăceri superioare şi unui informator preţios asupra mişcării muzicale din lumea întreagă.

Bucăţi rare, interpretate în modul cel mai desăvârşit, sunt imprimate în ceară şi răspândite cu plăci neîntrecute, în special de casele „Gramofon" şi „Columbia", cu atât mai perfecte cu cât trebue să-şi păstreze cu orice preţ eleganţa de elită.

La „gramofon", London Symphony Orchestre, *dirijată de unul din şefii dela Opera din Berlin,* Leon Blech, *redă uvertura din Oberon, cu o vioiciune, o graţie cu totul nouă care explică de ce Weber rămâne pentru majoritatea publicului, autorul lui* Obéron *şi al* Invitaţiei la vals, *deşi are şi alte opere de mare calitate muzicală.*

Mulţumită gramofonului am putea cunoaşte opere necunoscute dar de mare valoare artistică a compozitorilor vechi şi consacraţi, dar şi compozitori noi, despre care nu se aude nimic, mai ales la noi în ţară.

Cine a auzit la noi, de pildă, de Edward Elgar, unul din maeştrii muzicii engleze contimporane ? El este dintre acei care au contribuit la renovarea muzicii în Anglia. Iar dacă vrem să ne facem o idee despre calitatea muzicei sale, avem la îndemână splendidul său Concerto *de vioară şi orchestră, cu* Iehudi Menuhin, *minune a virtuozităţii la vioară, din zilele noastre şi aceiaşi orchestră simfonică din Londra (Gramo D. B. 1751—56).*

Columbia ne dă prilejul să ascultăm muzică de cameră, muzică de obicei neglijată la gramofon, pentru că sunt prea puţini aceia care o gustă. Quatorul în sol major *de Mozart este o bucată din cele mai divine în acest domeniu, cu atât mai mult cu cât Columbia ni-l dă interpretat de unul din cele mai celebre quatoruri ale lumii,* Quatorul Lener, *(Col. L. F. X. 278—281). Placa cea mai originală însă, datorită tot gramofonului (Gramo K. 6845), este acea înregistrată de către* „La Manecanterie *de Petits Chanteurs, à la Croix de Bois" şi în care cântă ca soprani şi mezzo soprani, băeţi tineri în loc de femei, ceia ce produce un efect în adevăr suprapământesc. Vocile de solo sunt întovărăşite de ansambluri cu gura închisă, imitaţii şi nuanţe de o mare calitate sonoră şi o perfectă exactitate. Corul, format din ucenici din cartierele sărace ale Berlinului, a colindat lumea întreagă.*

Variaţii pe aceiaşi temă

Citim în ziarele franceze dări de seamă asupra concertelor simfonice care ne dovedesc că pe aceiaşi temă statornică a sentimentului nostru profund numai variaţiile infinite sunt noui.

Era o vreme când critica muzicală a celor tineri, nerăbdătoare şi enervată se ridica furioasă împotriva programelor de concerte simfonice, în care se cânta Beethoven şi iar Beethoven.

Unul din muzicanţii cei mai de seamă şi în acelaş timp un critic muzical plin de cruzime, în verva lui muşcătoare, scria în aceleaşi coloane, mai zilele trecute cam aceleaşi lucruri despre Wagner: „Wagner Sâmbătă, Wagner Duminică... e mult! Vai! nu învinovăţesc „Asociaţia". Trebue să trăiască. Ceia ce se vindea neapărat după cerere până acum erau produsele alimentare. Să adăugăm după ele „Tristan şi Tetralogia"... Publicul parizian a primit greu pe Wagner, e drept. Dar oare după ce muzicanţii tineri au voit să-l pună pe Beethoven în Pantheon, vor reuşi să-l arunce şi pe Wagner în coşul cu „fleacuri" al romantismului?

Gustul muzical al publicului se dezvoltă încet şi critica fiecărei generaţii repetă printr'o revenire eternă aceiaşi temă pe alte variaţii. După toate îndrăznelile, dizarmoniile, scrăşniturile dinţilor muzicii moderne, publicul năvălea acum zece ani în urmă şi vine încă în mase mari şi acum la concertele ce poartă numele lui Beethoven, se îmbulzeşte să-l asculte pe Wagner, după ce a ascultat muzica rusească, pe Eric Satie, Ravel, Debussy, Richard Strauss. Toate s'au schimbat, moravurile şi morala, gustul şi disciplina, technica şi execuţia, un lucru a rămas statornic : devoţiunea sufletului pentru cei care prin veacuri au găsit o expresiune marcată şi originală a acestui suflet profund al omenirii. Muzica lui Wagner a izvorît din nevoia veşnică a omului de a se ridica pe înălţimi, din pornirea nestânsă de a atinge o patrie supraspirituală plină de iluzii întăritoare şi binefăcătoare.

Cât despre muzica modernă, va veni o vreme când alţi tineri vor cere să fie scoasă de pe program ca prea dulceagă şi lihnitoare pentru gustul lor !... Epoca noastră muzicală, cu zeii şi sfinţii săi, va fi pentru ei atunci „triumful preistoric al fundaţiei dela Bayreuth". — Tema veşnică va rămânea însă aceiaşi.

Sportul şi femeile

Anumiţi medici au atras atenţia opiniei publice asupra tendinţei de masculinizare a corpului feminin printr'o antrenare sportivă sistematică şi intensă în timpul perioadei de creştere.

Küstner a studiat turburările funcţiunilor genitale ale sportivelor. O anumită hipoplasie uterină poate să apară câteodată aducând cu sine şi-o diminuare sexuală definitivă.

Cauza acestor perturbaţiuni pare că e de ordin hormonal, fie că există o modificare generală a secreţiunilor interne în cursul exerciţiilor fizice nemăsurate, fie din cauza influenţii iradiaţiunilor ultraviolete la care sunt expuse sportivele.

Moartea desenatorului Henriot

Desenatorul Henriot, tatăl scriitorului Emile Henriot, a murit în vârstă de 76 ani.

Aşa cum îl cunoaştem de pe pagina interioară a copertei revistei L'Illustration, *Henriot a ironizat în desenurile sale — mai bine de o jumătate de veac — întâmplările mai mari sau mai mărunte ale vieţii pariziene. Lucrările lui, de o linie sigură, ingenioase şi pline de spirit, erau nu numai opera unui umorist. In Henriot se ascundea un filosof, şi caricaturile lui vădeau preocupările unui om cu multă înţelegere pentru slăbiciunile semenilor.*

Cei care l-au cunoscut de aproape vorbeau cu multă admiraţie de bătrânul a cărui vioiciune miraculoasă ştia să semene în jurul său numai optimism. Era un fermecător causeur şi ştia să dea viaţă figurilor pitoreşti ale trecutului, trecut de care se simţea strâns legat şi de care nu s'a despărţit până în ultimul moment al activităţii sale.

Din misterele Romanovilor

Guvernul sovietic în speranţa de-a găsi bijuterii şi alte lucruri de preţ, a ordonat deschiderea sarcofagelor care conţin rămăşiţele ţarilor, depuse în cripta fortăreţei Petru şi Pavel.

Trupurile lui Alexandru III, Alexandru II şi Nicolae I au fost jefuite de tot ce-aveau mai preţios. Sarcofagul ţarului Alexandru I, a fost găsit gol.

Cum este puţin probabil să se fi furat corpul ţarului vreodată, trebue admisă ca verosimilă vechea legendă — după care acest ţar şi-a celebrat funeraliile fiind în viaţă, şi apoi s'a dus să-şi termine zilele în Siberia sub numele şi figura stareţului Fedor Kusmici, mort în celula sa la 20 Februarie 1864, la Tomsk unde fusese exilat.

Faţă de această versiune, ne punem întrebarea: ce raţiune l-a determinat pe Alexandru I să joace o comedie funebră şi să dispară astfel?

Se ştie că înainte de a se retrage într'o mănăstire Carol Quintul de asemenea şi-a făcut o înmormântare cu mare pompă — şi-a dispărut. Dar în Spania secolului al XVI-lea opinia publică era mai uşor de maniat decât în secolul XIX în Rusia: cu ocazia morţii adevărate ori presupuse a lui Alexandru I, a izbucnit o răscoală care era aproape să răstoarne dinastia Romanovilor — şi cu multă greutate la 14 Dec. 1825, Dekabriştii au scutit Rusia de experienţa bolşevismului.

In jurul lui Alexandru I a plutit totdeauna ceva misterios ; învingătorul lui Napoleon, prietenul mistic al d-nei Krüdener, autocratul care declara că este unul dintre puţinii republicani ai imperiului său, creatorul sfintei Alianţe, spiritul buimăcit care oscila între liberalism şi despotism, intimul quaquerilor englezi, al scopiţilor şi al călugărului exaltat Photius (prefiguraţia lui Rasputin) — nu era un om de rând.

Intr'un frumos roman, Dmitri Merejkowski face un pătrunzător portret al suveranului — care degajează farmecul inexprimabil al acestui om amestecat în cele mai formidabile evenimente, şi în mijlocul cărora purta totdeauna un suflet adolescent şi turburat ; turburat mai ales dela moartea tatălui său Paul I care îl trimisese la muncă silnică în Siberia, şi la al cărui complot de asasinare participase, împreună cu Pahlen, Tukof şi Benigsen.

Dacă Alexandru I şi stareţul Fedor Kusmici au fost aceiaş persoană, acest lucru trebue interpretat, ca o dorinţă de ispăşire a sufletului scrupulos şi nehotărît al suveranului.

Stareţul Fedor Kusmici nu-şi dădea niciodată identitatea. Pretutindeni era înconjurat de cea mai mare atenţiune. Deseori soldaţii îi cădeau în genunchi, recunoscându-l. Mărturiile frecuente spun că stareţul avea nenumărate cunoştinţe în afacerile statului şi ale războiului din 1812, dând detalii impresionante asupra intrării în Paris a ţarului Alexandru I, a entuziasmului populaţiei, a contelui Meternich care era la dreapta împăratului. Alexandru II vizita deseori pe stareţ.

Coincidenţele de acest fel sunt multe: nu am citat decât câteva.

Diferite opere au venit să confirme ori să infirme teza supravieţuirii lui Alexandru I: a generalului Schilder şi a prinţului Bariatinsky sunt cele mai documentate. Marele duce Nicolae Mihailovici a publicat în 1907 un studiu foarte serios, voind să demonstreze că unchiul său a murit ucis la Toganrog la 1 Dec. 1825; dar faptele de care se serveşte nu sunt de loc convingătoare. Pentru Leon Tolstoi, identitatea celor doi oameni nu lasă nici o îndoială.

Mai adăogăm că stareţul Fedor Kusmici a murit refuzând sacramentele; de oarece primise ultima oncţiune pe falsul său pat de moarte.

Pe mormântul său se află o cruce cu inscripţia: „Aci odihneşte corpul marelui şi binecuvântatului de Dumnezeu Fedor Kusmici".

Binecuvântat de Dumnezeu, *era porecla pe care i-o dăduse biserica rusă lui Alexandru I.*

Intoarcerea

— Asta floarea reginei? de unde! E păpădie!

— Margareto ! Jos, sub cutia de pălării, este frâna de picior!...

Adevĕrul Literar și Artistic

…rul ADEVĔRUL LITERAR … pon. dv. expiră la 15 Maiu 1934
Biblioteca Orășănească Palatul Cultural Of. Trg. Mureș

ANUL XII — SERIA II-A NR 666
DUMINICA 10 SEPTEMBRIE 1933
FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893
5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Manual de morală practică

Apă cu făină

Fruntariile n'au fost rupte și calul niciunui năvălitor nu le-a călcat. Fruntariile s'au topit de la sine, fără luptă, săgețile s'au înmuiat; știrbite, spadele s'au convertit în răzătoare de noroi. Prin disoluție, s'au desagregat metalele și piatra. Imperiul de cocă a pus o dulce stăpânire pe întinderi: epoca de apă cu făină.

Concesii, toleranțe și absența preferinței. Aș iubi ceva și nu mai sunt în stare: aș urî și nu mai pot — surâd ca să plac și ca nu cumva să se creadă undeva, n'aș putea hotărî unde, că m'aș îndeletnici cu un gust sau sentiment personal. Mi se pare că aș fi suspect dacă n'aș râde odată cu toată lumea și dacă aș merge când ea stă pe loc la o răscruce de limuzine și echipaje. Ah! lacrima, să nu aud de ea, oftatul să nu-mi ajungă la ureche; scrâșnetul să nu-l percep, nici în fotografie. Viața trebue să-mi pară suavă și dacă gândesc, dacă scriu și dacă mă urc la tribună, tonul trandafiriu e de rigoare.

Nu e adevărat că scrii prost și că gândești strâmb. E fals că suferă cineva. Nu e nici mizerie nici mortalitate maladivă la netimp. Nimeni nu e imbecil, nici nepregătit, nici lichea. Toți suntem inteligenți și admirabili. Epoca reprezintă apogeul colectiv: mai mult nu se poate concepe.

Nu vreau să supăr pe nimeni, căci unii cu alții ne găsim în cele mai bune raporturi. Dacă am supărat unul se supără toți, fiecare supărându-se standard. Necazul, ca și tihna, și-a găsit un tip, conform căruia ești indispus identic. Să nu te îndoiești și nu mă îndoiesc. Dela îndoială vine tot răul. Să crezi când mânjitorul ți se propune pur și inefabil și să pui temeiuri atunci pe ipocrizie și lașitate și dacă impostorul și escrocul intelectual și politic îți recomandă dogme și principii, să zici amin și să-i pupi umbrela și pălăria din cuier.

O serie de lucruri e o convenție unanimă să nu apară în minte și sub condei. Să nu zici hoț: vocablul e inelegant. Să nu zici: nulitate, incapacitate — nu știi cine se poate simți atins și trebue să-ți menajezi viitorul apropiat. Să nu ți se pară că niște cuvinte de scris tâmpit și dobitoc sunt în legătură cu epoca și să le utilizezi în abstract. Abstractul și indefinitul supără cel mai mult. Să nu vorbești de barbă, ca să nu ofensezi o caricatură. Să te ferești de termeni, ca student, profesor sau savant; cine știe ce se poate ascunde și mocni subt un cuvânt. Evită cu toată atenția două noțiuni, aceea de comunist și de naționalist. Dacă vine într'o zi la putere unul din termeni, este bine să te găsească pregătit pentru amândoi și să poți produce un argument favorabil la comisariatul unde vei fi anchetat pentru o atitudine anterioară. Ca să-ți păstrezi surâsul intact sub orice regim, e sănătos să le ai în vedere pe toate.

Să nu vorbim niciodată de zahăr, de ciment, de pildă, oricât ai plăti sacul și kilogramul. De hârtie vom vorbi foarte rar și foarte puțin și numai atunci când nu e nevoie.

Oricare ar fi revoltele și scârbele tale, tace-le, zâmbește-le; trăiești în epoca de cocă și de șpriț. Cârciumarul care a imaginat amestecul hibrid al vinului de struguri cu sifonul, a fost un mare psiholog și el a creat fără să știe o țară nouă, Spritzland. Tace-le, zâmbește-le și dacă vrei desgustă-te numai de tine: nu are consecință.

Să-ți faci o educație a odraslelor, liniate ca un caiet de socoteli, în pătrate mărunte, ușor de supraveghiat. Invață-ți copiii să mintă cu agerime și să se falsifice cu entuziasm. Dacă printre picături îți vei putea decide nevasta să iasă la anumite ore și să se absenteze oportun, beneficiile sufletești vor putea să fie sporite cu importante aporturi conjugale. In special, îngrijește de viciile șefilor tăi și furnizează dacă se poate și dispui de o familie bine aprovizionată, de toată ierarhia. Vicii feminine și vicii masculine, le poți satisface pe toate și pe cele din urmă cu împărtășaniile-ți proprii, lauda, mersul pe burtă, transportarea scuipătorii, articolul de gazetă, șervetul de lângă bideu. Partea întâia se numește: închide ochii iar a doua: deschide-i bine.

In literatură și politică, bine înțeles toată lumea e talentată, valoroasă, incomparabilă și toate cărțile sunt fenomenale. Stupiditate nu există nici aici. Vei face o literatură și vei inaugura o activitate de presă, care să producă foarte multă plăcere. Arta scrisului și apostolatul ideilor trebuesc întoarse la menirea lor, să facă bine la stomac și să puie vanitatea în stare de spasm delicios. Flatează dacă nu oamenii direct, măcar ideile lor cele mai false și mai comune. Lectorul se împacă foarte bine și cu o agresivitate care-i în fond o mângâiere profundă, căci nu mai lingi o mână pe dinafară ci un abdomen pe dinlăuntru. Sunt câteva atitudini eroice extrem de rentabile pentru cel care le poate îmbrăca fără falsă pudoare, în ideile admise și banalizate. Pune mâna pe o idee banală și admisă și fă-ți din ea un steag revoluționar. Intinerește un zeu și fă-te că regreți cu pumnii și cu zbierătul un timp acceptat în istorie. Iți recomand două mari și infailibile surse de succes și procopseală: credința strămoșilor și nația. La fiece 30 de ani, câte o serie de exemplare au făcut excelentă carieră cu acest capital. Insă să-l exploatezi la o temperatură, pe care un vocabular inept a însemnat-o cu calificativul: neruşinare. Că strămoșii tăi au păscut caprele la Adrianopole, că au fost niște splendizi șătrari însă țigani, nu importă. Invățătura prinde și învățătorul prinde și el.

Unde se grăbesc atâți oameni îmbrăcați corect în haină cu coadă neagră, forfotind paralel și în zig-zag, fără o țintă imediată? Fiecare duce o tavă nevăzută și un șervet nevăzut subsoară și fiecare vrea să servească. Sunt chelnerii epocii, pasionați de un stăpân, care-i așteaptă și-i utilizează pe rând.

O singură neplăcere poate să se ivească și să strice atâta armonie și reciprocă regulă de concesii și consimțiri. Un eveniment. Un eveniment care nu va putea să le folosească nici la birt, nici la cafenea, nici la bucătărie, la școală și biblioteci, mânile lor fiind mult prea fine, sufletul lor mult prea gol și personalitatea lor mult prea abdicată. Atunci, o să putem asista la spectacolul de frakuri, de smoking, de redengotă și de chelneri, alergând să fugă, lăsând greutățile dure în seama celor care nu s'au întrecut cu ei. Și nu va mai fi nici un drum destul de neted și de lung, pentru lamentabila lor schiopătare.

T. ARGHEZI





Intârziere

de STFJAR IONESCU

Trenul de Bârlad suia cu greutate dealul Tatarului.

Călătorii de pe acoperișuri, depe scări și tampoane îndemnau cu chiote prelungi lighioana care se poticnea. Goarna suna atacul. Armonica intona „Marseillesa". Pe ferești ploua cu oase și fărâmituri. Vagoanele, țestoase uriașe, gemeau sub greutatea norodului din pântece și depe spinare.

...Era un tren din zilele noastre, care urca la deal în timp de vară.

Pe vârful Tatarului locomotiva abia mai sufla. Trebuia să-și recapete puterile pierdute, să-și facă „presiune": trenul se opri lin, ca o barcă la țărm.

Câmpia se întindea acum deoparte și de alta a drumului. Nenumărate lujere ca niște ghirlande făcute din foi late se împleteau pe pământ: în cuiburi de frunze, dormeau harbujii mari și brumați. Nu departe de locul unde se oprise trenul, se afla coliba de trestie a paznicului. Trei băețași priveau din ușă, cu mânile streașină la ochi.

Soarele, care ajunsese aproape de amiezi, vărsa valuri de foc. Lumea se svârcolea ca pe jăratic: bărbații își lepădaseră gulerul, unii chiar haina; femeile își scoseseră pălăriile, descheiaseră două copci dela bluză, dar în zadar, căldura creștea și trenul nu mai voia să plece.

— Ce bun ar fi un pepene! ciripi o domnișoară dela geam.

— Bine zici, dudue,— răspunse un domn rotund, cu broboane mari și strălucitoare pe frunte, — ne plângem de sete și harbuzăria la doi pași!

Işi scoase batista dela gât și începu s'o fluture:

— Băete, băețaș, ia fă-te 'ncoace cu niște harbuji!

Exclamațiuni, cântece, țipete răsunară ca un ecou înmiit al acestei idei geniale. Cei trei pui de om din ușa colibei, fură obiectul unei adevărate manifestații: ademeniri și nume dulci sburau ca niște zaharicale spre gurile lor căscate de nedumerire.

Mașina răsufla regulat, parcă dormea copleșită de oboseală și de căldură. Erau semne că trenul va zăbovi mult acolo, în mijlocul câmpului.

Cei de pe acoperișuri prinseră curaj. Un ostaș strigă către paznici:

— Mă, care ești acolo, dacă nu vii cu pepenele la mine, vin eu la tine!

Cel mai mare dintre copii intră în colibă și eși cu câte un pepene mare subt fiecare braț

— Drăguță, vino 'ncoa!

— Mă drace, na opt lei!

— Pst!

— Măi!

— Hei!

Pe când la ferestre răsunau glasuri disperate, jos, o mulțime pestriță se îngrămădise împrejurul micului negustor. Acesta privea cu ochi rotunzi de mirare cum se ghiontesc și se ceartă boerii...

Șeful de tren și mecanicul priveau nepăsători la desfășurarea acestei lupte. Incetul cu încetul însă, pofta se aprinse și în ochii lor.

Prețul celor două fructe zemoase creștea mereu: ajunsese douăzeci de lei bucata. Domnul Șef, indignat, sună din cornul lui vrăjit. Intr'o clipă, lumea se



Stejar Ionescu

risipi. Monarhul norodului din trenul de Bârlad, se îndreptă cu pasul îndesat spre băețaș, îi smulse un pepene din mână, și vorbi cu asprime:

— Nu ți-e rușine, dihanie, să spiculezi? Ține doi lei, atâta face bostanu' ăsta...

Mecanicul plăti și el acelaș preț pentru al doilea pepene. Se așeză apoi la umbră, lângă mașină, scoase un cuțit din buzunar și îl implântă în coapsa verde a harbuzului. Fețele tuturor se lungeau, buzele se frământau ca la copilașii care vizează sânul mamei.

— Poftă bună, dom' mecanic. se auzi un glas răgușit de pe acoperiș.

— Mulțumesc dumitale, răspunse mașinistul, și își înfipse obrazul de zgură în miezul roșu, cu sâmburi lucitori.

— Mie nu-mi dai o bucățică?

Omul negru azvârli o coajă pe care nu lăsase decât câteva umbre roze. Un flăcăuaș cu pană verde la pălărie, prinse felia din zbor și se trase deoparte.

— De ăștia-mi ești, nene maistre? îl mustrară câțiva privitori invidioși.

— Cumpărați și voi, dacă nu vă place!

După aceste cuvinte, mecanicul amuți; numai fălcile i se desfăceau cu regularitate, mistuind în adâncul lor miezul cu tot cu sâmburi.

La celalt capăt al trenului, un domn cu ochelari vorbi respectuos:

— Ai fost bine, șefule!

— Trebuia să fixez prețul, dom'le! Altfel ne omoară șpicula! răspunse acesta răsucindu-și mustața.

— Cu șpicula d-tale, mi-ai șters harbuzoaica di sub nas! oftă un moldovan cu cortel și pălărie de panama.

Tinerelul cu floare roșă la butonieră, care se frământa în cadrul unei ferestre dela clasa treia, întrebă:

— Unde a ascuns pepenele, Șefu'?

***— Il duce acasă, mă; ăsta-i om cu nevastă, nu ca tine,** vorbi răspicat un moșneag cu ochii ascunși subt stuful sprincenelor.*

Guță, zis și Apă-Rece, negustor bine cunoscut călătorilor de pe linia Bârladului, se plimba prin mulțime. Trupul lui uscat și nesfârșit de lung se clătina ca o nuia în bătaia vântului. Purta cravată albă, haină galbenă, tașcă la șold și o tablă mare pe umăr.

— Pandișpanu de cofetărie! striga el — hai cu pandișu!

Dar nu se ivea nici un mușteriu.

In acest timp, copilul se întoarse însoțit de ceilalți doi tovarăși. In câteva clipe, ei vândură marfa cu prețul maximal stabilit de domnul Șef. Apoi alergară din nou la harbuzărie și acum se întorceau cu brațele pline. Ostașul care îi strigase de pe acoperiș, le eși în cale. El alese cel mai mare dintre pepeni, îl strânse între genunchi, îl ciocăni, se uită lung la băeți și plecă.

— Banii! scâncea copilul din

(Continuare în pag. II-a)

Cântece pentru Lu

Plânge, 'n taină, dragostea sihastră.
Piept de jar, tu singur îi știi focul.
Undeva, departe, 'n noapte-albastră
mă adastă, tremurând, norocul.

Vine vântul lacrima să-mi șteargă.
Nopții lacrimi cântecul împarte.
— Inima mea, undeva, departe,
după visul ei vrăjit aleargă.

* * *

Și-albastra primăvară — va fi moartă
Și flori vor lumină — nu pentru mine
Lumina nourului ce le poartă —
Spre mine niciodat' n'o să se 'ncline.

Și lumii ce-o iubesc îi văd zădarul —
și simt cum, zi cu zi, cu 'ncetul mor...
căci, vai, nu mi-au rămas decât amarul
și lacrimile vecinicului dor.

Și sufletul, ce-și plânge pustiirea,
umbritul cânt de și-l mai cântă încă,
e c'a 'nvățat să creadă 'n amăgirea
că moartea-i deșteptare mai adâncă.

GEORGE VOEVIDCA

Delicate lucruri vechi

— Notă despre romanul Domnului Ibrăileanu* —

de PAUL ZARIFOPOL

Un fin studiu moldovenesc, alcătuit din nuanțe savant șterse.

Ni se arată întâmplările curioase ale unor suflete ce au fost și care, cât au fost, stăteau învăluite sub rafinate țesuturi de susceptibilitate, orgoliu, dominare de sine, discreție și politeță. Am numit „curioase" întâmplările acelor suflete: cuvântul l-am luat din însăși cartea d-lui Ibrăileanu. Când, la despărțirea finală, femeia întreabă pe adoratorul care, cu nici un chip, nu a vrut să i se mărturisească: de ce natură e sentimentul lui pentru ea, — bărbatul răspunde: „e un sentiment foarte curios". Femeia încheie, firește, aproape ofensată: „Adică bun de pus la muzeu".

Adevărat, jurnalul doctorului Emil Codrescu dă impresia delicată a unui capitol de arheologie sufletească.

De optzeci de ani viața societății românești curge în prestissimo. Totul în ea se învechește cu o iuțeală straniu distrugătoare de valori. Iar Moldova a rămas până azi, poate numai până ieri, provincia conservării elegante.

Sfioasele umbre ce joacă în romanul acesta, ne apar desigur familiare, nouă Moldovenilor; ne apar însă ca amintiri de demult, tot așa cum a dedemult ne sună numele eroinei — *Adela!*

Locale și trecute, figurile acestea și mișcările lor captivează prin un farmec amestecat din răsfrângerile unui vechiu pitoresc psihologic, cu viață caldă încă; caldă, cel puțin pentru cei care-și mai aduc aminte.

De oarece mă aflu printre acești din urmă, încerc a explica generațiilor ultime de tineri, în deosebi celor nemoldoveni, substanța acestei cărți, care — lor — le poate apărea ermetică.

*

Meșteșugit se conturnează filigrana psihologică a d-lui Ibrăileanu. Avem în față iscusința pe care numai maturitatea desăvârșită, nutrită 3n pasionată meditare a scrisului literar o poate aduce.

Jurnalul lui Emil Codrescu este de un microscopism pânditor, implacabil, care surexcită atenția până la culmi bolnăvicioase. D-l Ibrăileanu este un teribil amănunțitor al vieții interioare. In scrisul literar român, cu ce altă carte ar putea fi grupat romanul său?

Drama, psihologizată extrem, este închisă în sobru cadru de peizaj și de pitoresc social abia estompat.

„Luna răsărea greoaie și roșie, cași în noaptea aceea îndepărtată, când se îmbulzea pe poarta jităriei, gata să dea peste noi — și atât de neașteptată era apariția ei, abia răsărită acolo în poartă, încât femeia cu care căutam singurătatea câmpiei, făcu un gest de apărare cu amândouă mânile și scoase un strigăt ușor de surpriză"...

„Luna transfigurează totul. Gardurile strâmbe, șandramalele dărăpănate, bălăriile din maidan, atât de urâte în lumina soarelui analist și veridic, adinioarea în bătaia lunii erau frumoase... Soarele realist și unul ca și adevărul..."

Să luăm seama la tratarea interpretativă a naturii, în aceste exemple, nu numai pentru frumusețea ei, ingenioasă, ci pentrucă această tratare este profund caracteristică constituirii generale a cărții. Jurnalul lui Emil Codrescu este făcut din notări de o înverșunată analiză: într'un asemenea fanatism al subiectivității, natura cosmică însăși e fundamental raportată la dispuneri umane, și supusă criticei psihologice.

Pur și minunat artistică este reminiscența, independentă de frământarea dramatică: „nopțile veneau din pădure ude, cu miros de ferigă...", impresie saturată de exactitate poetică.

In acelaș plan de interpretare cași natura este tratat, în subtilă simbolizare, mecanismul ceasornicului: „angrenaj de forțe, *lecție* de determinism, — cu sistemul lui de sori strălucitori, cu palpitul spiralei nelămurit și sur închipuind o nebuloasă, cu pretenția coardei de perpetuum movens al rotației dintre cele două capace — e un univers în miniatură, pe care maistrul îl descompune prin analiză și-l recompune prin sinteză".

Emil Codrescu este un maistru ceasornicar, aplecat cu îndărătnicie asupra sistemelor chinuitoare din care-i este alcătuit sufletul.

Atât de completă îi este expunerea, încât ușor se poate demonstra cuprinsul intim al cărții prin citate textuale. Mă tem însă că deloc nu-mi va fi ușor, a manopera potrivit lumina, pentru a înfățișa cititorilor situații în o prea exclusivă actualitate, perspectiva valorilor sufletești din care se țese drama. In adevăr nu mă pot desface de convingerea că această dramă, pur interioară, este și istorică.

Dar felul acesta de greutăți face cu atât mai ispititoare încercarea.

*

Emil Codrescu, medic și om de cultură generală neobișnuită, trebuie să fi fost tânăr de tot prin anii când se așezase bine stăpânirea poeziei lui Eminescu. Lectura de bază a generației sale o formau neapărat Schopenhauer și Darwin. In vocabularul doctorului, „geniul speciei" și „selecțiunea" sunt cuvinte rituale.

In vehementa (și altfel destul de naiva) polemică a lui Schopenhauer contra femeilor, pe temei și cu ornament de filosofare biologică, aflau, probabil, tinerii intelectuali moldoveni din timpul acela, un fel de răsbunătoare consolare, speculativă, pentru stângăciile lor complicate față cu sexul blestemat, stângăcii atât de bogate în efecte dureroase. Răsbunare de intelectuali superdelicați, înfundată și indirectă.

Sfiiciunea și polițeța acelor tineri aveau o natură și grade ce par tineretului actual paradoxal neverosimile. Să te culci cu femeia pe care o „iubești", constituia, chiar numai în intenție, o supremă impoliteță; iar fapta însăși, o sălbatică profanare, de negândit în planul acelor mult delicate spirite.

Ca să vedeți unde ajungea, în vremile acelea, oroarea de orizontalitate în situații intens sentimentale, vă pomenesc următoarele: prin fânaț, se plimbă cei doi, care cu nici un chip nu pot deveni pereche. Firește. Adela culege flori. Dar el? „Spectator neocupat, mișcându-mă fără rost încolo și încoace (*în fața unei femei nu pot să mă întind pe iarbă*, singura soluție onorabilă a problemei), situația mea e dificilă..." Auziți dificultate?! Noroc că Adela, precum crede Emil, „nu observă nimic".

Lucrul ni se lămurește și prin o formulă generalizatoare despre o dragoste din copilărie: „E singurul tău amor curat, pentrucă n'a fost amor, pentrucă n'ai fost niciodată pe punctul de a muri de pofta celor câteva kilograme de materie organică, pe care fata cu părul pe spate le extrăgea din elementele brute ale naturii". In treacăt notăm faptul curios, dar adânc fundat în concepția întreagă a doctorului Codrescu, că meritul fetei de a extrage „din elementele brute"... aceea ce extrage, îi pare, lui, neglijabil. Dar subliniem mai tare contrastul dintre as-

(Continuare în pag. II-a)

* G. Ibrăileanu — *Adela* — Editura „Adevĕrul".

Delicate lucruri vechi

(Urmare din pagina I-a)

primea terminologiei pedante, cu „kilogramele de materie organică”, și gingășia eterată a ideiei de „amor curat”: avem aici manifestarea unui principiu din structura însăși a lamartinianului schopenhauerizant, trecut prin pozitivism. Doar acelaș doctor ne încântă cu suave explicații asupra epitetelor „floare” și „înger”, ce s'ar fi potrivind uneori atât de exact femeilor. De aceea legătura, din trecut, între Emil și o femeie cu carne frumoasă și apetituri întregi, se numește „demență stupidă” și „epocă cinică”; și înțelegem ce rezonanță înfiorătoare vor fi avut pentru medicul literat cuvintele: „Un amant este o realitate *teribilă*. Incomparabil mai *ingrozitoare* decât un soț”.

Notează doctorul: „Intotdeauna mi-a venit greu să schimb apelativul *Domnișoară* în *Doamnă*. Mi se pare o imixtiune în lucruri prea intime, mi se pare că iau act cu brutalitate de fapte care nu mă privesc și nu-i decent să mă privească”. Iată documentarea monumentală a unei superlative discrețiuni, dar în acelaș timp și a unei alarmante obsesiuni. Normal, apelativele acelea le substituim, în semnificare socială, fără a ne preocupa de realitățile sexuale ce le corespund; însă doctorul Codrescu ia lucrurile altminteri: el se gândește la preciziuni anatomice și fiziologice, și-i e infinit rușine să zică luni dimineața *Doamnă* unei tinere fete căreia până Sâmbătă seara îi zicea *Domnișoară*. Este aci un exces de pudoare ce pare că nu s'ar putea ivi decât în fantazia unui rafinat *jouisseur*. In adevăr, deloc pudoarea nu înseamnă, imediat, castitate. Neapărat, pe asemenea culmi ale pudorii ne întâlnim cu cele mai stricte postulate ascetice. „Foamea selectivă de femee, *numită* impropriu și aproape în *derâdere iubire*, este întoarcere la animalitate, este gândind bine, *o impulsie sinistră*.

Orice declarație de amor, oricum ar fi exprimată, tacit sau prin cuvinte, *este*, în esența ei, o cerșire a corpului, considerată de femeie, fie că consimte sau nu, ca *o propunere rușinoasă*”.

Și oroarea ascetică pentru realitățile sexuale o exprimă desăvârșit vorbele doctorului despre țăranca pe care o vede trecând repede spre un flăcău: o numește „pasere răpitoare” și „femelă teribilă”. Dar numai decât tonul acesta de invectivă aproape ezechieliană face loc unui ton altfel înfierbântat: femeia „cu sînii mici, cu coapsele fine, cu glesnele goale”. In spiritul doctorului Codrescu strașnic se bat gândurile.

In însemnările lui, sânul Adelei, de exemplu, este tratat cu o impresionantă atenție. Ceva mai slab, șoldurile și umerii. De tot turburătoare pare a fi importanța piciorului, preciz: al botinei, al vârfului botinei. Despre rolul rochiilor lungi, gelos acoperitoare, în psihologia și istoria dragostei europene, a făcut domnul Ibrăileanu și în unele publicații ale sale de ordin teoretic, reflecții fine și adânci. In acest punct Adela se supune disciplinei clasice. „Am întins pelerina la picioarele unui mesteacăn, care a servit Adelei de spetează. Sprijinită de copac, botinele îi eșeau de sub rochie, ca două ființe mici și impertinente. Dar Adela își acoperi cu rochia până și vârful botinelor”. Și motivul revine. Iar când e vorba de atingerea picioarelor, toate cătușele politeței și ale pudorii se încordează exasperat. „Pe scăunașul de dinainte, într'o trăsură mai strâmtă decât a lui Badea Vasile, *trebuia să fiu mereu cu ochii în patru ca să nu ating picioarele tovarășelor mele*. (Adela și Doamna M., maică-sa)...” Evident, când Adelei, urcându-se pe capra trăsurii „rotunzimea de zăpadă îi sidefează o clipă voalul negru al ciorapului”, doctorul Codrescu renunță a mai nota ce simte. E paroxismal. Insă diavolul nu se odihnește. Adela se lovise la un picior. Doctorul trebuie să o examineze, și grozăvia se întâmplă: îi vede piciorul gol. „De azi înainte demența mea a intrat *în o altă fază*”, consemnează jurnalul, nu fără spirit de analiză.

Acum cititorului, chiar cât de străin de lumea și timpul doctorului Codrescu, i se va fi deschis, credem drum limpede pentru a simți accentele și valorile acestui roman de analiză, atât de minuțios și atât de delicat.

Cadrilul acesta pasional, cu doi pași înainte, și opt înapoi, este plin de farmecul lucrurilor care au fost. Asupra figurilor din trecut ne înduioșăm în felul în care ne înduioșează copii; cu o ușoară tristețe în plus. Trecutului îi atribuim naivitate și inocență, — inocența a ceeace a devenit inefectiv. In cazul de față acest sentiment ni se precizează, de exemplu și așa: pe doctorul Codrescu îl stăpânește frica de a trăi. De această frică, tineretul actual este mai străin ca de orice. Și acel darwinist trăiește sub o prejudecată populară, foarte naivă și foarte trecută și ea: prejudecata perfecției și a eternității fericirii. Ideia lui de fericire este extensivă. Voința și puterea de a adânci secundele nu-i sunt cunoscute. Codrescu este de tipul adolescentului perpetuu. E cu atât mai remarcabil că resortul central al dramei sale sentimentale constă într'un conflict oarecum cronologic: are patruzeci de ani — „patruzeci de ani! ce urît, ce vulgar sună cuvintele astea! ce *dospit!*” — iar Adela douăzeci. Cu această deosebire de vârstă el nu o mai iartă pe fată; i-o repetă până ce o exasperează. Și doar fata, cât era de pudică și de bine crescută, face și spune tot ce era posibil pe acea vreme, ca să-l facă a pricepe că bărbatul acesta, în vârstă „dospită”, îi place ca nici un altul, că ea știe că el o iubește. Insă doctorul Codrescu! — nimic! El, — face analiză. O face până la deplorabila încheiere: am pentru dumneata un sentiment curios.

Delicios de gingășie este acest flirt moldovenesc de pe vremuri cu *mată* și cu *duduie*, Este aici prilej de a regreta încă odată aplatisarea acestor adânc expresive moldovenisme la gradul de vocative fixate în uzul telefoanelor române.

Adela e paralela românească istorică și psihologică, la cele două nuvele de dragoste veche ale lui Francis Jammes. Figura lui Emil Codrescu își găsește rude și prin unele romane ale lui Henri de Régnier.

Lamartinianul moldovean e colorat de Schopenhauer și de evoluționism. Acesta e caracterul specific în pitorescul său psihologic și istoric. Domnul Ibrăileanu l-a înfățișat cu o elegantă și istovitoare erudiție de moralist observator. Drama în care ne e prezentat tipul înaintează în mișcări oarecum micrometrice, conduse cu o virtuozitate ce învederează singulara și binecuvântata întâlnire a unui talent cu subiectul *său*.

PAUL ZARIFOPOL



Actualități științifice

Diagrama inteligenței

Un savant german, Dr. Hans Berger, a publicat de curând un interesant studiu relativ la influența electricității asupra fenomenelor inteligenței. In urma unor cercetări și experiențe laborioase, care au durat peste 20 de ani, Dr. Berger a reușit să probeze că, atât la om cât și la animale, creerul produce un anumit curent electric, aceasta într'un mod constant și fără vreo reacțiune exterioară.

Medicul german a realizat apoi un aparat capabil de a înregistra oscilațiile electrice ale creerului pe o curbă caracteristică, denumită „electrocefalogramă”, care indică intensitatea și frecvența oscilațiilor.

Aparatul prezintă de altfel un aspect foarte simplu: două ace de argint, un fir și un galvanometru. Cele două ace sunt puse în contact cu două părți diferite ale craniului: de ex. cu fruntea și tâmpla.

Când persoana examinată cu ajutorul acestui dispozitiv este liniștită, cefalograma înregistrează oscilațiuni regulate. Când se produce o reacțiune, oscilațiile principale slăbesc și aproape se pierd, făcând loc unor oscilații secundare foarte rapide.

In timpul somnului oscilațiile principale continuă mai slab, iar sub influența unui narcotic sau în cursul unui leșin, ele dispar cu desăvârșire.

S'a constatat că la persoanele atinse de debilitate cerebrală și în general în cazul maladiilor mentale, amplitudinea vibrațiilor principale este foarte mare. Interpretând cu o atenție minuțioasă graficul, obținut cu ajutorul dispozitivului doctorului Berger, se pot trage concluziuni interesante relative la inteligența subiectului examinat.

Energia nucleului terestru

Technicienii sunt pe cale să reorganizeze întregul nostru sistem de forță motrice. Acest deziderat ne apare indispensabil, dacă ne gândim că peste vreo 200 de ani minele de cărbuni britanice vor fi epuizate și peste 1500 de ani nu va mai exista urmă de cărbuni în toată lumea.

Incă în 1914 fizicianul englez William Ramsay, a elaborat un plan pentru utilizarea energiei interiorului pământului. El propunea o combustiune subterană a straturilor de cărbuni care erau prea profunde sau prea înguste pentru a îndreptăți cheltueli de exploatare. Cu ajutorul unui curent de electricitate sau de aer concentrat, injectat acestor zăcăminte, cărbunele s'ar consuma în mod lent, la o temperatură de câteva centigrade. In acelaș timp, grație unei pompe, s'ar introduce vapori, care combinându-se cu cărbunele, în stare de combustiune, ar furniza, fie forța motrice pentru motoarele cu gaz, fie energie calorifică.

Proectul lui Ramsay e pe punctul de a fi înfăptuit acum în Rusia Sovietică.

In alte țări nu s'a încercat încă o aplicare practică a lui. In schimb, în regiunile vulcanice se folosește în timpul din urmă, energia vaporilor și gazelor degajate din cratere, ceiace revine de fapt tot la o exploatare a energiei termice din interiorul globului.

Astfel, cinci orașe din Italia, în apropierea Florenței, captează și utilizează actualmente această energie, prin instalarea unor centrale electrovulcanice. Incercări asemănătoare s'au făcut în America de Nord și în Java.

Pericolul insectelor

Cu 40 milioane de ani înaintea apariției primului om, insectele atinseseră un grad de desvoltare foarte ridicat. In tot cursul acestei îndelungate perioade, nici o catastrofă n'a intervenit ca să le stânjenească evoluția. Grație unei facultăți excepționale de asimilare, insectele se pot adapta celor mai dificile condițiuni de viață.

Vitalitatea lor miraculoasă se explică prin faptul că — spre deosebire de majoritatea speciilor animale — aceste vietăți nu și-au mărit dimensiunile corpului — ca mamuții și ichtiosaurii de ex. — ci, dimpotrivă, le-au redus la minimum. Pe de altă parte, scheletul interior e înlocuit la insecte, printr'un „schelet exterior”, mai ușor și mai mlădios.

Corpul lor le pune de-a gata la îndemână instrumente, pentru care omului i-a trebuit mii de ani ca să le născocească.

La aceste avantaje se mai adaugă și o durată de viață foarte scurtă, ceiace le permite nu numai o evoluție și o asimilație mai rapide, dar și o diversificare extraordinară a rasei. Astăzi există nu mai puțin de 3—4 milioane specii de insecte. In sfârșit, fecunditatea lor prodigioasă constitue un alt privilegiu considerabil în lupta pentru existență.

Un celebru entomologist american, L. O. Howard, a calculat că progenitura unei muște obișnuite se ridică în timp de 5 luni la cifra înspăimântătoare de 720 milioane. Un purice, care cântărește mai puțin de 1 miligram, poate produce — cel puțin teoretic — în cursul unui singur sezon, o descendență a cărei greutate totalizată este de 1,6 miliarde de tone. Or, întreaga omenire la un loc nu cântărește decât a zecea parte din această cifră.

E drept, că în realitate, producția insectelor, deși considerabilă, e departe de a atinge aceste cifre astronomice, întrucât majoritatea ouălor de insecte sunt supuse unei inevitabile distrugeri. Natura a acordat acestor ființe avantagii enorme față de specia omenească. Așa de ex., forța lor mușchiulară este proporțional infinit superioară aceleia a omului. Descentralizarea sistemului lor nervos, sanguin și respirator, le permite să supraviețuiască celor mai grave leziuni.

In plus, grație unui misterios simț topo-chimic, care lipsește omului, insectele pot atinge oarecum materia la distanță, pot trăi la o temperatură între 0—51 grade, în toate mediurile posibile, în aer, în apă, pe pământ, sub pământ, în interiorul animalelor și vegetalelor. O larvă de insecte poate trăi chiar în petrol.

Howard susține că trăim în „epoca insectelor”. Prin mijloacele noastre perfecționate de locomoțiune, am transportat cele mai dăunătoare specii în toate colțurile globului. Savanții americani au evaluat că pierderile pricinuite de aceste vietăți, economiei naționale, se cifrează anual, numai în Statele Unite, la peste 2 miliarde dolari (peste 250 miliarde lei). Filoxera, de ex., a provocat în Franța (în cursul ultimilor 50 de ani) pagube de peste 150 miliarde franci.

Vulcani la polul sud

Membrii unei expediții științifice, care a explorat pe bordul lui „Discovery II”, regiunile antarctice, reîntoarsă de curând în Europa, a comunicat un fenomen curios, la care a asistat în cursul expediției. Iată de ce e vorba:

Intr'o zi, echipagiul a zărit din depărtare un iceberg care atrăgea atenția prin culoarea sa închisă. Imediat, câțiva savanți au coborât pe o barcă, pentru a observa mai de aproape acest ciudat iceberg. Ajunși în imediata lui apropiere, au constatat că ghiața era acoperită cu un strat de o culoare verde închisă, aproape neagră. Analiza chimică a stabilit că această materie cuprindea în compoziția ei, praf de granit și alte minerale, reduse în stare de pulbere.

De altfel, icebergul negru nu era un caz izolat. Pasagerii expediției au putut observa în acea regiune o serie întreagă de asemenea munți intunecați de ghiață. Savanții englezi au fost foarte îngroziți de acest inexplicabil capriciu al naturii. Abia mai târziu ei s'au gândit la posibilitatea unei eventuale erupții vulcanice în preajma polului Nord.

Erupția trebuia să fi fost excesiv de violentă, iar lava țâșnită cu putere din crater, a presărat icebergul din apropiere.

I. S.

Intârziere

(Urmare din pagina I-a)

mâna căruia luase harbuzul. Cumpărătorul se opri scurt.

— Ce vrei, puștule?

— Parale, bădie, că mă bate tata!

— Să spui lui tat' tău că eu i-am apărat dovlecii!... Hai, cară-te! Ostașul îl îmbrânci cu indignare și se urcă pe acoperiș în uralele mulțimii.

Copilul își chemă frații plângând și fugiră cu toții în colibă. Dar mai era încă multă lume însetată, care ar fi plătit oricât numai să poată gusta din miezul dulce și răcoritor.

Guță înțelese că roata înaripată a Fortunei era subt picioarele lui. Se furișă lângă Șeful de tren, îi șopti două vorbe și se făcu nevăzut. Peste câteva minute eși din colibă fără tablaua de pandișpan: afacerea se făcuse, copiii ascultau acum de ordinele lui. Negustorul clădi cu repeziciune în fața vagoanelor o movilă mare de pepeni.

— Nu-i prost, ziceau mulți, bravo lui!

Guță roti ochii cu mândrie, își umflă pieptul și strigă:

— Pepenii frumoși, pepenii mari!

Și muza îi veni în ajutor, ca în clipele de sublim avânt.

Dați concurs
La harbuz!

țipă el cu vinele frunții umflate. Un râs clocotitor sgudui trenul întreg.

— Mare mehenghi, băiatul ăsta! Nu m'ași mira să-l văd și pe el cu trei rânduri de case în București, ca pe Niță Alunarul, reflectă bătrânul cu sprincene stufoase.

Se făcuse gloată în jurul grămezii de pepeni. Guță cerea trei lei pe bucată: un leu era comisionul... Marfa se vindea ca pânea caldă. Negustorul declama din ce în ce mai inspirat:

Cine-a luat pepene verde
Nu se mai vaită de sete!...

Iși ștergea fruntea cu mânica, asvârlea în sus un pepene lungăreț și chiuia:

— He, he, heeee, harbuzu'i cât obuzu mâăă!...

Domnul mecanic, după ce rase cel din urmă fir roșu depe ultima felie de harbuz, se sui mândru pe mașină. Monstrul de fier începu îndată să sufle și să geamă. Timpul sosise: Guță „servise” pe toți clienții, tașca de la șold se umpluse.

Domnul Șef dădu semnalul plecării: vagoanele se urniră din loc scrâșnind.

Un chiot salută copilașii, care, cu o mână răspundeau milităreste, iar cu cealaltă țineau strâns câte o bucată mare de „pandiș”.

Goarna suna din nou atacul.

Armonica intona „Marseillesa”...

Pe ferești ploua cu sâmburi și coji...

Astfel, trenul de Bârlad intră în gara Scânteia cu cincizeci de minute întârziere.

STEJAR IONESCU

Romanul Sulinei: Europolis

(Editura „Adeverul“)

Scriitor realist, Jean Bart, după ce în nuvelă și călătorii a obținut succese necontestate, a lansat pe piața literară romanul „Europolis”, în care a descris atât de amplu și nuanțat, viața unui mic port cosmopolit și foarte original, viața Sulinei, orașul, „unde bătrânul Danubiu își pierde și apa și numele în mare”.

„Europolis” — evocator poem al Sulinei — nu este romanul de subtilă analiză sufletească a unui singur personaj, în jurul căruia s'ar concentra întreaga acțiune, ci, mai de grabă, este un cuprinzător tablou de moravuri, rezumând viața patetică a unei complexe colectivități din portul Sulina.

Colonia elenă din portul Sulina e frământată de un mare eveniment. Stamati Marulis, patronul cafenelei din fața debarcaderului, primise vestea că în curând va sosi din America fratele său Nicola, îmbarcat pe vremuri ca marinar pe un vapor dispărut.

Jean Bart (Eugen Botez)

Vestea se lățește ca fulgerul, producând multă zarvă în așezarea Sulinei. Rudele americanului lansând svonul că Nicola e posesorul unor fabuloase averi, atrage în felul acesta asupra lui întreaga atențiune a cetățenilor Sulinei. Membrii familiei, împărțiți în două tabere, și-l dispută. Stamati face pregătiri mari pentru primire. Băncile îi deschid credit, în vederea colaborării cu milionarul american.

Americanul sosește simplu, cu bagaje puține, însoțit de Evantia, fiică născută din conviețuirea cu o indigenă. Li se face o primire regească. Americanul și fiică-sa sunt înconjurați de cele mai mari atenții. In fața americanului se perindă tot felul de aspirații. Ca american — după judecata mulțimii — Nicola nu putea fi decât milionar și, ca atare, făuritor de mașini, de vapoare, etc... In sufletul tuturora stăpânește nădejdea, că reîntoarcerea americanului va aduce propășirea portului și a comerțului din Sulina.

Dar... în curând aveau să fie cuprinși de o mare decepție. „Inteleptul Logaridis” descoperă că Nicola era un fals posesor de dolari și că nu merita fastul creat în jurul lui. Se constată că Nicola fusese deportat în Guyana. Liberat, se căsătorise cu o indigenă. In urma morții soției sale, după ce vânduse tot, s'a întors în Europa. Banii îi cheltuise cu drumul și acum nu mai avea nimic. Astfel, enigmaticul „milionar” american fiind prezentat tuturora în lumina adevărului de către abilul Logaridis, ajunge să fie de acum înainte tot timpul suspectat și ostracizat.

Aceeași soartă o are și Evantia. Indată după sosirea în Sulina ea atrage atenția multor tineri. Adorată la început de sublocotenentul Neagu, — un entuziast romanțios, cu sufletul proaspăt și curat, — ajunge să fie josnic speculată de căpitanul Deliu — un veritabil tip de Don Juan — fost amant al Penelopei, soția lui Stamati Marulis. Apoi e ocolită de toți.

Acum începe tragedia vieții lui Nicola și a Evantiei. Nu mai au ce mânca și unde dormi. Autoritățile încearcă să-i expulzeze. Angajat în port la lucru, bătrânul este huiduit de hamali. Intrând într'o afacere de contrabandă, este împușcat și în curând moare în cumplită mizerie.

Evantia înfometată, ajunge dansatoare la un cabaret, protejată fiind de Jak tapeurul. Imbolnăvindu-se de tuberculoză, Evantia moare, după ce născuse un copil.

Aceasta este acțiunea romanului, în care evenimentele sunt tratate cu simplitate iar eroii trăesc intens, trădându-și realitatea printr'un gest, un amănunt sau o vorbă.

Din ea se degajează o filozofie acoperită cu un ușor văl de pesimism a existenței cotidiene, punctată ici-colea de gândul resemnării.

Oameni și lucruri apar într'o lumină vie. Totul trăește. Cel mai mic episod se încadrează armonios în acțiunea principală. Nimic de prisos. Atmosfera navală, viața hamalilor, intrigile coloniei grecești, chefurile nautice... toate acestea sunt elemente care alcătuesc împreună un tot epic bine închegat.

Jean Bart a fost un strălucit romancier social și psiholog. El a dovedit că dispune de un fin și ascuțit spirit analitic. In special, în studierea caracterelor pasionate de femei ale celor două eroine: Penelope și Evantia.

Ceeace te farmecă, citind „Europolis”, este limba minunată a autorului. Un desăvârșit artist. Scenele sunt sugestiv colorate, într'o limbă cu fraza limpede, armonioasă și mereu proaspătă.

Desigur, un merit principal al romancierului este și zugrăvirea acestui colț de lume atât de original: Sulina. Pentru prima dată își face intrarea în epica noastră de mare întindere lumea porturilor românești.

Și sub acest aspect Jean Bart rămâne un fericit realizator.

ION TOMUȚA

Mărunte

■ Cereți la librăriile din toată țara *Crima Pasională* de M. Negrea-Rimniceanu.

„Lucrarea d-lui Negrea Rimniceanu este o prețioasă și documentată lectură, cu problemele bine studiate și bine expuse. Este nu numai un folositor ghid pentru inițierea într'o mult desbătută problemă, dar și o lectură agreabilă” (Lucian Boz în Dimineața).

■ DL. MARK a deschis cu prilejul serbărilor organizate, în Parcul Carol, de către Uniunea Fundațiilor Culturale Regale, cabinetul său științific de consultațiuni *psichografologice, astrologice, cabalistice*, etc.

D-sa primește zilnic, între orele 10-12 a. m., 5-8 d. a., 10-12 seara, în *Pavilionul Regal* (par terre), stânga.

Istoria a două popoare până la Hitler

D. Jacques Bainville, autorul istoriei a două popoare, al cărei prim volum se oprise în 1915 când pământul Franței era ocupat de inamic și când tranșeele germane se găseau la 80 km de Paris, și-o continuă acuma până în 1933, când germanul învins începe să renască și să devină amenințător sub conducerea lui Hitler.

După observațiile și analiza din volumul precedent, istoria ultimilor optsprezece ani ai națiunii germane devenea pentru d. Jacques Bainville un teren de verificare extrem de interesant al acestor analize și observațiuni.

Refacerea treptată a Germaniei într'un timp atât de scurt, îi demonstrează autorului că drumul de constituire a unității germane nu putea fi întrerupt de eșecul suferit de imperiul bismarkian în răsboiul mondial.

După d. Bainville, politica Franței, după pacea dela Versailles, repetă întreaga politică a celor 40 de regi francezi și-a republicei de până la 1914: aceia a sabotării perpetue a intereselor unității germane.

Poporul german — scrie J. Bainville, — este singurul de care Franța a trebuit să se ocupe totdeauna, singurul pe care a fost nevoită să-l ție sub supravegherea ei.

Capeteniii, sub pretextul de-a apăra libertățile germanice, au reușit să împiedice toate încercările de unificare făcute de Otonizi, Hohenstaufi și Habsburgi prin întărirea puterii imperiale.

N'aveți dicționar?
Cereți
„Rebus-Lexicon”
Lei 10



Rubrica grafologică

LICĂ G. — Gândire clară, logică. Spirit practic. Tendințe practice. Egoism. Susceptibilitate. Rigiditate. Orgoliu. Sensualitate. Destinul se cercetează anevoe pe calea grafologiei. Intrevăd, totuși, posibilități de ascensiune socială și materială.

H. MEDICI-*Iași*. — Sensibilitate. Vivacitate. Nervozitate exagerată. Egoism. Capricii. Mare mobilitate a temperamentului.

ANIȘOARA-*Iași*. — Egocentrism. Orgoliu. Ambiție. Sensibilitate reținută. O tendință ușoară către viața în imaginație. Neadecuare la realitățile curente ale vieții.

MEDICINISTA S.-*Iași*. — Un intelect activ, cultivat. Memorie bună. Putere de asimilare. Emotivitate. Salturi de dispoziție. Tenacitate. Vitalitate. Oarecare nervozitate.

DIMITRIU D. DUMITRU. — Inteligență vie, spontană. Imaginație. Oarecare bizarerie. Sensibilitate. Impulsivitate. Sensualitate. Ușoară deprimare trecătoare. Un fond vital, optimist Cinste. Dorință de a parveni. — Pentru a răspunde la chestiunile care privesc destinul dvs. e nevoie de anumite date, în afară de obiectul grafologiei.

SYLVIA-*Galați*. — Vă rog indicați adresa dvs. exactă spre a vă răspunde personal, mai detaliat decât e cu putință în cadrul acestei rubrici.

VAL. — O fire făcută din contraste. Egoism și generozitate. Sensibilitate și rigiditate. Prea multe refulări. Neputință din pricina unei voințe needucate. Prea mult interes pentru moment. Exterioritate.

CANNIA. — Sensibilitate. Egocentrism. Tenacitate. Rigiditate din pricina unei sensualități nesatisfăcute.

G. D. G.-*Loco*. — Minte clară. Putere de muncă. Emotivitate reținută. Perseverență. Sensualitate. Vitalitate.

IRINEL. — Inteligență vie. Mare sensibilitate. Nervi agitați. Precipitare. Sinceritate. Expansivitate. Instabilitate. Incredere în sine. Sensualitate intensă, nesatisfăcută.

EPIGON. — Citiți răspunsul mai sus, sub numele *Val*.

IULIAN ZANE. — Gândire logică. Sensibilitate. Perseverență. Sinceritate. Emotivitate. Nevoie de tandreță, de înțelegere. — Indicați adresa dvs.

A. MARK

P. S. De aci înainte redactorul rubricii noastre nu va mai semna cu pseudonimul său de până acum *(Mihail Man)*, ci cu numele său adevărat: A. Mark.

CU 20 LEI
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiți romanul
„PUI DE LUP“
de JAK LONDON
De vânzare la toate librăriile din țară

O escapadă

„Oare nu-i pe lumea asta vreun ungher pentru iubit?" — recită cu vocea lui caldă şi învăluitoare romanticul Gică Marian, o mare speranţă a baroului constănţean, pe când Didina, frumoasa Didina Găescu, îşi trăgea ciorapii de culoarea pielei (şi ce piele!), pe cele mai frumos cambrate pulpe, pe care lui Gică i-a fost dat vreodată să le mângâie.

Didina se ridică brusc şi-l cuprinse în braţele ei calde şi mi-



Al. O. Teodoreanu

rosind piperat a „fougère royale". Cum încremeniseră aşa, ea micuţă şi înălţându-se, cu un picior în aer, în dedesubturi transparente de „crêpe-de-Chine" roz, el înalt şi aplecat fotogenic asupra-i, în pyjama de mătase „bleu-marine", păreau că nu aşteaptă de cât o *legendă* de Forain sau Daumier, pentru a fi puşi în pagina unei reviste ilustrate.

Două piersici, rămase în vaz, se holbau la ei din umbră, ca doi ochi de hipopotam libidinos, pe când sticla de şampanie goală, adormise pe-o coastă în răcitorul de argint, în care ghiaţa se topise demult.

*

Gică Marian o cunoscuse pe Didina la Constanţa, unde d-l Aurelian Găescu conducea un infloritor comerţ de cereale. O urmărise toată iarna cu o tenacitate diabolică, fără să poată obţine mai mult decât o sărutare furtivă, într'o seară de bal. De întâlniri nici nu vroia să audă. In cele din urmă însă, a consimţit să se lase aşteptată la Bucureşti, unde şi-au oprit la hotel, camere alăturate. A venit la el cu o deconcertantă desinvoltură şi a ştiut să-i evite orice preambul plicticos. Gică Marian ar fi vrut s'o păstreze toată ziua. Dar asta nu era posibil. Didina avea în Bucureşti sumedenie de rude pe care nu se putea să nu le vadă, fără riscuri serioase, aşa că toată după amiaza d-l Gică Marian se afla în deplinătatea unei libertăţi nedorite. Cum a plecat Didina, s'a dus la *Parcul Carol*, să-şi vizeze biletul de tren. A vizitat expoziţiile cu deamănuntul, a cumpărat obiecte inutile, a tras la ţintă. In cele din urmă a intrat într'o sală de joc. Minciuni că norocului în dragoste îi urmează ghinion la cărţi...* Privind la o masă de „chemin de fer", el, care nu joacă niciodată aruncă o sută de lei. Intre timp, venise un amic, care l-a ţinut de vorbă. Cu gândul la Didina, uitase de joc. Se simţi deodată privit cu invidie. Crupierul îl întrebă dacă lasă tot, înainte. Se făcuse tăcere. *Tot* era mai bine de treizeci de mii de lei pe care îi câştigase din neatenţie. Işi ridică banii şi părăsi casino-ul voios. In ziua aceia călcase cu dreptul. Putea spera orice. La urma urmei de ce nu i-ar propune Didinei o escapadă la Sibiu? Acolo nu-i cunoaşte nimeni. Vor putea circula fără să se ferească şi vor trăi o zi fericită. Didina primi imediat. S'au bucurat de-o vreme minunată. Au luat o singură cameră, cu două paturi, măcar că al doilea era de prisos. Au petrecut o noapte neuitată. Aerul de primăvară care năvălea îmbietor pe ferestrele larg deschise, îi hotărî, de dimineaţă, să facă o plimbare pe jos. Păşeau sprinteni, braţ la braţ, ca doi logodnici, pe străzi pline de farmec şi poezie. Işi încetineau pasul de-alungul zidurilor peste care trecuseră veacuri cenuşii şi îndată ce se simţeau nevăzuţi, se îmbrăţişau cu patimă, în colţuri medievale. La fiecare răspântie descopereau privelişti care îi umpleau de fericiri inedite. La întoarcere însă, d-l Gică Marian se încruntă deodată. I se păruse? Nu, nu, era chiar el, d-l Prim-Procuror al tribunalului din Constanţa. Imbecilul! Ii mai şi salută! Nu se putea face că nu-i vede? Ce mojic! La un ţipăt al Didinei, d. Gică Marian constată că în urma Primului-Procuror, grăbea pasul să-l ajungă, cine? Decanul baroului din Constanţa! Ce noroc! Nu i-a văzut! Porniră iute pe cea ditâi stradă laterală, gonind spre hotel. Ajunşi într'o piaţă, îşi dădură seamă cu groază că sunt priviţi cu destulă surprindere, de un întreg grup de constănţeni, căruia îi urmau compacte, alte grupuri. Se precipitară disperaţi într'o cofetărie. De la toate mesele îi salutară cunoştinţi din Constanţa. Au ţâşnit aiuriţi afară.

Căpitanul de marină Emil Cristescu, cel mai bun amic al d-lui Gică Marian şi al familiei Găescu, ieşind după ei, în stradă, îi lămuri:

Societatea *Amicii muntelui* cu sediul în Constanţa ,răspunzând invitaţiei făcute de Societatea *Amicii Mării*, cu sediul în Sibiu, venise într'o excursie de-o zi, în această fermecătoare localitate.

AL. O. TEODOREANU

* O fi la Italieni !



Cel mai mare succes al teatrului românesc

TITANIC VALS

Comedie în 3 acte de Tudor Muşatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreţilor şi a diverselor scene din piesă. — Editura „Adevĕrul".

Baladă

Trei inşi beau, noaptea, într'un han.
Fumegă, lampă, în tavan,
Vânt nordic, urlă 'n bărăgan!

Şi unu-a zis cu glas sticlos:
Mi-e visul viermuit în os...
Cazi, mână putredă, în jos!

Altul gemu scrâşnind din dinţi:
Iubito, azi pe cine-alinţi?
Iubito, azi pe cine minţi?

Şi cel de-al treilea tăcea,
obraji de lut, frunte de stea...
Sgudue, vânt, în gergevea!

Cu ochii vineţi de venin,
privia 'n paharul încă plin.
Ce-arăţi în fund, pahar cu vin?...

Gemu întâiul: Mâine chiar
să-ţi colcăi viermii, leş murdar!
Fii muşuroi şi furnicar!

Iar celălalt: Chiar mâine 'n zori
voi fi un scrânciob pentru ciori,...
să ţipe corbi croncănitori!

Dar cel de-al treilea tăcea...
Obraji de lut, frunte de stea.
Privea paharul şi nu bea.

Şi ei i-au zis: Tu nu blestemi!
Nu bei, de viaţă nu te temi...
Tu, ochiu, nu plângi, — tu, piept, nu gemi!...

Când noi vom coace stârvuri grele,
vei trece 'mprourat de stele,
iubind, cântând, visând sub ele!...

Şi ei au plâns şi au gemut,
dar el a râs şi a tăcut,
a râs de ei şi n'a băut...

In zori s'au împărţit apoi,
pe trei poteci, spre zarişti noi.
Să sune vânt, să bată ploi!

Şi dimineaţa-a prins pe drum
pe'ntâiul călăreţ de fum
spre zări de vis, pe murg de scrum

Dormea al doilea din ei
pe sâni şi braţe de femei.
De-acum să uite ochii ei!

Ci luna a spoit cu var,
în ştreang, pe-al treilea drumar...
Leagănă-l, creangă de arţar!

Cu fruntea mută de pământ,
cu ochi adânci ca un mormânt...
Intoarce-l, lună, — bate-l, vânt!

RADU GYR



Bicentenarul naşterii lui Cristoph Martin Wieland

La 5 Septembrie a. c., s'au împlinit două sute de ani dela naşterea celui mai enuziast şi mai visător poet german din secolul al optsprezecelea, pe care unii îl mai socotesc şi azi drept un discipol al lui Voltaire.

Spirit suplu şi delicat, inconsecvent în ideile sale, dar constant în gusturi, uşor antrenabil, dar nedepăşind niciodată anumite limite, înţelegând toate şi acceptând totul, el era—după caracterizarea lui Goethe: — „o trestie pe care vântul opiniilor o înclina când într'o parte, când în cealaltă, dar pe care mica ei rădăcină o ţinea necontenit fixată de pământ".

Cristoph Martin Wieland s'a născut la 5 Septembrie 1733, la Aberholzeim, aproape de Biberbach. Ca fiu de pastor, el a fost trimis la mănăstirea Bergen, nu departe de Magdeburg, unde a primit o educaţie pietistă. Din cauza plămânilor săi slabi, a trebuit însă să renunţe la haina preoţească şi să se dedice studiilor dreptului. După terminarea lor, el s'a stabilit la Zuerich, unde şi-a publicat primele încercări poetice, destul de slabe, şi unde a dus o violentă polemică împotriva poeţilor anacreontici. La 1759, atras de Zimmermann, Wieland a venit la Berna, unde a cunoscut viaţa mondenă în salonul Juliei Bondeli, prietena lui Rousseau. „Iulie nu e frumoasă, spune el într'o scrisoare adresată lui Zimmermann,—dar are tot ceiace o poate face plăcută. Intr'un cerc de femei, care o întrec toate în frumuseţă, ea atrage toţi bărbaţii în jurul ei şi reuşeşte să facă acest lucru fără cochetărie... E o femeie filosof, şi chiar ceva mai mult, e femeie de geniu".

Rousseau a izbutit să-l îndepărteze pe Wieland dela teologia mistică şi l'a apropiat, printr'o uşoară tranziţie de Voltaire. Dar transformarea nu s'a desăvârşit, decât după întoarcerea lui la Biberbach, în 1760, când e primit în cercul literar şi artistic al contelui Stadion.

Wieland devine scriitorul acestei societăţi şi totodată al unei întregi clase aristocratice, gata să se raliieze la literatura naţională, cu condiţia de a regăsi aci unele din calităţile pe care le admira în capodoperele străine.

Wieland suferise deja nenumărate influenţe dar de data aceasta pare fixat asupra propriei sale naturi. „Non sum qualis eram", *— îi scrie el lui Zimmermann în 1762. „Fără să fiu uimit că am fost entuziast, hexametrist, ascet, profet şi mistic, a trecut o bună bucată de vreme de când, mulţumită lui Dumnezeu, mi-am revenit din toate acestea, pentru a mă regăsi foarte firesc la punctul de unde am plecat acum zece ani. Platon i-a făcut loc lui Horţaiu, Joung lui Chaulieu, armonia sferelor, ariilor lui Galuppi şi simfoniilor lui Jomeili, iar nectarul zeilor, tokay-ului unguresc. Iată atâtea schimbări, fără ca ceiace constitue adevăratul merit al unui om de bine să fi suferit cea mai neinsemnată alterare"*

Prima operă înfăptuită în această nouă manieră, Aventurile lui Don Sylvio de Rosalva, *e o imitaţie după* Don Quichotte; *numai că subiectul e mai puţin verosimil decât acela al romanului spaniol.*

Don Sylvio şi-a format părerea asupra lumii sub influenţa basmelor cu zâne şi are nevoie de o lungă experienţă, care să-l înveţe să renunţe la ambiţiile deşarte şi la speranţele himerice.

„Exaltarea visătoare şi superstiţia — spune Wieland într'o scrisoare adresată poetului Gessner — îşi întind influenţa lor asupra tuturor sferelor de activitate umană; dar ironia a fost totdeauna considerată ca cel mai bun mijloc de prevenire a revărsărilor uneia sau a celeilalte: iată ceiace m'a determinat să scriu Don Sylvio. *Sunt încredinţat că toţi oamenii cu judecată vor sfârşi prin a mă aproba; căci dacă mi-am schimbat metafizica, n'am încetat să iubesc virtutea".*

Apropierea între virtute şi fericire în măsura posibilului, echilibrul între înclinări, armonia facultăţilor, într'un cuvânt, unitatea vieţii, iată idealul pe care Wieland l-a urmărit necontenit. Agathon, *eroul romanului cu acelaş nume, e de asemenea un exaltat pe care-l îndreaptă experienţa.*

Agathon a fost crescut în apropierea sanctuarului dela Delphi. Copilăria lui a fost legănată de oracole, pe care el le consideră drept realităţi, şi fiecare pas în viaţă îl face să-şi piardă o nouă iluzie.

Filosoful Archytas îi arată „până la ce grad de înţelepciune şi de virtute se poate înălţa omul; îi lămureşte influenţa pe care o exercită împrejurările asupra felului nostru de a gândi, asupra acţiunilor noastre bune sau dăunătoare, asupra cuminţeniei sau nesocotinţei noastre; el îl face să înţeleagă că cea mai bună şcoală a virtuţii este experienţa, simţimântul propriilor noastre greşeli, efortul constant asupra noastră, în sfârşit pildele bune şi relaţiunile noastre cu oamenii încercaţi". E ideia pe care Goethe a desvoltat-o mai târziu în Wilhelm Meister.

Acest epicureism — pe care Wieland îi explică sub toate formele, şi care avea la el drept suport şi corectiv o tendinţă naturală spre bine şi frumos — e exprimat cu naturaleţă, seninătate şi completă lipsă de ipocrizie în „Musarion sau filosofia Graţiilor". *Tânărul mizantrop Phanias, îndrăgostit de fermecătoarea şi înţeleapta atheniană Musarion, renunţă la concepţiile lui stoice şi pytagorene şi, eliberat de satisfacţiile plăcerilor vulgare, înţelege sensul adevăratei iubiri, care prin calmul raţiunii, devine izvorul fericirii.*

Numit profesor de filosofie la universitatea din Erfurt, Wieland scrie în anul 1772 Oglinda de aur sau regii din Şeşian. *Acest roman politic, în care el rezumă învăţăturile cele mai folositoare pe care nobilimea unei ţări civilizate le poate dobândi din evenimentele istoriei, atrase atenţia ducesei regente Amalia de Weimar, care i-a încredinţat educarea fiilor ei, Carol August şi Constantin.*

Prin urbanitatea lui, prin toleranţa şi umorul lui fin şi atrăgător, el începe să exercite o influenţă tot mai vădită. Amestecul de fineţă şi de moderaţiune, de echitate şi de condescendenţă, îl fac în acelaş timp apt pentru funcţia de director de revistă.

El creează Mercurul german, *la care colaborează treptat aproape toţi scriitorii de talent. In acest* Mercur, *Wieland îşi publică cel mai bun roman al său:* „Abderitenii" *în care zugrăveşte cu mult spirit intrigile, rancunele şi curiozităţile răutăcioase ale cetăţenilor unui oraşel. Intre antica Abdera şi oraşul imperial Biberbach, între filosoful Democrit şi Wieland însuşi, analogia nu e greu de sesizat. Aluziile satirice au preocupat multă vreme pe contimporani; dar cartea şi-a păstrat interesul, graţie vioiciunii povestirii, a picanteriilor răspândite din belşug şi a amintirilor din viaţa poetului.*

Punctul culminant al creaţiunii poetice îl constitue însă epopeea romantică Oberon, *cea mai elegantă realizare a literaturii germane, „o capodoperă a artei poetice" — cum o numea Goethe.*

Ea a fost inspirată de Visul unei nopţi de vară *de Shakespeare şi de romanul francez* Huon de Bordeaux. *In versuri curgătoare şi pline de vervă ironică, Wieland povesteşte aventurile cavalerului Huon de Bordeaux. Acesta, aflându-se la curtea lui Carol cel Mare, omoară pe un nepot al regelui. Drept pedeapsă, el trebue să pornească la Bagdad şi să smulgă califului câteva măsele, un smoc de păr din barba lui şi s'o răpească pe frumoasa fiică a acestuia, pe Rezia. Toate aceste fapte, în aparenţă imposibile, Huon le săvârşeşte cu ajutorul lui Oberon, care s'a certat cu nevastă-sa Titania şi care nu vrea să se împace cu ea decât atunci când va întâlni un bărbat şi o femeie, care, trecând prin cele mai grele încercări, îşi vor rămâne totuşi credincioşi până la moarte. După ce Huon a răpit-o pe Rezia, amândoi trebue să dea dovada perseverenţei lor. Cum fidelitatea lor rămâne nealterată, chiar atunci când sunt ameninţaţi să fie arşi de vii, Huon şi Rezia ajung acasă sănătoşi şi feriţi, iar Oberon, care i-a ocrotit, se împacă cu Titania.*

Oberon *nu e o simplă acumulare de întâmplări atrăgătoare şi amuzante, ci are la bază o ideie profund morală, şi anume ideia că iubirea dintre soţi şi fidelitatea acestora trebuie să triumfe în ciuda tuturor suferinţelor şi a ispitelor.*

Wieland a murit la 20 Ianuarie 1813. Fără să întemeieze o şcoală sau să lase în urma lui o tradiţie, — deoarece originalitatea lui era în funcţie de personalitatea şi caracterul proprii poetului — Christoph Martin Wieland apare în literatura germană cu un spirit de o mobilitate şi fineţă pur franceză pe care a ştiut să-l transpună cu îndemânare în poezia germană.

A. B.

Cristoph Martin Wieland



BIBLIOTECA „DIMINEAŢA" No. 163 PUBLICĂ „CELE 5 NUVELE RUSEŞTI"

într'o traducere excelentă a d-lui **Ştefan Baljalarski**

O nuvelă din literatura rusă clasică **(Cehov)**, două nuvele moderniste **(Kuprin)**, una... sovietică **(Volruşi (Lew Maxim)**.

KNUT HAMSUN

In prerie

Toată vara anului 1887 am lucrat într'o secţiune imensă a fermei din Dalrumpel de pe valea Fluviului Roşu din America. Afară de mine se mai aflau acolo doi Norvegieni, un Suedez, zece-doisprezece Irlandezi şi câţiva Americani. Grupul nostru, alcătuit din vreo douăzeci de oameni nu era decât o infimă fracţiune din massa de muncitori pe care îi folosea întreaga fermă.

Preria se întindea galben-verzuie în nemărginire

In afară de grajdurile şi de şoproanele de dormit, nu se zărea nici o casă, nici un copac, nici o tufă. Cât cuprindea ochiul, nu vedeai decât grâu şi iarbă. Flori nu creşteau pe acolo. Numai ici colo, prin mijlocul lanurilor de grâu, răsăreau petele galbene ale muştarului sălbatec: singura floare a ţinutului. Cultivarea acestei buruieni era interzisă prin lege şi oamenii o smulgeau cu rădăcină cu tot, o duceau acasă, o uscau şi o ardeau.

Knut Hamsun

Nici o pasăre nu străbătea văzduhul. Nu vedeai altă mişcare decât legănarea grâului în bătaia vântului. Şi singurul sunet pe care îl auzeai era zumzetul necontenit al milioanelor de lăcuste, — unicul cântec al preriei.

Tânjeam după o dâră de umbră. La prânz, când venea furgonul, ne aşezam pe burtă sub căruţă, sub cai, ca să avem puţină umbră, în timp ce îmbucam mâncarea. Arşiţa soarelui frigea ca focul. Purtam pălărie, cămaşă, pantaloni şi ghete; atâta tot; mai puţin nu se putea, căci soarele ne-ar fi ars. Dacă, de pildă, în timpul lucrului i se făcea vreunuia o gaură în cămaşă, soarele îl pârlea şi-i lăsa o băşică pe piele.

In vremea secerişului grâului lucram până la şaisprezece ore pe zi. Zece maşini de secerat goneau pe acelaş ogor, una în urma celeilalte, zi şi noapte. După ce seceram un petec, treceam numaidecât la altul şi-l seceram şi pe acela. Şi-aşa mai departe, tot mai departe, în timp ce zece oameni veneau în urma noastră şi aşezau snopii în căpiţe. Iar colo, călare pe cal, stătea supraveghetorul, cu revolverul în buzunar, cu ochii ţintă la degetele fiecăruia din noi şi ne observa. In fiecare zi alerga călare până ce-i cădeau de oboseală cei doi cai ai săi. Dacă se întâmpla pe undeva un accident, dacă se strica vreo maşină, el era numaidecât acolo, îndrepta stricăciunea şi trimetea maşina înainte. Uneori, se întâmpla să fie tocmai departe; dar îndată ce observa că ici sau colo nu e totul în bună ordine, răsărea ca din pământ.

Odată cu venirea lunilor Septembrie şi Octombrie, zilele deveneau şi mai arzătoare, iar nopţile foarte reci. Adesea degeram de-abinelea. Totodată ni se împuţinau şi orele de somn. Adesea eram deşteptaţi la ora trei dimineaţa, pe întuneric. Hrăneam caii, mâncam şi noi şi după ce făceam lungul drum până la ariile noastre, abia atunci se crăpa de ziuă şi puteam vedea ce-i de făcut. Aprindeam apoi un foc de paie ca să desgheţăm uleiul de care aveam nevoe la unsul maşinilor, şi cu acest prilej ne mai încălzeam şi noi puţin. Dar numai câteva minute, căci trebuia să ne urcăm din nou pe maşină.

Zi de sărbătoare n'am cunoscut niciodată. Dumineca era deopotrivă cu Lunea. Numai în zilele de ploae, când nu puteam ieşi la câmp, rămâneam în barăcile noastre. Şi atunci jucam „Cazino", stam de palavre şi dormeam.

Printre noi se afla şi un Irlandez de care mă minunasem grozav la început. Dumnezeu ştie ce-o fi fost în realitate. Când ploua, citea toată ziua romanele pe care şi le adusese cu el. Era un bărbat voinic şi frumos, de vreo treizeci şi şase de ani, şi vorbea o limbă aleasă. Vorbea şi nemţeşte.

Omul acela venise la fermă în cămaşă de mătase şi tot timpul continuase să lucreze astfel. Când se strica una, îmbrăca alta nouă. Nu era priceput, nu era îndemânatic, dar era un om foarte ciudat.

Il chema Evans.

Cei doi Norvegieni nu făceau cât o ceapă degerată. Unul din ei s'a întors acasă pentru că n'a putut suporta munca; celalt a răbdat deşi era şi el tot din Valders.

La treerat, fiecare dintre noi căuta să apuce un loc cât mai depărtat de maşina de aburi. Căci din toate deschizăturile şi de pe lopeţile maşinii, praful, pleava şi nisipul ţâşneau ca fulgii de zăpadă. Câteva zile am răbdat dogoreala focului; dar după aceia l-am rugat pe supraveghetor să mă dea într'alt loc; ceiace a şi făcut. Mi-a dat un loc minunat afară la câmp, unde urma să mă îndeletnicesc cu încărcatul carelor. N'a uitat o clipă că din primele zile i-am satisfăcut o mare dorinţă.

Iată cum s'au petrecut lucrurile:

Aveam o tunică cu nasturi strălucitori, O aveam depe vremea când eram conductor la tramvaiele cu cai din Chicago. Această tunică şi nasturii cei frumoşi i-au plăcut mult supraveghetorului — un adevărat copil în privinţa luxului pe care aci în prerie nu şi-l putea satisface. Intr'o bună zi i-am spus că-i dau tunica. A vrut să-mi plătească oricât i-aşi fi cerut Când i-am spus că i-o dăruesc, mi-a făgăduit recunoştinţă veşnică. La sfârşitul secerişului mi-a dat în schimb o altă haină bună, căci văzuse că n'aveam alta.

Imi amintesc şi de o altă întâmplare, din ziua în care am lucrat la încărcarea grâului

Suedezul venise să ia încărcătura. Purta cizme înalte şi în carâmbul lor erau băgaţi pantalonii. Ne-am dus să încărcăm. Lucra cu o putere de uriaş şi simţeam nevoia să-l mai potolesc. Atunci, el şi-a iuţit şi mai mult lucrul; şi cum în cele din urmă afacerea mă cam irită, am început şi eu să lucrez din răsputeri.

Fiecare căpiţă se compunea din opt snopi. De obicei luam cu furca câte un snop şi-l asvârleam în car. Atunci, am luat câte patru deodată. L-am acoperit pe Suedez cu snopi de l-am înecat, nu alta. S'a întâmplat însă că într'una din grelele încărcături pe care le-am trimis sus Suedezului, să fie un şarpe, care se furişă în carâmbul unei cizme. Habar n'am avut, până n'am auzit un strigăt îngrozitor şi nu l-am văzut pe Suedez sărind din car cu un şarpe negricios şi pătat care îi atârna afară din cizmă. Nu-l muşcase; şi când Suedezul căzu la pământ, şarpele ieşi din cizmă şi dispăru. L-am urmărit amândoi cu furcile, dar n'am putut să-i dăm de urmă. Catârii, înhămaţi la car, tremurau ca varga.

Şi azi mai aud încă strigătul Suedezului şi-l văd prăvălindu-se din car.

După această ispravă ne-am înţeles ca pe viitor el să lucreze cu mai multă socoteală, iar eu să-i întind numai câte un snop.

Pe urmă, am arat şi am semănat, am cosit fânul şi l-am cărat, am secerat grâul şi l-am treerat, până în sfârşit am terminat. Urma să primim leafa.

Douăzeci de oameni, cu inima tresărind de bucurie, cu buzunarele doldora de bani, am pornit spre oraşul cel mai apropiat ca să găsim un tren şi să ne ducem spre răsărit. Supraveghetorul ne petrecea. Voia să golească cu noi un pahar la despărţire şi purta tunica cu nasturii strălucitori.

Cine n'a luat parte la despărţirea unui grup de muncitori din prerie, nu-şi poate face o idee cât de zdravăn se bea cu acest prilej. Dela început, fiecare face cinste cu câte un rând; — ceiace face douăzeci de pahare de cap. Dar dacă credeţi că cu aceasta s'a terminat, vă înşelaţi; căci printre noi sunt şi gentlemeni, care doresc să comande dintr'o dată cinci rânduri. Şi Dumnezeu să-l păzească pe cârciumarul care s'ar încumeta să se împotrivească acestui capriciu. I s'ar face vânt, pe loc, de la propria lui tejghea. O bandă ca asta, de muncitori la câmp, e în stare să prăpădească tot ce-i stă în cale. Dela al cincilea pahar ea pune stăpânire pe tot oraşul şi domneşte fără cea mai mică împotrivire. Poliţia locală e neputincioasă; merge în rând cu ea. Şi se bea, se joacă şi se chihoteşte cel puţin două zile şi două nopţi.

Oamenii au devenit deodată foarte prietenoşi. In timpul muncii, dragostea între noi nu era prea exemplară; dar acum, la despărţire, orice duşmănie era dată uitării. Cu cât beam mai mult, cu atât inimile noastre devenea mai largi. Ne cinsteam până cădeam aproape jos şi ne aruncam unul în braţele celuilalt.

Bucătarul, un om bătrân, cocoşat, spân şi cu glas de femeie, mi-a mărturisit în limba germană, plângând, că şi el e Norvegian ca şi mine şi că nu mi-a destăinuit acest lucru până acum, din cauza dispreţului pe care îl au îndeobşte jankeii faţă de Norvegieni. In timpul meselor ne-a auzit de multe ori, pe mine şi pe omul din Valdres, vorbind despre el şi a înţeles fiecare cuvânt. Dar acum e timpul să uităm şi să ne iertăm, pentru că suntem cu toţii băieţi de treabă. El însuşi e un descendent al vitejilor fii ai vechilor Norvegieni şi s'a născut în anul 1845 în Iowa. Şi de aceia să rămânem buni prieteni şi camarazi cât timp limba norvegiană va răsuna pe buzele noastre. Eu şi bucătarul ne-am îmbrăţişat ca să nu se rupă niciodată prietenia noastră. Toţi muncitorii se îmbrăţişau, toţi ne strângeam cu mâni călite şi, înlănţuiţi, jucam de foc.

Obişnuiam să ne spunem unul altuia: „Ce-ai dori să bei acum? Nimic din ce vezi aici nu-i prea bun pentru tine!" Şi ne duceam apoi chiar noi dincolo de tejghea, ca să descoperim băutura cea mai scumpă. Luam de sus de pe rafturi sticlele cele mai ciudate, cu etichete care mai de care mai colorate, puse acolo mai mult ca podoabă, beam unul sticla celuilalt, cum se cuvine între adevăraţii prieteni, şi plăteam băutura cu preţuri ridicol de mari.

Evans era cel mai pornit să comande „încă un rând". Ultima lui cămaşă de mătase avea acum o înfăţişare tristă: culorile luminoase erau distruse de soare şi de ploi, iar mânecile erau sfârtecate. Dar Evans stătea ţanţoş în faţa noastră şi co-

(Continuare în pag. IV-a)

manda cu multă superioritate un rând după celalt. A lui era cârciuma, a lui era lumea! Noi, ceştilalţi, contribuiam cu o sumă rotundă de trei dolari pentru un rând; dar Evans întreba scurt şi cuprinzător, dacă n'ar putea să capete un rând pentru şase dolari. Căci „în această maghernită nu se găseşte nimic destul de bun pentru nişte oameni ca cei ce se găsesc aci", spunea el. Şi atunci, trebuia să recurgem la sticlele ciudate de sus de pe rafturi, ca să putem căpăta o marfă destul de scumpă....

In amabilitatea lui excesivă, Evans m'a luat de-o parte şi a căutat să mă convingă să merg cu el în timpul iernii, în pădurile dela Wisconsin, ca să tăiem lemne. Spunea că, de îndată ce se va aproviziona cu câteva cămăşi noui, o pereche de pantaloni şi câteva romane, se va duce în pădure şi vă rămânea acolo până la primăvară. Şi când va reveni primăvara, va porni din nou, undeva, în prerie. Asta îi era viaţa. De doisprezece ani şi-a împărţit viaţa între pădure şi prerie şi s'a obişnuit într'atât cu ea, încât acum i se părea cu totul firească.

Când l-am întrebat ce l-a făcut să înceapă această viaţă, el nu mi-a răspuns — cum fac în deobşte beţivii — printr'o poveste lungă şi tulbure, ci numai cu o vorbă: „Imprejurările".

— Cum? l-am întrebat eu.

— Imprejurările, — mi-a repetat el. Şi n'a vrut să-mi spuie nimic mai mult.

Mai târziu, pe seară, l-am văzut într'o cameră lăturalnică a cârciumii, unde juca zaruri. Evans pierduse. Era destul de beat ca să nu-i pese de bani. Când am intrat mi-a mai arătat câteva bancnote zicându-mi:

— Mai am bani! Uite-i!

Câţiva inşi l-au sfătuit să înceteze jocul; unul dintre concetăţenii lui, un Irlandez pe care-l chema O'Brien, a fost de părere să-şi păstreze bani pentru biletul de tren. Dar Evans s'a simţit jignit:

— Nu, bani de drum trebue să-mi împrumuţi tu, — spuse el.

O'Brien îl refuză net şi părăsi odaia.

Aceasta îl întărâtă pe Evans. Puse toţi banii dintr'o dată şi pierdu. Apoi se îndepărtă liniştit, aprinse o ţigară şi-mi spuse zâmbind:

— Vrei să-mi împrumuţi bani de drum?

Eram puţin mahmur dela vinul prost din sticlele de sus, de pe rafturi. Mi-am descheiat haina şi i-am întins lui Evans punga de bani cu tot conţinutul ei.

Am făcut asta ca să-i arăt cât sunt de dispus să-i împrumut bani de drum şi că l-am lăsat pe el să-şi ia cât avea nevoe. S'a uitat la mine, s'a uitat la pungă. Figura lui a avut o tresărire ciudată. A deschis punga şi a văzut că conţine toţi banii mei. Când şi-a întors din nou privirea spre mine, am dat doar din cap.

El interpretă greşit această mişcare. Crezu că-i las totul.

— Iţi mulţumesc! — zise el.

Şi spre marea mea groază, reîncepu să joace cu banii mei.

Intâi am voit să-l opresc, dar m'am răsgândit. Il las să-şi întrebuinţeze banii lui de drum cum îi îi va plăcea — mi-am spus în gând După ce va fi pierdut o sumă mai însemnată, îi iau restul înapoi.

Dar Evans nu mai pierdea. Devenise iar treaz ca dintr'o lovitură şi juca hotărît şi repede. Increderea ce-i fusese arătată în faţa atâtor camarazi, îl transformase. Tăcut şi mândru, şedea pe ancora care îi servea de scaun, ponta şi îşi lua câştigul. Dacă pierdea odată, a doua oară dubla miza. Pierduse de trei ori la rând şi de fiecare dată dublase suma până ce, în sfârşit, câştigă totul înapoi. Puse atunci o hârtie de cinci dolari, spunând că dacă câştigă de data asta încetează jocul.

Pierdu.

Şi continuă să joace.

După o oră îmi înapoie punga cu toţi banii. In timpul jocului dusese socoteală exactă. Avea acum şi el o grămadă de bancnote. Continuă să joace. Deodată puse în joc toţi banii ce-i avea asupra lui. Un murmur al spectatorilor străbătu camera.

Evans spuse:

„Ori câştig, ori pierd, de data asta mă opresc!"

Şi-a câştigat.

Evans se ridică.

— Binevoiţi, vă rog, să-mi plătiţi! spuse el.

— Mâne, răspunse bancherul; astăseară n'am atât de mult la mine. Mâne voiu găsi o soluţie.

Evans răspunse:

— Bine, atunci mâne!

Când să ieşim, intrară câţiva oameni, tropăind greu. Duceau un cadavru oribil mutilat. Era O'Brien, Irlandezul care refuzase să-i împrumute lui Evans bani de drum.

Tocmai atunci îl călcase un tren care transporta grâu. Ii erau tăiate ambele picioare; unul, tocmai de sus din şold. Murise. Ieşise din cameră şi se dusese clătinându-se tocmai sub roţile trenului. Camarazii au aşezat cadavrul la pământ şi l-au acoperit....

Ne-am dus apoi să ne căutăm câte un loc de odihnă, fiecare unde îl putea găsi; unii s'au culcat pe duşumea, în cârciumă. Omul din Valdres şi cu mine ne-am găsit un culcuş într'un hambar.

Dimineaţa, Evans porni în oraş.

— Ţi-ai căpătat banii dela bancher? — întrebă omul din Valdres.

— Incă nu! — răspunse Evans. Am fost afară la câmp de-am săpat o groapă pentru camaradul nostru.

L-am îngropat pe O'Brien ceva mai departe de oraş, într'o ladă pe care am luat-o din faţa unei case. Cum cadavrul fusese tăiat atât de scurt, lungimea lăzii a fost, slavă Domnului! suficientă. N'am cântat şi n'am spus nici o rugăciune, dar eram cu toţii adunaţi acolo şi am stat o clipă cu pălăriile în mână.

Cu asta, ceremonia era terminată...

Dar când Evans urmă să-şi primească banii, am constatat că bancherul dispăruse.

Evans a rămas faţă de acest eveniment tot atât de calm ca şi până acum. Se părea că toate îi sunt indiferente. Avea destui bani ca să-şi cumpere cămăşile, pantalonii şi romanele dorite. Era echipat pentru iarnă!

Am mai rămas în oraş până în seara următoare, ducând aceiaşi viaţă şi golind cârciuma de băutură. Mulţi dintre tovarăşii noştri nu mai aveau o para chioară, când au părăsit localul. Şi pentru că nu-şi puteau cumpăra bilete de tren, s'au furişat în vagoanele de marfă, vârându-se în grâu. Bucătarului cocoşat, Norvegianul din Iowa, i-a mers prost. Fericit şi nevăzut de nimeni, se băgase în grâu; dar nu-l răbda să stea liniştit şi, în beţia lui, a început să cânte, cu glasul lui de femee, fel de fel de cântece obscene. Aşa că a fost prins şi dat afară. Când a fost percheziţionat s'au găsit la el atâţi bani, încât ar fi putut să cumpere bilete pentru noi toţi, ticălosul!

Ne-am împrăştiat apoi în toate direcţiile pământului. Omul din Valders, şi-a cumpărat într'un oraş din Minesota, o păpuşărie de tragere la ţintă, iar bucătarul a luat-o spre vest, pe coasta Oceanului Pacific. Evans, cu siguranţă că mai umblă de ici până colo, în cămăşile lui de mătase şi risipeşte banii cu amândouă mânile. In fiecare vară e în prerie şi seceră grâu, şi în fiecare iarnă taie lemne în pădurile din Wisconsin. Asta îi e viaţa.

O viaţă poate tot atât de bună ca oricare alta.

Revenire

Eu ştiu că-i prea târziu acum şi toamnă
Că vremea praf pe suflete-a cernut
Şi vorbele că-s de prisos, dar mut
N'aş mai putea să-mi birui plânsul, Doamnă

Dacă mai porţi parfumul cunoscut,
Dorinţe noi, sau amintire'nsamnă?
Pătrunde vechiul dor şi mă îndeamnă
Să uit că totu'n lume nu e lut.

Nu mă'ntreba, te rog, dece-am venit
Ci lasă-mă să văd în ochii tăi
Fantomele de 'ntîrzie pe ei

Ca negura ce joacă la zenit.
Şi fie-mi sânul tău divin o pernă
De adormit în liniştea eternă.

DINU VOINESCU

PRIMII PAȘI

Spre orizont

Pe deal, poteci înguste se'nfig în lutul negru
Pornind spre orizonturi cu creste de păduri
Şi toate-şi duc povara drumeţilor şi colbul
Strivindu-i în sineală — ca urma sub conduri —

Eu plec, de unde zarea se'mbină cu pământul,
Să tai albastrul umed, cu gândul larg deschis:
Iar bulgării în urmă-i închid pe sub pleoape
Ca să-i răsfrâng în mine — frânturi de gol şi vis.

Gând...

Se sparg în mine bulgări de lumină
Prelinşi pe buza vieţii în picuri de cristal
Ca lacrămile păcii, când se'mpreună lină
Cernirea pământeană cu nimbul sideral.

Şi peste ţărmul lumii, vâslaş fără lopată
Purtat pe spumă albă de val nemărginit
Adorm în barca lunii — pe apa ei uitată
Ca să recad în mine tăcut şi umilit.

TEOMAR

Ki risc, ganiă....

„Poimâine, la Băneasa, mari alergări.
Inchiderea sezonului de toamnă.
Mari atracţii: un cal la loterie!
La tribună: 70. La peluză: 30".

Dimineaţa, No. 9318

Domniavoastră, aţi fost la curse? Dacă aţi fost, desigur că acest anunţ v'a furnicat din cap până'n picioare. Iar dac'aţi luat şi programul, desigur c'aţi aflat că în cursa 5-a jucătorii primesc şi un loz, iar calul câştigător se pune la loterie, în favoarea pontatorilor.

Alexandru Popescu-Juvăţ se afla pe turf. Strângea în mână tiketul calului pe care pontase un pol la „*câştigător*" şi mototolise'n vestă No. 15463, lozul tragerii. Această din urmă chestie nici nu-l prea interesa; pe el îl ardea la inimă polul pus pe *Domnişoara*, iapă pursang de 2 ani, din *Sparge-Vânt* şi *Diana*, pe care intuiţia lui de vechi jucător, o indica în mod sigur câştigătoarea cursei.

— Ki risc, ganiă...! spunea el strângând tiketul.

Alexandru Popescu-Juvăţ era cursist încă din frageda lui tinereţe. Cursiştii ăştia, sunt nişte incorigibili naivi, care încearcă să-şi fure singuri căciula. Amanţi ai mirajului, aceşti copii îmbătrâniţi au caii şi jockeii în mare stimă. Le apare chiar hebdomadar şi o gazetă informativă, care nu face decât să-i zăpăcească mai mult. Ei urmăresc cu pasiune naşterea unui cal, ca pe un eveniment extraordinar. Dacă iapa *Bălana* a binevoit să nască un mânz pe nume *Kiki*, ei îţi vor toca la cap o săptămână întreagă, acest fericit fapt.

Vai, când a murit *Zagreb*, triumfătorul pistei noastre naţionale, Alex. Popescu-Juvăţ a fost mai îndurerat decât la moartea mamei sale. Auzi, auzi! A murit Zagreb!!!

Dar şi când Bar-le-Duc a învins cu o „lungime" pe Scăfârlie, sufletul lui hipic, a fost scăldat de calde efuziuni. El, care ştia precis ziua naşterii, antrenamentele zilnice şi orice dată importantă din viaţa ilustrului cal, a pontat la iuţeală un pol şi-a pronosticat amicilor săi intimi că Bar-le-Duc va câştiga.

„— Ki risc, ganiă...! Şi 'ntr'adevăr: pentru un pol a luat o mie opt suteşeaptesprezece lei, bob numărat. Mersi, Alexandru Popescu-Juvăţ când e sigur, e sigur!

Dar, gurile rele spun că Juvăţ, deşi condus de un minunat instinct sportiv, nu prea nimereşte totdeauna. Aşa... nu nimereşte nimeni... Aici intervine şi hazardul, care făcu deunăzi ca o gloabă ca *Greta Garbo* să iasă prima la Derby. Auzi, Greta Garbo, din *Stuf* şi *Inimă Rea*, o pocitanie de cal ca o momâie, nărăvaşă şi antipatică, sosind totdeauna în coadă, după gong! Şi-auzi ce s'a plătit! Pentru 10 lei, 3225! Asta e scandal curat!

De astădată însă, Al. Popescu-Juvăţ, n'a greşit. *Domnişoara* a pornit-o domol, în strigătele pontatorilor entuziaşti, dar la jumătatea pistei, s'a înfipt într'o fugă de te mirai. A luat-o, — pur şi simplu — razna. A cotit turnanta vijelios şi i-a lăsat în urmă pe toţi. Gongul a bătut şi — qui risque, gagne... — Alexandru Popescu-Juvăţ şi-a luat dela cassă pentru un pol, 615 lei, iapa fiind în toate cursele „*neplasată*". Imediat, juriul a procedat la tragerea loteriei: un copil a băgat mâna suflecată până'n cot, într'o urnă şi a scos un număr. Emoţie generală. Preşedintele proclamă câştigător No. 15463. Era numărul lui Juvăţ. Se văzu înconjurat de o ceată admirativă, adulat, felicitat şi i se puse în mână căpăstrul calului învingător. Un tineret gălăgios îl însoţi până la eşirea hipodromului, cu strigăte triumfătoare: Hip, hip, hurrah! Hip, hip, hurrah! Scăpat de zurbalăii super-electrizaţi, Alexandru Popescu-Juvăţ se văzu în stradă — în plină şosea — târând după el mârţoaga asudată. Era, evident, fericit. Pe el nu-l înşeală instinctul: are în buzunar 615 lei câştigaţi şi, în plus, — plocon neaşteptat — o iapă, pe Domnişoara.

— Ki risc,... ehei! îşi surâde el, dulce.

El nici nu se'ntreabă ce va face cu calul: îl duce de căpăstru, docil şi eroic, ca pe un trofeu. Dac'ar şti să călărească, el l'ar încăleca trecând trufaş prin mahalaua lui, ca un Napoleon. Acum coteşte pe uliţa lui, desfundată. E lumină, Frusiniţa deci, nu doarme; va fi veselă de auzul fericitei veşti, ca şi soacră-sa, coana Pachiţa.

Dar..., — abea acum se gândeşte, — unde va găzdui această superbă iapă, fiică a Dianei şi a lui Sparge-Vânt? In casă... nu se poate; nici n'o să intre pe uşe... In magazie? Aşi, o să trebue să scoată toate bulendrele de acolo! Plictisitoare chestie... Cioc-cioc!

A eşit Coana Pachiţa, care după ce s'a uitat bine-bine la el, prin ochelari, a desluşit dihania:

— Da ce, Alecule, te făcuşi geambaş de cai...? Alecu, evident, nu era geambaş. Era funcţionar la Cassa de Depuneri. Dar, potrivit situaţiei, răspunse mieros:

— Mamă soacră, m'a bătut fericea!... Ki risc, ganiă... Ia uite ce mândreţe de cal! L-am câştigat la curse...

Din casă, Frusiniţa, care asistase absentă la dialog, replică îmbufnată:

— Arză-te focu de stricat! După ce că pierzi ultimii bani la alergări, îmi mai vii şi-acasă cu mârţoage?

Evident, Alecu avea alte păreri despre Domnişoara: era un pur sang veritabil! Dar, în faţa unei situaţii precare, lansă dulce:

— Lasă, Frusinico maică, nu te supăra! Iapa asta mi-a adus câştig 615 lei — uite-i ici! Şi, în plus, am câştigat-o la loterie. E a mea, înţelegi? O s'o pui să alerge la curse şi-o să mă'mbogăţească. Ţi-am spus eu că din curse o să ies om odată şi-odată....

*

Să trecem uşor peste această agitată noapte duminicală. Domnişoara, a fost — mai împinsă, mai ciomăgită — instalată în magazie. I s'a luat nutreţ, iar Luni seara, toată familia întrunită „expres" căută să dea o soluţie evenimentului.

Un cal de curse va să aibă nutreţ din abundenţă, un antrenor şi un băiat de grajd pentru îngrijire. Acestea toate costă enorm. Consiliul familiar, în urma sugestiilor lui Al. Popescu-Juvăţ, decise ca acesta să facă un împrumut la „Cassa de Credit a Cassei de Depuneri", împrumut destinat să fie întrebuinţat pentru cerinţele iepei.

Pentru ca un cal să fie înscris între alergători, trebue să depui cu o lună înainte, taxa reglementară de 15.000 lei. Un antrenor fu găsit în persoana englezului Sir Thomas Kerekeş. Băiat de grajd fu tânărul Ioachim Opincă, basarabean de origină, dar mare iubitor de animale. Alergarea urma să aibă loc la 15 Aprilie anul viitor. Până atunci, mai va! Sunt 4 luni. Tocmai bine s'antrenează Domnişoara.

— Carevasăzică, — făcu o mică socoteală cu plaivazul Juvăţ, — se chiamă:

Salariu antrenor pe 4 luni	16.000 lei
Detto băiat grajd pe detto	5.000 „
Nutreţ a 1200 lunar	4.800 „
Taxă turf alergare . . .	15.000 „
Dintr'un condei . . .	40.800 „

— Stai, — zice cumnatu Firică — dar calului aista nu-i trebue şea, nu-i trebue harnaşament?

— Că bine zici, uitasem. Şeaua şi harnaşamentul laolaltă, hai să zicem . . . . . . 4.000 lei

— Hm — făcu cuscru Manole, cursist nenorocos şi acru — dar... jokeul nu trebue îmbrăcat în culorile grajdului?

— Exact, — replică Juvăţ — îi trebue cravaşe albă, cazacă bleomaren şi tocă vişinie, deci 5.000 lei

Adunarea indica o sumă frumuşică . . . . . . 49.800 lei afară de plata jokeului, care urma să se facă din câştig, în ziua alergării.

Petiţia, invocând urgente interese familiare, fu aprobată cu numai 3 la sută dobândă, adică 1500 lei.

După ce i se târguiră cele necesare, iapa fu pusă pe îngrăşat şi pe antrenament. Domnişoara, obişnuită cu grajdurile occidentale, nu se prea simţea bine în magazie. Deci, chiar a doua zi, ea modifică puţin lungimea grajdului său cu doi metri, prin aplicarea solidă a copitelor de dindărăt, în şipcile magaziei. Urmă o reparaţie mică, 1800 lei. A patra zi însă, iapa pursang dete vădit semne de oboseală, refuză nutreţul şi când băiatul de grajd îi făcu toaleta matinală, ea îi plasă o potcoavă în omoplatul stâng. Cazul fu raportat de antrenor, proprietarului: un medic veterinar se impunea. Acesta, chemat în pripă, ceru 5000 de lei şi prescrise animalului o doză de specialităţi străine, administrabile zilnic pe partea opusă, unde nu i se pune frâul. Contul farmaciei însuma lei 13148... Alexandru Popescu-Juvăţ îndură cu resemnare aceste noui cheltueli, convins că Domnişoara îi va aduce în sezonul de primăvară însutit. Cu banii rezultaţi, îşi va construi un grajd la Băneasa, înalt, spaţios, aerisit. Apoi, îşi va clădi o vilă, îşi va lua o maşină şi, dacă ia Derby-ul, pleacă la Nisa, s'aducă alţi cai de-acolo.

A văzut el, de mult, o piesă la Naţional, a lui unu Ciprian. Şi acolo era vorba de un cursist, *Chirică*, om cu suflet, care s'a apucat să'ngrijească de o gloabă, *Faraon al V-lea* şi cu stăruinţă, cu blândeţe, cu suferinţe şi cu bătae de cap, l-a scos calul din nevoi, pe toată viaţa, eşind primul la Derby. Dar mi-te un pursang ca Domnişoara, care a eşit recent învingător!

Alexandru Popescu-Juvăţ ştie ce face. Qui risque, gagne, după cum zice vechea zicală cursistă. A cheltuit până aici vreo 65.000 lei dar... urma-alege!

Medicamentaţia veterinarului n'a avut însă, prea mare influenţă asupra pensionarei sale. Sir Thomas opină, că epele de 2 ani sunt extrem de capricioase şi le trebue neapărat tovărăşia altor semene în timpul zilei, cu care să se zbengue în grajd. Altminteri, refuză antrenamentul şi îşi pierd vigoarea.

Ce să facă bietul Juvăţ? Să cumpere alţi cai? Cu ce bani? Şi apoi, unde să-i instaleze? N'are nici loc şi nici bani de grajd. A dat fuga la d. Schwartz şi l-a rugat, l-a implorat, să-i închirieze şi lui o boxă în grajdul dumisale. Cu chiu, cu vai, a obţinut boxa în schimbul unei chirii de 3000 lei. Iacă-tă alţi 12.000 lei, pe care inimosul cursist îi luă dela Banca Română, cu 15 la sută dobândă. Instalată în boxă, Domnişoara se antrena cu multă plăcere, sporindu-şi vigoarea şi iuţeala. Juvăţ nu-şi mai încăpea în piele, de bucurie. E drept că aproape toată leafa i se irosea în reţineri şi achitări de poliţe, dar... qui risque... Cu o lună înainte de deschiderea oficială a sezonului, cursistul nostru se pomeni cu Sir Kerekeş, antrenorul, care-i spuse altă pătăranie. Adică, iapa lui, la antrenamentul de dimineaţă, a muşcat pe colega ei mai mică, Săgeata, pensionara grajdului Rosnovanu. Şi că, — dusă la Sanatoriu — s'a găsit în rană, la analiză, bacilul turbării. Lui Juvăţ, a'nceput să-i danseze odaia, în faţa ochilor, o rumbă draconică.

— Cum, frate şi... ce-i de făcut...?

Englezul explică laconic că:

Primo: deocamdată Domnişoara a fost izolată la Institutul Antirabic, fiind pusă sub observaţie iar d-l Al. Popescu Juvăţ urmând să-i plătească întreţinerea.

Secundo: pentru Săgeata, grav rănită, va plăti tot domnia-sa medicamentele, doctoriile şi tratamentul, conform uzanţelor şi

Terţo: în caz de moarte, proprietarul cere 450.000 lei pentru Săgeata, plus daune.

Alexandru Popescu-Juvăţ a leşinat.

*

„Domnişoara" n'a putut lua parte la alergări, deoarece consultul de medici n'a dat până azi, cuvenita deslegare. Unii spun că e, alţii că nu e turbată. „Săgeata" e drept, a murit. Dar nu de turbare, ci de tignafes. Juvăţ şi-a concediat personalul de grajd şi de antrenament, ca nemai fiind util. El însuşi a fost la rându-i concediat de la Cassa de Depuneri, din aceleaşi motive. In plus, printr'o ordonanţă judecătorească, i-au fost scoase — pentru despăgubirea grajdului Rosnovanu, — casele în vânzare. Juvăţ e disperat. Pentru că nu mai are de unde plăti întreţinerea pursangului Domnişoara la Institutul Antirabic, a dat la Mica Publicitate următorul anunţ

GRATUIT se oferă iapă pursang, 2 ani, excelent alergător, pe nume Domnişoara din Sparge Vânt şi Diana.

— Ki risc, ganiă...

LAZĂR IULIU

Cântec mic

Flori de ghiaţă argintii,
Gerul v'a ţesut pe geamuri
Şi pe pustiite ramuri.
Gând pribeag de seri târzii.

Plâng încet de mila voastră
Şi v'asemuiesc cu'n gând,
Care s'a topit curând
Ca o floare fără glastră.

FLORICA OBOGEANU

Cel mai puternic roman al revoluţiei ruseşti

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanu complect numai cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din ţară

In ora de gimnastică

— Schiţă —

— Băeţi, astăzi vă pui note.

Odată anunţată, ceremonia se îndeplinea după un ritual pe care obişnuinţa îl stabilise definitiv.

Profesorul îşi instala în faţa noastră mesuţa care, uitată într'un colţ, aştepta de trei luni reintegrarea în slujba onorabilă pentru care fusese adusă în sala de gimnastică. Se aşeza pe un scaun deopotrivă oropsit, îşi fixa cu grijă ochelarii şi intra în fondul operaţiei.

— Achiţei Gheorghe.

Cel strigat se îndrepta cu pasul sigur către „barele paralele". Era un straşnic gimnastician. Şi în timp ce domnul T. urmărea cu încordată atenţie atitudinile elegante prin care trecea pe rând corpul gimnasticianului avântat într'o „flotare cu balans" — exerciţiu la care puţini se'ncumetau —, rândurile noastre se transportau pe'ncetul în jurul catalogului deschis care ne atrăgea prin semnele misterioase reprezentând măsura cunoştinţelor dobândite.

Profesorul nu protesta: Acesta era cursul obişnuit al evenimentelor.

După ce, printr'un salt care purta deopotrivă pecetea eleganţei, Achiţei îşi încheia mişcările, d. T. îşi trecea privirile asupra catalogului şi însemna ceva, având grija să apese cât mai bine creionul.

— Zece plus!

Cuvintele în sine şi, mai ales, glasul cu care le rostea, făceau de prisos orice comentariu asupra meritelor celui notat.

Glasul! Nici artistul cel mai mulţumit de opera sa, nu i-ar fi dat o intonaţie care să trădeze mai multă mulţumire şi mândrie.

Soarta, care în atâtea împrejurări îşi arată înclinarea spre ghiduşii, aşezase — în catalog — alături de Achiţei, o adevărată nulitate în materie de gimnastică. Aici d. T. devenea eloquent. Numele acestui slab gimnastician târa după sine, din ascunzişurile sufletului, întreaga filozofie a profesorului nostru.

— Măi băete, ascultă-mă pe mine (cu o accentuare deosebită): Mai bine măgar şi voinic, decât filozof şi pipernicit. Această frază grozavă domina conduita în viaţă a bunului nostru profesor. Şi (deşi îi plăcea să filozofeze) el nu era nici „filozof" nici „pipernicit".

Poate dintr'o pornire firească împotriva unui lucru situat la antipodul său moral, cuvântul „filosof" devenise pentru d. T. o armă cu care lovea pe elevii cei mai dispreţuiţi. Trebuia să-l nemulţumeşti prea mult, pentru ca să te strivească sub asprimea acestui cuvânt mai cuprinzător, pentru dumnealui — decât o sută de insulte.

Urmau alte fraze care zugrăveau în culorile cele mai întunecate, viitorul unui om fără educaţie fizică. Şi încheerea era un călduros apel la naţionalismul tinerei generaţii care trebuia să ducă înainte „biata noastră ţară" mai mult prin braţe vânjoase, decât prin minte prea ascuţită.

— Orice patriot trebue să fie bun gimnastician.

La urma urmei alături de atâţia politiciani care elaborează soluţii pentru „salvarea ţării", avea şi d. T. dreptul să-şi o susţie pe-a dumnealui.

Acum — după ce-şi uşurase sufletul — revenea la realitate.

— Ce ştii să lucrezi?

— Flotarea pe loc.

Asta era salvarea „bicisnicilor", a „filozofilor".

— Să te văd!

Intre timp, curiozitatea ochilor ce sfredeliseră foaia deschisă a catalogului, se potolise. Incepea colaborarea între profesor şi „opinia" clasei, întru notarea elevilor,

Inainte de a fi ajuns „filozoful" la aparat, d. T. nu uita să adauge:

— Da' să-mi ştii, măi filozofule, că de câte ori îmi faci flotarea pe loc, atâta îţi pun.

In timp ce ochii urmăreau mişcarea, gurile — a profesorului şi ale elevilor numărau:

— Unu... Doi... Trei.

Enervat, d. T. se întorcea şi încerca să ne potolească.

— Ssss..., nu mă'ncurcaţi!

Acest moment de neatenţie era destul de favorabil ca să putem sări dela „trei" la „cinci". Şi numărătoarea continua:

— Şase... Şapte... şi d. T. nu se mai revolta pentru intervenţia corului nostru, căci de ani de zile se deprinsese cu acest curs al evenimentelor.

Prin bunăvoinţa noastră, „bicisnicul" ajungea până la „nouă", iar profesorul era nevoit să-şi calce promisiunea. După ce apăsa cu aceeaşi grijă nota, rostea cu mult dispreţ:

— Şase minus, cu multă indulgenţă!

Al treilea în catalog nici nu se ostenea la vreun aparat, căci „opinia" îi era prea favorabilă. Incă înainte de a-i rosti numele, d. T. era asaltat din toate părţile de murmure anonime:

— E cel mai bun din clasă....

— Are zece la purtare....

— E bolnav... Se spune că-i atins la plămâni....

Asta, în deosebi, îl impresiona pe bunul nostru profesor, aşa că renunţa la o examinare a capacităţilor fizice ale lui A...

— Uite dom'le, fiindcă eşti cel mai cuminte, îţi pui nota zece.

Că trecea aici peste o mare prejudecată, dând nota zece unui „filozof", este desigur explicabil. „Băiat cuminte" dacă nu chiar sinonim cu „disciplinat", i se apropie totuşi destul de mult. Ca la un lucru de care nu ţi-e permis să te atingi, aşa ţinea profesorul nostru la disciplină. Să ne găsească, atunci când intra în sala de gimnastică, înfipţi pe două rânduri, ca în armată, devenise pentru dânsul aproape un ideal.

Odată ne anunţase că va ţine ora de gimnastică în sala de clasă, caşi ceilalţi profesori. Când a deschis uşa, fiecare era unde-l apucase momentul, adică nimeni la locul său; iar „bună ziua, băieţi" s'a pierdut în zgomotul infernal care întovărăşeşte în mod firesc recreaţiile.

La aşa ceva nu se aşteptase... Altfel de primire îşi imaginase el din partea noastră. După ce — de pe catedră — a încercat să ne zugrăvească marea decepţie de care avusese parte, s'a sculat Popescu şi l-a rugat „să mai intre odată în clasă", pentru ca să ne reparăm greşala.

Nu atât vorbele lui Popescu, cât valul de veselie care străbătu clasa, l-au supărat. De aceea l-a dat afară, rugându-l să nu mai provoace a doua oară „râsul şi ilaritatea".

Era deci explicabil să protejeze „disciplinaţii".

Ceremonia ieşea rareori din făgaşul prestabilit. Urmau la catalog „băeţi buni", alternând cu „filozofi".

„Opinia" aducea argumentele cele mai absurde pentru susţinerea favoriţilor.

Unuia i se cuvenea notă bună, fiindcă era „cel mai bun la muzică".

Un altul cerea să fie amânat, invocând ca pretext o grozavă durere de mână; iar „opinia" confirma:

— Da, s'a scuzat şi la latină.

Rar, foarte rar, se'ntâmpla şi câte unul cu absenţe.

Cu de-alde aceştia se purta foarte sever. Nu era deajuns să fluturi din vârful „prăjinii" pe care erai căţărat, o hârtie albă în chip de motivare. Nu, d. T. nu se lăsa păcălit. Ritualul cerea să împrumuţi numaidecât şi nu sub ochii profesorului, o motivare „semnată de diriginte". Titluarul actului nu avea importanţă, fiindcă d. T. nu-i citea cuprinsul, ci căuta numai semnătura dirigintelui, pentru ca să şi-o puie pe a dumnealui alături.

Şi nu rareori aceeaşi motivare servea câtorva, căci în spatele profesorului câţiva însărcinaţi speciali mânuiau o radieră „Hardtmuth" care nu lasă urme apreciabile.

Aşa era în ora de gimnastică d. T., profesorul nostru. După cum vedeţi, un fanatic propovăduitor al teoriei sale asupra educaţiei fizice; altminteri, om bun la suflet.

De aceea, i-am dat şi noi odată prilej să-şi vadă marea dorinţă întruchipată.

Era în ultima zi a celui din urmă an în care mai purtasem uniforma de licean.

Inainte de a intra d. T. în sală, ne-am înşiruit frumos „pe două rânduri", iar când a deschis uşa, am rămas mai ţepeni decât soldaţii lui Napoleon de pe litografiile vechi. D. T. şi-a reţinut cu greu uimirea şi ne-a spus, cu emoţie în glas:

— Bună ziua, băeţi!

Din piepturile noastre a izbucnit un „să trăiţi!" ca tunetul. In acelaş moment, „capul coloanei" a făcut un pas înainte şi într'o tăcere solemnă, a citit un discurs bine improvizat. La sfârşit s'a întors către noi şi a rostit cu un ton măreţ:

— „Trăiască d. T.", iar noi am răspuns într'un glas:

— Hip, hip, ura!

Această ceremonie a răscumpărat toate făr'delegile făptuite de noi timp de 7 ani.

D. T. a încercat să răspundă, dar emoţiile prea tari nu l-au lăsat, şi cuvintele i s'au înecat în lacrimi...

S. PALTIN

JAN NERUDA

Vampirul

Când vaporaşul atinse ţărmul insulei Prinkipo, deşi eram numai în treacăt prin partea locului, cel dintâi gând mi-a fost să debarc acolo, împreună cu alţi vizitatori. Societatea nu era tocmai numeroasă. O familie poloneză, tatăl, mama, fiica lor şi logodnicul acesteia, apoi noi doi — eu şi un prieten, cu care plănuisem de multă vreme să hoinărim prin lume. Trebue să mai adaug că grupului nostru i se mai alăturase şi un grec, aunci când treceam pe podul de lemn care uneşte cele două maluri al Cornului de aur cu Constantinopolul. Necunoscutul era un bărbat tânăr, pe semne pictor, judecând după cartonul pe care-l purta sub braţ. Avea un păr negru şi frezat care-i atârna până la umeri, faţa palidă şi doi ochi negri, adânc cufundaţi în orbite. La început, l-am luat în seamă numai pentru râvna ce-o punea în a ne face câte un serviciu şi pentru cunoaşterea amănunţită a ţinutului. Dar, cum era prea vorbăreţ din fire, am căutat să-l ocolim...

Familia poloneză, dimpotrivă, mi-a părut mai simpatică. Părinţii erau nişte oameni politicoşi şi blajini, iar logodnicul fiicei lor — un tânăr elegant, cu gesturi sprintene şi alese. Veneau la Prinkipo ca să petreacă acolo o lună, pe timpul verii, din cauza fiicei lor care era suferindă. Fata, răpitor de frumoasă dar peste măsură de palidă, era ameninţată de o boală gravă, sau poate chiar o şi avea. O tuse, des repetată şi seacă, îi întrerupea vorbele pronunţate în şoaptă. Ori de câte ori tuşea, însoţitorul ei se oprea locului, din delicateţă. O privea înduioşat, iar fata înălţa spre el nişte ochi umeziţi, ca şi cum ar fi vrut să-i spue:

— Dar nu-i nimic... Sunt atât de fericită!...

Amândoi erau tineri... Amândoi se încredeau în sănătatea şi fericirea lor.

După sfatul grecului, care se despărţise de noi chiar lângă dig, familia luă cu chirie un apartament în singurul hotel din insulă, situat pe culmea unui deal. Hotelierul era francez, iar casa lui întreagă, după confort şi gust, era de asemenea franceză.

Am dejunat împreună. Cum căldura copleşitoare de amiazi se mai potolise, ne suirăm cu toţii, pe o cărare, spre pădurea de pini care ascundea creştetul dealului, ca să respirăm farmecul odihnitor al unei privelişti măreţe. Abia alesesem un colţ mai potrivit, şi iată că grecul se ivi din nou. Salută uşor, roti privirea în juru-i şi se aşeză la câţiva paşi de noi. Apoi desveli cartonul şi începu să schiţeze.

— Imi pare că s'a instalat într'adins pe lângă noi ,ca să vedem ce desenează, — spusei eu însoţitorilor mei.

— Nu-i nevoe să ne uităm la el, — zise polonezul cel tânăr; avem şi alte privelişti mai plăcute în faţa noastră, care merită să fie admirate.

Iar după o clipă, adause:

— Cred că ne pune ca figuranţi; dar nici asta nu ne interesează!

La drept vorbind, aveam destule lucruri de văzut. Nici nu se află pe lume un colţ mai încântător, mai dumnezeesc, ca insula Prinkipo. Dacă aş putea să trăesc o lună din viaţa mea acolo, amintirea ei m'ar umple de fericire pentru tot restul zilelor mele. Chiar singura zi pe care am petrecut-o acolo n'o voi uita niciodată.

Aerul era străveziu, asemenea unui diamant, şi atât de plăcut, de dulce şi de desfătător, încât sufletul întreg se lăsa legănat de el spre depărtări nebănuite. In dreapta, în partea dimpotrivă a mării, se profilau colinele încărunţite ale Asiei; în stânga, departe de tot, se scălda în văpăi de purpură albăstrie coasta repede a Europei; iar alături, Halki, una din cele nouă insule ale Arhipelagului, se înălţa cu pădurile ei de chiparoşi, asemenea unui vis negru, spre azurul neprihănit al cerului...

Apa mării de Marmara abia înfiorată, oglindea puzderii de culori, asemenea unui opal preţios. In depărtări, era albă ca laptele, apoi trandafirie între două insule de culoare portocalie şi, dedesubt, la picioarele noastre ,de un frumos verde-albăstriu, ca un safir diafan. Era singură în măreţia şi frumuseţea ei. Nicăeri nu se zărea vre-un vapor. Numai două corăbii, sub pavilion englez, alunecau molatec pe lângă coaste; una din ele nu era mai mare decât coliba unui paznic, iar cealaltă era înţesată cu luntraşi. Ori de câte ori vâslele săltau în cadenţă, apa spintecată şerpuia în lături, ca argintul viu. Delfinii, aproape îmblânziţi, se fugăreau zburdalnici printre bărci, avântându-se uneroi în cârduri pe de-asupra apei. Prin văzduh, pluteau din când în când perechi stinghere de vulturi, măsurând spaţiul între cele două părţi ale lumii.

In vale, poalele povârnişului erau smălţate cu trandafiri înfloriţi al căror parfum adormitor cotropise aerul. Dinspre cafeneaua aflată lângă malul mării, răzbeau acordurile triumfătoare ale unei muzici, sporite şi mai mult de liniştea înconjurătoare.

Cu drept cuvânt, impresiunea aceasta îţi robea simţirile. Tăceam, cufundându-ne fiinţa în noianul acelor peisaje vrednice de paradis. Tânăra poloneză sta culcată pe iarbă, cu capul sprijinit de pieptul logodnicului. Ovalul decolorat al chipului ei dulce ,se înviora parcă de puţină strălucire, iar ochii albaştri i se umplură pe neaşteptate de lacrimi. Tânărul îi înţelese mâhnirea, se aplecă spre ea şi-i sorbi lacrimile, una după alta, cu sărutări desnădăjduite. Mama începu să plângă şi ea, pe când eu însumi mă simţeam cuprins de nişte simţiminte ciudate.

— Aci se tămădueşte şi spiritul şi corpul..., — murmură fata, ca în vis. Ce regiune fermecătoare!...

— Dumnezeu mi-e martor că n'am duşmani; dar dacă aş avea, totul m'ar îndemna aci să-i iert!... — rosti tatăl cu vocea înfiorată de emoţie.

Şi iarăşi tăcerea se coborî între noi. Pretutindeni era numai frumuseţe şi o duioşie fără seamăn. Fiecare simţea în sine o lume întreagă de fericire, fiecare era dornic să împartă propria-i fericire cu omenirea întreagă... In sufletele noastre de asemenea, palpita simţimântul acesta, şi nimeni dintre noi nu cuteza să-şi turbure tovarăşul. Abia dacă ne-am dat seama că, după o oră de lucru, grecul se ridicase şi închizându-şi cartonul, plecase cu un salut sfios. Rămăsesem singuri...

Insfârşit, după câteva ceasuri, când în depărtare firea întreagă se cufunda în penumbra aceia violetă care-i încă unul din farmecele ţinuturilor dela miază-zi, mama ne aminti că sosise vremea să ne înapoiem acasă. Ne sculărăm şi, coborând spre hotel, am pornit-o cu pasul sprinten şi uşor al copiilor lipsiţi de griji.

Fotoliile ne aşteptau tăcute, pe veranda hotelului.

Abia ne aşezarăm şi deodată se auzi, jos, dedesubtul verandei, sgomote de voci şi înjurături. Grecul nostru se certa cu proprietarul hotelului.

Vrajba lor ne mai înveseli puţin. Dar distracţia aceasta nu ţinu multă vreme.

— Dacă n'aş avea alţi oaspeţi aci... — mormăi hotelierul, urcând scara şi apropriindu-se de noi.

— Domnule, te rog, cine-i omul acesta? Cum se numeşe? îl întrebă tânărul polonez.

— Ei, Doamne... cine mai ştie cum se numeşte şi ticălosul ăsta!... — bombăni hotelierul, aruncând o privire mânioasă în josul scării; — aici nu i se spune decât „Vampirul"...

— Cui? Pictorului?

— Frumoasă meserie are! Nu pictează decât cadavre! Dacă, de pildă, cineva moare la Constantinopol sau aici, prin împrejurimi, portretul răposatului e gata chiar în ziua aceia... Ba, ceva mai mult, vagabondul acesta merge până colo încât pictează dinainte — şi nu se înşeală niciodată, ca şi vulturul!...

Bătrâna doamnă poloneză scoase un ţipăt de groază. In braţe o ţinea pe fiică-sa, galbenă ca ceara şi leşinată.

Logodnicul, asemenea unui uliu, se şi repezise jos. Cu o mână îl apucase pe grec de gât, pe când cu cealaltă se silea să-i smulgă cartonul.

Am coborât şi noi în cea mai mare grabă. Cei doi bărbaţi se rostogoleau acum prin nisip.

Cartonul era deschis, iar foile împrăştiate. Pe una din ele se vedea, desenat în creion, capul tinerei poloneze, cu ochii închişi, având o cunună de lămâiţă în jurul frunţii!...

Trad. de G. RADULESCU

Antologia dragostei şi a femeii

— *Femeilor le place să li se întindă capcane, acolo pe unde se ştie bine că trebuie să treacă.* — (Le Père du Bosc).

— *Dragostea nu este decât o uitare a raţiunii.* — (Sf. Jérome).

— *In dragoste femeile refuză cu mândrie ceiace ar fi voit să fi dat deja.* — (Ovidiu).

— *Cel care crede că-şi va putea mulţumi dorinţele prin presiune, seamănă cu nebunul care îşi închipuie că va înăbuşi focul cu paie.* — (Saadi).

— *Meritul unei femei are nevoie să fie iluminat de o rază de frumuseţe.* — (M-me de Guibert).

— *Porumbeii Venerei zboară de zece ori mai repede ca să înceapă altă dragoste, decât spre a-şi ţine cuvântul dat pentru vechile iubiri.* — (Shakespeare).

— *La drept vorbind cărţile, unde ni se arată atotputernicia dragostei, seamănă toate cu faimoasele lapidare din evul mediu, nişte manuale aproape groteşti, unde se atribuie proprietăţi fantastice pietrelor preţioase.* — (Arno Lueist).

Traduse de

AUREL GEORGE STINO



Amintirea îngenuchiată

Străzile se profilau tăcute şi incolore. Mă isbea aerul tăios de noapte şi luminile plăpânde furişate uniform din felinare ascunse aiurea. Străbăteam ulicioarele; într'un loc piaţa se lărgea cu o statuă mută şi oarbă, apoi drumurile se unificau, se ghemuiau mărunt către port, printre case somnambule şi adormite. Strângeam mereu mâna dureroasă şi mică. Intr'un ungher minaretul se ascuţea sângeriu către cerul brun şi imens. Din depărtare se auzea sgomot de căruţe fugind pe căi pietruite de şosea. Sgomotul răsărea plin, ascuţit şi se pierdea molatic peste turle şi acoperişuri de ţiglă. *Ima* tresărea câte odată şi suspina plecată peste braţ — încet.

De lângă magazii prăbuşite drumul spre port, adulmeca rătăcit. După noi se ţinea credincios o potaie în alb, târându-şi ochii luminoşi prin besnă către noi.

Pontonul era plin de umbre, glasuri şi felinare, lumini revărsate din adânc peste unde. Dunărea cădea la vale uriaşă, bătrână şi oceanică. Peste maluri dincolo, licăreau ciudat flacări albite din vreascurile lipovenilor. In lungul cheiului ţipenie. Tocmai departe în stânga şi în dreapta dealuri mohorâte şi granitice se pitulau în văzduhul înbrumat de linişte de noapte. Pe figuri în faţa podului colorat în alb, feţe luminoase şi macabre, clipeau somnoros şi plictisit. Câte odată şi guri rătăcite larg supuse chefului dungat peste noapte.

Ceasul căpităniei bătea douăsprezece lovituri. Am stat rezemaţi unul de altul. Era ultima noapte de veghe la căpătâiul unor amintiri adunate din praf de tinereţe. Vorbi:

— Ţi-aduci aminte noaptea de nuntă când se pogorau pe Canara luminile deschise pe aripi cum spuneai tu şi casa lui Ali şi Iaca şi Paraipan şi toate. Nimic nu ţi-a rămas din toată lumea trecută prin ochii tăi. Ai trăit ca o frunză bătută şi am încărunţit ca nişte tufani din care se vor face viori.

— Poezia e cântec, i-am răspuns. Cânţi, cânţi pe aci şi pietrele cântă şi Dunărea cântă şi mâne dimineaţă pătrund în altă lume, asta ştiu eu.

— Ştii cum cântai când...

— Vine vaporul, acostează.

Ne-am îndreptat înăuntru. Priviri neadormite, lăcrămate, înduioşate, vesele. M-a privit lung *Ima*, m-a sărutat dureros şi apăsat, nu-mi mai da drumul. M-am scuturat, am coborît pe punte, mi-am aşezat bagajul sub o canapea. Impestriţare de voci, de sunete, de haine şi priviri călătorite neadormit pe apă. Becuri obosite, bolnave. Lângă mine un grec negustor morfoleşte un şir de mătănii. Alţi doi asvârl alături necăjit zarurile într'o cutie de table. Mi se pare că zarurile îmi joacă noaptea la noroc. Urmăresc halucinat jocul bilei, aşteptând să cadă peste suluri. Lângă oglinda din fund o cadână murmură stins o romanţă şi-şi piaptănă cozile necăjit. Pe urmă pe mese umede bagaje şi haine, pe bănci uscate chipuri adormite greu şi sforăind. Aerul devine molatec şi înăbuşitor. Ceva rotund sus între gratii murmură supărător ceva melodios în o limbă străină.

Am ieşit pe bord. De sus dela catarg o lumină albastră se pogoară liniştit peste valurile spumegate de roata vaporului. In dreapta şi în stânga obscur sălcii dureroase şi plânse îngână în adâncuri de ape povestea nopţilor blonde în balta de liţe şi poveşti. Bate puternic de sus un vânt tăios. Mă strâng lângă proră alături de coş. Ceva cald şi moleşitor se pogoară din spre maşini. Cântecul ăsta care fredonează ceva de apă trage a somn. Mi se pare că cineva cădelniţează înainte: phum-hîî-phum-hîî, phum-hîî. Nu ştiu cât am aţipit. M-a trezit încet şi trist de obositor scârţâit de macarale şi căderi de jamandre.

Oltina. Braţe grăbite şi paşi rătăciţi se strecoară în sus pe punte ca nişte pasări de noapte gonite întins pe cer. Din dreapta pe apă, tocmai spre prundul şters ca o cadră bătrână licăreşte cu un ochi de lumină pierdut, o geamandură.

Am privit malul care se'ntindea drept ca o săgeată în largul drumului deluros şi mi s'a părut o pârtie trecută de odată la întuneric.

Cineva cu o pelerină umedă şi bucle ascunse umil s'a strecurat depe şlep înăuntru. Am simţit inima în ceasul de noapte la o răspântie şi-am găzduit amintirile într'un cufăr aruncat în argint pe apa Sâmbetei.

Roata a început să bată cu putere, Schelele au fost trase greu pe şlepul ud de noapte şi întuneric şi o mână grea s'a înălţat peste şubă la chipiu salutând pasărea metalică de unde. Ţintuit, cu privirea trasă spre mal am urmărit mâna încremenită la chipiu până când negurile mi-au aşternut pe ochi sălcii şi vâjiit puternic de valuri pline şi adânci.

Noaptea se aşternea în lungul apelor tot mai de nepătruns. Am coborât înăuntru către cabine. Dinspre maşini miros uleios şi tare cădea în atmosfera închisă greu ca o uzină peste suflet. Pierdut printre sunet surd de pahare ascultam:

Beau că viaţa-mi prea scurtă
E-un jalnic popas
Sunt dureri fără glas
Care cată balsam....

Rezemată timid de masa lungă a cabinei eleva cu pelerină de noapte strecurată şters înăuntru la Oltina a zâmbit somnoros şi palid.

M'am plecat apăsat de aerul greu, am tras perdeluţa şi-am deschis un geam rotund ca un ochi luminos de înviere. Noaptea cu parfumul de valuri, de unde şi răcoare a năvălit curgător şi pur. A scâncit:

— E frig, domnule.

— Să-l închid?

— Da.

Am sărit subjugat de o clipă îndoelnică în care mi-am cântărit noaptea ghemuită pe unde într'un suflet.

— V-aţi urcat la Oltina, dudue?

— Da şi îmi era atât de frică, să viu noaptea la drum, tocmai dela Topalu.

Din fund ajungea o conversaţie ciudată, mut şi pluşat ca un covor închis în turnul unor bucurii streine:

Nă putenu imămliogu sfitea... neamăt păitane hici *.

— Vă întoarceţi la şcoală, dudue!

—O, da — şi vă închipuiţi ce simt şcolarii după vacanţă, când se trezesc între zidurile internatului rece şi mohorît.

Ii fluturau blând pe buze, panglici umede de bucurie, de transfigurare, rătăcea ca o adiere pe tot chipul cu lumini serafice şi sâni pe care-i simţeam calzi ca un sărut pe lespezile unei fântâni părăsite.

Am ieşit afară. Treceau ceasurile, clipele. Ne învăluise imensitatea întunecată a spaţiului care se pogora între sălcii şi apă ca o pasăre de doliu pe o floare de nufăr crescută stingher într'o luntre de baltă părăsită.

Câte odată răbufneau greu uşi şi voci întretăiate pestriţ şi răguşit ce melodiau, ca o umbră de om pe un zid prăbuşit:

Beau că inima mea e pribeagă
Şi'n lumea întreagă
Pe nimeni nu am.

Sunau departe între dealurile unui mal tălăngi răcoroase de zori care picurau peste noi. Eleva Moscu devenise o panglică de mandolină roză pe care scria Mia şi pe care o legasem la uşa templului rămas dincolo între ulicioare şi geamii: *Ima*. Imi povestea viaţa cu nimicurile şi gândurile cu înaripările albe de ziuă.

Cădeam de somn şi eu şi ea. Eram ca două vrăbii suite pe un catarg de vas străin în drum către ţările calde. Umbre răsleţe şi figuri de tablouri prăfuite se arătau pe coverta udă de brumă matinală.

Se iveau zorile roşii ca o geană bolnavă şi pe mal bazine albe de gaz.

In câte un timp vagoane mici cu maşini tuberculoase şi murdare treceau gâfâind în portul care se depăna umilit în dimineaţă.

Vaporul şi-a încetinit mersul: Phuum-hîî-Phum-hî, lanţurile şi punţile scârţie ud, de sus se pogoară prin goarna de alamă peste noi — neştiuţi şi apropiaţi cu ochii şi mânile calde, strigătul de ape: *Volta*.

*

Mă priveam în biserica asta înaltă cu policandre electrice. bătrân şi străin. Valul de oameni mă târâse ca un şuvoi — o piatră grea şi ascuţită.

Altarul îşi răsfrângea din icoane şi lumânări aripele î genuchiate peste mine. De sus a străbătut ca un fior răsucit în inima vie înainte cu ani: *vino în Liban, mireasă, vino în Liban, mireasă...*

O ploaie de săbii cu buchete de roze au făcut arcadă la intrare lângă figuri şi păpuşi poleite sărbătoresc. O clipă m'am rezemat de icoana din faţă şi am privit: din păienjenişuri de vreme îmi răsărea o noapte pe bordul unui vapor alături de o făptură blondă: Mia.

Cum au trecut clipele peste capetele parfumate, peste gla surile de preoţi ca o mireasmă duioasă tânguită la margine de sat. Se depănau veşted icoane de sfinţi şi de oameni, arbori şi ape căzute peste grădini arse în suflet de mult: Ţi-aduci aminte noaptea de nuntă când se pogorau pe Canara luminile deschise pe aripi?

Bătrânul arbore cu ramuri frânte plângea coclit şi trist într'o biserică necunoscută, între necunoscuţi şi buzele albe vroiau să îngâne încleştate:

Ţi-aduci aminte?

ALEX. RAICU

* La ponton e lume multă, nu se găsesc trăsuri.

Un colţ în Bucovina

NEMŢI, ROMANI, ŞI EVREI

Dacă Şvabii colonizaţi de cancelariile Vienei în meleagurile Bucovinei n'au putut să alunge simţirile naţionale din sufletele Românilor de aci, în schimb au impus acestora, cu deosebire la oraşe, limba. Prima impresie, pe care o ai, păşind în Bucovina, este că te afli într'o ţară de limbă nemţească. Pe stradă, în magazine, în majoritatea gazetelor şi chiar în biurourile publice, româneasca joacă, încă, rolul cenuşeresei din poveste. Intr'o zi, la poştă, în timp ce întindeam un plic spre francare, o funcţionară, dealtfel politicoasă şi plăcută la chip, mi-a ciripit din dosul ghişeului:

— Rekomandiert?

Totuşi, în intimitatea căminului, bucovinenii vorbesc o românească plină de pitoresc, în care, pe lângă moldoveneştile „prostire", „pestelcă", „bagdadie" şi „sufit", apar, smălţuite cu sonorităţi de mare vechime, străbunele „tindă", „talger" şi „voroavă". Dealtfel, înclinarea bucovinenilor spre lucruri de demult se vădeşte şi în literatură, unde bibliotecile au rămas la Alecsandri şi în muzică, în care melancolice şi blonde fecioare întârziază, însoţindu-se la clavir, cu romanţe de factură *carolscrobiană* ca:

Aşi dori din piept să-mi scot
Inima cu dor cu tot
Şi s'o pun în pieptul tău,
Ca să simţi ce simt şi eu.

sau ca:

Dacă'n douăzeci de toamne,
Zi senină n'am avut,
O, atuncea spune-mi Doamne,
Pentru ce m'am mai născut!

Desigur că această romantică predilecţiune pentru umbre este o influenţă a literaturii germane şi a convieţuirii cu Nemţii, care şi astăzi, la atâţia ani după război, visează, în cântecul de seară al ceasornicului cu cuc, vremurile de vals şi de îndestulare ale împărăţiei moarte.

Că între foştii stăpâni ai Bucovinei şi Români există un antagonism, este de netăgăduit. Dar el se desfăşoară surd, civilizat, aşa cum se cuvine într'un ţinut, a cărui mentalitate se reclamă încă de la Apus. Pe aci, ura de rasă n'a prins rădăcini. Românii se împacă destul de bine cu Germanii, tot aşa cum aceste două neamuri trăesc în armonie cu Evreii. Viaţa tuturor se deşiră liniştită şi patriarhală, întreruptă în monotonia ei de câte vreun eveniment politic local, de vreun bal, o sinucidere din dragoste sau de mizerie, un adulter sau un divorţ. Curgând agale între aceleaşi neînsemnate întâmplări şi între aceleaşi aspecte ale naturii şi ale cerului, această înşeilare uniformă de necazuri şi bucurii mititele a creat sentimente şi mentalităţi comune şi, ceeace e mai interesant, chiar tipuri fizice asemănătoare. Astfel, în păturile mai evoluate ale orăşelului, peste care dealurile stau parcă să se dărâme cu potopuri de brazi, întâmpini oarecare greutate ca să distingi figura unui Evreu, de aceea a unui German, mai ales că şi unul şi altul vorbesc nemţeşte, cu acelaş accent austriac. Asta mi-aminteşte butada unui personaj cu oarecare faimă în oraşul meu.

— Frate, nu înţeleg în ruptul capului ce are Hitler cu Evreii. Invrăjbeşte lumea de pomană, domnule. Fiindcă, la urma urmei, şi Nemţii şi Evreii sînt tot una.

— Foarte bine, dar nu pricep cum vine asta.

— E simplu de tot, dragul meu. Nemţii nu sânt decât evrei trecuţi la catolicism...

Confuziunea pe care personajul de mai sus o făcea în glumă, alţii o fac cu toată buna credinţă şi nu numai între Evrei şi Nemţi. Nu mai departe decât săptămâna trecută, pe când îmi beam cafeaua la restaurantul Scherzer, mă pomenesc cu un chelner că mă chestionează jezat şi discret:

— Geehrter Herr, ich möchte wissen ob Sie ein Deutscher sind oder ein Jud

— Nein, ich bin ein Rumäne, răspunsei eu amuzat, aducându-mi fără să vreau aminte de strămoşii mei Androneşti, preoţi unul după altul, acum o sută de ani, la biserica din Schelul românesc al Braşovului. In ce priveşte prima parte a confuziunii, e drept că nasul meu se coroiază puţin spre vârf, dar nu înţeleg de unde până unde am putut fi asemuit cu descendenţii trandafiriului Siegfried, cu atât mai mult cu cât sunt scurt şi îndesat, am capul rotund şi faţa brună ca un ciaun.

La nedumerirea mea, chelnerul mă lămuri că la o masă vecină, mai mulţi necunoscuţi făcuseră prinsoare, unii afirmând că sânt German iar alţii că sânt Evreu, pe care-l mai întâlnise cândva într'un oraş din nordul Moldovei.

Şvabii, foşti procuratori ai împăratului în opera de desnaţionalizare a Românilor, s'au tras acum, după ce procesul s'a pierdut, spre marginile de către miază-zi ale oraşului, pe străzi liniştite, împrejmuite de garduri înalte, şi în căsuţe de lemn cu acoperişurile ţuguiete, înconjurate de atmosfera de basm din cărţile fraţilor Grimm. Şi cum pe uliţele pustii nu trece nimeni, decât arareori, un copil bălan şi desculţ, te aştepţi, câteodată, ca din grădinile cu dalii şi cu răchiţele, din pridvoarele curate şi din fumul subţire al hornurilor, să renască apusa lume a baladei, cu vrăjitoarele călări pe mături şi cu lupul din poveste, urlând la fereastra, cu geamurile clare, la care tremură şi plâng *Bunica* şi *Scufiţa Roşie*.

Apatia postbelică a Şvabilor şi numărul redus al Românilor, au făcut ca singurul element activ din Gura Humorului să fie Evreii. Să-i vezi agitându-se prin centru sau scăldându-se la strand, cu o desinvoltură şi cu un aer de parc'ar fi toată lumea a lor, îţi vine să crezi c'au descoperit secretul fericirii şi cornul abundenţii. Dar când afli că prăvăliile se închid seara fără nici un ban în tejghea şi că tot mai rar şi mai puţin se aprind lumânările Sabatului, îţi dai seama că expansivitatea Evreilor este factice, ca un zâmbet silit, pe o faţă chinuită şi tristă.

Doar în Maramureşul bătut de criză şi de nenoroc, îmi închipui că poţi găsi Evrei atât de săraci ca aci. Există în Gura-Humorului familii evreeşti care posedă, pentru şapte-opt copii, o singură pereche de ciobote, croite pe măsura celui mai mare. Când vine ziua lui prâslea, îl zăreşti prin târg, împleticindu-se în încălţări, ca un motan călcând în sticle.

Mai lesne amăgit decât alţii, Israel a călătorit către un nou pământ al făgăduinţei, condus de lumina falacioasă a stelei polare, care a păcălit un univers de rentieri şi datornici: creditul:

— „Henri, wie heisst der Glaube auf französisch ? Und sechsmal und immer weinerlicher — povesteşte Heine în cartea „Le Grand" — antwortete ich: „Das heisst *le crédit*"

Inventând, pe lângă încrederea în Dumnezeu, şi pe aceea în cuvântul nestatornic al omului, Evreii au descoperit un baston cu două capete. Credinţa — cu Moise, Judecătorii, Impăraţii şi Profeţii — este o poliţă fără scadenţă în viaţa aceasta. Protestul se face pe cea lume. Creditul, însă, are o margine omenească, iar când, la o răscruce a vremii, umanitatea o atinge, dumnezeul cel nou se desumflă şi se nărue în ţăndări şi fum.

Sub semnul acestei divinităţi, oamenii de aci şi de pretutindeni s'au împrumutat, au cumpărat, au vândut, au schimbat, au închiriat şi au ipotecat. Averile s'au rotit printre degete, lăsând pe ele poleiuri de aur şi iluzii. Pe ţărmul râului cu miere, au răsărit în Gura-Humorului, cinci sute de prăvălii, cincizeci de avocaţi şi treizeci de medici. Când apa belşugului a secat, au curs procesele, sinuciderile şi falimentele. Aparat de legiuitor, mai mult din teamă şi silă decât din dragoste, ţăranul a rămas cu pământul, cu nevasta şi cu boii. Dar în prăvăliile deschise larg, a suflat amarnic viforul mizeriei şi al părăsirii.

„Să nu ai alţi Dumnezei afară de mine!" Laolaltă cu cei care au jucat pe aceiaşi carte, Israel ispăşeşte vina de a se fi închinat lui Baal, zeitate păcătoasă a Moabului şi a Feniciei.

Ce le rămâne de făcut Evreilor? Desigur, să reînceapă. Intreaga existenţă a lor este un veşnic *da capo*.

O PARTIDA DE TAROC ŞI O VÂNATOARE DE HRIBI

Tarocul spune d. Eusebie Arghirovici fost perceptor pe vremea Austriacilor şi astăzi mai mare peste clubul românesc din Gura-Humorului, nu este un joc de cărţi, cum sânt la d-stră, în regat, preferansul, tabinetul, panţarola, pichetul sau pokerul. Poate că d-ta ai să râzi pe sub musteţi, când vei afla că tarocul nu este o simplă distracţiune ci o adevărată artă şi sănătoasă filosofie, dar eu pot să mă jur că n'am zis, cu asta, o minciună.

— Toate bune, spun eu, mă mir însă foarte că prin părţile noastre, în Câmpulungul muntenesc, la Piteşti şi la Târgovişte, n'am auzit de jocul ăsta.

— Apoi, domnul meu, întâmpină d. Eusebie Arghirovici, tipărind frumos cu dosul palmei gazeta dumisale favorită, „Neues Wiener Journal", tarocul nu-l vei afla mata nici mai pe aproape de pildă la Folticeni, la Dorohoi, la Botoşani sau mai de vale. Jocul acesta e o mândrie a Bucovinei, întocmai ca Voroneţul, Dragomirna şi sfânta mânăstire a Putnei şi ca umbrele venerabililor Aron Pumnul, Wladimir de Repta şi Iancu — cavaler de Flondor. Tarocul, domnul meu, este o academie de înţelepciune şi de plăcută petrecere a sufletului.

— De bună samă, continuă d. Arghirovici după o pauză, în care şi-a netezit cele câteva fire albe rătăcite pe o chelie respectabilă, n'am inventat noi Bucovinenii, acest joc. El a fost închipuit în Italia, acum vreo cinci sute de ani, de către mercenarii aflaţi pe atunci în slujba prinţilor, a electorilor şi a papilor. Că era, la început, un joc pentru soldaţi şi pentru tâlharii de drumul mare, se vede din aceea că semnele cărţilor erau *coppa*, sau cupa de băutură, *spada, dinarul* şi *bota*, sau bâta, cum îi spuneţi dv-tră în ţară. Ca să ajungă în Bucovina, desigur că tarocul a trecut prin Viena, unde s'a şlefuit ajungând o desfătare pentru oamenii de treabă, fiindcă, şi pe asta mai ales trebue să o ştii mata, multe lucruri bune ne-au venit dintr'acea parte, de-ar fi să vorbim numai de această gazetă a mea, în care nici nu se înjură, nici nu se bârfeşte, nici se agaţă careva de lume, ca boala de om sănătos. In Viena aceasta, unde s'a vorbit întotdeauna şi o lecuţă de franţuzească, s'au schimbat şi semnele tarocului, chemându-se, acum, *inimă* sau *coeur* — d. Eusebie Arghirovici zice „cher" — *pică, treflă* şi *caro*.

— Dar tarocul aşa cum îl vei învăţa dela mine, adică cu cincizeci şi patru de cărţi, nu se joacă decât în Bucovina. Oameni înţelepţi, dar anonimi, care n'au avut norocul să compună serenade ca Ciprian Porumbescu sau să adune hârţoage prin arhive ca Dimitrie Onciul, au prefăcut jocul greoi al Italienilor şi

(Continuare în pag. VI-a)

al Austriecilor, întocmind din el o fineţe pentru minte şi o delectare pentru inimă. Către înaintaşii aceştia, al căror nume s'a pierdut în uitare, aşa cum în prostime s'a pierdut spiţa Muşatinilor şi a Basarabilor, se îndreaptă cu pietate gândul meu, în nopţile de iarnă şi de vifor, când, laolaltă cu prietenii Gribovici, Aristide Paicu şi profesorul Geib, învârtim, cu seriozitate şi cu evlavie, cărţile tarocului.

Aci, d. Eusebie Arghirovici se întrerupe, pentru a îndepărta cu demnitate o muscă, ce i se aşezase posnaş pe vârful nasului.

— Şi e greu tarocul ? îndrăsnii eu.

— Dacă e greu ? Să nu te miri când îţi voi spune că mie, unuia, mi-au trebuit patru luni de teorie şi doi ani de *praxis,* ca să-l învăţ din fir în păr. Dar, lăsând la o parte aceste mărunte lucruri, care dumitale nu-ţi stau de nci un folos, să purcedem mai departe în tainele acestui minunat joc. Tarocul, domnul meu, are treizeci şi două de cărţi obişnuite, la care se adaogă douăzeci şi două de cărţi „speţiale", ce se numesc „taroace". Ele şi numai ele dau tarocului un farmec de neuitat. Altfel, jocul acesta boeresc ar fi ca un *darder* plicticos sau ca un *maus* între babe. Intre aceste taroace, trei sânt mai însemnate. Primul se numeşte *pagat,* al douăzeci şi unulea, *luna* şi cel din urmă, *skiz.* Pagatul vine dela cuvântul italienesc care înseamnă „plătit", iar skizul vine, iarăş, dela italienescul *scuza,* care ştii d-ta ce vra să zică. Ei bine, îşi încheie d. Arghirovici explicaţiile sale, skizul, luna şi pagatul alcătuesc *trulla,* treime sfântă şi nedespărţită a tarocului.

Trulla, skizul şi pagatul mi se învârtesc prin cap, ca termenii misterioşi ai unui adevăr de dincolo de lume. Din nefericire, explicaţiile d-lui Arghirovici se opresc aci, de zece zile. Mai departe, nu vrea să treacă cu una cu două, fiindcă aşa cum susţine d-sa, tarocul nu se predă cu „lopata". In definitiv, d. Eusebie Arghirovici vorbeşte cu bună dreptate şi de-aceea nici eu nu mai stăruesc.

— Aa, dar mi-aduc aminte, revine d. Arghirovici, că vrei numai decât să faci o partidă de taroc cu mine, cu Aristide Paicu şi cu amicul d-tale Pantelei Spanciuc. O vei juca, nu te teme, , dar toate trebue să meargă la rândul lor. Până una alta, îţi propun să lăsăm încăperea aceasta plină de umbră şi să ieşim în drum. Şi fiindcă mai este vreme destulă până o scăpăta soarele, să mergem să culegem hribi, în sus, pe „Piciorul Inalt", dealul acela mare de dincolo de apa Moldovei, care, pe aci, curge mai grăbită şi mai limpede de cum o vede d. Sadoveanu, în ţinuturile Băei şi ale Romanului.

Cum nu e chip de împotrivire, mă învoesc şi, renunţând la iniţierea în deliciile tarocului, peste un sfert de ceas trec Moldova alături de d. Arghirovici, desculţ şi cu încălţările în mâni, printr'un vad în care apa se răsfiră larg şi pe unde tovarăşul meu susţine că acum şase sute de ani a călărit străvechiul Dragoş în căutarea turbatului bour. Şi nu ştiu de ce îmi vine să pun urechea la pământ şi să ascult cu luare aminte, dacă din legendă se mai ridică tropotul cailor de atunci şi strigătul vânătorului, însutindu-se în codri şi'n steiuri de piatră.

D. Eusebie Arghirovici merge înainte, ştergându-şi din când în când, cu o batistă enormă, fruntea plină de sfaturi şi de sudoare şi oprindu-se din loc în loc, la câte o tulpină înconjurată de muşchiuri verzi şi dulci la pipăit, ca să-mi arate o fragă sau o tufă de smeură.

— Am ajuns ! exclamă d-sa într'un răstimp. Priveşte mata bine pâlcul acela de brazi. Anume l-am ales ca să fie bine bătut de soare, căci hribii, cu toate că se ascund la umbră şi la răcoare, ca nişte sălbătăciuni ale pădurii, să ştii că nu se găsesc decât pe coaste line şi însorite.

Mă uit şi nu văd nimic deosebit, decât tufele tinere şi aspre de brad, subţiindu-se elegant spre cerul îndepărtat şi senin. Jos de tot, se zăreşte Moldova, şarpe de argint şi de ghiaţă, între Voroneţ şi Câmpu-Codrului.

— Vezi cetina asta? Şi d. Arghirovici mi-arată una.

— O văd.

— Mergi până la trunchi şi ridică binişor de ramurile ce se târăsc pe jos. Bun ! Acum priveşte bine !

Mă uit şi nu văd nimic, decât gângănii stârnite în întunecime.

D. Arghirovici se apropie, priveşte şi d-lui, îşi strecoară mânile liniştit şi cu tact între ţepi, le înfundă în muşchi şi deodată strigă :

— Iată !

E o ciupercă albă-vânătă cu piciorul strâmb şi umflat spre rădăcină. Pălăriuţa abia i se desface spre vârf.

D. Eusebie Arghirovici perorează mândru:

— Asta-i ciuperca ciupercilor şi minunea bucătăriilor bucovinene. Carne albă şi gustoasă ca a hribului n'ai găsit mata nicăiri. Deaceea-i zice neamţul *Herrenpilz,* adică ciuperca boerilor sau a domnilor. La rădăcina cu umbră a molidului acesta, sunt hribi destui. Iată, uni-s mai mari, au umbreluţe cât palma, dar nu trebue să-i culegi, fiindcă-s plini de viermi. Numai cei mici sunt buni, mai ales aceia care nu sunt mai mari ca o nucuşoară. In al doilea rând, trebue să fii cu mare băgare de seamă, căci, la un loc cu hribul, creşte şi altă ciupercă, veninoasă, aidoma cu el la înfăţişare. Tot dela mine vei afla cum să le deosebeşti. Uite una, otrăvitoare. Bagă de seamă d-ta, că are piciorul cam roşcat spre rădăcină. Pune-o jos şi striveşte-o cu talpa ciubotei. Vezi cum se'nverzeşte carnea ? Iacă, acum e albastră de tot... acum e neagră ca iadul. Carnea hribului, domnul meu, rămâne albă, ori ce i-ai face...

In palma d-lui Eusebie Arghirovici, hribii stau o clipită în picioare, apoi se dau caraghios peste cap ca nişte pitici tofologi şi bine hrăniţi.

— Culesul ciupercilor ăstea, continuă d-sa, este o adevărată vânătoare, fiindcă în fiecare vară se trag tot mai spre fundul pădurilor şi se ascund ca urşii în bârloguri de cetină. Şi când să dai peste el, hribul se face mititel cât o alună şi se tupileşte după te miri ce: o piatră, o crăcuţă sau o frunză putredă. Oricum, trebue să mai afli dela mine un lucru însemnat şi anume că hribul nu creşte în cărare sau în iarbă, ci la rădăcina bradului, dosit între cetini. Şi, însfârşit, să nu uiţi niciodată că bradul, sub care vrei să găseşti hribi, creşte pe o coastă însorită şi plecată dulce către miazăzi.

— E târziu, spune tovarăşul meu, punând capăt sfaturilor sale. Nu putem culege hribi, fiindcă n'avem în ce-i pune. Dar altădată, când vom urca „Piciorul Inalt" vom avea grije să luăm cu noi un paneraş. De altfel, din câte ţi-am spus, vei şti şi mata să te descurci singur.

. . . .

Am colindat a doua zi, fără bătrânul meu amic, pustietatea pădurii de brad şi n'am văzut picior de hrib. Se vede că acesta, ca şi tarocul, are o taină, cu care d. Eusebie Arghirovici n'a voit să mă învrednicească.

VASILE V. GEORGESCU

CITIŢI TOŢI AZI EMOŢIONANTUL ROMAN :

AMORURILE CATERINEI II

de MARC SEMENOFF

Romanul „Semiramidei Nordului" măreaţa Suverană, celebră prin spiritul, energia şi aventurile ei voluptoase

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

Lei 4, Romanul complect — La chioşcari şi librari.

Cinematograful

Sex-appeal

Este foarte curios cum în Statele-Unite, ţara filmului şi în acelaş timp patria sex-appeal-ului, nu s'a făcut încă până azi nici-un film care să aibă ca temă centrală acest delicat fenomen. „Femeia cu părul roşu", care rulează acum la Bucureşti, e prima producţie cinematografică având ca subiect variile întâmplări determinate de o femeie atracţioasă, — primul film care să fie „povestea unui sex-appeal".

Am spus că America este patria de elecţiune a „sex-appeal"-ului pentru că acolo bărbaţii sunt prea ocupaţi pentru a analiza valoarea reală a viitoarei lor iubite, şi se mărginesc a o alege călăuziţi de criteriul simplu şi expeditiv al frumuseţii pur-sexuale. In realitate însă fenomenul e mult mai vechiu. Literatura dinainte de războiu e plină de asemenea cazuri, plină cu bărbaţi pe care îi înnebuneşte farmecul strict-fizic al unei femei. Americanii au inventat doar cuvântul, sau mai corect au inventat un nou cuvânt. Căci lucrul avea şi mai înainte un nume. Românii zic de o asemenea femee că are „vino'n coa", iar Francezii au expresia foarte plastică de „amour de peau", draogste care nu trece dincolo de epidermă.

In tot cazul, fenomenul e interesant în sine. Este interesant să vezi un bărbat rând pe rând orbit atunci când amanta lui e lângă el, şi subit desmeticit şi critic atunci când ea se depărtează. Este un fel de nebunie intermitentă. Lăsat singur, cel care a căzut pradă îşi regăseşte judecata şi ştie a condamna fără milă răutatea, imbecilitatea şi vulgaritatea aceleia care îl ţine subt stăpânirea ei. Dar această obiectivitate, suficientă pentru activitatea teoretică, e neputincioasă pentru a trece la acte. Victima nu are tăria să rupă. Şi atunci târăşte indefinit un lanţ care îl degradează, — afară de cazul când are norocul să se întâmple cine ştie ce eveniment dramatic care să-l scuture şi să-i dea puterea necesară pentru a se libera.

Cum spuneam, un asemenea caz nu a apărut încă până acum pe ecran. „The red-headed Woman" e o noutate în această privinţă. Şi la acest merit se mai adaogă încă unul: filmul e excepţional de bine făcut, şi ca regisură, şi ca jos actoricesc, şi ca scenariu.

Anita Loos

De altfel, scenariul e compus de un adevărat maestru al genului, de Anita Loos, cunoscuta autoare a romanelor „Gentlemen prefer blonds" şi „But marry brunets". Aceste cărţi au făcut turul globului. Mai ales cea dintâi a înregistrat cel mai mare succes de vânzare decând există librărie pe lume. Citeam odată că ajunsese la vre-o 3 milioane de exemplare, ceea ce, socotind o remiză de 20 la sută şi preţul normal de 1,50 dolar volumul, ar însemna în lei româneşti aproape 200 milioane de lei încasaţi ca drepturi de autor.

Acest record a fost de altfel meritat. Subt aparenţa frivolă a unei cărţi doar amuzante, găsim acolo o problemă profundă, despre care vom spune două cuvinte (căci personajul din „Domnii preferă blondele" e deaproape înrudit cu cel din „Femeia cu Părul Roşu"). Este vorba de fata U. S. A., născută din clasele cele mai sărace, crescută într'un mediu cu morală lăbărţată, fără nici-o educaţie şcolară, de o vulgaritate de maniere incurabilă şi de un analfabetism absolut. Asta pentru cusururile oarecum de origină socială. Cât despre cele personale, girl-a noastră este tâmpită (poţi fi incult dar naturalmente inteligent), fără pic de inimă, de o răceală sentimentală complectă, şi de o grandomanie egală. Această grandomanie nu se bazează numai pe frumuseţe (care este reală, dar care e o frumuseţe exclusiv de „sex-appeal"); grandomania se exercită în toate domeniile. D-şoara noastră se crede deşteaptă, cultă, binecrescută, cinstită, bună şi pe deasupra şi de excelentă familie. Cum reuşeşte să creadă toate acestea? E aşa de simplu! E aşa de uşor să crezi numai lucruri bune despre tine mai ales când eşti o femee frumoasă şi total tâmpită. Dar mai e o cauză. Domnişoara noastră, cu tot spiritul ei utopic şi cu toată lipsa ei de inteligenţă, este minunat înarmată în lupta pentru existenţă — pentru existenţa specială a vânătoarei de bărbaţi,— şi este prevăzută cu un simţ ascuţit al realităţilor de acest soiu. Apoi toate defectele enumerate mai sus sunt, într'o privinţă tot atâtea calităţi, căci fac pe posesor, cum se spune, să nu aibă niciodată nimic de pierdut, şi deci să-şi poată permite să facă nişte scandaluri monstre care intimidează — atât preventiv cât şi represiv — pe cei ce au ceva de pierdut.

Dar nostimada cazului rezidă mai ales în pretenţiile de cultură şi distincţiune. Domnişoara noastră are ambiţia să priceapă tot ce o înconjoară şi să emită păreri asupra tuturor lucrurilor pe care le vede. Şi opiniunile ei despre cutare chestiune complicată, subtilă ori profundă, sunt de un caraghioslâc genial. Când începem s'o cunoaştem mai bine, să ştim cum e şi cum poate să gândească, ne dăm perfect seama de realitatea pe care ea o descrie sau judecă după felul cum această realitate e deformată trecând prin creerul ei primar şi imbecil. Când cunoaştem cheia mecanismului ei mental, începem a ceti direct în realitate, fără să mai avem nevoia să facem transpunerea dintr'un alfabet într'altul. Tâmpenia ei e ca o prizmă care refractează lucrurile mereu la fel, aşa că, după ce ne-am deprins a face „corecţiunea" corespunzătoare acestui „indice de refracţie", vedem realitatea aşa cum este. Şi astfel prostia, atunci când e integrală ca în cazul acesta, devine o adevărată „teorie a cunoaşterii". Aceasta e problema, amuzantă şi subtilă, din cartea Anitei Loos, a cărei valoare artistică şi filosofică e considerabilă.

Această problemă o regăsim şi în filmul „The Red-headed Woman", dar oarecum trecută pe al doilea plan, pe primul plan fiind cealaltă problemă, aceea a sex-appeal-ului (care în carte este, ea, trecută pe planul al doilea). Era de altfel şi natural. Nostimada romanului se baza mai ales pe cugetări, şi în mod secundar pe conduite. In film, fatalmente, raportul este inversat. Accentul este pus pe acţiuni, iar reflecţiunile sunt, necesarmente, ceva accesoriu. Cu această simplă deosebire — care nu e un cusur, căci e cerută de necesităţile technice ale genului — filmul este tot atât de perfect cât şi romanul, tot atât de amuzant şi de subţire psihologiceşte. Bine-înţeles, ca orice film bun, este croit pe bază de gag-uri. Povestea în sine n'are importanţă. Este, cum spuneam, povestea unui sex-appeal. Principalul sunt manifestările acestuia, manifestări foarte proprii a fi turnate în tiparul „gag"-ului.

Fiindcă, din punctul de vedere meşteşug cinematografic găsim o mare cantitate de invenţiuni technice interesante, trebue să consacrăm acestui film o analiză amănunţită. De aceea o rezervăm pentru data viitoare.

Sylvia Sidney

Casele de cinematograf sunt încredinţate că prezenţa într'un titlu de film, a cuvântului Iad sau Infern, sau diabolic, sau infernal, dă filmului succes garantat. Nu şi-au spus oare niciodată că publicul, văzând aceleaşi cuvinte pe afiş, are impresia că a mai văzut filmul, sau în cel mai bun caz că a mai văzut un film „tot cam aşa"?

De altfel, „Iadul plăcerilor" este un film mai degrabă bun. E drept că toţi actorii — cu excepţia Sylviei Sidney, sunt de o mitocănie enormă, dar asta e relativ răscumpărat prin multe detalii de joc foarte ingenios găsite. Ş'apoi Sylvia Sidney are un rol foarte interesant, de care se achită perfect. Este soţia unui tânăr jurnalist şi dramaturg, beţiv foarte nărăvit, dar în fond băiat bun, deştept, generos şi extrem de copilăros. Remarcabil e că tot timpul ea are faţă de el o atitudine de mamă, atitudine care însă nu se manifestă subt forma banală a alintării şi a bunei gospodării casnice (ceiace ar fi fost insuportabil, dar ceiace din fericire lipseşte). Acel sentiment de mamă e realizat foarte discret; el se ghiceşte mai mult decât se arată şi se ghiceşte mai cu seamă în surâsul Sylviei Sydnei (în care mai sunt şi o mulţime de alte lucruri), în surâsul ei care e o adevărată capodoperă cinematografică.

D. I. SUCHIANU

Moda

Tailleururile

Perioada de tranziţie între vară şi iarnă ne recomandă tailleurul, pentru a cărui eleganţă sobră, femeile au în sezonul actual o deosebită predilecţie.

Moda nouă luptă împotriva nebuniei geometrice a croitorilor — păstrând corpului feminin proporţiile naturale.

Tailleururile vor avea talia bine cambrată, centura lată, umerii îşi vor menţine atitudinea atletică, dar fără exces. Basca jachetei, foarte scurtă, e uşor lărgită pentru a da mai multă supleţă taliei. Fusta, aproape dreaptă, are doar o cusătură dinainte, care dă lărgimea necesară mersului. Reverurile sunt capricioase şi comportă când un guler mare, când unul mic de tot — cum purtau elegantele de acum 30 ani.

Jersey-ul de lână, în dungi ori „chiné", este stofa preferată pentru tailleur; iar culori cu totul inedite ca gris-ul de furtună, „gris-taupe", prune, verdele închis, albastrul tare sau maron-ul ruginiu, sunt tonurile dominante ale marilor colecţii de mode.

Nu ştiu dacă impertinenta beretă „basque" ca şi eşarfa „arlequin" din două nuanţe complect opuse care înlocueşte blana, vor fi definitiv adoptate. Logica lor este evidentă, dar trebuie găsită această formă ideală care combină confortabilul cu practicul fără să ne supere cu nimic feminitatea.

Bluzele de culoare opusă costumului, se fac de preferinţă din „vyellă" lavabilă.

Complectaţi, doamnelor, aceste armonioase costume, cu pantofi cu tocuri joase şi nu uitaţi mai ales o pereche de mănuşi de porc ori de „pécari" asortate tonului general al ţinutei d-voastră.

B. N.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 625

de A. Gross-Haţeg, Bucureşti.
(inedită)
— dedicată d-lui Alex. Nagy —

5 + 5 = 10

Mat maximal invers în 3 mutări
Längstzüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

PROBLEMA No. 626

de A. Gross-Hateg, Bucureşti
(inedită)
— Dedicată d-lui Dinu Negreanu —

2 + 4 = 6

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen

PROBLEMA No. 627

de ing. G. Heskia, Bucureşti
(inedită)

11 + 2 = 13

Mat ajutor în 3 mutări.

PARTIDA No. 156

Jucată la un concurs din Kloster-Neuburg (Austria) în Iulie 1933.

ALB : H. Müller.
NEGRU : F. Choun,

Partidă engleză

1. c2—c4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, é7—é6; 3. é2—é4, d7—d5; 4. c4×d5, é6×d5; 5. é4—é5, d5—d4; 6. é5×f6, d4×c3; 7. f6×g7, c3×d2+; 8. Nb1×c2, Nf8×g7; 9. Dd1—c2, Cb8—c6; 10. Cg1—f3, Nc8—g4; mai bine ar fi fost Né6; 0—0—0, Df6! 11. 0—0—0, Ng4×f3; 12. g2×f3, Dd8—f6; 13. Td1—é1+, Ré8—f8; 14. Th1—g1, Ta8—d8; la D×f3, ar fi urmat Dc5+, Rg8. Nc3, etc. 15. Nf1—d3, Ng7—h6; 16. Nd2—é3, Nh6×é3+; 17. Té1×é3, Cc6—b4 ? mai bine ar fi fost h6. 18. Dc2—c5+, Df6—d6;

Situaţia partidei după a 18-a mutare a negrului.

Negru : Choun.

Alb : Müller.

19. Dc5—g5 !!, o surpriză pentru negru care spera să obţie un final favorabil prin schimbul damelor. 19..., Cb4×d3+; 20. Rc1—b1, Cd3—é5 ; singura posibilitate pentru evitarea unui dezastru imediat. 21. Dg5—g7+, Rf8—é7 ; 22. Té3×é5+, Ré7—d7; 23. Dg7—g4+, f7—f5; la Rc6 alb ar fi dar mat în 2 mutări prin Da4+. 24. Dg4×f5+ Rd7—c6; 25. Tg1—c1+, Rc6—b6 ; 26. Té5—b5+, Rb6—a6; 27. Tb5—a5+ urmat de mat în mutarea următoare.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cel mai ieftin dicţionar

„Rebus-Lexicon"

Lei 10

Victor Margueritte — NOS EGALLES — Traducere de F. ADERCA — Titlul românesc nu a fost încă fixat

D. H. Lawrence — FEMEI IN DRAGOSTE (FEMMES AMOUREUSES) — Traducere de ZAHARIA STANCU

N. D. Cocea — PENTRU UN PETEC DE NEGREAŢA — roman

L. Gheorghiade — A DOUA VIAŢĂ A LUI ŞERBAN VARU — roman

H. Streitman — MI SE PARE CĂ..... — eseuri

D. H. Lawrence — AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY — Ediţia III-a

Clifford Moore — AL DOILEA AMANT AL DOAMNEI CHATTERLEY

Vor apare în curând în editura ALCALAY & Co.

CĂRȚI NOUI

Dem. I. Dobrescu: „Caractere"

A apărut o carte nouă: „Caractere" de d. Dem. I. Dobrescu, primarul general al Capitalei.

Iscălitura d-lui Dobrescu pe o carte nu trebue să constitue o surpriză pentru nimeni. D-sa a avut întodeauna dragoste pentru scris.

Sunt redacții bucureștene care se pot lăuda că l-au avut mai înainte vreme, permanent colaborator, scriitor de rezistență, gazetar de idei și temperament.

Dem. I. Dobrescu

De altfel, era și firesc, ca un om cu activitatea publică a d-lui Dobrescu să nu se abată dela această manifestație care întregește și dă caracter luptătorului modern: scrisul. Și nu numai scrisul pus în slujba unei atitudini, scrisul cu scop precis, ci însuși scrisul gratuit, scrisul ideal ca manifestare în el însuși, scrisul literar.

„Caracterele" d-lui Dem. Dobrescu, țin mai ales de acest gen. Sunt literatură. E vorba de o culegere de discursuri rostite în cursul ultimilor ani în diverse împrejurări fie în calitatea sa de mărcant membru al baroului, fie ca sprijinitor al culturii, fie ca reprezentant al comunei.

Se înțelege dela sine câtă bogăție de material documentar asupra oamenilor și vremii noastre cuprinde volumul d-lui Dobrescu.

E o carte scrisă frumos, cu mult simț literar, interesantă și bogată în idei. Pentrucă d. Dobrescu în „caracterele" sale nu se mulțumește să facă doar elogiul oamenilor despre care vorbește.

Fiecare tip al acestei cărți este pentru d-sa, un prilej de a semăna idei asupra tuturor problemelor politice, sociale, morale și științifice ale vremii.

E o carte care își caracterizează — mai înainte de orice — autorul.

Reproducem din această carte bogată în gânduri frumoase, un pasaj caracteristic:

Țara noastră moare de micimea de suflet provocată de spiritul îngust și meschin prin care trec începuturile oricărui popor și care caricaturează toate direcțiunile de activitate socială. Un mare misantrop spunea că omul este un animal care mănâncă și când nu-i este foame, care bea și când nu-i este sete, și care face dragoste în orice timp.

Noi ne găsim în această fază ridiculizată de Eminescu, în care barbaria se îngână cu civilizația, în care morala stomacului copleșește și arta și știința și morala.

In această fază, omul utopiei visătoare este cel puțin compătimit, dacă nu-i disprețuit.

Dar atâta timp cât arta este o sclavă și intelectualul un rob, nu poate fi nici un progres social, nici moral și nici politic. Acolo unde nu intră arta, domnește meschinăria.

Un scriitor englez, spunea cu mare dreptate, că progresul omenirii se datorește unuia din acei păzitori de capre din câmpiile Arcadiei, care-și cânta din frunză visurile, alături de turma pe care o păzea.

Bruta n'a devenit om decât atunci când a început să viseze. Până când nu vom crea o atmosferă intelectualistă și artistică a Capitalei, noi nu vom scăpa de micimea de suflet care sufocă o țară mare și bogată.

Eu mă străduesc să fac din București, Capitala literelor și artelor, care să ne ridice moralul și să ne fixeze rolul nostru între popoare. Noi trebue să cucerim acest orient prin cultura noastră. Atena veche a dominat lumea numai prin artiștii ei și prin filosofii ei. Pe când toți strategii și toți generalii ei sunt morți de mult, marii ei artiști și marii ei filosofi, toți, sunt vii și toți sunt victorioși, continuă să lupte pe deasupra veacurilor, pentru gloria eternă a vechii Elade.

Franța a fost scăpată dela moarte, în ultimul războiu, nu numai de generalii ei mari, ci și de marii săi poeți și marii artiști, care au adus în ajutorul Franței, toată lumea civilizată.

Oamenii de artă au fost totdeauna singura armată care a dat victorii eterne și universale.

Și mai departe, această mărturisire îndrăzneață și impresionantă:

Devotat până la smerenie artei și științei române, în care văd tot viitorul țării noastre, eu, ca primar al Capitalei, sunt hotărît să scap orașul de toate talentele și de toate geniile culturale, care mișună în partidele politice, să dau la o parte toată politica și pe toți politicianii și să dau pasul și întâietatea artiștilor români. Artiștilor li se cuvine domnia opiniei publice în Capitala noastră. Să vină și să și-o ia.

In această operă mare de culturalizare, eu consider că orice sacrificiu posibil este o datorie elementară către Capitală și către țară.

Și în opera pe care o înfăptuește, primarul municipiului a dovedit că știe să nu se desmintă.

H. BLAZIAN



Cărți și reviste

Emil Ludwig despre fascism și nazism

Mussolini, zice dânsul, și-a clădit ideologia pe drame, poeme și marile discursuri ale contimporanului său, Gabriele d'Annunzio. El și-a luat ideile

Emil Ludwig

din Nietzsche. Mussolini a onorat astfel pe cel mai mare poet al țării sale, a dat titlul de senator lui Benedetto Croce, primul filosof al Italiei, deși adversar al regimului fascist.

In Germania nici un nume cunoscut în Europa nu poate fi legat de mișcarea sa fascistă. Acei dintre Germani pe care-i cunoaște Europa sunt în opoziție și persecutați.

In Italia sunt Evrei profesori la Universitate, generali, ocupă posturi importante, pe când în Germania ei sunt sistematic scoși din uz.

Separația dintre stat și intelectuali care a caracterizat istoria Germaniei timp de cinci sute de ani, este acum la ordinea zilei. Roma și Florența erau din timpuri imemoriale centre de cultură și de putere. Astăzi cu toate că Italieni numeroși sunt în opoziție cu regimul impus de ele, nu-i vine nimănui în gând să imagineze o separație între ei și ele, ca acea dintre „*Potsdam*" și „*Weimar*".

Germania se distinge prin absența de armonie între Istoria Statului său și Istoria Culturii sale. Aci, de fapt, rezidă diferența dintre spiritul german și francez. In materie intelectuală, Germanul, personal, e încăpățânat, fără instrucție, vag; dar, în materie de Stat, organizator și decis.

Francezul, individualist, și greu de mânuit politicește, devine, însă, îndată ce e vorba de cugetare, organizator, ferm și decis. E contrastul între un popor logic și unul muzical.

Germania are, în prezent, un guvern, care, ca pe vremea Kaizerului, s'a îndepărtat de cele mai frumoase creere ale țării. Din această cauză numărul emigranților intelectuali va fi mai mare decât al Italiei.

Și astfel lumea va trebui să se deprindă a vedea din nou pe cele două Germanii, care păreau la un moment dat pe punctul de a se uni, depărtându-se una de alta din ce în ce mai mult.

DR. L. VAIAN: Cel dintâi istoriograf medical român. Insemnările de medicină și de folklor ale Principelui Dimitrie Cantemir

A stăruit la noi, multă vreme, ideia că, privind manifestările târzii ale diferitelor ramuri de știință, țara noastră apare pe o treaptă culturală cu totul inferioară și că știința noastră nu are istorie.

Dacă e adevărat că începuturile culturii noastre moderne au fost cât se poate de modeste, că ele n'au cunoscut o strălucire capabilă să producă senzație dincolo de hotarele țării noastre, este o erezie să se creadă că nu a existat la noi, în veacurile trecute, o lume stăpânită de curiozitatea științifică și că am rămas străini de cuceririle științei occidentale.

Această idee preconcepută se ostenesc acum să o spulbere diferite grupări de savanți — întemeiate cu scopul de a urmări evoluția disciplinelor științifice în țara noastră — dintre care cea mai activă se consacră istoriei medicinei. Chiar marele public a putut afla, bunăoară, de contribuțiile luminoase ale d-lor doctori V. Gomoiu, V. Bologa, L. Vaian, care au izbutit să dea în vileag fapte pe cât de importante, pe atât de senzaționale, privitoare la trecutul nostru medical.

In cadrul acestor preocupări, d. dr. L. Vaian ne-a dat de curând o monografie, tratând despre cunoștințele medicale ale marelui învățat care a fost voevodul Dimitrie Cantemir.

Izvorul de căpetenie al d-lui dr. Vaian este „Istoria Imperiului Otoman". Din această lucrare, d-sa relevă câteva informații de mare însemnătate, între care: descrierea unui tratament chirurgical al herniilor, cazul lui Șișman Pașa care în fiece an era operat spre a i se scoate grăsimea, o boală ciudată: polipul din gât, diferite cazuri de psihoze, etc.

Paralel cu cercetările istorico-medicale, d. dr. Vaian se ocupă și de informațiile pe care Dimitrie Cantemir le aduce în domeniul folklorului, în punctele în care acesta se întâlnește cu știința medicinei.

Plină de învățăminte este și examinarea pe care d. dr. Vaian o face terminologiei medicale, întâlnită în opera lui Dimitrie Cantemir. Alături de celelalte fapte, ea vine să confirme frumoasa instrucțiune medicală a voevodului și să întregească luminoasa lui figură de învățat enciclopedist.

Ocupându-se și de restul activității lui Dimitrie Cantemir, d. dr. Vaian ne-a dat, în eleganta d-sale broșură, o monografie excelentă.

Colaborarea cunoștințelor medicale cu dragostea de cercetător al trecutului nostru, a dat un rezultat pentru care-l felicităm. — *Bc.*

Scrisori de dragoste

Dan Olivier a publicat în editura Bernard Grasset, corespondența dintre Liszt și M-me d'Agoult. O corespondență de dragoste divulgată, dată unei largi publicități, produce de obiceiu, pe lângă o avidă și perversă curiozitate și o strângere de inimă, un fel de rușine pentru indiscreția față de cei morți, care nu mai sunt aci pentru a se apăra.

D-na d'Agoult însă și-a scris și memoriile, care au fost date la lumină acum câți-va ani. Deci cititorul nu mai poate avea acea ușoară remușcare, de care vorbeam, căci frumoasa femee dorea să se cunoască această furtunatică legătură, deși ar fi preferat, fără îndoială, să se citească numai memoriile, în care ea se arată așa cum ar fi vrut să fie cunoscută, dar nu cum a fost.

Totuși din această corespondență reese în mod sincer și spontaneu caracterul adevărat al legăturii lor și mai ales fatalitatea rupturii acestei legături.

Liszt și prietena sa erau doi oameni care aveau ambiția de a trăi la înălțimea celor mai nobile aspirații și a căuta să realizeze amândoi toate perfecțiunile. Tonul acestei corespondențe ni-i înfățișează căutând să se facă demni unul de altul prin muncă, contemplarea frumosului și a binelui, încercarea de a căpăta toate bogățiile morale și intelectuale și făcând visurile cele mai aurite pentru regenerarea lor unul prin altul și unul pentru altul. Dar perfecțiunea este o iluzie foarte primejdioasă. Simțim adesea din aceste scrisori, că d-na d'Agoult e o fire plină de ciudate toane, care adesea taie ea singură, elanul spre fericire al dragostei lor. Tonul ei sever, grav și adesea mustrător face un contrast prea violent cu fantezia și veselia în diferite nuanțe ale artistului nestatornic ce a fost frumosul Liszt.

Scrisorile dela sfârșitul legăturii lor iau sub pana lui Liszt, adeseori un colorit sombru, de o adâncă reflexiune:

„Dragostea nu e dreptatea. Dragostea nu e datoria. Nu e nici plăcerea și cu toate acestea este un amestec tainic din toate.

Sunt mii de feluri de a o resimți, mii de feluri de a o face, dar pentru cei ce au setea de absolut și infinit nu este decât un singur fel, acelaș în veșnicie, fără început și fără sfârșit. Dacă se manifestă undeva pe pământ este în acea înaltă încredere a unuia în celălalt, în acea neînvinsă credință în natura noastră îngerească, în care nu poate pătrunde nici o pângăreală, nimic din ceiace nu este el. Să nu ne mai certăm deci asupra vorbelor (nici asupra lucrurilor), să nu mai precupețim, să nu mai măsurăm. Dacă mai e dragoste în fundul sufletului, am spus tot, dacă s'a istovit, nu mai avem nimic de spus".

Numai pentru aceste rânduri, s'ar fi căzut, ca violând toate delicatețele inimii, să se dea la lumină corespondența aceasta.

Poezia populară finlandeză

Este foarte caracteristic că în Finlanda, țară în care limba scrisă s'a fixat târziu, ca și la noi și care n'a produs opere literare de valoare decât în mijlocul secolului trecut, evenimentul literar cel mai răsunător, a fost publicarea așa zisei „*Kalevala*", culegere de poezii epice apărută în 1835. Această culegere se datorează, ca și cea dintâi culegere de cântece populare de la noi, unui poet Elias Lönnrot, care n'a avut alt merit decât a aduna, a alege și a prezinta într'un tot monumental poezia poporană a finlandezilor.

Poporul său îl consideră până azi ca pe cel mai mare poet al său și 28 Februarie, data apariției acestei opere a rămas ca o sărbătoare națională. In ediția Stock a apărut, în 1931, o traducere metrică, în limba franceză, de Jean Louis Perrot, intitulată „*Le Kalevala, epopée populaire finnoise*", din care se poate vedea caracterul special al acestei opere, privită ca unul din cele mai frumoase monumente de poezie epică populară, din toate limbile. Arta versului este dusă la o perfecțiune și un rafinament care întrece pe acea a tuturor poeziilor populare cunoscute. Sentimentul naturii este poate mai puternic decât chiar în poezia noastră populară. Dar ceiace deosebește această poezie populară de toată poezia din baladele și cântecele epice ale celorlalte popoare, e faptul că eroul este un vrăjitor, nu un războinic ca de obiceiu, iar arma de luptă e descântecul și vraja.

Kalevala a asigurat triumful limbii suedeze, care poseda, pe vremea apariției acestui poem, un mare poet, Runeberg și era limba oficială a Finlandei dinainte de 1809, când fu cucerită de Rusia, dar păstră ca limbă culturală suedeza încă multă vreme. Idiomul finez nu se înrudește, în Europa, decât cu cel estonian și, foarte pedeparte, cu ungara. In prezent posedă o literatură destul de bogată, în care, însă, deși sunt poeți lirici de valoare predomină romanul. Dintre acești scriitori cel mai original și mai personal este un scriitor tânăr, apărut după războiu *Sillampää*. Din operele sale s'a tradus în limba germană „*Silja, die Magd*" (Insel Verlag, Leipzig).

Dar opera populară prin esență rămâne tot acea culeasă din gura poporului de Lönnrot, care dimpreună cu Biblia și o altă culegere de cântece lirice populare, datorită aceluiași autor și intitulată: *Kartele*, se găsește în casa tuturor familiilor, din orașe și din sate.

A APARUT EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adeverul" PREȚUL LEI 60

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU

Cronica literară

N. Crevedia: Bacalaureatul lui Puiu

D. N. Crevedia a început prin a traduce din scriitorii bulgari și prin a compune epigrame. Genuri foarte onorabile, nici vorbă, dar care trebuesc socotite ca niște simple exerciții în vederea unei activități mai bogate. Exercițiile acestea se bănuiau a fi făcute numai în direcțiunea prozei, încât atunci când d. Crevedia, după câțiva ani de ucenicie, a ieșit la lume cu poezii, am fost cuprinși de o anume uimire. Oricum vor fi aceste versuri, despre a căror valoare nu se poate vorbi cu obiectivitate decât atunci când autorul le va publica în volum, un lucru este hotărît: d. Crevedia încearcă a aduce în literatura d-sale o coloare locală, prin observarea societății urbane și mai ales rurale din șesul dunărean.

Nu cu prea mult înainte, a încercat și a izbutit să zugrăvească pe țăranul român din șesul muntean un scriitor care a început, și pe nedrept, să fie dat uitării de generațiunile noui, și anume d. Vissarion. Pentru că țăranul dela Dunăre, prea apropiat de elementele străine ale graniței și de mahalalele orașelor, nu mai are acea conștiință dârză a purității de rasă ce caracterizează pe țăranul moldovean și pe acela muntean dela munte, zugrăvirea lui devine un mijloc de caracterizare a chipului cum din contactul satului cu orașul ia naștere mahalaua. D. Vissarion a voit însă să facă în Muntenia cam ce făcuse Creangă în Moldova. Să înfățișeze adică pe țăran într'o operă al cărei substrat să fie o conștiință, pe cât cu putință, rurală. Fără să fie un scriitor poporan, d. Vissarion nu este totuș un scriitor „cult". El e un intelectual al satului, deosebit prin cunoștințele și prin mijloacele sale de ceilalți consăteni, dar asemeni lor prin conținutul sufletesc.

D. Crevedia, ducând mai departe observația lui Vissarion, o aduce în conștiința orășenească. Autorul nu mai participă la viața satului decât cu rațiunea, devenind astfel un umorist. Ceiace la Vissarion era formă firească de expresie, fără umbra vreunei ironii, se transformă la tânărul nostru scriitor în mijloc de caracterizare și umor.

D. Crevedia pare a fi înțeles că esențialul în literatură este arătarea chipului cum oamenii reacționează în momentele capitale ale vieții. Și deaceea d-sa alege astfel de momente clasice, tratându-le numai într'un mediu original. E dela sine înțeles că și flăcăul dela țară și fata de țăran iubesc. A le surprinde solemnitatea sufletului prin vulgaritatea cu totul exterioară a vorbirii, înseamnă să-i introduci în umanitate. Dialogul de mai jos ar putea fi debitat foarte bine, cu corecțiunile necesare de limbaj, de către Romeo și Julieta:

„Radu îi petrecu mâna stângă pe după gât; cu dreapta o strânse la piept. O muscă de obraz.

— Fffff ! Mă doare, zău. O să se cunoască iar urma — se văită dulce fata.

— Nu e nimic. Crește la loc — răspunse el, și iar îi înfipse dinții'n obraz.

— Ffff-u-u-u-fff ! 'Stâmpără-te, mă drace că mă ustură.

Intr'adevăr, de usturime, își mușcă buza de jos. Dete apoi cu dosul palmei peste obraz.

— Să nu mă mai muști... Ce ești cal?

Iși trecu tulpanul alb peste toată fața, așa că nu-i mai rămaseră descoperiți decât ochii negri, mari, care căpătau în arșița lunii o fosforescență de țițeiu înfierbântat.

Radu îi petrecu mâna pe subsuori:

— Urcă-te pe ghetele mele. Așa. Pune și pe stângu.

Maria își urcă tălpile desculțe pe ghetele lui pline de pulbere, așa cum face de doi ani de când sunt îndrăgostiți. Acum erau de aceeași înălțime. Rezemați de gardul de nuele, stătură un moment așa, îmbrățișați ca pentru o clipă supremă. Radu își desfăcu încet mâna dreaptă de pe mijlocul ei...

— Stăm așa; tu, prin fustă, eu prin cămașă — îi șopti el încet.

— Stăm — fu și ea de aceeași părere. O furnicătură dulce ca un rachiu bun i se lăsă prin trup. Iși desfăcu tulpanul căci o trecuse sudori pe frunte.

. . . .

— Ia mâna ! Și-i dădu peste degete.

— Am vrut să prind o pitpalacă 'n fân.

— Ia mâna !

Și-o retrase.

Moment ciudos.

— A vândut moșu Ilie calul? încercă ea să se dea 'ntr'altă vorbă.

— L-a vândut — plângea săracu.

— Ce era să facă...

— Să fie al dracului de impozit.. Dă ochiul să-l pup.

— Na !

— Inc'odată.

— Inc'odată.

— Dă și pe dreptu.

Pauză plină de tăcere, de lună și de dragoste.

— ...Radă, ții tu la mine?

— Țiu.

— Ții, zău?

— Zău, țiu.

— Nu crez.

— Crede-mă.

— Cum să te crez?

— Eu știu cum?...

— Pupă-mă și tu.

— Te pup. Și-l sărută și ea pe amândoi ochii".

O scriere inspirată dintr'un mediu asemănător este romanul „Dragoste cu termen redus" din care d. Crevedia a publicat numai un fragment într'o revistă. E o povestire alertă, plină de savoare verbală. In volumul de față autorul ne-a dat altfel de schițe și povestiri, dintre care cea mai lungă, „Bacalaureatul lui Puiu", se remarcă prin cursivitatea ei de bună calitate și printr'un umor de mare tensiune. Toate acestea sunt o recomandație mai mult decât satisfăcătoare pentru prezent și o promisiune înaltă pentru activitatea ce va urma.

A. C. Calotescu-Neicu, N. Crevedia, Antologia Epigramei românești

Tot d. Crevedia este acela care, în colaborare cu d. Calotescu-Neicu, scoate la iveală această antologie de epigrame, gen în care însuș s'a exercitat cândva. Mărturisim în toată sinceritatea că, principial, n'avem deloc impresiunea că epigrama are vreo legătură cât de mică cu literatura. Spiritul unei astfel de compuneri e cu totul circumstanțial și trebue scos în evidență printr'un întreg aparat critic. Când, foarte rar, o epigramă produce asupra noastră un efect mai durabil, atunci avem de aface cu încântarea pe care o personalitate o trezește în noi, prin manifestările sale. E cazul bunăoară, al lui Voltaire. Cu totul curios este apoi faptul că autorii de epigrame nu se recrutează printre scriitori, printre oamenii cu talent deosebit ori cu cultură remarcabilă. Epigrama este un gen care înflorește la banchetele politice, în barou, în anume corpuri sociale, unde la un moment dat se simte nevoia unei „destinderi". Așa fiind, epigramele se înfățișează sau ca lipsite de originalitate, conduse după un procedeu cu totul banal, sau ca lipsite de orice spirit. Epigramele, de pildă ale d-lui Cincinat Pavelescu, atât de reputat în materie, apar în volum ca lipsite de scânteia pe care or fi având-o în împrejurarea în care au fost produse. Am exagera dacă am afirma că în această antologie nu sunt câteva compuneri de spirit. Iată o epigramă a d-lui Păstorel Teodoreanu, pentru părintele Man:

Popa Man e om cu cap
Bere bea 'n polobocel;
Doar nu's capră, zice el,
Să mă mulțumesc c'un țap.

și una a d-lui Crevedia pentru „capșiști":

„La Capșa" unde vin toți seniorii —
Local cu două mari despărțituri:
Intr'una se mănâncă prăjituri
Și 'ntr'alta se mănâncă... scriitorii.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

Din reţetele hazaicei: Pască rusească

MATERIAL:

Două pahare zahăr pisat, foarte vanilat.

Două pahare brânză de vacă proaspătă, trecută prin maşina de purée.

1/2 pahar unt proaspăt de bună calitate.

1/2 smântână extra (dulce).

Două ouă (numai gălbenuşuri).

150 gr. migdale curăţate şi trecute prin maşină.

Coajă de portocală zaharisită, stafide sultanine, stafide corynthine, ad libitum.

TECHNICA:

Se freacă untul într'un vas, până se face ca o cremă. Se adaugă pe rând: gălbenuşurile, zahărul, smântâna, brânza, migdalele, cojite de portocală, stafidele.

Pentru această pască, foarte cunoscută în Basarabia, există forme speciale, de lemn. Când nu le ai, pui compoziţia într'un şervet curat, în sita de strecurat macaroane (cu găuri mari). Deasupra aşezi un capac de lemn care să acopere toată suprafaţa şi deasupra capacului greutăţi de 5—6 kilograme. Totul, într'un vas mare în care se va scurge apa de prisos. Se ţine la rece timp de cel puţin opt ore.

Se scoate din şervet, se aşează pe farfuria de tort şi se serveşte cu bişcoturi de şampanie sau „langues de chat".

Nu-i bun?

PASTOREL



Cronica mizantropului

Stârşit de vilegiatură

Localitate de munte cu ape minerale reputate, care, trase în sticle dela izvorul lăsat de bunul Dumnezeu, circulă apoi în ţară cu preţul celui mai scump vin. Aci însă caii, porcii, raţele, găinele, muştele, toate vieţuitoarele beau apă minerală şi par a fi din cauza aceasta în cea mai deplină sănătate. De jur împrejur păduri dese de brazi şi vârfuri de munte pe care se târăsc ca un abur de crater nori alburii şi iute-mişcători. De jur împrejurul îngustei văi stau risipite vilele. Nişte barace de lemn cu pretenţiuni solemne. In mijlocul unei pieţe ţâşneşte un fir lung de apă, încercând să atingă înălţimea dealului apropiat. Un mare hotel de arhitectură clasică îşi trădează prin crăpăturile tencuielii sfărâmate scheletul de lemn. Sub dinţii straşinilor s'au strâns în roiuri compacte cuiburi de rândunele, ceiace aminteşte trecătorului părăsirea în care această localitate estivală se află până în luna lui Cuptor. In ritmul muzicii militare ascunse într'un chioşc de lemn, vilegiaturiştii se îndreaptă cu paharele în mână către izvor. Intr'un fel de pivniţă un clopot mare de sticlă reprimă fierberea apei carbonice. Pacienţii îşi umplu paharele şi beau rar, sistematic, privind spre cer ca găinile. Apa e uşor amăruie, înţepătoare şi — zice-se — radioactivă. Fiecare îşi închipue un moment că a înghiţit un foc subtil care-i purifică măruntaiele şi-i dă puteri noi. De aceia toţi mănâncă excesiv şi beau straşnic, ca să încerce puterea apei. Nici vorbă, sunt toţi mulţumiţi de cură.

Deodată cerul se întunecă. Peste globul, şi aşa destul de anemic al soarelui, s'a întins un zăbranic des. Crepuri dese se desfăşură dinspre pădurile de brazi şi se întind pe scurta cupolă dintre munţi. In curând tot cerul e în doliu şi s'a întunecat ca de noapte. O bură subţire începe să umezească toate suprafeţele şi să umfle iarba de un verde crud, englezesc. Deşi măruntă burniţa e bogată în ape şi se simte asta în huruitul din ce în ce mai impetuos al pârâiaşelor ce vin dinspre munţi. Lumea se refugiază sub chioşcuri, în restaurante, prin vile. La început toţi sunt optimişti.

— Aşa e la munte. Vine repede, trece repede. Intr'o jumătate de ceas iese soarele.

Ploaia durează de trei ore şi nu conteneşte.

— A fost căldură mare la şes — opinează unul — las' că-i bine, se mai răcoreşte pământul.

Dar ploaia îşi vede de treabă mai departe. O tristeţe suspectă trece prin privirile hotelierului. Un vilegiaturist optimist încearcă să-l consulte.

— Ţine mult ploaia pe aci?

— Ca la munte, răspunde distrat acela, vine, stă, iar vine.

Dar ploaia numai vine şi nu stă. Vilegiaturiştii au aşteptat o zi, două, trei, apoi s'au disperat. Un frig pătrunzător şi umed îi sbârcea noaptea în patul cu plăpumile prea scurte şi subţiri. Toată lumea tremură şi tuşeşte. In sfârşit câţiva se decid. Iau maşina şi pleacă. Şi aşa a început exodul. In prima zi au plecat cinci, în a doua cincisprezece, în a treia războiţi de frig, toţi. Localitatea a rămas părăsită şi tristă şi apa minerală fierbe inutilă în clopotul ei de sticlă. Hotelierii au strâns trişti rufăria paturilor în morman, într'o singură odaie şi au tras obloanele. Mesele stau încă una peste alta, goale. Dar, culmea, când cel din urmă întârziat se urca în maşină, disperat de a mai vedea vreodată lumina soarelui, norul se rupse ca prin farmec şi soarele începu să ardă victorios peste o localitate părăsită şi dezolată înainte de vreme.

ARISTARC





„Răscoala" document sociologic

Cu romanul „Răscoala", în două volume, sugestiv intitulate „Se mişcă ţara" şi „Focurile", d. Liviu Rebreanu se arată, odată mai mult, înodând firul început cu „Ion" şi „Pădurea spânzuraţilor", acelaş maestru evocator al frământărilor colective, acelaş interpret sociologic al stărilor psihice de mulţime.

Prin descrierea acţiunilor de grup, prin scrutarea mobilelor de activitate, prin identificarea acelui scop comun, caracteristic psihiceşte faptului social, prin sesizarea elementului materialist,— motor al acţiunii de grup, „Răscoala" ni se înfăţişează ca un veritabil document sociologic, iar autorul, nu numai un romancier, ci deadreptul un creator de viaţă colectivă, — care se explică după normele celor mai exigenţi sociologi.

In adevăr, problema stărilor psihice de mulţime e o problemă centrală pentru sociologie. Starea de mulţime e o realitate spirituală sui-generis, care îşi are rădăcina în realitatea covârşitoare a vieţii fiziologice. Aparent, starea de mulţime e independentă ; realitate proprie ; dar cercetată atent, e un simplu derivat, o exponentă a altei realităţi, cum am mai afirmat, a realităţii fiziologice.

Ceiace caracterizează o mulţime, după Le Bon, sunt trei lucruri: a) în primul rând inconştientul rassei; b) în al doilea rând, contagiunea mentală, care intervine determinând mulţimilor manifestarea caracterelor lor specifice şi în acelaş timp orientarea lor; şi c) în al treilea rând, sugestibilitatea. Le Bon stabileşte aproape o stare de identitate între starea de mulţime şi starea hipnotică. După el, mulţimea este impulsivă, mobilă. Sentimentele mulţimii sunt în totdeauna simple şi certe. Mulţimea nu cunoaşte îndoeli. Ea nu se lasă convinsă decât de exagerări, de lucruri ce îi sunt ţipate, strigate, insuflate.

Pentru Gabriel Tarde esenţa faptului social este de ordine psihologică şi stă în procesul de *imitaţie*, care operează: *ab interioribus ad exteriora.* Latura socială a actelor noastre rezidă în acea pornire sufletească, care este în fiece individ şi care-l împinge spre imitaţie — spre imitaţia superiorului, bunăoară, spre imitaţia orişicărei noutăţi anunţate. Invenţia astfel se socializează prin imitaţie.

Pentru Weber, sociologia este o ştiinţă care are un obiect propriu, anume acţiunea socială, faptele oamenilor, raportul dintre oameni şi grupe. Weber pune mare preţ pe studiul *sensului* acţiunii sociale. Scopul apare ca un determinant al acţiunii; iar sensul calitatea unui raport între oameni.

Şcoala sociologică psihanalistă cu Freud, explică originea stării de mulţime pe consideraţiuni de ordin sexualist, iar marxismul stăruie în explicaţia sa, asupra elementului materialist, având în sprijin cercetările etnografice ale lui Morgan ca şi concluziile lui Robertson Smith, formulate în teoria zisă a coomestabilităţii (ospăţul totemic). In fine Durkheim ne indică drept caracteristice ale faptului social, exterioritatea sa faţă de orice conştiinţă omenească şi puterea de constrângere. Toate aceste explicaţiuni ale sociologilor, variate şi unele contradictorii, închid în ele, parţial, observaţiuni juste asupra mişcărilor colective.

D. Liviu Rebreanu, în descrierea sa din „Răscoala" a prins cu măestrie, aceste note caracteristice ale stărilor psihice de mulţime, polarizate în jurul tristelor evenimente sociale din 1907.

Iată bunăoară, elementul materialist determinat al stării psihice colective:

„Oamenii nu-s răi şi stau liniştiţi, numai să le daţi pământ, că fără pământ nu pot trăi! Iată v'am spus eu ce vrea satul, că dacă vorbesc toţi deodată nu-i chip de înţelegere.

„Din toate părţile ţăranii isbucniră în aprobări gălăgioase, toate cuprinzând cuvântul „pământ", încât glasul mulţimii părea un cor în multe voci repetând nesfârşit acelaş refren:

„— Pământ!... Pământ!... Pământ!..." (Vol. 2, pag. 91).

Iată în cciace priveşte acea „contagiune mentală" în viaţa de grup de care ne vorbea Le Bon:

„Cum se amestecară, în mulţime, fură iar cuprinşi de ameţeala obştească. Discuţia asupra împărţirii moşiilor o reluară dela început." (Vol. 2, pag. 220).

Sau, mai clar:

„— Bine, bine, te cred, dar cum a început răzmeriţa asta şi cine au stârnit-o ? Că din senin doar n'a venit, moşule?, insistă procurorul."

„— Ba cam aşa a venit, domnule, întări bătrânul. A fost un vânt mare şi i-a luat pe bieţii oameni şi i-a mânat ca oile"... (Vol. 2, pag. 282).

Iată o observaţie cuprinsă în imitaţiunea lui Gabriel Tarde :

„Se aude pe la noi că la muscali a început împăratul lor să împartă pământurile boereşti. Dar muscalii s'au sculat mai an, cu mic cu mare, şi-au pus mâna pe topoare şi au făcut o vâlvătae de-a mers vestea în toată lumea. Au pierit ei mulţi nici vorbă, că nici boerii lor nu s'au dat bătuţi şi-au scos călărimea şi tunurile să-i potolească. Iar ţarul lor, când a văzut atâta sânge şi omor, i s'a făcut milă de toţi şi le-a dat poruncă mare: staţi, măi boeri şi măi oameni, să fac eu dreptate şi să pun pace între voi! Şi toţi l-au ascultat şi s'au mulcomit şi s'au întors pe la casele lor.

„Şi atunci ţarul a început să taie din moşiile boerilor şi să le dea oamenilor ca să aibă şi ei...

„Se făcuse o tăcere grea în vagonul în care luminile galbene, aprinse singure, se legănau mereu şi aruncau umbre ciudate, când încoace, când încolo. Pe urmă câţiva ţărani oftară. Petre Petre, care nu deschisese gura toată vremea, mormăi cu o flacără în ochi:

„— Apoi până n'om pune mâna pe topoare nici noi n'om..." (Vol. 1, pag. 275).

Iată apoi, ca mijloc de realizare literară, descrierea în 2—3 rânduri, a unui grup de soldaţi:

„In faţa gloatelor gălăgioase soldaţii, de o parte şi alta a şoselii, stăteau neclintiţi, negri şi reci ca nişte maşini în formă de oameni. Numai ochii pe feţele lucioase clipeau cu luciri arzătoare." (Vol 2, pag. 252).

Sau formula aceasta, rezumând expresiv o situaţie:

„— Se mişcă ţara, domnul meu! Toată ţara!"

Toate aceste formule şi descripţii, învederează calitatea d-lui Liviu Rebreanu de evocator al stărilor colective, talentul minunat cu care ştie d-sa să prindă şi să redea agitaţia vieţii sociale, notele caracteristice şi dominante ale vieţii de grup.

Că aceste note şi caracterizări se identifică cu observaţiile făcute şi legile formulate de atâţi sociologi — teoreticieni consacraţi în materie — e o indicaţie în plus de lipsa de artificialitate a creaţiunilor d-lui Rebreanu.

N. N. MATHEESCU

Insemnări

Jan Neruda

Jan Neruda, poet şi prozator remarcabil, s'a născut la Praga şi a murit în oraşu-i natal, la 22 August 1891. Fiu unic al unor părinţi scăpătaţi, el şi-a petrecut tinereţea într'un mediu care a lăsat asupra-i o impresiune dintre cele mai puternice. Talentul lui e neîntrecut în zugrăvirea acelei mici burghezii care locueşte în anumite colţuri pierdute, în paşnicele cartiere din Praga. Observaţiile lui sunt subtile şi adânc pătrunzătoare, iar stilul său, cu totul personal, evidenţiază o îngrijită corectitudine. In operele sale, abundă paginile magistrale, scrise de un om care iubeşte cu duioşie şi cu pasiune lumea aceia mică din care el însuşi a eşit şi pe acei provinciali de treabă rătăciţi în mijlocul unui oraş mare.

Să nu se creadă însă că vom găsi într'însul un cântăreţ al durerilor naţionale. Inzestrat cu o inteligenţă vastă, cultivată temeinic prin lecturi alese şi călătorii, o inteligenţă cosmopolită chiar, Jan Neruda este un poet de mare anvergură şi de imaginaţie fecundă, un scriitor erudit care a văzut multe şi ştie să observe.

Dar, deosebit de toate acestea, mai este şi un bărbat de iniţiativă, care nu se lasă abătut cu uşurinţă de la proectele lui favorite: să i se adopte ideile reformatoare de către scriitorii naţiunii sale, să formeze şi îndrumeze gustul acestuia precum şi pe acela al numeroşilor lui cititori. Câte sforţări titanice şi lupte din partea lui, ca să aibă un ziar propriu, o tribună de unde să-şi propage ideile! Neputând să reuşească pe deplin, Neruda a intrat în redacţia celui mai important ziar, în limba cehă, Národné listy. *Dela 1861 la 1891, pana lui viguroasă a dăruit acestui ziar numeroase foiletoane, care au devenit modelul genului şi i-au adus titlul de „creator al foiletonului ceh". Apoi, călătoriile întreprinse prin mai toate ţările europene, i-au furnizat o varietate nepreţuită de subiecte literare.*

Jan Neruda a publicat şi versuri. Cântecele cosmice, în special, sunt şi astăzi foarte apreciate. Multe dintre ele se bucură de o mare popularitate. El a încercat de asemenea să scrie şi piese de teatru, care au obţinut succese lăudabile. O veche ediţie a operelor lui complete, numără treisprezece volume: Schiţe umoristice, De la Anul Nou la Sf. Silvestru, Arabescuri, Privelişti Străine, Studii scurte, Glume nebunatece şi înţepătoare, Nuvele din oraşelul Praga, Piese de teatru, Poesii. — G. R.

La mormântul lui Nicolae Bălcescu

Sub acest titlu, d. profesor Constantin Kiriţescu, publică în revista „Cele Trei Crişuri", următorul articol:

Mort de ftizie la 29 Noembrie 1852, strein necunoscut, într'o casă din Palermo, rămăşiţele pământeşti ale marelui patriot şi scriitor român, au fost îngropate la 2 Decembrie în cimitirul oraşului, în groapa comună a săracilor şi streinilor, al căror cadavru nu e reclamat de nimeni.

După mai mult ca 70 de ani, din însărcinarea primului ministru al României, I. I. C. Brătianu, subdirectorul şcoalei române din Roma, arheologul Lugli, a isbutit după laborioase cercetări, să identifice groapa comună în care, amestecate cu alte o sută de schelete, odihnesc şi osemintele marelui apostol al redeşteptărei neamului românesc. Din cauza aceasta, nu s'a putut realiza intenţia fostului prim ministru, de a se aduce în ţară rămăşiţele lui Bălcescu. Ele vor rămâne şi mai departe, sub aşternutul anonim al unei plăci de marmoră, ca să doarmă somnul veşniciei în mijlocul aleei de chiparoşi bătrâni ce se întinde în cimitirul din Palermo, dela poalele muntelui Pelegrino până la ţărmul mării.

Aci l-au căutat spre sfârşitul lunei Aprilie a acestui an, o caravană pioasă, constituită din membrii şcoalei române din Roma şi dintr'o Comitivă de profesori universitari şi secundari din ţară. Depunând o coroană de lauri pe lespedea ce acoperea groapa comună, ei au luat hotărîrea de a rupe anonimatul dureros al acestui locaş scump şi a ridica în marginea aleei o cruce, care să evoce pe viitor trecătorilor, localnici sau pelerinii români, numele apostolului. O piesă comemorativă se va depune şi pe faţada casei din Riva Umberto II, în care Bălcescu şi-a dat sufletul.

Subscripţia la care au fost invitate marile noastre aşezăminte şi societăţile de cultură, e pe cale de a fi încheiată cu succes, suma strânsă va fi încredinţată directorului şcoalei române din Roma, pentru aducerea la îndeplinire a scopului pentru care a fost strânsă.

Muza uşoară....

E vorba de operetă şi ne temem că vremea ei s'a dus.

Cei din generaţiile mai vechi îşi amintesc desigur din vremea tinereţelor lor, când Orphée aux Enfers *şi* Vie parisienne, *înebuneau bulevardele şi dădeau tonul modei în toate. Cine din acei de pe atunci, nu are în urechi încă arii din* Les petites Michu, *Moineau şi atâtea altele din repertoriul savuros şi încântător al operetei franceze. Melodia, aria duioasă, romanţa, ansamblul trepidant al operetei franceze, au provocat odinioară acea nebunie după muzica ei fermecătoare, care nu seamănă de loc cu acea a operetei vieneze.*

Muzica operetei franceze era ca beţia şampaniei, cu visuri uşoare şi fantezia zburătoare. Opereta vieneză avea o notă de voluptate mai directă cu afabulaţia ei puerilă şi seducţia aproape fizică a valsului cântat. Dar din această favoare a dansului în opereta vieneză s'a născut apoi opereta turbată a music-hall-ului anglo-american.

Din această formă a profitat şi inspiraţia franceză, creând spectacole cu elemente ritmice şi plastice, care puneau iar în favoare „Muza uşoară" la Paris. De astădată însă nu cu operete, ci cu reviste şi cuplete, ca No, no Nannette, şi altele în care sketchiurile fără nici o legătură, dar petrecute între şirurile de boys şi girls, care intrau şi eşeau şi în decorurile feerice cu costumele somptuoase şi strălucitoare, alcătuiau spectacole admirabile. Dacă aceste sketchiuri s'ar fi bazat şi pe un libret de bun literat, dacă compoziţia muzicală n'ar fi fost sacrificată costumului şi decorului, poate ar fi rămas mai mult, de pe urma lor, decât câte un refren care te persecuta după ce eşeai din sală şi câte un ritm amuzant. Revistele au contribuit doar la decăderea operetei şi la înflorirea trecătoare a spectacolelor reprezentate pe scene intime, mici, cu câteva cuplete ale unui Christiné sau Maurice Yvain, care au decăzut şi ele foarte repede.

Divetele şi cântăreţii de operete au dispărut de asemenea. Cine a luat locul lui Leonard, la noi, cine a luat locul Josefinei Găluşcă, drăgălaşa mascotă şi Curcănăreasă, din vremea copilăriei generaţiei din jurul lui 1900, care a murit acum de curând, de mult moartă şi îngropată pentru generaţiile de azi.

Muza uşoară dela cinema este o parodie vulgară şi neinteligentă, care nu poate fi suportată decât de acei ce n'au avut prilej să asculte măcar odată pe Marguerite Carré.

Se vor găsi oare muzicanţi, libretişti, compozitori şi cântăreţi, care să reînvie „Muza uşoară" măcar pe ecran?

Pompon, sculptor animalier

A murit, în Franţa, acum de curând, un sculptor care a fost în sculptura animalelor, ceiace a fost Jacques London în literatura canină. Dar el n'a fost numai amicul şi singurul pictor animalier din Franţa, dar şi unul din cei mai mari artişti ai timpului, un artist inteligent, sensibil şi pasionat de arta lui, care a găsit unele principii esenţiale ale sculpturii.

Fin, maliţios şi original în toată fiinţa sa, amuzant şi simpatic, în atitudinea sa de bourguinon, pe care a păstrat-o în aspectul său de om solid, cu un cap ce domina trupul, părând prea mare pe umerii săi pătraţi, fiinţă păroasă, cu barba, părul şi mustăţile cărunte, amestecate într'o veşnică răzvrătire, dar plin de bun simţ şi de măsură, rustic şi plin de bunăvoinţă, el era o figură a lumii intelectuale din Paris şi purta cu graţie şi oarecare bravură, un nume destul de greu de luat în serios, numele de Pompon.

Până la vârsta de 65 de ani a primit multe medalii şi distincţii, dar aşa de puţini bani, încât se făcea observat la salon prin pardesiul său verzui, strâmpt pe corp, ros pe la cusături şi pe lângă gât şi şi-a câştigat existenţa mai mult prin meşteşugul său de a tăia piatra pentru alţii decât prin operele sale reale.

Deodată însă la 66 de ani, roata norocului său s'a întors. In 1921 Pompon avu pe neaşteptate un succes extraordinar cu ursul său polar, în expoziţia salonului de toamnă, unde îi cedase locul în ultimul moment Joseph Bernard. In cei zece ani cât a mai trăit a avut mai multe comenzi decât în toată viaţa, a fost numit ofiţer, apoi Comandor al Legiunii de onoare, şi o pleiadă de tineri au făcut şcoală în jurul său, slăvindu-l ca pe un maestru adevărat.

Rochefort sau naţionalistul socialist

Rochefort, pamfletarul, „Le Lanternier" zgomotos, al cărui centenar dela moarte a fost sărbătorit acum doi ani, iar douăzeci de ani dela moarte acum o lună, naţionalistul înflăcărat, a lăsat o scrisoare ciudată, în care încearcă să împace naţionalismul cu socialismul.

Scrisoarea datează din 1889 şi este adresată lui Joseph Reinach, socialist şi el pe acele vremuri. Iată ce scrie Rochefort: „Oare Blanqui nu era un francez înflăcărat? Oare Barbès nu mi-a spus în 1868, pe când era în Olanda: „Mi-ar plăcea mai bine să văd pe Napoleon Bonaparte încă 20 de ani pe tronul său, decât să revăd străinul pe solul francez". Avem toate motivele imaginabile de a ne da după părerile lui Barbès şi Blanqui, decât după acele ale lui Jaurès şi Reinach", închee el.

Această scrisoare a lui Rochefort are cu atât mai mult piment cu cât partizanii cei mai credincioşi ai lui Jaurès, aşa numiţii „participaţionişti", împotriva fracţiunii Leon Blum, au hotărât să ia parte în parlament la votarea creditelor pentru apărarea naţională.

Are Franţa un reprezentant al unităţii sale morale?

Cu prilejul aniversării lui Shakespeare, sărbătorit cu atâta strălucire în Anglia, s'a întrebat opinia literară care scriitor francez ar putea fi privit ca expresiunea sufletului naţiunii sale? Să fie Molière aşa cum s'a zis adeseori? Se pare că-i lipseau prea multe din calităţile spiritului francez spre a fi considerat pe aceiaşi linie ca Shakespeare în Anglia, reprezentant al acestui spirit; Victor Hugo are foarte multe însuşiri ce nu sunt franceze de loc. Apoi este o opoziţie totală între ceiace am numi spiritul francez al lui Pascal şi acel al lui Montaigne, între ceia ce reprezintă Voltaire din calităţile acestui spirit şi ceiace reprezintă Racine, sau între ceiace e Rabelais şi ceiace este Lamartine. Ambele aceste serii de spirite reprezintă deopotrivă calităţile cele mai strălucite şi cele mai caracteristice ale spiritului francez. Şi totuşi nu se poate un contrast mai mare şi o opoziţie mai nereductibilă. Pare c'ar fi două Franţe, care deşi şi-au organizat o unitate geografică, istorică, administrativă şi naţională, se găsea mai mult de cât oricând în imposibilitate de a-şi realiza şi organiza o unitate morală, care să-i îngădue a fi reprezentată printr'un geniu naţional ca al Angliei în Shakespeare, sau ca al Italiei în Dante.

„Teatrul de masse" în Italia

In Italia, ca şi în Rusia, teatrul se bucură de atenţia autorităţii de stat, prin influenţa pe care o poate avea asupra masselor. Mussolini, în discursul pe care l-a pronunţat la Roma cu ocazia celui de al 50-lea aniversar al societăţii autorilor, s'a pronunţat în favoarea teatrului, care are o valoare educativă mai mare decât a cinematografului, şi anume în favoarea teatrului de masse.

Ideea teatrului de masse lansată de Duce, a fost reluată de numeroşi publicişti. T. Interlandi, plecând dela constatarea că în zilele noastre publicul se orientează din instinct spre stadioane, a propus ca teatrele să se mute şi ele acolo. Scena n'ar mai fi în fundul unei săli, ci în mijlocul publicului.

Decorul s'ar schimba printr'un mecanism care l-ar scoate din subsol.

Acest proect a trezit numeroase critice. Dela originele ei piesa de teatru a fost pusă în scenă în aşa fel ca să fie văzută dintr'un punct de vedere determinat.

Silvio d'Amico, cel mai bun esseist şi critic de teatru în Italia, susţine în revista „Oggi" că pentru o reprezentaţie de amfiteatru e necesar un repertoriu anumit, special, creat în vederea acestui lucru.

In legătură cu aceiaşi idee este tipică în Italia creaţia, în domeniul teatral, a instituţiei botezată „Carul lui Thespis" dela numele poetului grec care a inventat tragedia.

E vorba de un teatru montat pe autocamioane care trece dintr'un burg într'altul, dintr'o regiune într'alta în toată Italia, şi pune la îndemâna tuturor pungilor spectacole de teatru clasic. — B. N.

CARTEA CAUTATA
ŢĂRANI
ŞI
TĂRGOVEŢI
ROMAN de I. ŞT. IOACHIMESCU
EDIŢIA III-a
280 pagini, 40 lei
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

A apărut
Dicţionarul Latin-Român
Ediţia IV de Ion Nădejde
Un volum de 720 pagini format mare, tipărit pe hârtie satinată şi legat în pânză.
Lei 200
Editura „Adevărul".

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr 667
DUMINICA 17 SEPTEMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

...ca Orăşănească Cultural
TG. MUREŞ 15 IX 33

Abatele Furtună

S'a stins una din personalităţile cele mai bogate în fapte şi calităţi omeneşti şi unul din cei mai vii scriitori ai literaturii franceze de azi: Abatele Henri Bremond.

Prin focul interior care-l mistuia, Abatele Bremond era ca o torţă, care agitându-se mereu aprindea flacăra unor discuţii pasionate în probleme variate şi nenumărate. Nimănui nu se potrivea mai bine porecla dată odinioară Abatelui Rancé „Abatele Furtună", *decât lui Henri Bremond, care a reînviat această figură cu talentul său strălucitor şi subtil.*

Orice carte, orice esseu, biografie sau articol al său a ridicat nesfârşite şi vijelioase discuţii în lumea intelectuală şi a marcat momente însemnate în desfăşurarea producţiei literare. Cum el a scris unsprezece volume de „Istoria literară a sentimentului religios în Franţa" şi alte vre-o treizeci de impresii, articole, esseuri şi biografii, uşor se poate închipui ce frământare neîncetată a fost viaţa acestui scriitor în epoca în care a trăit.

Renumele său literar s'a întemeiat cu apariţia primului volum din Istoria literară, *când abatele avea 51 de ani, deci destul de târziu. Până la această dată publicase vre-o douăsprezece volume, care nu trecuseră neobservate. Se făcuse apreciat mai ales prin studiul său asupra lui Newman, plin de o simpatică înţelegere, strălucitor de inteligenţă şi dovedind o mare putere de analiză.*

Formaţiunea sa literară a fost lentă, în direcţii variate, hrănită de o vastă cultură pe multe terenuri, verificată de experienţa ministerului şi a confesionalului său din provincie şi disciplinată printr'o technică solidă şi temeinică, căpătată din numeroasele sale cercetări de critică şi monografie literară.

Două elemente de cel mai tăios contrast s'au armonizat pentru a pune temelia acestei personalităţi ce s'a impus contimporanilor săi: natura sa originară de provensal, arzând, fierbând şi spumegând, pe deoparte, iar pe de alta educaţia plină de înfrânări treptate, prin care nimic nu s'a înăbuşit din această forţă primară, ci totul s'a ordonat, pentru ca nimic din puterea aceia extraordinară să nu se irosească în zadar.

Infăţişarea lui fizică simboliza oarecum această frumoasă armonie. Nalt, subţire, acest provensal crecut în Albion, îţi exprima echilibrul sufletesc, sub o distinsă manieră de a se prezinta în toate împrejurările, fie în viaţa de toate zilele, fie în exerciţiul ministerului său de cleric. Cu tot clocotul său sufletesc, avea în gesturi şi în mişcări, acea măsură naturală a omului stăpân pe corpul, ca şi pe sufletul său, pe care o dă numai educaţia engleză.

Latin limpede în intelectul său, creştin care nu cunoştea îndoiala intr'un anume cerc detimitat, el s'a interesat totuşi cu pasiune de toţi cei nervoşi şi turburi, care îşi căutau calea spre Dumnezeu cu durerea îndoielei în suflet. Astfel se explică interesul cu care a urmărit drama din sufletul unui Newman, care începută cu îndoiala, a devenit apoi protestant în adevăratul înţeles al cuvântului şi a sfârşit prin a descoperi, sub formulele teologice, viaţa adevărată a catolicismului. Apoi acel epizod eroic din viaţa lui de jezuit disciplinat în aşa zisul caz George Tyrrel.

Prietenia care l-a legat de acesta se datora preţului, pe care-l punea Abatele Bremond pe sufletul şi caracterul, care se revela în viaţa sa de fiecare clipă. Când Tyrrel este excomunicat de biserică, abatele nu-l părăseşte. Când primeşte vestea că prietenul său e în agonie, el pleacă fără ezitare la căpătâiul său în Susex. Bremond eşise din ordinul jezuiţilor şi devenise preot secular; în această epocă, în această calitate ar fi putut da absoluţia agonizantului, dacă şi-ar fi retractat herezia.

Dar a ajuns prea târziu, prietenul său nu mai poate vorbi, ci îşi arată doar bucuria de a-l revedea. Atunci abatele Bremond îi dă absoluţia condiţionată şi prietenii mortului se cred autorizaţi prin aceasta a-i face funeralii catolice. Imbrăcat în hainele obişnuite ale preoţilor în oraş, fără odăjdii, abatele conduce doliul. La cimitir face rugăciunile obişnuite şi apoi în numele lui Tyrrel, care ştie el cât şi-a iubit biserica copilăriei sale, pronunţă un act de credinţă către biserica catolică, şi-şi ia adio dela Tyrrel în numele său şi al tuturor acelora care au învăţat dela el să iubească pe „Christos cel viu".

Câteva ore după aceia Bremond este suspendat a dimis, de către episcopul catolic din Southwark, pedeapsă întărită apoi şi de biserica din Roma.

Abatele Bremond se supuse şi printr'o scrisoare adresată Papei „retractează tot ce ar fi putut fi privit în actele şi vorbele sale, dela înmormântarea lui Tyrrel, împotriva bisericii". Un act deci de curaj moral şi de mare subtilitate în formulare.

Libertatea spiritului său, curajul în apărarea suspecţilor, vii sau morţi au fost privite de adversarii săi ca herezii şi pe această temă a fost îndelung atacat, mai ales, de l'Action Française.

El avea însă un liberalism, care, deşi intransigent în ceia ce priveşte dogmele bisericii catolice, era asemenea liberalismului sufletesc al unui Francois de Sales, care pare a fi modelul lui Bremond, şi care l'a caracterizat atât de bine în discursul său de recepţie la Academia Franceză. Natura lui de provensal îl făcea adeseori să aibă replica vie, muşcătoare şi pătimaşă, în apărarea ideilor sau a prieteniilor sale spirituale, ceia ce i-a atras multe duşmănii, între atâtea prietenii constante şi devotate.

Ceia ce a fost el însă mai presus de toate a fost un literat, de o calitate, de o subtilitate de reacţiune, pe care prea puţini din contimpornii săi le-au avut. Ceia ce i se reproşează şi totuşi aceasta face farmecul scrierilor sale, este precăderea comentării asupra faptelor. Ar fi deci un fel de egocentrism care-i se atribuie, deşi în viaţă, ca persoană, a fost omul cel mai dezbrăcat de egoism.

Prietenii lui intimi mărturisesc că nu a fost om mai gata să pună la dispoziţia altora simpatia, atenţiunea, activitatea şi, cu foarte multă generozitate, banul său. Şi dacă nu cruţa în ironia sa părerile şi ideile altora, în relaţiile personale era plin de mizericordie ca creştin şi de politeţă ca om bine crescut. De o erudiţie formidabilă în chestiunile care-l interesau, era plin de modestie acolo unde nu se ştia competinte. Polemistul îndârjit şi curagios, impetuosul adversar temut în replicile sale tăioase, era în viaţa de toate zilele simplu, lipsit de spirit practic şi de o bunătate de copil şi de creştin primitiv.

Putem încheia aceste consideraţii asupra personalităţii lui Henri Bremond, cu cuvintele cu care închee Lucian Descaves, articolul său din „Nouvelles Littéraires" (26 Aout 1933) asupra omului care a fost: „Era pentru mine unul din acei oameni, a cărui dispariţie face să-ţi vină în minte admirabilele vorbe ale Marcelinei Desbordes-Valmore, plângându-se soţului său, departe de ea „că este lipsită de sprijinul prezenţei lui". Despre gânditor şi scriitor vom vorbi în viitorul „Ad. Literar".

IZABELA SADOVEANU



Sperjur

de AL. O. TEODOREANU

— De ce eşti abătut, Costică?
— Necazuri !
— Tu, necazuri?
— Băete, înc'un rând !

Mă uitam, cuprins de uimire şi îngrijorare la vechiul meu amic Costică. El, care nu bea niciodată, mă atrăsese în această bodegă obscură unde, cu mult înainte de ceasul aperitivului, comanda cu o hotărîre de alcoolic inveterat, vermut după vermut, bând în tăcere şi oftând amar.

Ce necazuri îl vor fi rozând? Rămas după expropriere cu 300 hectare şi un petec de pădure, o ducea cu chiu cu vai, ca mai toţi agricultorii. Vorba lui: astăzi, în ţara noastră eminamente agricolă, e mai cuminte să joci cărţi, decât să cultivi pământul. La cărţi poţi pierde, e drept, dar poţi şi câştiga. Cu agricultura, pierzi sigur. Nu mai e ocupaţie asta, e obicei prost, e manie, e viciu. Dar Costică e un om modest şi soţia lui pe care a luat-o din dragoste, la fel. Se mulţumesc cu mult-puţinul pe care-l au şi trăesc liniştiţi pe colţul lor de pământ. E drept că în ultimii ani lui Costică i-a mers foarte rău. Dar un om de patruzeci de ani, în plină vigoare încă, optimist din fire şi bucurându-se pe deasupra de afecţiunea nedesminţită a unei femei fermecătoare ca a lui, nu dispereazǎ uşor. Ce-o fi având? Mister ! Mi s'a părut mai delicat să nu insist. Dar la al cincilea pahar de vermut, Costică a început să se spovedească, dela sine:

— Ştii tu de unde veneam când te-am întâlnit?
— !
— De la judecătorie !
— ?
— Acuma, tu mă cunoşti din şcoală. Te-ai îndoit vreodată de sinceritatea şi loaialitatea mea?
— Niciodată, Costică. Ştiu ce oroare ai tu de minciună. Dacă toţi oamenii ar fi ca tine, cuvântul ipocrizie ar trebui şters din dicţionar.
— Ipocrizie? îngână Costică obidit. Auzi, ipocrizie ! Ce ipocrizie? Sunt un mişel, un ticălos, un mincinos, un perfid, o canalie, o epavă !

Am început să râd, punând acest auto-rechizitoriu, debitat cu o vervă neobişnuită la amicul meu, pe seama vermutului.

— Nu râde, continuă Costică cu vocea sugrumată: am jurat strâmb !
— Tu să juri strâmb?
— Uite, eu ăsta, care mă vezi.

Şi apropiindu-şi scaunul de al meu, după ce se încredinţă că nu-l aude nimeni, îmi şopti ştergându-şi ochii:

— Sunt un infractor de drept comun. Nu ai în faţa ta decât un martor mincinos, un sperjur. Băete, două vermuturi !
— Dar ce s'a întâmplat, Costică, îl întrebai, neconvins încă de temeinicia acestor mărturisiri necomplecte.
— Ascultă, începu el, cu ochii în pământ şi sprijinindu-şi bărbia în palmă: ştii, cred, că în momentul de faţă stau foarte prost. Socotesc cheltuelile până la sută, până la pol. Mă gândeam de mult să-mi cumpăr o brichetă Dunhill. Venind în Bucureşti, mă interesez de preţ la un debit special: 800 de lei, cea mai eftină. Prea scump !



Al. O. Teodoreanu

Mai bine îi iau ceva Irinei, îmi zic. Piaza rea mă duce tocmai în ziua aceia la Marcu, un giuvaergiu la care lucrez dinainte de răsboi, să scot un ceas dela reparat. Când să ies din prăvălie, mă opreşte. „Cucoane Costică, îmi zice, am o brichetă de ocazie. Faină! Numai s'o vedeţi". Dunhill? — „Dunhill! Şi încă de argint aurit. Cu placaj, nu suflată. La debit vă costă 1800 de lei. Eu am dat pe ea trei sute. Dacă îmi daţi patru, s'o purtaţi sănătos, e-a dumneavoastră !" Mă uit la ea. O frumuseţe ! Un moment de slăbiciune şi-o iau. Neavând ce face, intru, aşa de curiozitate, la un debit de lux de pe calea Victoriei. Intreb cât costă o brichetă la fel. O mie patru sute de lei, îmi zice vânzătoarea. Atunci e bine, zic, eu am dat numai patru sute. Domnişoara nu crede. I-o arăt.

— E de contrabandă, zice.
— Contrabandă, necontrabandă, vorba e, am luat-o?
— Aţi luat-o, zice, dar nu-i marcată.
— Ei, şi?
— Orice agent al fiscului vă prinde cu ea, v'o confiscă şi vă amendează cu cinci mii de lei. Dacă denunţaţi pe cel care v'a vândut-o, luaţi jumătate din amendă.

Auzi? să-l denunţ eu pe Marcu !

— Da de ce, dudue?
— Chibriturile, zice, sunt concesionate unei societăţi suedeze care nu admite decât brichete marcate.
— Atunci e bine, zic. Oi plăti şi eu taxa şi mi-a marca-o.
— Nu se mai poate, zice, ultimul termin a expirat.

La urma urmei, îmi ziceam, unde o să mă întâlnesc eu cu agenţi de-ai fiscului? Bricheta o luasem s'o ţin pe masă, la ţară, de unde mai întotdeauna îmi dispar chibriturile. Cum fumez mult când lucrez, o brichetă bună era singura soluţie. Fără să mă alarmeze, vorbele domnişoarei m'au neliniştit. Bricheta care cu un moment înainte îmi provoca o bucurie copilărească, începuse să-mi apară ca un corp delict posibil. Te asigur că e o senzaţie foarte neplăcută.

Stăpânit de vagi presentimente care îmi anulau cu desăvârşire satisfacţia pe care mi-o provocase această avantajoasă achiziţie, de mult dorită, o iau pe Irina dela hotel şi plecăm la gară, unde aveam întâlnire cu cumnatu-meu, Virgil, care ne întovărăşea până la Buzău. Ne instalăm într'un compartiment în care nu era decât un domn ocupat cu cetirea ziarelor. Nu ieşim bine din gara de Nord şi vreau să aprind

(Continuare în pag. II-a)

Grădini de vis

Plutesc pe eleşteul serii, crinii,
şi gâtul lor de lebădă şi'ntind.
In aer licuricii se aprind,
de parcă ard mirezmele grădinii.

Pe cer s'a desfăcut păunul serii,
şi macii care vor să mai vegheze
agaţă lampioane japoneze,
pe despletita harfă a tăcerii.

Albi, irişii, în cupe luminate
şi-aprind sfioşi ferestrele spre drum,
şi stau plângând la geamuri de parfum
până târziu, pe lujere 'noptate...

Işi sting, pe urmă, lămpile cu frică,
închid, încet, vitraliile vii,
şi se gătesc de moartea lor cea mică, —
cum s'or găti, la fel, în altă zi,

şi stele ce vin, seara, în livadă,
şi flori ce pleacă, toamna, sus, în cer,
şi licurici cu vieţi de giuvaer
şi fluturi mici, cu moartea de zăpadă

şi chiar parfumul crinului de ieri,
sburat cu amintirea lui departe,
cum sboară cântecul poetului de ieri,
rătăcitor de-apururi către moarte.

RADU GYR

D-l G. Ibrăileanu, creator şi analist

Nu ştim dacă la apariţia subtilităţilor şi adâncimilor din studiul d-sale, cu numele „Creaţie şi Analiză", d-l Ibrăileanu scrisese în tot sau în parte, — sau cel puţin concepuse, — romanul, cu care d-sa a fermecat marele public al „consumatorilor de frumuseţe" şi a deconcertat pentru multă vreme pana certăreaţă a cronicarilor. Dar că predilecţiile şi sugestiile criticului s'au realizat artistic în jurnalul lui Emil Codrescu, nu mai încape îndoială. Există, orice s'ar spune, o interesantă corespondenţă între concluziile din „Creaţie şi Analiză" şi cuprinsul romanului „Adela".

„Dacă s'ar putea cinematografia şi fotografia conţinutul unui roman, spune criticul Ibrăileanu, am vedea pe pânză figurile personajelor, gesturile lor, toată înfăţişarea şi purtarea lor, dar ar mai rămâne ceva: ceiace autorul citeşte în sufletul personajelor sale şi *ne spune*. Aşa dar, cinematograful şi fonograful ne-ar da numai *comportarea* personajelor. Ceiace nu ne-ar putea da, ar fi *analiza* sufletului lor".

După d. Ibrăileanu, două lucruri mari se găsesc în alcătuirea romanului: redarea comportismului personajelor, sau *creaţia*, şi cercetarea sufletului acestora, sau *analiza*. Dar ni se pare — şi aceasta se arată a fi şi părerea marelui nostru critic — că numai creaţia ţine de minune. In unda ei tumultoasă, se încheagă şi creşte singurul fenomen autentic: viaţa. In pas cu marele creator, romancierul populează universul cu personajele cele mai diferite, asemănătoare totuşi, printr'o notă ce stărue unică, în haosul divers a mii de rezonanţe. Nota aceasta este însuşi misterul creaţiei, răpit divinităţii de un nou Prometeu, şi, în producerea ei, romancierul se întrece frenetic cu natura, într'o luptă, în care savanţii plecaţi asupra biologicului n'au smuls până astăzi tainele naşterii şi ale morţii. Că întrecerea se soldează deseori în favoarea romancierului, se vede, ca să dăm un exemplu, de acolo că rechinii finanţei, ariviştii şi cavalerii de industrie ai nemuritorului Balzac trăesc mai intens şi mai firesc decât atâtea umbre de suflet şi trup, întâlnite în vălmăşagul cotidian.

G. Ibrăileanu

Adela, eroina romanului târziu al d-lui Ibrăileanu, trăeşte mai bogat şi mai interesant decât atâtea femei frumoase şi enigmatice. Veridică, ea creşte sub ochii noştri, urcată, o mână de carne cu ochişori de peruzea, pe genunchii aceluia, care mai târziu avea s'o îndrăgească; la cincisprezece ani apoi, cu chipul tot copilăresc şi totuşi de o frumuseţe mândră, aproape orgolioasă; aruncată, după aceia, în vârtejul unei căsătorii nefericite, şi, în fine, văduvă în plină tinereţe, semeaţă şi spirituală ca şi odinioară, cu umerii largi şi împlinită acum, cu aceiaşi licărire de râs în ochii albaştri, înconjurată de aceiaşi turburătoare feminitate, ca altădată şi ca totdeauna.

Construită astfel, *fizic*, luminată mai ales *din afară*, Adela se vădeşte cu mult superioară tiparului de lut, pe care d. Ibrăileanu l-a dăruit cu viaţă, cu autenticitate şi cu graţie. Cu o simplă mişcare a umerilor, cu o înclinare uşoară a capului, cu un reflex al sprincenelor, riscând o opiniune sau o maliţiozitate, încurajând cu o vorbă neaşteptată pasiunea plină de renunţări a quadragenarului său adorator, sau retrăgându-se subit în ascunzişurile nepătrunse ale feminităţii, Adela susţine pe trupul ei delicat întregul eşafodaj de fapte al romanului. Adela este partea de creaţie, fundamentul epic, fără de care romanul d-lui Ibrăileanu n'ar fi putut exista, decât ca o reeditare a disociaţiilor din „Privind viaţa". Dar, în acelaşi timp, Adela este creaţie în aşa măsură, încât în galeria săracă a romanului românesc, ea stă, cu aceleaşi titluri de nobleţă, alături de Olguţa d-lui Ionel Teodoreanu, soră a ei întru gingăşie şi dulceaţă.

Adela e redată prin statură, gesturi, vorbe, preferinţe, cochetării, capricii, înduioşări şi îmbufnări. Dar ceiace anume se petrece în alcătuirile lăuntrice ale eroinei, rămâne pentru noi o enigmă. Nici noi, nici chinuitul ei adorator nu putem şti vreodată dacă Adela încurajează într'adevăr iubirea ce se naşte în umbra ei, sau dacă, prinsă în vârtejul acestui cutropitor sentiment, înţelege să-i cedeze ori să bată în retragere. „E ruşinos să înclin spre ipoteza că mă iubeşte, — îşi spune Codrescu, acest incomparabil maestru al ezitării. Era adolescentă când eu treceam de amiaza vieţii, dar... nimic nu e adevărat şi totul e posibil." Viaţa interioară a eroinei rămâne ascunsă până la sfârşit. Dacă ceva pare că se descopere uneori, un gest ulterior trage o nouă cortină de tăcere şi de farmec peste pajiştea sufletească luminată o clipă.

Discreţia femeii, care-şi ascunde sufletul, place şi încântă. Tacticiană iscusită într'o luptă cu un adversar superior ca forţă materială, ea ştie dintr'un instinct străvechiu şi rafinat că arma ei cea mai bună este jocul acesta primejdios (nu pentru ea) al aţâţării curiozităţii masculine şi al nesatisfacerii ei.

D. Ibrăileanu *n'a analizat* pe Adela, tocmai fiindcă n'a vrut să sfâşie vălul de taină şi de poezie, cu care se drapează eroina. Adela rămâne pur şi simplu *comportism*, adică numai un ansamblu de reprezentări concrete, estetice, adică *numai creaţie*. Şi aşa, ea devine pivotul de artă, pe care se roteşte bagajul de fapte şi tristeţi al romanului.

In studiul „Analiză şi Creaţie", d. Ibrăileanu vorbeşte de misterul cu care Turghenev îşi înconjoară eroinele şi mai ales pe Irena din „Fum". Crescută în alt mediu, cu alte mentalităţi şi idealuri, Adela prezintă, peste depărtări de locuri şi vremuri, asemănări cu această Irenă. Una ca şi cealaltă se subsumează aceluiaşi tip de femeie fragedă, închisă, enigmatică. Silită prin delicateţa alcătuirii să ascundă şi să se ascundă, femeia adevărată prezintă ceva insezisabil, imposibil de sfărâmat de pumnul bărbatului, care, în lupta pentru viaţă şi perpetuare, voeşte să vadă totul despicat, analitic, limpede.

Acest ceva, ce se refuză cercetării lucide este feminitatea. Şi pe această columnă subţire, se clădeşte cu trăinicie şi cu frumuseţe romanul d-lui Ibrăileanu.

*

Surâzătoare şi tânără, Adela, elementul epic de stabilitate şi durabilitate a romanului, tronează înconjurată de adorarea dizolvată în analiză a bărbatului de patruzeci de ani. Frântă de nisipurile introspecţiunii, dragostea personajului masculin din „Adela"' se întoarce asupra ei însăşi, se autoflagelează cu bicele cunoaşterii, trăgându-se mereu în subsolurile vie-

(Continuare în pag. II-a)

ții, ca de acolo să întunece bărbăția și să paralizeze elanurile.

Ce enigmatică e Adela! Cât de clar ni se etalează; în schimb prăpăstiile cu îndoeli și renunțări din sufletul eroului! Ii cunoaștem toată viața, cu toate desubturile, cu toate experiențele. Asupra acestui personaj, care în roman vorbește la persoana întâia, spovedindu-și trecutul și îndoelile ceasului de față, d. Ibrăileanu își îndreaptă întreaga putere de analiză, despre care ne mai dase o pildă în cartea aceea cu reflexiuni, numită „Privind viața”.

Un înspăimântător *exces de psihic* — expresia e a d-lui Ibrăileanu, din „Creație și Analiză“ — diluează toate îndrăznelile acestui mare înamorat, înlăturându-i din spirit convingerea că cei patruzeci de ani ai lui înseamnă plinătatea puterilor și floarea simțirilor și punând în loc ideia fixă că această vârstă reprezintă doar marginea, dela care începe, iremediabil, declinul. De aci, drama lăuntrică a eroului, care se simte micșorat, bătrân, ridicul, în fața tinereții triumfătoare a Adelei. De aci tristețea domoală și grea a cărții și sentimentul de sfâșietor regret, cu care eroul își încheie cea din urmă experiență amoroasă.

Există o simplă nuanță între aceste două interpretări ale vârstei. Dar e suficientă ca să provoace un tumult de iluzii sau un potop de dureri. Predilecția pentru nuanțe, firească până la un punct într'un suflet hrănit cu lectură și singurătate, face ca spiritul lui Codrescu să fie o veșnică desbatere — fără deciziuni — între *pro* și *contra*. Un gest, un cuvânt, un zâmbet al Adelei trezesc în Codrescu perechi-perechi de interpretări contrarii, ce se anulează unele pe altele, în timp ce dragostea lui crește în adânc, fără a se putea manifesta.

D. Ibrăileanu, vorbind de facultatea de a concretiza stări de suflet, arată că Proust o posedă în așa grad, încât se poate spune că, în paginile monumentalei „A la recherche du temps perdu“, acesta a creat, între altele, *gelozia*. La rândul nostru, putem afirma că d. Ibrăileanu, adâncind ezitările interioare ale abulicului Codrescu, a creat *îndoiala*. Bineînțeles că, în acest din urmă sens, acordăm cuvântului *creație* un înțeles mai mult figurat. Concretizarea stărilor de suflet ale personajului masculin din „Adela“ reprezintă, într'adevăr, un moment interior, în care analiza crescând până la extrema luciditate, depășește lirismul, această atmosferă ce învălue dulce și trist oamenii, lucrurile și întâmplarea. Dar Emil Codrescu, adică *îndoiala*, fiindcă tot una-s, nu este creație în sensul propriu-zis al cuvântului, cu alte cuvinte ale aceluia, la care, în definitiv, se oprește și d. Ibrăileanu în paginile de înaltă ascuțime critică din „Creație și Analiză“. Obiectivarea aceasta a stării sufletești a eroului din „Adela“ nu poate fi un element epic, fiindcă, așa cum afirmam într'un articol publicat mai de mult în „Viața Românească“, nu tot ce este obiectiv este și epic. Epic vra să zică, în primul rând, *tangibil, extern*.

D. Ibrăileanu a avut de mânuit în roman tipul prin excelență interiorizat al unui intelectual de cea mai autentică speță. In genere, asemenea figuri sînt o calamitate pentru scriitori, și nenumărate sînt romanele ratate din cauza lor. Taine, de pildă, a ratat pe *Etienne Mayran*, dar și marele maestru Balzac, care a triumfat cu Birotteau, cu Camusot și cu ilustrul Gaudissart, a suferit o înfrângere cu *Louis Lambert*, romanul unui adolescent devastat de gândire și abstracțiuni.

Romanul izbutește cu personaje de umanitate medie. Omul de toate zilele este ființa ușor dominabilă de posibilitățile romancierului. Psiholog abil, d. Ibrăileanu a pătruns în sufletul eroului său prin breșa produsă de o mare pasiune. Codrescu nu poate fi maleabil și învins, decât îndrăgostit. Amorul înseamnă mai întâi slăbiciune.

„On n'aime pas avec son génie“, — exclamă undeva Thibaudet. D. Ibrăileanu știe adevărul acesta simplu și neschimbător. In consecință, Codrescu iubește, în ciuda și împotriva intelectualității sale, pătimaș, exclusiv, fetișist. Pasiunea lui Codrescu, laolaltă târzie și tânără, e un flux de primăvară și umanitate, care contribue ca eroul d-lui Ibrăileanu să fie și să rămână viabil, chiar dacă mai târziu marele țipăt al dragostei se va stinge, înăbușit de reminiscențe livrești și de autoanaliză.

„Analiza ajută creația, contribuind direct, complectând fizionomia tipului prin relevarea mecanismului vieții lui interioare“, — spune d. Ibrăileanu în studiul sus amintit. E interesant însă de observat că, în „Adela“, d-sa nu dozează creație și analiză, într'un raport sau în altul, în acelaşi personaj. Adela e numai creație și Emil Codrescu, lipsit aproape de orice înfățișare externă, este numai analiză. Totuși afirmarea criticului se realizează desăvârșit în opera romancierului, căci dacă eroii nu se completează în ei înșiși, se completează, în schimb, cu o tărie nebănuită, *unul prin altul*. Cu cât Adela se arată mai vie, mai concretă, cu cât o *vezi* trecând, *fizic*, prin paginile acestei minunate cărți, cu atât mai distant, mai nelămurit, mai abstract, ni se pare Codrescu. Din ciocnirea acestor două personaje atât de categoric opuse, d. Ibrăileanu a putut să obțină o lumină care plutește peste întreg romanul, și un efect artistic fără pereche.

*

Celelalte personaje — Coana Anica, Timotin, nevastă-sa, Haim și Sabina Duvid — nu se angrenează în acțiune. Imreună cu descrierea Bălțăteștilor și a vecinătăților, ele există numai ca să arate că drama se întâmplă cândva și undeva. Inzestrat cu simțul proporției și al economiei mijloacelor de realizare, d. Ibrăileanu a înlăturat orice complicații și conflicte secundare. Cu minimum de mijloace, a dat numai esențialul. A scris, cu alte cuvinte, un *roman pur*.

In domeniul romanului românesc, în care sînt atâtea încă de făcut, „Adela“ se recomandă ca o unitate superioară de măsură și construcție.

*

Lăsând cu obiectivitate ca cei doi eroi să se întâlnească la porțile unui destin, ce n'a fost să se împlinească, d. Ibrăileanu a intervenit numai când a simțit nevoia ca, uneori, analiza să se raporteze la câteva idei directoare despre viață, dragoste și moarte. Aci, d-sa s'a arătat un *moralist* și filozof, vrednic să stea, prin câteva cugetări, alături de Schopenhauer, Anatole France și Proust.

Afirmă unii că „Adela“ ar fi pur și simplu plasticizarea disociațiilor din volumul „Privind viața“. Nimic mai puțin adevărat! Romanul d-lui Ibrăileanu trăește prin creație, prin Adela, femeia aceea grațioasă și dulce, tovarășe, ca unitate de realizare, cu Olguța din copilăria albastră a Medelenilor. Codrescu este numai fondul de reflexiune, pe care se detașează, înaripată, duioasa tinerețe a eroinei, penumbra care face mai albă lumina și mai enigmatice depărtările, de unde aceasta se împrăștie peste lume și peste inimă.

VASILE V. GEORGESCU

Sperjur

(Urmare din pag. I-a)

o țigară. Scot bricheta. Domnul din fața avea și el o țigară în gură.

— Sunteți bun să-mi dați și mie foc?

Ii întind bricheta.

— Frumoasă brichetă, zice!

— Dunhill, zic.

— Dar nu-i marcată.

— Ce are-aface, zic? Eu stau la țară.

— Bine, bine, dar deocamdată sunteți în tren. Cu mare părere de rău, mă văd silit să v'o rețin. Imi dați voe să mă legitimez. Știi cum e Virgil, urmă Costică.

— Violent!

— Și voinic!

— Ei!

— Numai ce văd că-i încleștează mâna și i-o 'nvârtește și i-o sucește până ce-i scapă bricheta. Dacă s'ar fi mulțumit cu asta, nu era nimic. Dar l'a frecat cu ea la nas până i-a dat sângele, a svârlit bricheta pe geam și l'a bătut până l'a lăsat lat. Eu înlemnisem. Biata Irină a leșinat.

— Uite ce-i, zice Virgil după ce se mai calmează, nu ne rămâne de făcut decât să declarăm că a fost necuviincios cu Irina.

— Se poate una ca asta, protestez indignat?

— Imbecilule, se răsti el, altfel plătești amendă și pe mine mă bagi în ultraj. Chestia cu bricheta o negăm. N'are martori! Și iaca, dragă, m'am potrivit la Virgil și-am jurat strâmb.

— Băete, încă două, comandai de astă dată eu, văzându-l atât de copleșit.

— Sperjur! se lamenta el, ștergându-și ochii umezi.

— V'a achitat măcar?

— Nu ne-ar mai fi achitat!

— Dar agentul fiscului?

— L-a condamnat la amendă. Nu mai știu cât, că mi se luase văzul. De altfel era cunoscut, fiind pus sub acuzare pentru nereguli în administrație. Când mă gândesc că prin minciuna mea se poate să-i agravez situația!

— Lasă, Costică, îl consolam eu, nu-i nimic. Când statul îți bagă hoțește mâna în toate buzunarele, ceia ce-ai făcut tu nu-i păcat.

Costică își goli paharul oftând amar:

— Orișicât!

AL. O. TEODOREANU



Actualități științifice

Isvorul razelor cosmice

Savantul german, profesorul Kolhoerster, într'un articol de curând apărut într'o publicație științifică, povestește istoria descoperirii razelor cosmice, popularizate în urmă prin cele două ascensiuni în stratosferă ale profesorului Piccard. Iată geneza descoperirii acestor misterioase raze: Materiile radioactive din pământ emit raze, care, în epoca imediat anterioară războiului mondial, au intrigat cu deosebire un mic număr de cercetători științifici. Aceștia se străduiau să identifice sursa acestor raze și recurgeau firește, la tot felul de ipoteze.

Astfel, unii susțineau — de altfel cu mult temei — că dacă aceste raze ar proveni numai din interiorul pământului, intensitatea lor ar trebui să varieze invers proporțional cu distanța, care le separă, de aparatele ce le înregistrează la suprafața globului. Or, fizicianul Hess, din Graz, care a întreprins o serie de experiențe pe bordul unui balon, a constatatat, spre marea lui surprindere, că la o înălțime de câteva mii de metri deasupra solului, intensitatea radiațiilor, în loc să scadă, creștea.

Kolhoerster, care adoptase în această epocă o atitudine mai sceptică față de rezultatul experiențelor lui Hess, își construi aparate înregistratoare și se hotărî să facă și el o ascensiune în balon. Se ridică astfel în văzduh, în 1914, la o înălțime de 10 km. — un adevărat record pe atunci — și constată cu uimire, că la această altitudine razele erau de 50 ori mai intense decât cele înregistrate la suprafața pământului.

Care este, de fapt, origina acestor raze cosmice? Imediat ce primele experiențe au stabilit că nu avem aface cu radiațiuni ale pământului, s'au emis mai multe ipoteze. După unii, origina lor trebue căutată în stele. Fizicianul Nernst crede că razele cosmice sunt emise de astrele tinere, rezervoare de energii mult mai puternice decât soarele nostru, astru îmbătrânit și relativ neimportant. In orice caz, soarele nu este sursa lor esclusivă.

După o altă teorie, o parte din stele ne trimite raze cosmice, fie direct, fie reflectate de alte corpuri cerești. In această ipoteză, anumite raze ar fi străbătut milioane de ani în spațiu, înainte de a ajunge la noi.

In sfârșit, o altă teză pretinde că razele cosmice sunt produse în cursul transformatiunii elementelor în spațiul interstelar.

Mareele scoarței terestre

Toate corpurile din univers sunt — după cum se știe — supuse legii gravitațiunii descoperită de Newton. Forța lor de atracție mutuală este invers proporțională cu distanța ce le separă. Greutatea unui obiect la suprafața pământului depinde deci de atracțiile, pe care le exercită asupra lui toate corpurile cerești.

Stelele, cu toată masa lor considerabilă, sunt prea depărtate, pentru ca acțiunea lor să fie sensibilă pe pământ.

Soarele, și mai ales luna — astrul cel mai apropiat de noi, provoacă însă, variațiuni periodice ale greutăților corpurilor terestre.

Mareele — fluxul și refluxul — sunt deasemenea o manifestare *generală* a acestei acțiuni.

Intr'adevăr nu numai mările sunt supuse fluxului și refluxului — așa cum se credea până acum — ci și uscatul.

E drept că mareele scoarței terestre fiind mai puțin sensibile, sunt mai greu de observat decât cele marine.

Doi savanți germani, profesorul Toomaschek și dr. Schaffernich, dela universitatea din Marburg, au construit de curând un dispozitiv ultra sensibil care ne permite să punem în evidență variațiuni de ordinul unei miliardimi din greutatea unui corp.

Cu ajutorul acestui aparat ei au putut constata că amplitudinea marelor terestre este de fapt mult mai importantă decât se credea până acum.

Astfel, în centrul Europei deplasarea suprafeței solului, măsurată vertical, poate atinge aproape 50 cm.

Constatarea e de natură să zdruncine ideile actuale asupra rigidității structurii scoarței terestre.

Fizica în slujba medicinei

Fizica modernă a ajuns la o adevărată perfecțiune în domeniul amplificării sunetelor produse prin fenomene electromagnetice.

Astăzi putem capta semnale de T. F. F., nu numai la o distanță de câteva mii de kilometri, ci chiar după ce aceste semnale au făcut de trei ori ocolul globului nostru.

Mai mult încă: Suntem în măsură, cu ajutorul unui amplificator, să desprindem dintr'un ansamblu de sunete pe acel care ne interesează în mod deosebit.

Dacă ținem seama de intensitatea adesea redusă a efectelor fiziologice, e lesne de înțeles că amplificarea acestor efecte este chemată să joace un rol considerabil în observațiile și diagnosticurile medicale.

Celula fotoelectrică — așa numitul „ochiul electric“ — care produce un curent electric, atunci când e atinsă de raze luminoase, ne dă posibilitatea de a înregistra o iluminare ori cât de slabă. Bazat pe acest principiu, fizicianul Frank a inventat de curând un dispozitiv special, numit „nefelometru“, cu care poate să măsoare creșterea bacteriilor, numărul globulelor de sânge și o mulțime de alte elemente fiziologice.

Laboratoarele dispun, nu numai de aparate speciale, pentru descompunerea luminii, ci de aparate pentru descompunerea sunetului.

Urechea medicului „auscultist“ poate fi astfel înlocuită cu succes printr'un asemenea aparat, capabil de a măsura cu cea mai mare exactitate și regularitate un zgomot anumit dintr'un ansamblu de zgomote felurite.

Studiul naturei fizice a fenomenelor biologice e pe cale să ia avânt din ce în ce mai mare în ultimul timp.

Numai după ce va fi aprofundat fenomenele fizice și chimice ale organismului știința va fi în măsură să descopere sensul caracteristicelor materiei vii.

Razele infraroșii ne orientează pe ceață

Se știe că cel mai mare pericol pentru navigația pe coastă îl constitue o ceață deasă.

Pe o asemenea vreme — și dacă avem un trafic mai intens de vapoare — oricât de prudent am proceda, nu reușim să împiedicăm accidentele și ciocnirile între vase.

Undele sonore și luminoase se propagă în condițiuni defavorabile într'o atmosferă cețoasă, din care cauză semnalele de alarmă — acustice sau optice — se transmit foarte greu și străbat distanțe relativ mici.

Razele infraroșii — invizibile pentru ochiul nostru, — având puternice efecte calorifice, prezintă marele avantaj de a nu fi cu nimic influențate de ceață sau alte intemperii atmosferice.

Deaceea, technicienii au preconizat folosirea acestor raze pentru transmisiunile pe timp de ceață.

Procedeul de utilizare e următorul:

Se instalează pe vapor un emițător de raze infraroșii, care sunt lansate în toate direcțiile din spațiu și reflectate de suprafața netedă a vaselor apropiate.

O serie de posturi speciale receptoare, montate în diferite puncte, captează razele și ne indică intensitatea și direcția lor.

Obținem în chipul acesta îndrumări prețioase pentru orientarea vaselor.

I. S.

„La Garconne” cu voaletă

Revista „Nouvelles Litteraires” a deschis o anchetă în lumea personalităților artistice și literare, asupra epocii imediat dinaintea războiului spre a cunoaște părerea lor în ceiace privește „pretinsul ei ridicol”, valoarea ei intelectuală și contribuția ei la fericirea omenirii și la bogăția producției în toate ramurile. In fine în al treilea loc dacă este sau nu vre-o legătură între epoca dinainte și cea de după război.

Am cules din răspunsurile publicate în Nouvelles Litt. două care mi se par mai juste și mai originale.

Iată ce zice în primul loc maestrul cuvântului, marele avocat Campinchi:

— „Vor fi întotdeauna două feluri de oameni: bătrânii și tinerii... Cei dintâi găsesc admirabilă epoca în care s'a scurs tinerețea lor, pe când acelaș trecut pare ridicol în ochii tinerilor. Căci dacă epocile îndepărtate sunt „antice”, acele mai apropiate ne par, pur și simplu, „grotești”. Nu e departe timpul însă în care al doilea Imperiu va cunoaște „voga” de care se bucură acea a lui Louis Philippe...”

Din alte păreri pe care le expune se vede clar că preferă vremurile de azi lui „1900”.

— „După războiu s'a realizat deplin Valéry, Mauriac nu e mai prejos de Bourget, observă el. Cât despre pictură, a noastră e mai originală și în artă ceiace importă, mai ales, este de a nu reîncepe ceiace s'a făcut înainte”.

Apoi închee: „Trebue să iubești timpul în care te afli. Când nu mai admiri ceiace se face în jurul tău, nu mai trăești în prezent”.

Iată acum și părerea artistului cu spirit fin și ascuțit, Otto Friesz, care aparține și epocii „eroice” în care școala franceză a început să ia conștiință de puterile ei și aceleia în care această școală a ajuns după războiu la culmea dezvoltării sale:

— „E caraghios să se vorbească de „ridicolele” epocii 1900, în epoca noastră, care înmulțind toate, nu s'a ferit să ne prezinte încă și mai multe.

„E destul să aruncăm o privire generală. Legile vieții au fost modificate din 1900, prin progresele uluitoare ale științei, care au cucerit mai ales „Repeziciunea”.

„Penelele au funcționat mai ales cu o frenezie care n'a putut fi totdeauna scuzată de talent. ci pentru satisfacerea unor scopuri care pot fi ușor atinse, când ești grăbit să le atingi... Mersul lucrurilor a fost atât de grăbit încât lumea s'a găsit obligată să se întoarcă înapoi.

„Așa se face că *„la Garçonne”* și-a pus toaleta la modă în 1900!... Acest 1900 nu este atât de ridicol pe cât se zice. Dimpotrivă e o epocă magnifică, senină și profundă, generatoarea atâtor dorinți care s'au realizat. Ea a avut cu atât mai mult merit cu cât viața materială a fost mai dură, mai obscură, mai puțin încurajată la tinerii artiști. Lucrau „pour l'honneur” și „pour les prunes”... pe care le ciupeau dela băcanul din colț ca să-și țină zilele! Dar se lucra pentru a se obține „bucuria”, adevărata buucrie de a trăi, care nu se realizează în agitație și cu ușurință.

„In afară de arhitectură, care, trebuie să mărturisim, a avut ridicolele ei, năpădită de falșitatea acelei arte moderne (zisă 1900), care a vrut să țină un loc pretențios și nejustificat, și nu a avut egal decât în sărăciile academice, moda era tot atât de adevărată și încântătoare ca ori care alta, căci moda e întotdeauna adevărată și încântătoare *când apare*, până ce vin alte capricii de-i iau locul.

„Aspectul străzii?... Când priveam de pe Pont-Neuf, cu Taica Pissaro, omnibusul cu 3 cai, trecând în galop, cu călătorii săi împestrițați pe imperială, viziunea aceasta nu era mai prejos de viziunea primejdiosului și greoiului autocar.

„In vremea aceasta strălucea geniul unui Monet, Cezanne, Seurat, Renoir, Lautrec, Pissaro, Van Got și Zola, Mallarmé, Debussy, Rodin și alte atâtea nume, pe care e deajuns să le pomenești pentru a reaminti splendida vitalitate a acestei epoci, în care tineretul se îndrepta spre scopuri de cel mai generos ideal, în care pot găsi izvoare și cei de azi.

„Războiul ne-a fost impus; doliului, opririi în loc a mersului lumii, turburărilor le-a urmat o activitate înfrigurată, izbânzi prea repezi — adeseori amăgitoare.

„Incheiu zicând tineretului pe care-l cunosc și-l iubesc, că nu are dreptate căutând să păteze epoca din 1900 cu ridicol și dispreț, căci ar trebui să se înlănțuie la ea prin cea mai vie tradiție, — respirând, bine înțeles, aerul timpurilor care vin, neavând prea multă încredere în toate lucrurile de după războiu, dar mai ales necăutând a crede, nici o clipă, că i se cuvin beneficiile lucrurilor pe care le-a făcut ușor”...

Cât de mulțumit ar fi fost Jean Bart dacă ar mai fi fost acum printre noi, citind aceste rânduri, el care își simțea sufletul atât de îndurerat de cruzimea cu care tânăra generație își bătea joc de generația sa!...

Epitaful dela Sărăceni

„Să nu furi”...

...Intrai cu paracliserul Calinic, în dimineața aceia de primăvară călduță, în curtea bisericii din Sărăceni.

Prin pomii abia înverziți vrăbii vesele și tici numeroși gargariseau triluri. Prin apropiere, un șipot șiuia tainic prin tufișurile nesfârșite de aluniș ce împrejmuiau curtea sfântului locaș din două părți.

In dreapta, din satul sărac al Sărăcenilor se ridicau fumuri alburii care se răspândeau apoi ca o ceață peste casele și ogrăzile locuitorilor.

După ce Calinic dădu o târcoală prin biserică să vadă dacă totul este în regulă pentru slujba de noapte a ocolirii, ne urcarăm în clopotnița părăginită a cărei tencuială de mult căzută din cauza ploii, lăsa să se vadă cărămida de-un roșu închis, a zidurilor învechite de vremi.

— „Toate se dărapănă dacă nu-s bani de *reperații*”, zise Calinic urcând în urma mea, pe scara de lemn putrezită a clopotniței.

Sus, pe un geam spart, priveam departe, pe întinsul nesfârșit al câmpului de curând înverzit, pe care numai cumpăna unui puț părăsit ședea ridicată și dreaptă, ca o sentinelă la veghe.

Vroind să cobor după câtva timp, zării sub o grămadă de condici afumate, felinare vechi și cruci putrezite de morminte, strânse acolo de preoții bisericii, un epitaf vechi de mușama pe care praful și fumul se așternuse în strat gros acoperindu-i pictura.

Il ridicai și cu ajutorul lui Calinic i-am întins marginile scorojite.

—E un epitaf de demult, numai eu îl știu aci de 27 de ani — zise Calinic, scuturându-l de praf.

— Dacă n'ar folosi cuiva, l-aș cumpăra eu, adăogai.

— Poți să-l iei, dar nu trebuie să știe nimeni, mai ales că aci e sortit să se putrezească și să se piardă de tot.

Am mulțumit lui Calinic și seara când am plecat din Sărăceni am luat epitaful cu mine.

Pe drum începui să-mi fac gânduri și să mă căiesc:

„N'o fi oare păcat că am luat un lucru sfânt? Nu cumva mi s'o întâmpla vre-un rău la drum, că am luat fără știrea preotului un odor al bisericii”?

Tot eu însă îmi dădeam singur curaj: „decât să putrezească în clopotnița veche a Sărăcenilor, mai bine îl iau eu și-l îngrijesc bine ca pe un lucru sfânt”.

Când ajunsei la gară, avui impresia că șeful stației și un jandarm ce se afla întâmplător acolo se tot uită bănuitori la bagajul meu.

Mă înfricai de-odată și începui să mă gândesc cu grije: nu cumva preotul dela Sărăceni a văzut lipsa epitafului și a telefonat șefului stației?

Gândind la asta, cu insistență, am început să trec prin minte articolele din codul penal care ar fi putut să mă facă răspunzător de luarea epitafului.

Imi făcui însă iarăși curaj singur: dacă știe paracliserul Calinic înseamnă că n'am furat.

Și apoi: avea însă Calinic dreptul să-mi dea un odor sfânt care nu era al lui? Și dacă paracliserul de frica răspunderii neagă că el mi l'a dat?

In timpul acesta văzui că jandarmul se apropia de mine. O fâșie de ger îmi trecu prin oase, dela creștet până la tălpi.

Incepui să mă întreb ca un adevărat vinovat: cine m'a pus să iau epitaful din clopotniță?

Jandarmul care trecuse de mine, se înapoie aruncând o privire piezișe și bănuitoare spre geamantul meu.

Un nou fior de îngrijorare îmi trecu prin tot trupul.

In sfârșit sosi trenul și mă urcai în grabă. Până să plece din stație însă, mi s'a părut un an.

Odată plecat m'am liniștit. Scăpasem de privirile șefului și ale jandarmului.

După vre-o oră de mers, aproape când să ajung la destinație, văd la ușa compartimentului în care mă aflam pe jandarmul din Sărăceni. Am avut credința că-mi stă inima 'n loc. Jandarmul se uita cu atenție la mine și după o clipă deschise încet ușa și apropiindu-se de urechea mea îmi spuse binișor: Dvs. ați fost la Sărăceni, la paracliserul Calinic?

Am dat afirmativ din cap fiindcă simțeam că nu mai pot articula nici un cuvânt.

— Poftiți până afară!— zise jandarmul.

In gândul meu mă și vedeam arestat.

Ajuns afară, jandarmul îmi spuse: „Vă roagă Calinic, să nu uitați de cererea lui pentru pământ”.

Când am văzut că nu e vorba de epitaf răsuflai liniștit și de bucurie scosei involuntar o țigară și o oferii jandarmului.

Ajuns acasă am spălat epitaful, l'am înrămat în lemn de stejar și de drag ce-mi era l-am pus în perete lângă icoanele mele. Nu era zi în care să nu mă gândesc dacă am făcut bine sau rău că am luat odorul dela Sărăceni.

Intr'o seară am venit obosit și m'am culcat.

Era în Duminica Tomii. Peste noapte am visat că o rudă, moartă demult, a venit în odaie, s'a apropiat de perete și cu o cretă a scris pe epitaf: „furat dela Sărăceni”. Mortul a ridicat apoi mâna în sus, m'a amenințat cu degetul arătător și apoi a dispărut.

Am sărit din pat, speriat, și cea dintâi grije a fost să mă uit la epitaf. Incremenii ca o stană: Imaginea fecioarei Maria de pe epitaf, îndoliată și plecată peste trupul lui Cristos, mi s'a părut că clipește din ochi și leagănă capul la dreapta și la stânga în semn de imputare.

După trei zile am dus epitaful la biserica din Sărăceni, l-am predat lui Calinic căruia i-am spus neted: nu-mi mai trebuie.

L.

Intre actualitate și literatură

(Note)

Omul isprăvit

Se povestește că toată lumea urăște războiul și că din această pricină el nici nu poate reizbucni. Numeroase organizații pacifiste, ca niște fete frumoase ale Păcii, împroprietărită la Geneva și dispunând de numeroase arhive și mașini de scris, în stare să producă zece milioane de litere pe minut, predică, răspândite în Univers, binefacerile absenței de încăerare. Și nu lipsesc nici Apostoli, nici ziare, nici bune intenții adevărate, la nici una din națiunile susceptibile de o nouă și poate că ultimă tăbacă. Repetatele declarații de tuturor oamenilor de Stat sunt de perfect acord că o nouă dispută cu brațul armat, pentru o hartă cu o culoare mai întinsă în sensul unui punct cardinal, este și cu neputință și constitue un atentat de asasinat steril.

Intr'adevăr, ce poate ieși dintr'un război victorios — orice război pornit fiind ca în 1914, cu această titulatură romantică. Pentru materie nimic alta decât un alt dezastru, iar pentru istorie, în cazul că mai rămâne cineva ca să-și piardă vremea cu ea, o pagină glorioasă, ornament convențional al biruitului ca și al celui biruit. Ci bărbații se bat pentru alte două singure lucruri, unul stomac și altul de teatru, între aceste două extreme găsindu-se un interval și un gol.

Cea mai privilegiată mare parte din războiul precedent a fost a Statelor-Unite, care a uzinat și a vândut cu dărnicie beligeranților, niște arme frumoase, ca niște limuzine, niște gloanțe de toată drăgălășia, conserve de carne, untură concentrată, lapte condensat și toate sculele și alimentele, reduse la un minimum de volum, estetic ambalate și, permițând purtarea unui război câteva zeci de ani.

Ce s'a ales din vastele instalații americane, care au fost niște fabrici de sânge și de moarte? 20 de milioane — am citit bine — de oameni fără lucru, un banditism de o tecnicitate perfectă, aproape confundat cu istoria culturală a marei republici, rapturi de adulți și de prunci din mijlocul giganticelor metropole, o nenorocire fizică și morală incompatibilă cu aspirațiile de libertate și confort ale unui popor splendid și inutil civilizat.

Ca să-și garanteze făina, supa în cuburi și o poftă de mâncare satisfăcută moderat, marea democrație a miliardarilor și gangsterilor s'a îngrădit și cu un zid chinezesc impenetrabil, interzicând Europenilor accesul marei Republici.

Războiul trecut a stricat echilibrul vieții, iar economiștii, cât și revoluționarii, de stânga și de dreapta, s'au dovedit egal de incapabili să pue acul balanței la loc după ce a căzut. Moarte, foamete, prigoană pretutindeni. O descompunere ineluctabilă disolvă toate creațiile hibride omenești, din simplul motiv că popoarele s'au bătut apocaliptic între ele.

Toți, pacifiștii totali ca și pacifiștii moderați fabrică arme, otrăvuri, aburi în flacoane, explozibile uriașe și microbi... Din aer, din pământ, din fiole, omul s'a pus încăodată de gând să moară și să omoare.

Probabil că un ciclu de civilizație s'a isprăvit și că muncile seculare pentru un bine terestru de câteva săptămâni, au scufundat omenirea în demență.

Un verdict

Osândirea reprezentantului uzinelor Skoda.

O primă satisfacție de ordin delicat: prin urmare, „protectorii" lui n'au fost dintre cei mai „puternici"; aceștia nu l-ar fi lăsat osândit.

Etica are o constatare de făcut în atmosfera de mare senzație în care s'a judecat procesul. Agentul fabricei de armamente a avut măcar niște protectori, prevăzuți cu meritul de a târî obrazul țării în noroi? Osânditul ș mai bine, și dacă el a tăcut me și ruguri, s'ar putea ca pricina să nu fi fost optimismul speranței, dar însăși inexistența unor personagii marcante în afacerile lui. S'a citit în gazete că decepția osânditului îl va determina să vorbească în lanțuri, cum ne place să credem romantic, că își face osânda un deputat al marilor finanțe. E foarte puțin probabil, nu numai în cazul existenței reale a „prietenilor", care vor putea să stârnească reînsuflețirea condamnatului până la o nouă instanță, dar și în împrejurarea absenței unor asemenea prieteni: cei mai tari prieteni, un agent industrial, de o industrie atât de specială, tot în străinătate îi are și se cunoaște necesara lor tenacitate. Un om s'a sinucis în afacerea Skoda, un general în panică, dar care s'a dovedit a fi fost un bărbat ireproșabil.

Nu cumva condamnatul aparține unui gen de oameni de afaceri, care umflă nota stăpânilor în folosul lor propriu, servindu-se de ușieri și de funcționari mici, cumpărați cu nimica toată și înfățișați patronilor ca niște Herculi politici de Stat? Controlul unui însărcinat confidențial e destul de gingaș. E imposibil ca un nume compus, figurând în registre și corespondență cu câteva zeci ori sute de milioane, să fie traducerea în silabe afectate a cuvintelor „buzunarul meu"? Ar fi o escrocherie, dar o escrocherie în abstract, care răspunzând însărcinărilor de corupție se echivalează cu ele.

Dar nici condamnarea reprezintantului nu se poate hotărî că a fost o condamnare întreagă, ceeace s'ar putea să excludă totuși existența celuilalt soi de oameni, de care s'a vorbit la ureche, interesați să piardă în Seletzki câteva personagii bănuite. Această vedere s'a iscat din felul sumar, precipitat și brusc, cum s'a procedat: o descindere și o percheziție, cu totul necunoscute miniștrilor de resort, după propriile lor declarații în Parlament.

Din cinci ofițeri, membri ai juriului, doi l-au găsit pe acuzat nevinovat și nu s'au sfiit să puie în urna Curții două bile albe.

De câte ori doi din cinci sunt de altă părere decât trei, rămâne unul singur de o părere și cincimea lui e relativ provizorie față de doi. Dubiul e de rigoare, mai ales atunci când circumstanța este defavorabilă exprimării unei păreri de minoritate. Curajul pe care îl implică opoziția a doi din cinci, adunați într'o cameră de discuții nu e mic nici acolo cu ușile închise.

In balanțarea rezultatelor, părerea contraie prezintă tot atât material de onoare cât și a majorității. Dacă se înmulțește, pentru caracterizarea situației, fiecare unu cu o sută, însemnează că două sute au fost pentru achitare, două sute pentru condamnare și că mai lipsea uneia din părți suta din urmă, ca să tragă cântarul cu ceva mai mult într'o tirizie.

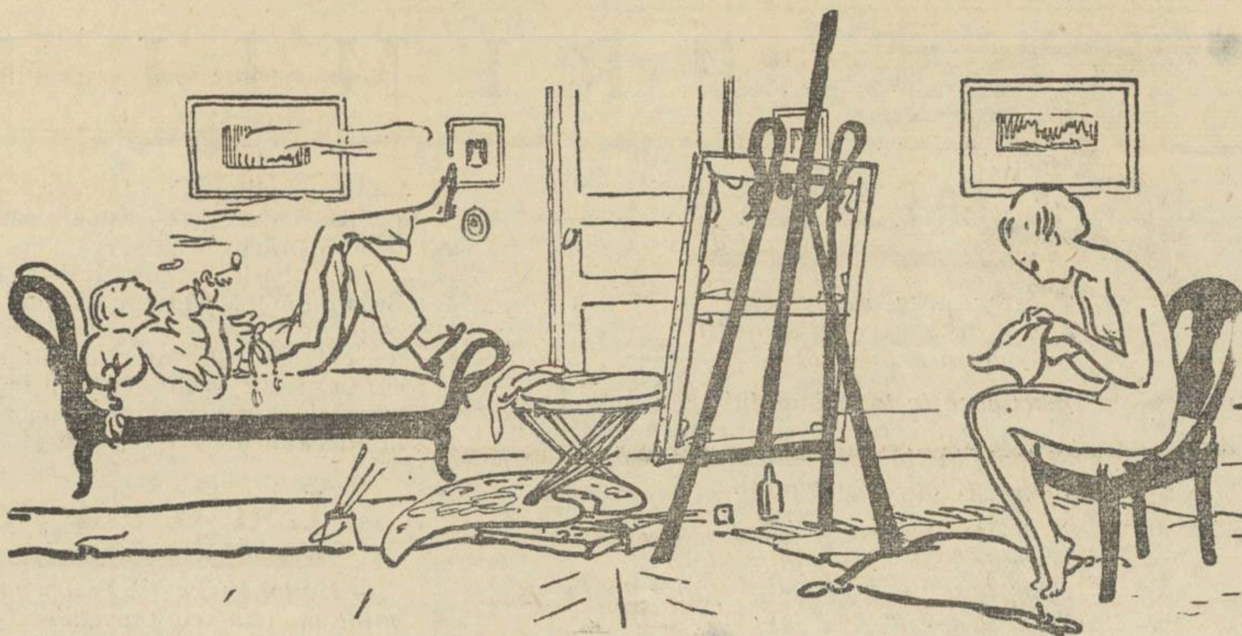
Aceeași socoteală era valabilă și în cazul achitării: doi din cinci ebârna din ochi. In bună contabilitate, doi la cinci însemnează 40 la sută. Nu este puțin.

T. ARGHEZI

BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"
No. 163 PUBLICĂ
„CELE 5 NUVELE RUSEȘTI"
într'o traducere excelentă
a d-lui Ștefan Baljalarski

O nuvelă din literatura rusă clasică (Cehov), două nuvele moderniste (Kuprin), una... sovietică (Volruși (Lew Maxim).





Biografia

In vremea noastră, când interesul pentru biografie triumfă și succesul acestui gen este incontestabil, unele probleme se impun cu insistență reflexiunii noastre. E destul oare să se acumuleze fapte biografice pentru ca să se închege și să trăiască personalitatea a cărei biografie vrem să o scrim?

Este evident că o asemenea teză nu merită a fi pusă în discuție. Trebuie să fie un centru ideal către care să se acumuleze toate liniile care converg spre el. Dar acest centru ideal nu poate fi găsit de cât printr'o intuiție îndrăzneață a celui ce vrea să determine linia biografică a personalității pe care o evocă. Deci, nici biograful care ar avea pretenția să fie obiectiv, nici acel care se eliberează de condițiile reale ale vieții celui biografiat, ca în așa zisele biografii romanțate, nu sunt pe linia adevărată a biografiei uscată și plină de fapte fără alegere, nici acea care se leapădă de împrejurările vieții autorului și evadează din personalitatea sa ca biografia așa zisă romanțată, nu pot fi considerate ca autentice și reprezentative ale genului. Dar „centrul ideal" nu poate fi găsit decât printr'o îndrăzneață intuiție a celui ce scrie biografia și aci stă valoarea sa ca biograf. Dacă reușește să ne dea simțul uman și dramatic al operei autorului în legăturile ei cu viața, dacă ne dovedește cum se integrează ea în această viață, depășind-o și stăpânind-o, dându-i bogăție și profunzime, atunci a făcut operă de adevărată biografie.

Fiecare din noi își are de rezolvat în viață problema sa personală, adică trebuie să-și găsească punctul de echilibru în lupta cu sine însuși și cu împrejurările vieții, în care a căutat să se afirme dela naștere și până la moarte. Aceasta constitue viața proprie a fiecăruia, cu coloritul și „sunetul său fundamental" absolut distinct dela om la om, căci problema se pune altfel cu fiecare dintre noi. Centrul ideal al personalității unui scriitor sau al unui artist, este acel de unde radiază și creația sa artistică și realizarea sa ca om.

Biograful adevărat trebuie să fie și filosof și istoric și critic și estetician, dar, mai presus de toate, creator el însuși, pentru ca prinzând nota fundamentală cu miile ei de armonice, din materialul documentar, să se transpună prin intuiție în inima personalității, pe care vrea să o redea, asociind strâns un *anume* fel de trai cu un *anume* fel de a se exprima.

Este însă necesar să se cunoască omul cât mai desăvârșit pentru a-i înțelege opera?

Iată chestiunea cea mare care a provocat discuții interminabile timp de câteva decenii și mai provoacă încă până în prezent.

Valéry afirmă că ceia ce este important, actul însuși al Muzei, creația literară și artistică, este independent de aventuri, genul de viață, incidentele și tot ce poate figura într'o biografie. Tot ce observă istoria, zice el, este fără însemnătate.

Din cele expuse relativ la misiunea și înțelesul biografiei, concluzia noastră ar fi că planurile de fond ale biografiei, nu pot fi indiferente în critica și înțelegerea operei unui autor. Nimeni nu mai pretinde a explica poetul prin om și personalitatea sa. Cred că nici Taine n'a avut vre-o odată o asemenea pretenție. Misterul creației rămâne nepătruns, e drept, dar explorând înprejurările în care izvorăște și se realizează opera, ne apropiem mai mult de el.

Puterea de transferare și de transfigurare a poeziei, a creației artistice, este nemăsurată. Dar cum am înțelege, de pildă, minunea unui poem ca *Sagesse* a lui Verlaine, mărturisenie umilă, dar mare și puternică prin durerea pătrunzătoare a remușcării, extaz spiritual de o rară puritate, alături de beția păcatului din alte poeme, poate din cele mai frumoase, dacă n'am cunoaște viața poetului cu dezordinele și păcatele sale?

Alături de istoria estetică a unei opere de artă, este istoria sa psihologică. Pentru a o înțelege deplin e nevoie de una și de alta.

Apoi dacă s'a putut afirma despre Racine, de către Valéry și Bremond, că inspirația sa poetică e independentă de viața sa reală, ceia ce s'ar putea afirma și despre Shakespeare, a cărui viață, interioară și exterioară, este cu totul necunoscută, se poate oare afirma și despre Goethe, de pildă?

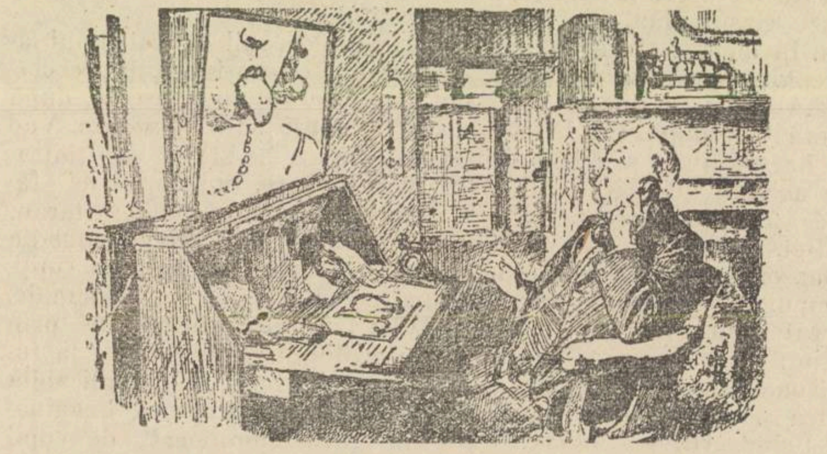
S'ar putea oare susține că biografia lui Goethe, ceia ce spune istoria despre Goethe, ceia ce spune el însuși, despre el și viața sa, nu are importanță pentru opera sa?

Aceasta ar părea de sigur paradoxal. Biografia este deci un mijloc, între altele, de a ne apropia de misterul creației, dar nu singurul mijloc. Linia biografică ne conduce în dramaticul și psihologicul personalității scriitorului făcându-ne să cunoaștem toate răspunsurile sale la viață și nu numai un singur răspuns, creațiunea de artă.

Un critic care ar avea pretenția de a face adevărată critică sintetică nu ar putea dezghioca una de alta viața și opera scriitorului, dacă vrea să le păstreze senzul omenesc. El ar trebui să caute a *distinge* prin puterea analitică, pe una de cealaltă, dar nu a tăia legătura vitală dintre ele.

Ar putea să caute a lumina opera, a o lămuri, explicând-o, așa cum a încercat să o facă Porché, în biografia sa asupra lui Verlaine sau Fernandez în scrierea sa asupra lui Molière. Felul acesta de a înțelege și a utiliza biografia în studiul operei de artă, corespunde unei întregi atitudini a cugetării contimporane, care încearcă să prindă individul în toată complexitatea sa concretă, în toate științele asupra omului: sociologie, psihanaliză, caracterologie, medicină sintetică și psihologie concretă.

Is. Sd.



Din poezia africană

Linșare

După Claude Mc Kay

Prin fum se 'nnalță duhul lui spre cer.
Firav, sdrobit, năuc, bătrânul tată
Iși strigă fiul cea din urmă dată,
Cu gândul dus la Fiul de dulgher.

Deasupra lui se mistuie 'n tăcere
O stea. Nu l-a călăuzit cândva?
Cumplitei morți cum s'a 'ndurat să-l dea?
Un scâncet... Și'n genună steaua piere...

In zori de zi vin cârduri de muieri
Și de bărbați. Iar trupul viu mai ieri
Le pare-un hoit carbonizat de câine.
Și nimeni nu tresare 'nfiorat.
Și râd copiii, râd neîncetat.
— Vor deveni și ei călăi ca mâine?...

AD. BYCK



Muntele Athos

O minune

V.

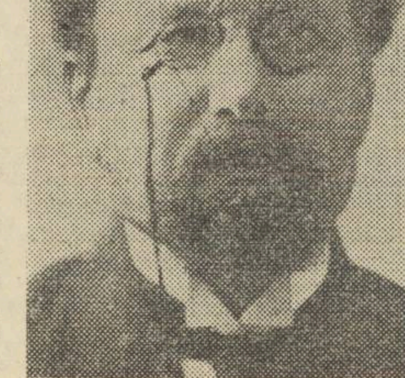
Minunea care hotărî în favoarea escursiei „închinării" mele, nu semăna să fie din cele mai mari; dar fiindcă se înfățișa sub o formă cu totul deosebită, trebuia să deștepte cu atât mai mare luare aminte.

Ce era?

Se observaseră de câteva zile, mai ales pe puținul nisip de dinaintea bisericii, niște cruciulițe... niște urme de cruciulițe foarte mici, dar foarte vizibile. Să se fi jucat cineva cu asemenea lucruri?... Mai ciudat decât toate, nu prezentau nici cel mai mic semn de mână omenească.

Dar dece anume cruciulițî? — s'ar fi întrebat poate cineva. Dece? Pronie Dumnezeiască — și atâta tot. Puține semne știe Maica Domnului pentru a-și arăta bună-voința față de un locaș atât de modest, un locaș cu totul nou (abia de vre-o patruzeci de ani), dar în care sfintele pravile se păzesc cu o sfințenie mai mare poate, decât chiar la Lavra?

N'ași putea spune precis, ce vor fi crezut călugării la vederea minunii. Cred că toți, ca oameni serioși, au întâmpinat lucrul în cea mai profundă tăcere. Ca oameni modești mai ales, au înțeles cu toții, că gură multă, zarvă, reclama pot numai să strice.



A. Frunză

Deci — tăcere, că tăcerea-i de aur.

In tânăra mânăstioară mai avuseseră loc de altfel și alte minuni. Așa, cu câțiva ani mai înainte apăruseră aici chiar niște moaște; dar deși știa toată lumea despre apariția moaștelor dela Provata, călugării n'au scăpat încă, în această privință, o vorbă! Dece? Pentrucă e bine ca lumea singură să afle, singură să se încredințeze. Iar deocamdată, „las că vine el vremea!"

Cred că și în cazul de față s'a procedat cu aceeași rezervă, cu acelaș tact: nici o vorbă; să se afle dela alții, nu dela noi.

Nu-i vorbă, când or afla Grecii dela Lavra, au să crape de necaz. Ei, și?...

Cine știe cât ar fi ținut starea aceasta de lucruri, dacă un albanez care lucra cu fiu-său, băiețaș de vre-o doisprezece ani, la reparația unui zid, și observase minunea între cei dintâiu, nu s'ar fi însărcinat cu promulgarea misterului. Mai mult din spirit de intrigă însă, decât din evlavie adevărată, acest om pervers dete fuga la Popa Gavril, un grec bătrân din chilioara de mai la vale, ascunsă undeva în pădure, și-i destăinui afacerea.

Popa Gavril, deși se dădea drept prieten credincios al Vlahilor, ura din toate fibrele inimii lui pestrițe de grec invidios, chilioara vlahă, a cărei prosperitate îi turbura somnul și-i otrăvea rugăciunea. La auzul noutății grecul scăpă din mână ciorapul pe care-l împletea, se învineți, se înegri ca duhul necurat la mirosul tămâiei, rămase încremenit.

— Ai văzut tu cu ochii tăi?

— Da, gheronta, și eu și copilul meu! Nu-i semn de mână omenească, —adăugă arvanitul, făcându-și semnul crucii, și bucuros că vede pe grec crăpând de necaz.

— Evloghi, — adăugă, sărutând mâna călugărului, și plecă la treaba lui, mulțumind Maicei Domnului că l-a învrednicit și pe el, păcătosul, să vadă o minune.

Nu trecu mult, și grecul fu văzut, negru ca duhul răului, mergând pe șoseluța depe lângă Provata spre Catafighi... Cu mare precauție mergea grecul, oprindu-se din când în când, și temându-se să nu fie observat; iar după ce se încredință de adevărul celor spuse, o luă aproape în fugă spre ruina lui, unde stătu închis câteva ceasuri.

Patima cea josnică, zavistia omenească nu dădea răgaz grecului un singur moment. Vre-o două zile dearândul dădu grecul târcoale prin preajma mânăstioarei vlahe, folosindu-se mai ales de ora mesei și mai ales de cele trei ceasuri după masă, când călugării dorm toți, cu ușile încuiate: căci în Sf. Munte, între ceasurile 12—3 toți călugării își dorm somnul abia început de cu seară, — în care scop porțile și alte intrări sânt zăvorite ca în timp de asediu.

Cu ciorapul în mână, cu ochelarii pe nas, și tot făcându-se că scapă undreaua, grecul mereu se apleca și examina ceva... Dar ce să vadă, decât cruciulițe?

Adevărat că ele, când era vânt în mod firesc dispăreau ;dar înspre seară, sau dimineața din nou apăreau, și de obiceiu pe aceleași locuri. Deci: cruciulițe pe lângă biserică, cruciulițe printre straturile de zarzavat, pe unde mă plimbam și eu, pe tot drumul spre Catafighi!...

Intr'o seară, pela asfințit, mă plimbam pe șoseluța care duce spre Catafighi. Mereu cu gândul la vre-un vapor, ce-ași putea apuca, mă gândeam cum să ajung mai bine la port: să trec pela Careia, spre a mă prezenta Caimacanului, cel puțin la plecare, și spre a-i da selamlâcul de rigoare, și de acolo la Dafnis, adică la port? Sau, — fiindcă pretențiile Caimacanului mai scăzuseră dela o vreme, — s'o iau drept spre golful Molfino, și de acolo cu vre-o barcă, — bine înțeles, dacă-i timpul liniștit, — să ocolesc sudul Muntelui și să sosesc la port fără atâtea forme. E și mai puțin primejdios cu luntrea, pe mare, decât prin potecile și labirinturile oarbe ale Muntelui.

La drept vorbind, ași fi ales orice drum, numai să scap mai degrabă de niște locuri, unde-mi văzusem contrariate toate planurile și îndurasem atâtea deziluzii.

Nu știu ce sentiment de sfială în fața amurgului, care se așternea pe coasta muntelui, mă făcu să mă întorc spre casă, când zării pe încovăietura potecii o umbră, care mi se păru suspectă. Era popa Gavril care se furișa pela spate-mi și părea a mă urmări... Călugărul avea o privire de tigru! Mă privi o clipă drept în ochi, apoi dispăru în fugă după curba potecii, scrâșnind din dinți și înecându-se, parcă, de un râs sardonic, însoțit de blăsteme...

Abia sosii în odaia mea, când auzii un fel de altercație între câțiva călugări ,adunați lângă biserică, și o voce pe care o auzisem în potecă.

— Așa? Așa la voi? Aghirtia amu? Tsarlatania? Vlasfimia, masoneria? Ha-ha-ha! Minunea vlaha! Ke-vra-ta! — se auzi vocea lui popa Gavril, care se îneca de tusă și de mânie.

Nu prea înțelesei nici vorbele grecului, pe jumătate moldovenești, pe jumătate grecești, nici răspunsul moldovenilor, tot așa de împestrițat cu vorbe, parte românești, parte grecești: „astâmpără-te, gheronta, — șoptea unul; — tinos eneca fonazis, bre kerata? Ine tipote. Lua-te-ar iscușenia!..."

In curând diaconul, care-mi aduse cafeaua (un admirabil băiat tânăr care, pe lângă funcția-i bisericească, mai făcea pe bucătarul, pe cafegiul, pe sufragiul, câteodată pe secretarul și mai ales pe țapul de ispășire al supărărilor din partea celor mai bătrâni), îmi comunică toată afacerea. Bietul diacon, cu înfățișarea lui de adolescent sfios, în care vocea inimii înăbușă încă toată logica de fier, inspirată de o credință neșovăitoare și fără milă, îmi spuse că afurisitul de grec făcuse o descoperire, care-mi provocă sudori reci: descoperi un sacrilegiu monstruos din partea mea, un adevărat păcat de moarte!

Popa Gavril descoperise că

(Continuare în pag. IV-a).

„minunea" cu cruciulițele depe nisip, — pe care eu unul nu le observasem, — se datorau cauciucurilor dela ghetele mele. (In vara anului 1909 tocmai apăruse moda cauciucurilor)!

*

Las pe cititor să-și închipuie penibila situație, creată prin'to crimă fără nume, o profanare, pe cât de involuntară, pe atât de gravă, precum și perspectiva supremei rușini de a fi izgonit poate cu pietre din Sf. locaș. Dar lucrul nu se mărginea la atâta: ce era să se mai întâmple pe drum, sau mai ales la port, unde trebuia să aștept vaporul șapte-opt zile? Ce era să zică păr. Prohor, amicul meu dela arsanaua Sf. Pantelimon? Cum erau să mă întâmpine ceilalți?

Dar românul nu-i spaniol, și credința nemiloasă care a născocit inchiziția și a înființat rugul, a rămas mută în fața atotertătoarei blândețe a inimii moldovenești; și nu degeaba ospitalitatea moldovenească a ajuns până în manualele de geografie ale vecinilor noștri dela nord!

De altfel numai situațiile în adevăr critice, numai încercările mari, numai „cumpenele", cum se zice, dau prilejul unor suflete mari de a-și arăta toată măreția, au darul de a creia eroi!

Și iată cum tocmai pe când, subt pretextul unei dureri de dinți, binecuvântam ceasul din ajun, când în adevăr suferisem puțin de așa ceva, — și o și spusesem; — pe când în lașitatea mea de criminal fără nume, mă țineam ascuns, subt acest pretext, de ochii călugărilor și nu îndrăzneam să ies la lumina soarelui; când, strivit de povara crimei și conștient de nenorocirea, a cărei cauză eram, zadarnic îmi frământam mintea cu planuri fantastice, de pildă, de unde să iau eu acuma niște aripi, ca să dispar, ca nu știu care caraghios din povești, — tocmai în această noapte memorabilă, compatrioții mei desfășurau un curagiu de inimă și un curagiu de gândire, pe care nu-l pot numi decât eroism!

De altfel, simple cum sânt întotdeauna toate actele de eroism, simplă a fost și soluția și întregul raționament al călugărilor. Căci ce și-au zis? Vlasfemie? Pângărirea crucii? Dar să stăm să judecăm: unde-i vina omului? Cine nu știe că Antichristul, n'are altă treabă, decât să piardă pe toate căile, sufletele celor mai buni creștini? Puține sânt iscoadele ghiavolului? Greu i-a fost lui, mai ales azi când, subt chipul progresului, a adunat bogățiile lumii, s'a apropiat de pristoalele noroadelor, a batjocorit biserici și ispitit mitropoliți, — greu i-a fost lui, necuratului, să țintuiască Sfânta cruce de călcâile celor neștiutori? Vina omului e, dacă blasfematorul i-a prins de călcâie Sf. cruce? Și unde? In mijlocul unei lumi rătăcite și creștine numai după nume, — unei lumi unde abia se mai știe de biserică, de cruce, de post, de împărtășanie? Unei lumi, unde nu se mai spovedesc nici copiii! Păcat? Dar iscușenia Diavolului cruțat-a chiar înseși Sf. mănăstiri? Uitatu-s'a istoria cu Dracul, care a stărețit treizeci de ani, fără să fie descoperit, decât întâmplător de către un biet bătrân, care singur băgă de seamă că Michiduță o ștergea regulat din biserică, de îndată ce începea să se cânte cheruvicul?... Păcat? Dar când tu, călugăr, împins de iscușenia ghiavolului, îți uiți cinstea și harul tău de călugăr, și sudui... de ceară, de sfeșnic, de... Sfânta cruce?!...

Și parte acest sănătos raționament, parte atotertătoarea bunătate moldovenească, trecură mai ușor decât era de așteptat, și peste scrupulul religios, deșteptat în inimile pioase de năpastea necurată, și peste intrigile și comploturile fanaticului popa Gavril, care fu declarat de zmintit și eretic, și hotărâră totodată și de plecarea mea cu închinarea! Hotărâră un lucru, la care eu acuma nici nu mai visam!...

Se înțelege însă că nu pela mânăstirile mari, pe unde vorbele lui popa Gavril — mai știi? — puteau să ajungă în câteva ceasuri, pe unde trebuia făcută poate o complectă dezmințire, și pe unde nu mă simțeam deocamdată atras nici eu (căci policandre frumoase, fețe sfinte și chiar moaște se găsesc destule și în Iași), ci tocmai prin pustietățile Atonului, — pe unde veștile ajung după ani și ani de zile, — adecă tocmai unde doream eu zadarnic de atâta timp!

Alt noroc: mi se dădu ca ghid un tânăr călugăr, care-și făcuse ucenicia timp de vro șase ani în slujba unui schivnic bătrân, tocmai la extremitatea sudică și cea mai sălbatecă a Muntelui, și cunoștea destul de bine mai toate înfundăturile Atonului: localitatea Causo-Caliby dela colțul sud-răsăritean, ocupată de pustnicii greci; localitatea Caruba dela colțul sud-apusean, populată de câțiva ruși, și mai ales Kiroșa, — panta dela mijloc, din vale până în vârful muntelui, unde se adăpostesc vreo 10-12 pustnici basarabeni și vreo câțiva ruși.

Ba se stabili oarecum chiar marșruta închinării: întâiu pe jos, până la mare, de aci cu luntrea până la capătul sudic al muntelui; apoi din nou pe jos, prin Kiroșa, sau și alte locuri, până în vârful Atonului. Apoi după împrejurări: puteam să coborâm prin alte locuri, mai ales spre răsărit, de unde puteam merge cumva chiar la marele nostru Prodrom; ba poate și pela cetatea cea mai sfântă a Peninsulei Sfinte, Lavra.

Singurul bucluc era tot cu popa Gavril: ce te faci, dacă vorbele zmintitului grec ajung sau poate au și ajuns, tocmai la Lavra? Ba afurisitul de grec mai venea acuma și el cu o minune: spunea că niște guzgani i-au ros ceaslovul, și că pricina ar sta tot în legătură cu sacrilegiul comis de mine.

Dar călugării au și ei, resursele lor. Grozavă minune, că i-au mâncat guzganii ceaslovul! La noi un ceaslov a căzut peste un guzgan și l-a omorât pe loc. Și tot n'am făcut gură! Las, că știm noi cine-i popa Gavril! Știm noi cum să-i punem călușul în gură!

Avea și popa Gavril păcatele lui, și dacă se găsea cine să i le dea în vileag, nu-i ticnea grecului cenzura ce-și luase asupra vlahilor! Se cam zvoneau multe pe seama grecului. Las că vindea, — zice-se, — tutun de contrabandă, pentru care în douăzeci și patru de ceasuri ajungi la „Salonic"; las că vindea în timpul ernei, închinătorilor veniți din Rusia, fără permis, rachiu în care ,spre mai multă tărie, turna ardeiu pisat și alte drăcii și otrăvuri, dar își îngăduia lucruri de tot nepermise, — cultiva imoralitatea, cultiva pornia: popa Gavril ținea găini!... Iată dece cânta așa de frumos cucoșul lui popa Gavril: așa de sonor, de vesel. Un cucoș becher nu cântă cum cântă cucoșul lui popa Gavril! Nu-i vorbă, nimeni n'a văzut găini la Popa Gavril. Așa-i ,dar se întreabă, de unde ia puii? I-a clocit el? Să zicem că s'ar putea; dar ouăle de unde? Tot popa Gavril le-a ouat?... Moclis, grecule, că-ți găsim noi ac de cojoc!...

Se mai înseninară Vlahii; începură chiar să râdă de atâta răutate și prostie grecească; râdeau chiar cei dela Catafighi...

Era vesel mai ales tânărul popa Filaret, om de altfel destul de posac și cam ascuns. Aflând că a fost ales pentru conducerea mea, și că scapă cel puțin pentru câteva zile de disciplina de fier a vieții chinovite, abia își putea stăpâni bucuria înaintea privirii de cerber a starețului. Cu mânile tremurătoare tânărul călugăr înhăță desagii cu schimburi și proviziile strict necesare, și o luă la vale aproape în fugă, uitând a-și face până și semnul crucii...

A. FRUNZA

Cântec

Cădeți fulgi albi, cădeți încet,
In văluri fine, străvezii.
Intindeți presuri argintii
Pe gânduri albe de regret.

Cădeți, fulgi mici de ghiață reci.
Intindeți giulgiul alb și greu.
Acoperiți sufletul meu
Și părăsitele poteci.

Ce vis din cer v'a risipit?
Fulgi mici, fulgi albi ce se rotesc
Să-mi spuneți voi de mai trăesc
Căci eu mă simt că am murit.

FLORICA OBOGEANU

PRIMII PAȘI

Tăcerea

Tăcerea, grea, s'a prăvălit
Și-a prins sub ea răsuflul firii
Ca sub un munte năruit.

In clipa asta tot pământul
A'ncremenit cu sufletul la gură;
Și toate tac în noaptea ca de sgură,
Viețile și apele și vântul.

Nu-i vreo putere vraja să o sfarme.
Și peste toate câte sunt și dorm,
Doar timpu-și bate pasul uniform
Pe lespedea pământului ce doarme...

ION MAGU

Duca Vodă

La Țarigrad căzu în părăsire
Și-acuma 'ndură crudă răzbunare.
Cu-o sanie de lemn, prin gerul tare,
E părăsit în neagră urgisire.

Necunoscut și plin de resemnare,
Sărmanul domn, gonit cu grea hulire.
Se irosește 'n tristă umilire
Cerșetorind, prin sate, de-mâncare.

— „N'avem nimic" — se jelue norodul —
— „Ne-a luat domnia vitele și rodul.
„O, blestemat să fie voevodul

„Și Dumnezeu să-i răsplătească firea
„Căci prea haină-i este stăpânirea!"
Și Duca-Vodă 'și plânge rătăcirea.

CONST. I. MANEA

Dorinți banale...

Sunt obosit de-o viață prea intens trăită în petreceri sarbede. Nopți nedormite, în care vinul curgea spumos în cupe — delirant și cu idioate închipuiri de inteligență — erau urmate de zile în care mă cuprindea deprimarea de halul în care mă vedeam: cu fața pământie, cu limba cleioasă și gura arsă de alcool și de tutun. Mă rușinam de mine însumi. Voiam să-mi ascund ființa care mai rămăsese bună, de cea vicioasă; cum își îndepărtează unii părinți pe acei copii care devin rușinea familiei, lăsându-i în noroiul lor. Și nu doream decât, să 'năbuș glasul bun din mine, să uit. In inerția aceasta, mă 'ndreptam spre alte petreceri, cu masă verde, cu joc de cărți, cu nimicitoarea patimă în surpriza hazardului; sau plictisit și de aceasta mă întinam în lumea femeilor care nu mai au suflet, a femeilor care sunt recunoscute de mulțime drept cele mai frumoase, dar care nu-s decât viciu, fard, capricii și goliciune.

Toate mi-au șubrezit sănătatea și mi-au mâlit sufletul, de-l simt greu și bolnav. Simt vid în jurul meu și în mine simt atâta gol că mi se urăște. Nimic nu mă impresionează, nimic nu trezește 'n mine interes; în toți, văd oameni plați— suprafețe — fără deosebire: o turmă. Asta o văd eu, cel gol, cel fără suflet, care mi-am rafinat doar instinctele... Am senzația c'ar trebui să fiu luat de-un vârtej și aruncat; să curăț lumea de mine; sunt un gunoi.

Vreau liniște...

E o dorință sfioasă care vrea să-și facă loc, o văd străbătând prin mulțimea gândurilor mele, o simt vibrând slab în mine: Vreau liniște.... Nu să mă îndrept prin *voință;* îmi bat joc de voință. Nici nu vreau să mă îndrept; dar simt ciudat plăcerea de-a vedea cum crește acea plăpândă pornire din mine.

Vreau liniște...

Și gândul acesta, apropiat miop sub ochii mei, își înfiripează conture care-mi par tămăduitoare, care mi-ar mulțumi ființa obosită: — o viață tihnită într'o casă bătrânească, pe o stradă fără freamăt de lume, unde să nu se audă huruit de tramvae și clacsoane de automobil: doar pașii rarilor trecători să răsune gol, pe trotuarul uliței pline de soare.

Vreau să nesocotesc timpul într'o casă cu ceardac — cu scândurile putrede pe une-locuri, — cu uși ce-au păstrat scârțâitul plângător al caselor bătrâne. Să știu că nu mă întreabă nimeni, că sunt un necunoscut și pot sta în liniște pe-un scăunel la soare, să văd cum scurmă găinile prin curte, să ascult o flașnetă oprită la colțul străzii, cântând fals, melodii vechi,.... Și 'n nopțile de iarnă, stând într'un jâlț, să privesc cum se deapănă flacăra din soba de cărămidă, depănând cu ea noui dorinți, pe care nu le simți când se formează, ci te pomenești numai cu ele umflându-ți pieptul. De când n'am mai simțit dorinți năvălindu-mi în vine!

Pornirea mea bolnavă, mă 'ntoarce la casa copilăriei mele, din fundul ogrăzii; casă țuguiată, cu strașine mari și gratii la ferestre, durată după moda boierească de acum un veac. Pe lângă ea se ivesc amintiri, care svâcnesc, ca vrăbiile ce-și aveau cuiburi sub strașina ei largă și ospitalieră.

Mă văd copil de patru ani, alergând cu pași pripiți, pe cerdacul de scânduri uscate, după vre-o rotiță dată de-a dura. Văd ușile mari de stejar dela intrare, din care, noi copiii ne făceam scrânciob, până se târau, de trebuiau ridicate cu șaibe de piele, tăiate din bocanci rupți, care se puneau la balamale. Văd „antretul" întunecos prin care întotdeauna o luam la fugă, căci aveam o inexplicabilă frică: poate pentrucă imaginația mea luminoasă de copil prindea conture fantastice, în contact cu întunerecul.

Mă văd, cum stăteam adesea, la fereastra cu gratii, pe care cădeau în cascadă verde, plante volubile; fereastra prin care priveam — dela căldură — viscolul de-afară, crezându-l o simplă înscenare pentru mine: cu oameni sgribuliți și spornici la mers. Primăvara priveam cum, harnici, țurțurii de ghiață dela strașină se spălau mereu, cu sacrificiul propriei lor existențe, de dragul celor dintâi raze de soare.

Dar grădina, cu pâlcul sălbatec de aluniș; dar copacii strâmbi, așezați fără nici o ordine, sau mărul cel cu merișoare roșii, ca niște pufniri de râs, ascunse printre frunze!...

Și amintirile se deapănă, alunecând una după alta. Le văd, le trăesc și ele mă înviorează și îmi dau odihnă. Vreau să mă retrag în casa cea veche cu strașină mare, din fundul ogrăzii...

Dar nu 'ndrăznesc s'alung amintirile care au trecut caleidoscopic pe sub ochii mei. Aș vrea să le păstrez mereu, dacă nu s'ar șterge singure ș'ar dispare ca fumul. Nu 'ndrăznesc să-mi strivesc singura dorință: liniștea,... și totuși, îmi vine gândul că poate casa copilăriei mele s'a prefăcut într'un morman de moluz, sau poate — și mai rău — a fost modernizată, înălțată, cu ferestre mari — ca niște ochi cu genele vopsite puternic — cu linii drepte, făcând din trupul bătrân, ceva ridicol.

Mi-e teamă s'o revăd, precum mi-e teamă să recitesc romanele dulcege din adolescență, — pe care vârsta mi le-a transmis colorate și pline de farmec, — pentru a nu le găsi astăzi sarbede înșirări de palavre.

Sunt obosit, vreau liniște..... Casa unde mă pândesc din toate colțurile amintiri de copilărie, mă chiamă,... dar nu mă voi duce. Casa cea veche, cu strașină mare să rămâe vie, măcar în amintirea mea, dacă mâni străine i-au schingiuit făptura bătrână cu inovațiuni moderne.

Rămân. A fost o șovăire de moment. Rămân, căci inerția vieții de aici mă ține ca un clește. Rămân să-mi mâlesc sufletul, — dacă mai este. Se vede că mai sunt trepte de pogorât și pentru mine.

TURIN TUFESCU

Lupta decisivă

— Hallo, Mickey!... Ți-am angajat matchul cu Carlisle. Te vei întâlni cu el peste două săptămâni, la Madison Square Ring. Mâne ai să reiei antrenamentul. Știi, e un match greu, pe care în nici un caz nu trebue să-l pierzi.

Mickey îl ascultă pe Laglen, manajerul și punctă sfârșitul comunicării acesteia cu un puternic : „Yes".

Ințelegea Mickey Parker că matchul acesta e greu, mai ales când se gândea la ultimele rezultate ale sale, în comparație cu cele ale adversarului său.

La ultima sa apariție pe ring, în arena Boxe-Square, cedase, după o lamentabilă comportare, unui boxeur care avusese — e drept — un nume în boxul yankeu, dar care pentru moment nu mai conta. Steaua lui Mac Stevens — ultimul învingător al lui Parker — mai avusese o ultimă sclipire în lupta cu Mickey, înainte de a se'ntuneca definitiv, iremediabil.

Și steaua lui Stevens și-a pierdut orice urmă de strălucire în matchul următor, contra lui Carlisle, cel ce peste două săptămâni avea să servească de adversar lui Parker.

In lupta ce-i pusese față'n față, se văzu toată neputința pugilistică a lui Stevens. Era un om sfârșit pentru box. Vârsta își spusese cuvântul. Carlisle îi administră o severă corecție aceluia care aruncase o licărire ultimă în fața lui Parker.

Il sdrobise. „Bătrânul" Mac — cum era supranumit Stevens — nu făcuse altceva decât să reziste elanului cu care-l bombardase Ray Carlisle. Era destul. El, o epavă omenească să stea în picioare înaintea celui ce acum se ridica, înaintea lui Carlisle. Era o splendidă încheiere de carieră cu o înfrângere numai la puncte din partea „idolului din Los Angeles", Ray Carlisle.

Mickey, pătruns de importanța cărții ce-o joacă, reluă antrenamentul cu o fervoare maximă. „Sporing-partener"-ii nu-i puteau rezista nici măcar câte o repriză. Spectrul înfrângerii suferită din mânile lui Stevens, îl turbura. Indârjirea de a nu ceda lui Carlisle, cu nici un preț, îl hotărâse să-și impue o viață plină de tot felul de privațiuni. La antrenament, efectele acestei austerități, se vedeau.

Parker, care niciodată nu avusese un suflu suficient, se putea acum lăuda că posedă un suflu debordant, iar „punch"-ul său devenise și mai distrugător.

Laglen, maestrul și managerul său era mulțumit. De mult nu mai fusese Mickey așa de bine. Voința de-a învinge, i-o citeai în ochi.

Publicul, care urmărea antrenamentul acestor doi ași ai pugilismului yankeu, aștepta matchul cu o ardență, în totul justificată.

Dorea să-și vadă idolul — pe Ray— câștigând, cu atât mai mult cu cât Parker desvăluia la antrenament resurse nebănuite. Admiratorii lui Carlisle simțeau că matchul cu Parker nu e pentru adoratul lor așa de ușor, cum îl socotise toată presa, care se pripise să dea — în unanimitate — un pronostic în favoarea lui Ray Carlisle, omul care se impusese. Și nu făcuse presa nici un fel de reticență.

Mickey avea să le arate că fusese nedreptățit, când nici măcar posibilitatea unei surprize nu-i fusese rezervată.

Parker era pentru toți un învins singur, numai el și cu Laglen știau că nu va fi așa.

Nu voiau ei să fie așa!

Prea ar fi fost pe placul mulțimii de delatori ai lor. Lozinca lui Mickey devenise din momentul în care aflase de acest match : „înving sau mor".

„In nici un caz nu pot coborî *treptele ringului în învins", își zicea Mickey.*

Iar când Mickey spunea : nu pot, nu trebue, *să fiu învins", însemna că e decis să lupte cu prețul ultimei forțe de care dispunea.*

Sosi seara mult așteptată a întâlnirii. O mulțime imensă ocupa până la ultimul loc arena ce avea să găzduiască ciocnirea dintre acești doi titani ai „nobilei arte", — cum numeroșii și cosmopoliții admiratori ai boxului se complac în a-l supranumi.

Preliminarele se scurseră într'un ritm monoton, enervant.

Era și firesc să fie așa când toată lumea venise pentru matchul vedetă.

In fine..... matchul cel mare !

Speackerul anunță adversarii :

Ray Carlisle 59,800 kg.

Mickey Parker 61,200 kg.

iar apoi îi arătă pe fiecare în parte. Pe rând, combatanții salutară publicul.

— Bravo, Ray!...

— Bravo, Mickey!...

Charles Whitney, arbitrul, le dădu obișnuitele indicațiuni, după care adversarii dau mâna și se retrag în colțurile respective, așteptând gongul.

— Bang !

Cei doi înaintează până'n mijlocul ringului, dau din nou mâna, fac câte un pas înapoi și încep lupta.

Carlisle, suplu ca o felină, technic luă conducerea, punctându-și serios adversarul ce părea că nu se sinchisește de tăria loviturilor primite.

— Bravo, Carlisle!...

Repriză după repriză se scurgea și puținii admiratori ai lui Mickey începură să desnădăjduiască.

E drept că Parker îi asigurase, că nicidecum nu va pierde matchul și ei știau că atunci când Mickey spune ceva, pot fi siguri că așa va fi, dar prea se lăsase întrecut până acum de Ray, spre a mai putea spera într'o intervertire a situației. Nu uitaseră ei momentul în care Mickey, arătându-le „dreapta", le spusese: „uitați-o! cu ea câștig matchul de deseară", dar sfârșitul luptei era prea apropiat spre a mai crede așa ceva. Optimismul pe care Mickey căutase să-l insufle prietenilor săi, nu mai putu dura. Se resemnară și ei așteptând sfârșitul matchului ce avea să pecetluiască activitatea lui Micky, din timpul luptei, cu un vedict de înfrângere la puncte.

In timpul acesta, Mickey încasa cu zâmbetul pe buze — semn al unei depline autoîncrederi, ca și caracteristica boxeurului în pericol — lovituri după lovituri. Impresionase publicul printr'o rezistență de fer.

Rareori se hotăra și el să lovească.

Pauza interveni între a cincea și cea de-a șasea repriză.

. . . .

Gong ! Repriza șasea.

Cei doi combatanți săriră în mijlocul ringului și se'ncăeară într'o bătălie acerbă. Cel ce eși cu o urmă a pumnilor adversarului, fu Carlisle, a cărui arcadă stângă cedase.

— Hai, Mickey!... Dreapta, Mickey!

Și transfigurați de viziunea victoriei lui Mickey, adoratorii lui delirau.

Văzându-și adversarul în dificultate, Mickey atacă furibund și reuși să-și poarte adversarul din colț în colț diminuând enorm marele avantaj pe care-l luase acesta.

Incurajat de prietenii ce nu mai conteneau cu strigătele de „Hai, Mickey", Parker se pregătea să expedieze lovitura de grație, când indezirabilul — în acest moment — gong, interveni.

A șaptea repriză !

După un schimb de lovituri Parker lovi puternic cu „dreapta" în tâmpla adversarului și acesta după ce făcu câteva piruete, se prăbuși. Dar nu definitiv. La „șease" se ridică, decis să continue, când o altă „dreaptă", în acelaș loc plasată îl expedie din nou la podea. Cu o voință extraordinară, Ray Carlisle se sculă când arbitrul ajunsese cu numărătoarea la „trei".

— Hai, Mickey! Acuma, Mickey !

Parker, nevoind să piardă din mână un knock-out ce i se de[illegible]rea, nu-i dădu răgaz. Dar, în zadar.

Efortul din aceste două runduri cât și oboseala din celelalte, în care oficiase rolul de receptor al pumnilor lui Ray, distrusese pe Parker. Nu mai reuși niciuna din acele înfricoșetoare „drepte" ce aveau să pue capăt luptei. Carlisle, scăpat de urgia omului din fața lui, începu din nou să-și pistoneze adversarul. Lucrul acesta îi reuși, mai ales că — între timp — și Mickey fusese lipsit de validitatea uneia din arcade.

Sigur că nu mai poate pierde lupta, Parker se mulțumi să evite loviturile pe care i le trimetea vecinul.

Reprizele opt, nouă și zece se scurseră fără ca vreunul din cei doi să poată lua conducerea.

Gongul interveni și puse capăt unei lupte ce înălțase un nou idol.

O tăcere sepulcrală învălui arena.

Deși decizia se cam bănuia, totuși, toți erau curioși s'o afle.

. . . .

Atențiune!...

. . . .

Juriul declară: Match nul!

Urale nesfârșite îmbrățișară pe eroul serei, pe Mickey Parker.

Reușise, în ciuda celor mai sibiline calcule ale gazetarilor sportivi, să dărîme un prognostic, care după antecedentele fiecărui combatant aveau toate șansele să se confirme.

Mickey Parker deveni idolul publicului yankeu. Aceasta drept mulțumire pentru clipele de intensă emoție sportivă procurate.

Ray Carlisle, idolul de până acum, fusese dărîmat.

MIRCEA I. POPESCU-REIM

CARTEA CAUTATA
ȚĂRANI ȘI TÂRGOVEȚI
ROMAN de I. ȘT. IOACHIMESCU
EDIȚIA III-a
280 pag., 40 lei
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

A APARUT EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN IANOID
Ed. „Adeverul" PREȚUL LEI 60

A apărut:
TH. LOEWENSTEIN
Profesor secundar
Școala și orientarea profesională
Cu o prefață a D-lui prof. univ. G. C. Antonescu
Prețul lei 60. (Edit. Cultura Românească)
TH. LOEWENSTEIN
Corelația între obiectele de învățământ
Prețul lei 35. (Depozit general „Cart Românească")

Un Browning

Plouă. Dinu stă pe singurul fotoliu al odăii și privește cum picăturile mici de ploaie se preling pe geamuri. Viața a dispărut din odaie, odată cu ziua. Nu mai există decât cadrul rigid al mobilelor, al ușii, al zidurilor.

Camera e pustie și rece. Doar atmosfera e mai apăsătoare. Dinu își amintește gestul cu care aruncase pe masă, cartea pe care o citise. Căutase, zadarnic, toată ziua, o evadare. Peste tot îl urmărise același pustiu sufletesc, aceleași gânduri, și obosit, se lăsase în fotoliu.

Acum îl învăluia din nou aceiași singurătate monotonă, care îl copleșește de atâta vreme. Vrea să evadeze din sine însuși și nu reușește; caută un prilej de primenire sufletească, și se simte istovit. Incercuit în cadrul odăii se sufocă. Zi cu zi simte din ce în ce mai apăsător golul care se lărgește în juru-i. Ridică ochii și fixă multă vreme un punct imaterial în spațiu. Trăsăturile îi erau prelungi și obosite, expresia dezamăgită și pierdută. Oftă adânc, se ridică din fotoliu și începu să se învârtească enervat prin odaie. Căută să se liniștească, dar nu reuși. Se izbi de un scaun, care căzu cu sgomot.

Atunci, se hotărî dintr'odată și se îndreptă, cu umerii încovoiați, ca și cum ar duce o povară, către ușă. O deschise. Lampa dela scară era stinsă. Stătu o clipă pe marginea terasei; par'că îi era frică să se scoboare, să se piardă afară.

*

Dar ieși. Afară, ploaia îi bătea în față. Noaptea era întunecoasă și de departe, răzbăteau monoton, prin picurul ploii, bătăile unui ceasornic.

Acum i se preciză bine gândul: ieșise hotărît să se sinucidă. In seara aceia nu era nici curajos, nici trist; era poate nebun numai... Să trăești? Să lupți? Dece? Pentru cine?... Se gândise mult și era hotărît. Mai bine s'o termine....

In executarea acestui gest banalizat întrucâtva de prea desele sinucideri, voia să caute un mijloc original de sinucidere, ceva care să cadă ca un trăznet din senin.

Voia o sinucidere frumoasă, tragică, plină de poezie, o sinucidere care să uimească.

Imbrăcat elegant, cu monoclu, Dinu luă *ultima* masă într'un restaurant de lux, dându-i chelnerului, uluit, *ultima* hârtie de 500 lei.

Afară, în îmbrățișarea pardesiului lui negru, regretă că n'a păstrat o sută de lei, ca să facă o plimbare la Șosea. N'avea la el decât un revolver, încărcat cu șase gloanțe... Era la marginea trotuarului, cu ideia precisă că vede pentru *ultima oară* orașul acesta, lumea, cu bucuria ei de a exista.

Se gândea: dacă s'ar sinucide acum, în clipa asta, aici, desigur că toate zgomotele ar înceta ca prin farmec. Vedea par'că, de dincolo de moarte, mulțimea anonimă strângându-se înfiorată în jurul trupului lui lungit pe trotuar și înflorit cu pete mari de sânge.

Instinctiv duse mâna la buzunarul în care se afla revolverul. Dar tocmai atunci, o superbă limuzină se opri în fața lui. Ușa se deschise: înlăuntru, o femeie, învăluită într'o blană de vizon.

— Urcă-te, repede!..

Vocea era caldă, cu un farmec straniu. Cine era această femeie? Dar ce-mi pasă, se gândi Dinu, dacă în curând mă voi împușca... Dear fi ghicit această necunoscută ce avea să se întâmple peste câteva clipe! Par'că o văd cum ar fi încremenit, zguduită de groază.

Se sui totuși. Necunoscuta începu să-i vorbească, punându-și mânile ei, într'ale lui.

— O să te surprindă poate felul meu de a fi, mai ales că nici nu ne cunoaștem... Dă-mi voie să mă prezint: Vera Kaminska, din Kiew.

— Dinu Giurgea...

— Inteleg... văd... ești mirat și nu știi de unde să mă iei... Nu încerca să afli... n'ai să ghicești... Am luat masa lângă d-ta, fără să mă vezi... Am ieșit apoi după d-ta... asta-i tot.

Dinu care n'avea nici un ban, se văzu dintr'o dată într'o limuzină superbă, alături de o femeie delicioasă. Ochi mari, ochi violeți, acel violet al stânjeneilor depe Volga, îi luminau trăsăturile regulate. Icoană mondenă... Deodată, s'a ghemuit lângă el, trupul ei lângă trupul lui.

— Noi ne-am cunoscut de mult, spuse ea blând.

Părea că toată ființa ei voia să se dea bărbatului pe care-l cunoștea așa de puțin, că ofranda tăcută a trupului ei se înălța în noapte, spre regatul sărutărilor pierdute și al strângerilor efemere.

Dinu o sărută pe gură. Mașina se opri în fața unui local de noapte.

*

Au supat.... Au dansat... Orchestra începu să cânte „Troika"; în toată sala se făcu o mare liniște și nu se mai auzea acum decât melodia arzătoare, unde melancolia cea mai bolnăvicioasă se amesteca cu bucuria cea mai zgomotoasă. Muzica aceasta te făcea să-ți imaginezi un roman, o aventură, scene dramatice. Ea făcea să se nască visul și în acest vis toate poveștile minunate ale stepei roșii, cu galopuri nebune, pe cai nebuni de foc, călăreții cu părul în vânt, luptându-se în luciri de armă, pentru un zâmbet de femeie...

Vera, cu ochii înlăcrămați, obrajii palizi, buzele strânse, își izbea încet mânile, una de alta, pătrunsă în toată carnea ei de muzica enervantă, dulce și barbară.

Dinu o privi așa, nemișcat, ca și pietrificat de un farmec prea puternic.

— Ce caraghios, se gândi el.... Să pleci cu ideia de a te sinucide și să ajungi să stai lângă cea mai admirabilă femeie, de care simți că te îndrăgostești... Dar, la urma-urmei, este și asta un fel de sinucidere poate!...

— Ce mă privești atât de curios?, întrebă zâmbind Vera.

— Curios?, nu-i nimic curios pe lumea asta, spuse grav Dinu, care mai păstra încă amărăciunea gândului sinuciderii.

— Ba da: femeia rusă...

— Ha, ha! râse fals Dinu. Da, femeia rusă... care ne-a fost înfățișată nouă, străinilor, ca niște „vampe" sau îngeri. Unii mai trăesc cu imaginea femeii ruse după romanele lui Turgheniev sau Tolstoi. Ce prostie! Doamne! Ce prostie!...

Vera îl privi lung.

— Prostie? Se poate! O să vie însă o zi când o să te convingi de cele ce ți-am spus...

— Te-am supărat poate? se îngrijoră Dinu.

— O, nu!

— Ba da, ba da!

— Nu! Și ca să-ți dovedesc, uite... și îl sărută lung pe gură. Dar e timpul să plecăm. Dinu s'a ridicat, i-a pus blana de vizon pe umeri. Și-a înodat eșarfa albă, și se încheia la pardesiu, când îi veni ideia să plătească. Duse mâna la buzunar, hotărît să joace scena domnului care și-a uitat acasă portmoneul... Dar Vera era alături.

— Ține, făcu ea. Dacă nu-l găseam eu, cum mai plecam de aici?

Și îi întinse un portmoneu de piele fină, încărcat cu bancnote. Plăti. Afară, Vera, înainte de a se sui în automobil, își supse, nervoasă, buzele.

Acasă la ea... Toate mobilele, toate bibelourile, toate culorile vorbeau rusește... Vera nu mai era acum o necunoscută, icoană atrăgătoare și misterioasă: era Rusia, care iubește și se dă, atât de frumos și atât de simplu...

Cu un gest îi arătă un scaun.

— Stai!

Dinu se așeză, sub brațul ei alb, întins într'o imperioasă poruncă spre el.

— Și acum, continuă ea, spune-mi pentru ce vroiai să mori!

Dinu se ridică, palid, purtându-și privirea rătăcitoare și speriată pe chipul ei.

— De unde știi? murmură el, tremurând, ca și cum lucrul se împlinise.

— Te-am cunoscut imediat. Toată atitudinea ta trăda drama unui suflet gata să se scufunde în neant... Ochii îți erau stranii; aveai privirea rătăcită a unui dement, care se află între realitate și închipuire, pe pragul a două lumi. Povestește-mi drama sufletului tău.

Vocea ei blândă ca o mângâere îi dete curaj.

— Povestește-mi, se rugau buzele ei fragede, într'un surâs imaterial.

Dinu începu să plângă. Ii povesti: suferința lui, hotărîrea și... browningul. Ea ascultă, atentă și serioasă, învăluindu-l în privirea ei violetă.

— Taci acum... am ghicit dela început...

Tu m'ai iubit totdeauna... șopti ea și apoi, după o clipă, închise ochii. Am să te fac să uiți totul... totul...

Divanul se zărea în umbră...

*

A așteptat-o apoi o zi, două, trei, un semn, o veste dela ea. Amintirea Verei izbucnea mereu în minte, proaspătă ca o floare de curând udată. Ii avea adresa, și drept dar, un inel cu o piatră albastră.

— Și la ce-mi folosesc toate acestea, zâmbi el trist, dacă ea nu-i lângă mine? Și în clipa aceasta, i se ivi în minte amintirea atât de tulburătoare și dureroasă a ei, a Verei. O văzu alături de el, pe divanul mare, cu capul ridicat pe perine, ca o rodie de preț, care numai astfel poate fi gustată cum se cuvine, cu brațul încolăcit după gât, sărutându-i cu patimă gura. Par'că și acum mai simțea umezeala buzelor...

Torturat, nerăbdător, sau poate chiar îmbătat de amintirea ei, a luat un taxi și a sunat la ușa ei. Se ivi fata în casă.

— D-na Vera Kaminska e acasă?

— A plecat... Bărbatul coniței s'a întors și-au plecat împreună în Ukraina... D-voastră sunteți domnul Giurgea?

— Da, eu sunt.

— Am un mic pachet pentru d-voastră, din partea coniței...

Dispăru o clipă, și se întoarse.

— Iată-l.

Dinu l-a luat și a plecat grăbit. In mașină, cerceta curios, cu privirea, pachetul. Ce o fi oare? Desigur o amintire... Poate că și o scrisoare, în care îi spune unde s'o revadă... Desfăcu înfrigurat pachetul.

Era browningul lui.

PAUL B. MARIAN

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU



Contele de Saint Aulaire: Richelieu

Vol. I (Colecția „Les Constructeurs" Paris 1932)

Cunoscutul prieten al Românilor, din vremurile de restriște ale marelui război, a publicat un studiu magistral asupra lui Richelieu.

Acest studiu a apărut îndată după inaugurarea statuei lui Richelieu, în orașul lui natal și'n ajunul celui de al treilea centenar al fondării Academiei Franceze, de către marele Cardinal.

D. de Saint Aulaire ne prezintă un studiu pătrunzător, plin de interes, scris într'o limbă aleasă, a cărui lectură va fi de cel mai mare folos, tuturor acelora care voesc să se inițieze în secretele politicei și ale diplomației și de asemeni militarilor, magistraților, clericilor, oamenilor de lume.

Găsim în această carte un Richelieu perfect încadrat în mediul său social, politic și religios și în același timp plin de actualitate.

Curios destin a avut această mare figură de cleric, devenit om al răsboiului, rămas cleric, ca să facă mai bine războiul și care fu pe rând cu tot geniul său: general, amiral, inginer, administrator, diplomat, om de stat și om de litere.

Cel dintâi în monarhia franceză, cel dintâi în Europa după regele său, el are darul de a concepe și de a realiza până în cele mai mici detalii, un vast plan de ansamblu, folosindu-se în împlinirea lui de orice, folosindu-se de oameni, fără a înceta a fi uman.

Nu s'ar fi putut spune de Richelieu, ceiace Joffre zicea despre un general: „Acesta nu va fi niciodată un mare șef, căci el nu știe să asculte".

Arătând fiecăruia încrederea ce i se cuvenea, Cardinalul știa să-și găsească colaboratori, ca Chanarcé, care tratâ cu succes pacea între Sigismund, regele Poloniei, și vărul său Gustav Adolf, regele Suediei, a cărui activitate o îndreptă contra imperiului Habsburgilor.

Cu minune de energie, de sânge rece, de prudență și de abilitate, el a asigurat Franței securitatea, așezând-o în fruntea națiunilor și mântuind Europa de fanatism și hegemonii, pe care le-a înlocuit cu toleranță și echilibru.

Dacă în lupta contra Casei de Austria, Richelieu n'ar fi fost învingător, savantul în cabinetul său, preotul la altar, plugarul pe brazda lui, lucrătorul în uzină, ar fi purtat livreaua Habsburgilor, într'o servitute ce s'ar fi întins chiar asupra gândirii.

Fără îndoială, Richelieu a trebuit să se servească de mijloace mari și uneori teribile, pentru a-și atinge scopurile, dar dacă el a avut impasibilitatea necesară omului de stat, în fața suferințelor individuale, când binele public o pretindea, el nu a fost câtuși de puțin crud.

Richelieu n'ar fi fost demn de putere, în acea epocă teribilă, dacă sensibilitatea i-ar fi depășit rațiunea. El a fost totuși profund uman, dacă umanitatea înseamnă a depăși mila pentru a servi dreptatea.

Richelieu n'a dat pe mâna călăului, decât inamici ai țării sale, care prin uneltirile lor, amenințau să dea Franța pe mânile dușmanului ce i-ar fi fost călău.

Vărsând cu măsură un sânge vinovat acest mare Ministru a economisit Franței torente din sângele ei cel mai generos. Ei a mântuit statul, ceiace înseamnă nu numai Coroana sau pe sine însuși, ci milioanele de francezi ce trăiau și miliarde de francezi ce urmau a se naște. El a lovit pe cei mai mari când erau vinovați, consacrând astfel principiul egalității înaintea legii și arătând astfel drumul de urmat guvernelor viitoare.

„Este un lucru nedrept, spunea el, de a da un exemplu prin pedepsirea celor mici, cei mici sunt arborii ce nu fac umbră".

Desigur, Richelieu n'a avut numai succese, dar eșecurile acestui mare om, nu s'au datorit totdeauna erorilor, ori și mai puțin greșelilor; și chiar erorile sale au fost adesea fericite pentru Franța.

In politica externă, el a urmat regulile constante ale politicei franceze: a urmat tradiția adaptând-o împrejurărilor. Este cazul utilizării Suediei, pentru a ține în esec imperiul german și a amâna fără pericol intervenția noastră directă în războiul de 30 de ani. Un obicei al politicei franceze de echilibru, este căutarea unui aliat bine așezat, care să poată lua din partea opusă imperiului, care amenință echilibrul. Ceiace variază este alegerea acestui aliat. Odată va fi Turcul, altădată Polonezul. Aliindu-se cu Rusia înainte de război, sau cu Mica Antantă după război, Republica a imitat pe Richelieu.

De altă parte Richelieu, inspirându-se de geniul rasei sale, care crede în superioritatea spiritului asupra forțelor brutale, și-a potrivit acțiunea pe baze calitative, fără a se lăsa impresionat de elemente cantitative, din tabăra adversă.

Admirabil conducător de oameni și de popoare, știind să scoată cel mai mare folos posibil dela aliații lui, întotdeauna prudent și discret de nepătruns, cunoscând arta de a-și purta cu ușurință răspunderile și a-și ascunde grijile cu un surâs, el avea darul de a inspira în jurul lui, încrederea ce-i lipsea până atunci și inspirând măsuri pentru folosul tuturor. El întorcea adesea situația în favoarea Franței. In negocieri, Richelieu cheltuește comori de judecată și de finețe, de energie și de suplețe, obținând rezultatele cele mai mari, prin mijloacele cele mai puțin aparente. El se compara bucuros cu „vâslașul care atinge ținta mergând cu spatele spre ea", și cu înțeleptul pilot „care trebuește uneori să cedeze furtunei".

Scopul urmărit de Richelieu, era unitatea Franței, restabilirea ordinei în lume, printr'o forță tolerantă și a păcii prin echilibru. Când el muri, la 2 Decembrie 1642, acest scop era atins sau gata a fi atins de către succesorul său, Cardinalul Mazarin, pe care el însuși îl recomandase regelui său.

Dar Richelieu a făcut încă mai mult, deschizând căi noui, în atâtea alte direcții. Incalculabilele sale binefaceri, ale căror efecte le simt încă Franța și lumea întreagă, vorbesc elocvent contra detractorilor inconștienți sau rău informați.

Fondator al Imperiului Colonial francez, el a inspirat o nobilă doctrină. Pe pământurile unde el trimite să fâlfâe drapelul francez, biserica și școala se ridică înaintea comptuarului.

El inspiră Franțelor de dincolo de mare, acest geniu uman, acest avânt civilizator, care supune numai pentru a libera.

Creator al marinei și salvator al unității franceze, el lasă moștenire Franței cele două forțe care-i permit mai târziu să elibereze alte popoare.

In 1634, Richelieu fondează Academia Franceză, „creațiunea cea mai nobilă și cea mai durabilă a gloriei sale", spune Montesquieu, creațiune care poartă dubla trăsătură a firii sale: ordinea și libertatea. Sanctuar al gândirii Academia ține în seamă numai meritul, fără deosebire de naștere ori de avere, așa cum trebuia să fie Franța, după gândul acestui părinte al patriei sale, sanctuar al toleranței și al libertății națiunilor.

Urmărește cu cel mai mare interes comparația ce face D. de Saint Aulaire, între Richelieu și Jeanne d'Arc, Richelieu și Bismark. Nu-ți este greu să înțelegi că Richelieu rămâne în tradiția franceză continuând opera marei eroine și se deosebește radical de „Cancelarul de Fier".

Opera lui Richelieu este profund umană și durabilă, rămânând până astăzi binefăcătoare omenirii, pe când opera lui Bismark a fost efemeră și nefastă Germaniei însăși.

In sfârșit, după părerea autorului nostru, Richelieu, prinț al Bisericei, a făcut religiei cel mai mare serviciu, degajând-o de orgolioasa protecție a Habsburgilor, a căror deviză „A. E. I. O. U.", adică: Austriae est imperare orbi et universo, era o adevărată sfidare a independenței Bisericei catolice.

De altă parte, laicizând politica, marele Cardinal a servit Biserica, așezând-o în adevăratul ei loc, deasupra politicei, spre a lucra, după dorințele sale, la întemeierea fericirii Statului, prin stabilirea domniei lui Dumnezeu.

Să fim recunoscători d-lui de Saint Aulaire, pentru că a făcut să retrăiască figura acestui mare binefăcător al omenirii, despre care marele istoric Augustin Thierry a zis: „Tot ce era posibil în materie de ameliorare socială în vremea lui Richelieu, a fost îndeplinit de acest om, a cărui inteligență înțelegea tot, al cărui geniu practic nu scăpa nimic din vedere. care trecea dela ansamblu la detalii, dela idei la acțiune cu o minunată abilitate; el a avut într'o măsură unică universalitatea și libertatea spiritului".

DANIEL CLUZEL

din Misiunea Universitară Franceză în România

Peisagii sentimentale*

MOARTEA POETULUI

Cu mâinele cruce, de-acuma el doarme...
Și chipu-i surâde de parcă visează,
In juru-i nu-i nimeni,
Doar soarele toamnei prin geamuri pătrund
Și fruntea-i de ghiață prelung i-o sărută
In semn de adio.

INTERIOR

Uitată pe masă,
O carte deschisă, de praf troenită,
Și-așteaptă stăpânul, de ani îl așteaptă, —
Și luna, aceeași, zâmbește prin geamuri,
Și timpul, același, își deapănă firul,
Și viața, aceeași, își poartă neantul,
Torcându-și destinul.

AL. T. STAMATIAD

¹ Din volumul: *Peisagii sentimentale*, sub tipar.

HELADA

Hefaistos la Delos

De nouă zile a plecat corabia
Să ceară dela Delos foc oracolului,
Și'n purpura-i de flutur al miracolului
Se 'ntoarce, sprintenă 'n văzduh, ca vrabia

Locuitori 'n așteptare-ai insulei
Au stins cu toți de nouă zile focurile,
Și-au curățat cu pană nouă locurile
Sortite vetrelor în tot cuprinsul ei.

E sărbătoarea înoirei focului
Și-a 'nsămânțărei proaspete-a pământurilor
Cenușa veche e svârlită vânturilor
Și hieratec e aratul locului.

Pământul își desfășură izvoarele
Și 'n urma bine-cuvântată-a plugurilor
Deschide poarta tutulor belșugurilor
Și 'mbrățișează din polenuri soarele.

Hefàistos de-alungul litoralului
Incinge cu jeratec alb nisipurile;
Cetatea-așteaptă de pe toate chipurile
Și se răsfață 'n coama cu măslini a dealului.

N. DAVIDESCU

Simplon Orient - Express

— Fragmente de călătorie —

VI

Funduri de ape

„... car tout pareil aux étangs transparents dont l'eau limpide dort sur un lit de bourbe, le coeur de l'homme filtre les souvenirs et ne garde que ceux des beaux jours".

ROLAND DORGELÈS
(Les croix de bois)

Intre două uși larg deschise, deasupra unei ispititoare viziuni a Semmeringului de iarnă și sub arhitectura greoaie a ceasului cu inscripții fosforescente, o reclamă, egal de ispititoare a parfumeriilor Elida, îmi surâde blond un cald bun sosit în patria valsului și a arhiducilor de operetă. Surâs care nu-mi face, însă, nici o bucurie. Căci deși coborînd din tren cu pași vioi și ușori, odată pe peronul destul de animatei Ostbanhoff, mă simt iarăși și tot mai adânc, prada acelei inimi rele, coclită și grea de tot plumbul strecurat în gânduri de agonia lentă și nostalgică a amurgului de Octombrie cu galbene scânteeri bacoviene. Aceiași neliniște surdă care mă gonise din vagonul restaurant pustiu — ce vuia a ferărie veche, în împânzirea de trandafiriu și de cenușe a înoptării — și mă îndemnase să leg vorbe fără rost cu oricine îmi va ieși în cale, îmi lăcătuește invizibile blocuri de granit de picioarele cărora nu le mai vine să apuce în nici o parte. Presimt cum se înlănțue împletiri turburi în adâncuri pe care nu e bine să le scormonești.

O pietricică de gând, alunecând în gol, a învolburat bulboanele sufletului.

Mă jenează subit forfoteala din jurul meu și conștiența contrastului pe care îl prezintă, în ochii mei, prezența mea în mijlocul acestei febre. Lume necăjită, pe care dureri și lipsuri de tot felul o chiamă și o alungă de pretutindeni, se înșirue somnambulic dealungul convoaelor ce nu sunt numai internaționale — dealtfel, în vagoanele albastre ale trenurilor de lux, nu se poartă pe drumuri mizerii lăuntrice și altele, poate și mai crunte decât ale celor ce se înghesue pe băncile de lemn ale vagoanelor de clasa treia? Oameni care trebue să se ducă atunci când totul i-ar reține locului, oameni pentru care nu mai e loc nici unde, oameni care luptă aprig cu tot ce îi înconjoară și mai ales cu ei înșiși să-și câștige un dram de mulțumire pentru stomac, sau de liniște pentru suflet și câțiva stropi de soare în ochi cărora le-au dat viață doar pentru a vedea statornicindu-se în ei, pe zi ce trece, noapte tot mai adâncă.

Oameni...

Ce caut eu printre ei? Ce rost am eu aici? Mă plimb? Ce mă importă că și alții fac la fel. Și că știu bine că, strict rațional, aș putea-o face perfect, fără nici o neliniște.

Am susținut cândva un anume punct de vedere al egoismului absolut, care acum îmi aduce un gust de leșie. De altfel nici nu mă plimb. Prezența mea aici răspunde unor anumite rosturi lăuntrice, anumitor încordări cărora am crezut că plecarea le va da deslegare. Și revăd dintr'odată noaptea în care m'am hotărît să plec. O revăd cu atât mai clar cu cât pe fondul ei plutise, îndepărtat și nelămurit, imaginea gării vieneze în care mă cotropesc, acum, dizolvante lame de fond.

Eram bolnav greu. Zile dearândul — nesfârșit de lungi și atât de multe încât începuseră să se confunde — o gripă persistentă mă cufunda într'o toropeală din care nu mă smulgea decât febra când, spre miezul nopții, mercurul începea să danseze în jurul liniuțelor ce treceau de 40.

Așa cum am mai scris undeva, niciodată nu mi-aș fi închipuit ca, la marginile delirului, gândurile să se limpezească dintr'odată și să capete o acuitate atât de pătrunzătoare.

La început se lăsa noapte adâncă cu fulgere verzi și stranii scăpărări sub pleoape. Apoi dintr'odată, în trup și în gânduri, se făcea liniștea aceea, aproape ireală, a întinderilor năpădite de zăpadă. O stranie lumină interioară se revărsa din adâncuri, lumină albă în care totul apărea simplificat și cu resorturile cele mai secrete, perfect vizibile. Momentul acesta venea întotdeauna când începea să se facă ziuă. Era pe la sfârșitul lui Aprilie. Prin fereastra larg deschisă, cu draperii ce ondulau molatec, suflarea parcurilor adormite, de provincie, părea să soarbă pe nesimțite valurile de întuneric ale nopții, aducând, în locul lor, adieri ample, purtătoare pe undele lor reci, de miresme turburătoare de reînoiri vegetale, de înmuguriri nocturne și șipotul fântânilor arteziene părea și el o proaspătă chemare spre o viață nouă. Mai ales, în umbra perdelelor de culoarea cerului de miez de noapte, zorile pulverizau în jerbe strălucitoare, ploaia de stropi argintii a ciripitului păsărilor. Un val de voioșie, de bucurie nestăpânită de a trăi, isbucnea triumfător din minusculele gâtlejuri ce făceau să vibreze, ca o cutie de rezonanță a unei viori magice, tăcerea catifelată a parcurilor potopite de lună târzie și de nemișcare.

Când primii pași răsunau pe bulevardul hieratic, când prima chemare de remorcher din port sau de locomotivă trezea orașul și larma începea să copleșească ciripitul păsărilor, voind să prelungesc încântarea dimineții de primăvară, istovit de febră, adormeam pe nesimțite, fredonând în gând măsuri întretăiate din murmurul pădurii și al păsărilor pe care Wagner l-a redat atât de mișcător în Tristan și Izolda.

Intr'una din diminețile acelea m'am hotărît. In ajun primisem romanul d-lui Minulescu: *„Corigent la limba română"*. Desigur, prin el însuși, conținutul acestui roman nu a avut nici o influență directă. De altfel, o carte nu este ceiace este, decât pentru autor. Pentru toți ceilalți, este, mai ales, ceeace fiecare vede sau vrea să vadă în ea. Din acest punct de vedere, se poate spune că, din moment ce este citită, nici o carte nu este scrisă numai de autor. Ci în colaborare cu fiecare cititor. O anumită trecere, a eroului d-lui Minulescu, prin gara în care mă aflu acum, precum și unele sugestii anterioare, din alte capitole, au fost ca o trambulină depe care a țâșnit ca un foc de artificiu, în învălmășagul gândurilor turburi, veriga unor asociații cu totul noui. Am lăsat cartea jos și am stins lampa. Zorile începeau să mijească. Febra se ducea, lăsând în urmă liniștea aceia albă și glacială a întinderilor vătuite de zăpadă. Am făcut atunci anumite bilanțuri lăuntrice. Și mi-am dat seamă că trebue neapărat să plec. Cu câteva zile mai înainte, pusesem un punct de întrebare pe marginea paginei unde André Gide însemnase, cu prea multă încântare, ultimele cuvinte ale unui muribund: *„il n'y a aucun plaisir à jouer dans un monde où tout-le-monde triche"*.

Personal, ajunsesem la convingerea că, dimpotrivă, singura condiție ca să poți resimți plăcere jucând în această lume, este tocmai ca toți să trișeze. Intr'un anumit sens, desigur. In cadru și atmosfera de până aci, nu mai puteam să trișez față de mine și să continui orbește jocul pe care, cu atâta înțelepciune, d. Arghezi îl numește : *„de-a v'ați ascunselea"*. Poate într'o atmosferă nouă în care toți clădesc febril fără să-și dea seamă că durează în gol, cu alte cuvinte unde fiecare crede în ceiace face și mai ales în utilitatea a ceiace face, găsind, în jurul lui, tot decorul, spiritual, necesar acestei autosugestii, poate acolo să-mi găsesc rosturi și deslegări noui. Care este, însă, valoarea acestor frământări, alături de acelea pe care le simt spumegând sub aparențele plate din jurul meu? Incă odată: ce fac eu aici ?

Tot fundul apelor s'a răsvrătit. Mâl, gros și mohorât, astupă porii filtrului de care vorbește Dorgelès. Și, dintr'odată, am impresia că acoperișul de tablă înegrită de fum, mă înăbușe, că îmi apasă pe creștet, pe umeri, că toată gara începe să se învârtească. Trebue să mă smulg, cu orice preț, din această răsculare a adâncurilor.

Imi amintesc cu ușurare că am două comisioane de făcut: două aparențe de țel imediat de care mă cramponez cu îndârjire. O aparență în plus ar face și mai bine. Din fericire, ușor de realizat. Căci, din acest punct de vedere, micuța elevă a Lisei Duncan poate fi o tovarășe ideală: agreabilă de privit, agreabilă de știut alături și având o rară intuiție a momentului când trebue să vorbească și, mai ales, să nu spue nimic. O găsesc singură în fața unui kiosk cu ziare, în aceeași ținută — bereta bască, manta de piele și pantofi alpini — ce îi dă aerul unui licean ștrengar în vacanță.

— Iarăși abandonată?

Face din cap semn că da.

— Am de făcut două curse în oraș. Vrei să vii iarăș cu mine?

— Da (tot din cap, dar cu altă mimică).

— Știi nemțește?

Cu mânile :

— Așa și așa.

— Sper că mai mult decât mine.

Ridică din umeri întrebător.

— Vally, ai amuțit?

Face, energic, semn din cap că da. Apoi pornind spre eșire, își trece brațul după al meu și, potrivindu-și atentă pasul cu mine, spune privind afișele bariolate din vestibulul gării.

— Combien de kilos de noir avez-vous broyé depuis tout-à-l'heure?

Lumini și, mai ales, umbre

— Kaiserstrasse, 35.

— Intr'al șaptelea?

— Exact.

Taxi-ul pornește atât de prudent încât, după câteva sute de metri, trebue să mă aplec și să explic șofeurului că mai am două curse și trebue să prind și trenul. Dar viteza se mărește abia perceptibil. Vally mă convinge că o nouă intervenție ar fi inutilă.

Felinare, vitrine, ferestre, vitrine, felinare.

Cred că dela o vreme — și, anume, dela aparația reclamelor luminoase — noaptea trebue să fie absolut aceeaș, în toate marile aglomerări. Lumini, lumini și iarăși lumini. Cu respectivele umbre. Dar totul se confundă repede. Căci obsesia fundurilor de ape răscolite, revine repede, cu împletiri de imagini absurde. Mă surprind fredonând preludiul din Tristan. Care îmi reamintește de o bucată asemănătoare ce, invariabil, îmi readuce, în privire, silueta romantică a mănăstirii Mihai Vodă, sub lună, într'o noapte de iarnă, dominând felinarele verzi ale străzii Isvor, dealungul căreia mă reîntorceam încet, în auz cu arpegiile spumoase ce făcuseră, cu o clipă mai

(Continuare în pag. VI-a)

înainte, să alerge, pentru ultima oară, mânile pe clapele pierdute în umbră.

Apoi, fără tranziție, pune stăpânire pe mine viziunea înoptărilor de vară ale adolescenței când pe terasa conacului copilăriei, trenurile ce alunecau, departe în vale, îmi ridicau capul depe carte și mă puneau pe gânduri. Pe vremea aceea ideea singură de a rătăci noaptea prin tumultul unui oraș mare, alături cu o făptură atât de fermecătoare și liber de a porni mai departe sau de a rămâne, m'ar fi umplut de exaltare.

Acum? Intorc corpul și încerc să sorb avid cu privirea profilul încântător de fraged care se desemnează fin pe geamul tremurător al automobilului. Vreau să-l sorb tot atât de avid cum sorb aspectul străzilor care curg ca un film, înghițite una după alta de roțile ce alunecă fără sgomot prin larma orașului, și cum pipăi pereții taxi-ului, nikelurile și cristalurile...

Bucuria — dacă totuși bucurie este — îmi rămâne atât de săracă. Și bruma ce este, se datorează tot trecutului care o luminează din depărtare. Imi dau seama, acum, cât de puțin trăim noi în realitate, în prezent. Până la o vârstă, totul este transfigurat, aureolat de lumina a ceiace așteptăm să vină, a ceiace ne închipuim că va să fie. Iar dela acea vârstă înainte, trăim doar din reflexul a ceiace am crezut că o să fie. Până la o vreme lumina este în față. Dintr'odată ne trezim că este în spate. Rămase, undeva, în urmă, așteptările, întrezăririle noastre care se consumă singure și se sfârlogesc ca un foc sub spuză, aruncă pretutindeni, înaintea pașilor noștri, licăriri înșelătoare. Totul ne apare nu așa cum este și considerat ca atare. Ci în lumina a ce ar fi trebuit să fie. Astfel că totul se reduce, în fond, la un dans fragil de aparențe, de prelungiri subconștiente, de umbre...

Vally surâde:

— E prodigios ce prosperă îți este industria de sfărâmat negru.

Nu am timp să răspund căci automobilul s'a oprit.

Pe pământ ferm

Nu am stat nici zece minute în Kaiserstrasse 35. Dar m'am coborît, de acolo, de sus, cu totul altul. Intr'atâta, o fâșie de atmosferă, de intimitate surprinsă dintr'o viață alta decât a mea, a fost întotdeauna și este, pentru mine, un cordial, un reactiv cu efecte miraculoase.

Automobilul s'a oprit în fața unui imobil sever, cu mai multe rânduri, cu fațada înegrită și ferestre largi. Etajul IV, scara A. Fără ascensor. Scară de stejar cu covor gros și pereții îmbrăcați în lemn. O femee în vârstă, corect îmbrăcată în negru sub șorțul alb, deschide o ușe modernă cu placaj de nuc și nikeluri cubiste. Un vestibul vast, luminat violent de două aplice de bronz. Apoi un salon imens — încăperi din alte vremuri în care a intrat, în valuri largi, aerul proaspăt al prefacerilor din urmă — unde plutește o lumină difuză, filtrată de tuburi de sticlă ce se urmează la intervale mici în jurul camerei, acolo unde parchetul se îmbină cu pereții, profilând pe tavanul alb și pe zidurile, îmbrăcate în mătase de culoarea frunzelor veștede, umbre vagi de mobile de un modernism temperat. Fotolii largi și divanuri de mătase de aceeași culoare ca aceea ce învălue pereții — (dintre care unul este acoperit aproape în întregime de cărți legate cu grije în piele în acelaș ton, și altul striat de faldurile perdelelor grele ale celor trei ferestre) gheridoane pe luciul cărora plouă petale ruginite de crizanteme, din vase de Lallique. Pe pian, un vas japonez în care se răsfrâng ramuri de plută și de gutui, proaspăt culese, ce par o aureolă de bronz și de aur vechi.

O ușe se deschide. Pe un fond de lumină albă proectată, într'o încăpere goală ca o celulă, de un abajur de metal, peste o masă-planșetă unde se văd desfășurate coale mari de hârtie și diverse instrumente împrăștiate, se încadrează o fată tânără, între douăzeci și douăzeci și cinci de ani, înaltă, bine făcută, cu părul retezat băețește, cu sprâncene arcuite fin dar energic, cu nas puțin obraznic și un imperceptibil aer masculin în înfățișarea extrem de distinsă. Peste pijamaua de mătase neagră, poartă un halat de lucru, de pânză albă și într'o mână ține un echer și în cealaltă un creion roșu. O secundă mă privește întrebător. Mă înclin și dau câteva prime explicații. Inchizând ușa în urma ei, se apropie și îmi întinde mâna amabilă dar fără un surâs.

— Gertrud Leitner, arhitect al primăriei.

O strângere de mână. Apoi, văzând că mă exprim oarecum laborios, mă întrerupe, de data aceasta surâzând:

— D-ta vii din România. Desigur că vorbești mai cu plăcere franțuzește.

Respir ușurat și îi lămuresc într'un suflet scopul vizitei mele, arătând pachetul depe fotoliu.

— Perfect — spune ea. — Credeam că ești un client și eram dezolată că trebue să te refuz fără discuție. Am de lucru până peste cap. De la amiază lucrez așa cum mă vezi. Atunci totul e în regulă. Numai uite ce se întâmplă: prietena mea este încă la clinică. Și nici nu va putea scăpa astăseară înainte de unsprezece. Chiar acum mi-a telefonat că au căzut ca din senin două operații grele. Dar dacă vrei...

Incerc să o previu că nu pot să voesc nimic, fiindcă trebue să plec numai decât. Dar nu mă lasă să o întrerup. Fără o ezitare, face instantaneu programul:

— Prietena mea o să fie încântată să te vadă. O să te rog să mă erți un sfert de oră — timpul necesar să îmi sfârșesc un raport urgent și să mă fac decentă — în care vreme poți să te odihnești puțin aici. După asta o să mâncăm împreună, tot aici și pe urmă mergem la clinică s'o luăm pe Nelly. De acolo ne vom duce la Bristol, unde Carlos Gardel e în trecere prin Viena și ne vom desmorți puțin picioarele și aerisi creerul. Ça vous va?

— Ei, ba nu! îm spun în gând.

Perspectiva mă încântă, chiar. Dar ce mă fac cu Vally care așteaptă jos în taxi? Nu pot s'o expediez singură la gară. Aș putea să mă duc cu ea la Westbanhoff, să-mi iau și bagajele din tren și să-mi vizez biletul. Dar ar mai fi exact acelaș lucru? Imi amintesc de un prieten care avea o sticlă unică dintr'un vin unic. Din când în când, o scotea din dulap, o privea lung apoi o așeza la loc.

— Ințelegi — îmi spunea el — sunt sigur că, tocmai fiindcă îi scontez gustul de atâta vreme, vinul acesta e incomparabil mai bun privit decât băut.

— Rămâne pentru data viitoare.

Gertrud Leitner face cu mânile un gest de politicos regret și mă întovărășește până la ușe, unde mai schimbăm câteva cuvinte. Când ușa s'a închis, simt atâta lumină în mine — lumina aceea pe care luna o primește dela soare — încât îmi vine să sar peste patru trepte dintr'odată. Dar am senzația, fizică aproape, că îmi sunt brațele încărcate de o adevărată comoară de imagini cu care mă voi juca toată noaptea. Și cobor cu nesfârșită grije, să nu se rostogolească vreuna. Căci e deja multă vreme decând am început să știu că sunt atât de fragile.

I. IGIROȘIANU



Antologia Dragostei și a Femeii

■ In viață rolul invidioșilor e să ponegrească ceiace nu înțeleg; ori unde zăresc o lumină, ei caută o pată, și speră să găsească un vierme în orice trandafir. — *(Lord Thomson of Cardington).*

■ O discreție excesivă poate deveni o indiscreție. O tăcere nedibace este adesea mai revelatoare decât vorba. — *(Louis de Robert).*

■ Câți trecători, atâtea drame, poate de nebănuit și destinate ca nici odată să nu ajungă la lumină. — *(E. Estaunié).*

■ Pentru a iubi gloria, trebue să faci mare caz de oameni; trebue să crezi în ei. — *(Paul Valéry).*

■ Numele celor ce au știut ce au voit, este foarte restrâns în istoria universală. *(E. Faguet)*

■ Rare ori au oamenii curajul să fie buni de tot sau răi de tot. — *(Machiavel).*

■ Viața este o luptă pe care cei aleși au transformat-o în sărbătoare. — *(Verhaeren).*

■ Prima condițiune pentru a trăi bine, este să știi să suporți plictiseala. — *(Sainte-Beuve).*

■ Calmul este religiunea stăpânilor. — *(Bj. Björnson).*

■ Creațiunea este o roată imensă care nu se poate învârti fără să nu strivească pe cineva. — *(V. Hugo).*

■ Poezia moare în noi, pe măsură ce trăim. — *(H. Ibsen).*

■ Omul este o ființă care pleacă în toate diminețile în căutarea fericirii. — *(Stendhal).*

■ Caută-ți singur plăcerea în viață, căci lumea nu va căuta nici odată să-ți facă viața plăcută. — *(Paul Heise).*

■ Când dormim ne gândim la prostii pe care nu le facem. Când suntem trezi, facem prostii la care nu ne-am gândit.— *(E. Mendez Calzado).*

■ Oamenii au adesea tendința de a alerga în ajutorul celui mai tare. — *(M-me de Staël).*

Alese și traduse de

AUREL GEORGE STINO



Cinematograful

„L'homme a l'Hyspano"

Este greu de spus: iată un film francez bun. Dar s'ar putea spune: iată un rar film francez care e bine decupat. Scenele sunt strâns și coherent angrenate, interesul se ține și progresează, nu există lungimi și nici acțiuni falșe. Toate acestea fac ca urmărirea povestei să fie antrenantă și, una peste alta, amuzantă.

Bunul decupaj nu e totul în tr'un film. Dar este foarte mult. Și-i extrem de îmbucurător că francezii încep să isbutească în acest meșteșug.

Tot atât de important cât și decupajul este jocul actorilor. Și în această privință e greu de lăudat „L'Homme à Hyspano". Mărturisesc că Marie Bell are oarecare grație, oarecare mister (lucru rar la o actriță franceză) și oarecare naturalețe în scenele indiferente. In scenele patetice găsim în schimb adeseori accente falșe. Dar, însfârșit, jocul lui Marie Bell — cel puțin în acest film — e mai degrabă agreabil. Cei mai mulți dintre ceilalți sunt lamentabili. Cu deosebire actorul care face pe lordul milionar și arțăgos. Este un rol frumos și ușor, căci textul e special de bun, și vorbele pe care le spune personajul sunt psihologicește bine alese, alese astfel încât aproape indică mișcările cinematografice care trebue făcute. Cu toate aceste facilități, autorii filmului au găsit cu cale să încredințeze rolul unui actor — poate bun în sine — dar aci perfect inadequat; un actor care nu semăna nici a lord și nici măcar a Englez, care însfârșit amintește în permanență că joacă. Dar și aci trebue să recunoaștem că erau și multe lucruri bune amestecate cu cele rele. Bunioară a fost o idee foarte fină aceia de a-l pune pe milord să umble pe șosea, încet, pe jos, în timp ce „Rolls"-ul său îl urmărea din spate, cu infinite eforturi pentru a păstra alura lentă a stăpânului. (La un moment dat milord se oprește să-și aprindă țigara, ceeace ține circulația în loc tot timpul cât durează operația; asta e deasemeni o excelentă idee cinematografică). Jean Murat—ca și ceilalți—este cu totul mediocru. La nici unul nu se poate găsi acea naturalețe pe care o are ultimul figurant american.

Dar încă odată: filmul, bine compus, este mai de grabă plăcut.

Pașaport pentru iad

Calități și defecte exact inverse față de cele din „L'Homme à l'Hyspano" găsim în filmul american, al cărui titlu englezesc — titlu foarte bun — e „Pașaport pentru Iad", tradus în românește prin neutrul și ineptul: „Noaptea ispitelor". E foarte curios. Pentru odată cuvântul Iad, *atât de scump traducătorilor români, se potrivește, și tocmai atunci este suprimat. Traducătorii români au geniul absurdității... Spuneam deci că în acest film găsim însușiri și cusururi inverse față de cele din filmul precedent. Intr'adevăr, aci jocul actorilor e impecabil și decupajul prost.*

Păcat. Ideia povestei este interesantă. Se putea face cu ea un mare film. Este vorba de o femee perfect cinstită, prea cinstită, incapabilă să mintă, să dea vre-o speranță acelui care o iubește, să nu-i spună franc că ea nu-l iubește. Și asta cauzează dezastre. cei îndrăgostiți de ea sfârșesc în desperare, după care toate se sparg în capul ei. E o temă interesantă și subtilă; adăogați că eroina e Elissa Landi. Cum spuneam, putea fi un mare film. Dar e inorganic alcătuit, lâncezește, n'are coheziune — deși în genere toate detaliile sunt corecte. Toate acestea se rezumă la o simplă fomulă: prost decupaj.

Elissa Landi

Actrițele dela Hollywood, care joacă în genere bine, se izbesc adeseori de o dificultate: aceea a distincției. Americanii sunt din principiu mitocani. Ceea ce se numește în Europa distincțiune și „bune maniere" este aproape necunoscut acolo. In elita newyorkeză bărbații intră în casă cu



Elissa Landi

pălăria pe cap, salută femeile cu un „deșt", sau atunci când procedează „a l'européenne" o fac așa de gros încât toată lumea vede că a fost „exprè".

Intr'una din cărțile sale, Sinclair Lewis povestește cum un american din lumea bună, care învățase în Europa să vorbească corect, întors la New-York se forța să se exprime negramatical și să înjure la fiecare cotitură de frază pentru a nu părea străin.

Actorii și actrițele americane, care joacă perfect și reușesc în toate, dau mai totdeauna greș când e vorba de a înlocui mitocănia națională prin distincție personală.

Elissa Landi e realmente și integral distinsă — asta adăogat la alte multe calități. Se mișcă, vorbește, privește ca o adevărată Lady. In rolul din „Pașaport pentru Iad" nu se știe cine e și de unde vine, ce a făcut și de ce e acolo. Suntem însă obligați să deducem că e un suflet ales și o persoană distinsă din felul ei de a se purta. E foarte frumos lucru să reconstitui starea civilă a cuiva nu din informații directe ci din felul cum cineva se uită, cere, ordonă, mănâncă, se îmbracă, tace... Asta dă lucrurilor mister, și totodată ne informează mai profund decât un raport detaliat.

Și Elissa Landi mai e și foarte frumoasă; o frumusețe complexă, unde trăsături cărnoase de fată tânără și sănătoasă se combină cu un aer infinit de trist, cu priviri ce vin din ascunsurile îndepărtate ale unei vieți de încercări dureroase. Din când în când, brusc, ochii ei inundă pe ai noștri cu o lumină tare, orbitoare. O altă combinare subtilă de particularități fizionomice: figura ei spuneam că are mister din pricina cantității mari de lucruri trecute pe care le ghicim îndărătul ei; acest mister nu provine din nesinceritate. Privirea ei e totdeauna sinceră. Exprimă exact sentimentul care o însuflețește în acel moment. Această franchețe, amestecată cu o ținută rezervată, îi dau ceva totdeodată deschis, și reținut. Și astfel, jocul ei e numai în nuanțe, în semitonuri, în accente grele de înțelesuri multe. Suntem siguri că această artistă va da, cândva, un rol despre care se va vorbi vreme îndelungată.

Palatul misterelor

Adevăratul mare mister din „Palatul misterelor" este cum puteau oamenii din staluri să stea până la sfârșitul spectacolului. De mult n'am văzut o atât de sinistră nerozie. Actori buni — ca Lewis Stone, Boris Karloff, — erau în neputință de a salva filmul. Ce poate face un actor dacă regisorul îi ordonă să râdă atunci când se potrivește foarte puțin sau să facă pe Gengis Kan atunci când nu se potrivește de loc?

D. I. SUCHIANU

CĂRȚI NOUI

Fernand Lot: Invitation au Mystere, poemes

Iată o carte care s'ar fi putut tot atât de bine numi Invitație la Poem. E în versurile lui Fernand Lot un amestec bine dozat de știință poetică și de inspirație; lectura lor constitue pentru cititor o prețioasă inițiere la poem și la misterele poemului. Plin de toată experiența de umbră și lumină a secolului, Fernand Lot a închis în albumul cu flori stranii al acestui volum o bună parte din nelinișteа și din dorul de evadare în mister sau într'o altă realitate — atât de unanim resimțite astăzi. Totuș o speranță continuă și o bună cunoaștere a legilor navigației poetice par să-l ducă pe Fernand Lot spre porturi fericite. Potrivite viziunilor dinăuntru, versurile de o perfecție clasică uneori se frâng, cu voință pe alocuri, într'o asonanță sau aritmie care dau și mai mult farmec incantației poemului:

De livides paquebots
Accostent aux quais d'automne.
J'arrive. Mes yeux te donnent
Ce qu'ils ont pris de plus beau.

Ouvre ta main sous ma main:
Qu'elle soit désaltérée
Par la pluie fine dorée
D'un peu de sable marin.

Desbrăcat uneori de imagini, pentru a da poate și mai multă strălucire rotunjirii de piatră aridă a cuvintelor, Fernand Lot știe să se mențină în altitudinea de ozon — numai celor puțini accesibilă — a marei respirații poetice. — I. V.

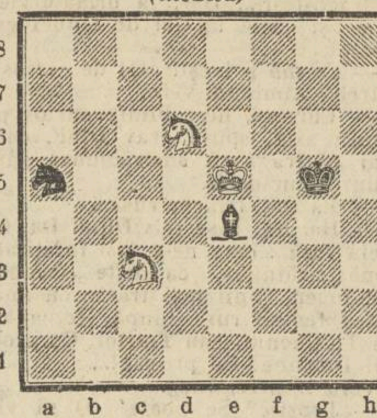
N'aveți dicționar?
Cereți
„Rebus-Lexicon"
Lei 10



Cronica Șahului

PROBLEMA No. 628

de W. Pauly, București.
(inedită)

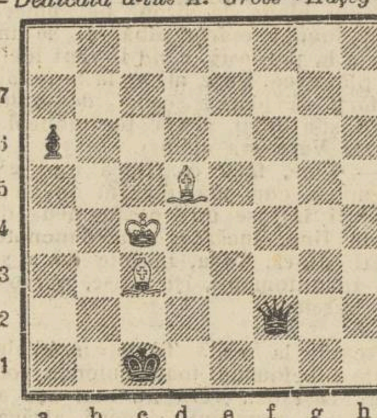


3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 2 mutări.

PROBLEMA No. 629

de Dr. L. Lazarus, București
(inedită)
— *Dedicată d-lui A. Gross—Hațeg* —



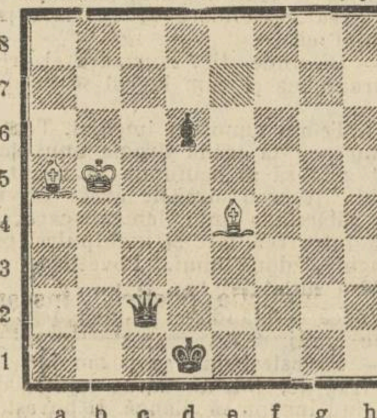
3 + 3 = 6

Mat maximal invers în 4 mutări.

Selbstmatt in 4 Zügen.
Längstzüger.

PROBLEMA No. 630

de Dr. L. Lazarus, București
(inedită)
— *dedicată d-lui A. Gross—Hațeg* —



3 + 3 = 6

Mat maximal invers în 4 mutări.

Selbstmatt in 4 Zügen.
Längstzüger.

★

Rectificare.— In problema No. 627 a d-lui ing. Heskia, publicată în numărul nostru trecut, să se citească: mat în 3 mutări, iar nu mat ajutor în 3 mutări.

PARTIDA No. 157

Jucată în concursul popoarelor dela Folkestone (Anglia) în Iunie 1933.

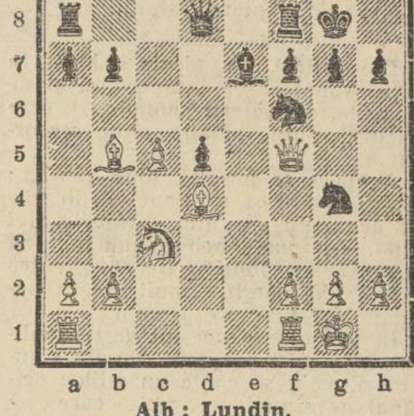
ALB: Lundin *(Suedia).*
NEGRU: Opocensky *(Ceho-Slovacia)*

Apărarea Caro-Kenn.

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. é4×d5, c6×d5; 4. c2—c4, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, Cb8—c6; 6. Nc1—é3, „Le mieux est l'ennemi du bon", urmarea normală Cf3, Ng4 și apoi c×d, etc. este mai avantajoasă pentru alb, care își menține inițiativa. 6...., Nc8—g4; 7. Cg1—f3, é7—é6; 8. c4—c5, Ng4×f3; 9. Dd1×f3, Nf8—é7; 10. Nf1—b5, 0—0; 11. 0—0, é6—é5; foarte energic jucat. Maestrul cehoslovac Opocensky uzează de toate șansele de care dispune. 12. d4×é5, mai prudent ar fi fost N×c6. 12..., Cc6×é5; 13. Df3—f5, Cé5—g4; 14. Né3—d4, necrezând în mi-

Situația partidei după a 14-a mutare a albului.

Negru: Opocensky.



Alb: Lundin.

nuni. 14...., Né7×c5!!; 15. Nd4×c5, Dd8—c7; 16. Tf1—d1, Dc7×h2+; renunță la recâștigarea figurii, pornind la un atac victorios. 17. Rg1—f1, Tf8—é8; 18. Nb5×é8, Ta8×é8; 19. Nc5—é3, Té8×é3!; 20. Df5—c8+, Té3—é8; 21. Dc8×é8+, Cf6×é8 și alb abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIȚII TOȚI AZI:
in „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
O AVENTURĂ STRANIE
Lei 4, Romanul complect.
La chioșcari și librari.



Mărunte

■ Joi seara a avut loc deschiderea stagiunii Teatrului „Regina Maria" cu „Mărgeluș" comedie în trei acte de A. de Herz, cu d-nii Tony Bulandra V. Maximilian, Ionel Țăranu, Marcel Enescu, Etterle și d-nele Nelly Sterian, Maria Sandu, Nora Piacentini, Elvira Petrescu, Cella Marion în rolurile principale.

■ Cereți la librăriile din toată țara *Crima Pasională* de M. Negrea-Rimniceanu.

„Lucrarea d-lui Negrea Rîmniceanu este o prețioasă și documentată lectură, cu problemele bine studiate și bine expuse. Este nu numai un folositor ghid pentru inițierea într'o mult desbătută problemă, dar și o lectură agreabilă" (Lucian Boz în Dimineața).

■ DL. MARK a deschis cu prilejul serbărilor organizate, în Parcul Carol, de către Uniunea Fundațiilor Culturale Regale, cabinetul său științific de consultațiuni *psichografologice, astrologice, cabalistice,* etc.

D-sa primește zilnic, între orele 10-12 a. m., 5-8 d. a., 10-12 seara, în *Pavilionul Regal* (par terre), stânga.

Moda

Lingeria

Lingeria, urmând linia actuală a rochiilor se face foarte ajustată pe corp; mătasea croită din „biais" se mulează perfect în jurul bustului și șoldurilor. Nu trebue să facă nici o cută sub rochie, nici o încrețitură care ar putea trăda prezența sa.

Țesăturile la modă pentru lingerie sunt satenul lucios de tot, crêpe de chine, voal triplu, deopotrivă de apreciate în rose, amande, azuriu, galben, alb, ivoire. Gris-ul aproape alb, este o culoare delicată, a cărui tonalitate nu convine decât unor tenuri excesiv de blonde.

Multă, foarte multă dantelă, încât puteți întrebuința, doamnelor, orice bucățică de malină, irlandă, point de Venise, valancienne, ori point de Paris — pe care o găsiți în cutiile dvs.

Aceste dantele, se vopsesc de obiceiu în culoarea țesăturii întrebuințate, ceeace dă ansamblului eleganță și armonie.

B. N.

Concert de primăvară

Perdele creţe de nori de argint s'au topit în profunzimea cerurilor albastre. Răsăritul de ziuă s'a îmbrăcat cu hlamida de purpură tivită cu aur. Domneşte o tăcere de vis! Incet apare clopotul enorm de soare, care răsună cu glas de „primăvară”. Ecoul lui duce vraja până în abisurile nepătrunse de azur, unde se aude tot mai încet şi mai dulce. Sclipiri de raze risipesc jocul de note de liră pe aceiaşi melodie caldă, în toată atmosfera transparentă şi proaspătă care vibrează în acelaş ritm cu mult frumos. Această armonie e prinsă de aripile cărăbuşului, ce o repetă în zbor uşor, asemenea strunelor de mandolină înceată şi fină.

Şi vântul îşi flueră aria lui, din concertul de primăvară, cu adiere desmerdătoare, ca un flaut fermecat. Mugurul e atins de vânt şi fredonează cu glas de bas, tot mai accentuat, pe măsură ce creşte în frunză, ceva mai târziu. Floarea de păpădie îşi zboară fulgii în chip de slab contrabas! Floarea de zarzăr cântă cu note candide printre petalele albe, acelaş refren de început de primăvară. Liliacul o urmează şi întinde crengile înflorite, ca un armonium cu sunete parfumate. In concert intră repede, repede şi izvorul, din taina munţilor, — ce-şi spală apele pe pământul negru, cu prund mărunt de aur, — ca să murmure în torent cu sunet de cristal.

Şoapta lui grabnică e prinsă de florile toate, perlate cu rouă, ce-şi apasă clapele de ghiocei albi, de viorele albastre, de brânduşe viorii şi de ciobotica cucului, galbenă ca stropii de soare. Ele răspund în rolul lor cu triluri tot mai înflorite şi mai variate şi întregesc sublima simfonie, a primăverii, neîncetat... Acordurile lor unesc note tot mai diferite, până se contopesc într'un singur ton.

Garofiţa cea roz cântă note subţirele şi înalte, floarea roşie de mac scoate note de foc şi drag. Florile de margarete albe nuanţează tot mai suav. Lăcrămioarele plâng cu stropii lor, melancolii dulci, lumânărica galbenă pune un ton religios; miozotisele albastre şi cicoarea şi bleuetele sună acorduri senine, ca şi cerurile cele albastre, iar campanela trage clopoţelul ei mov. Miliarde de fire de iarbă verde fredonează speranţe infinite pe strune subţirele, ca şi cele de vioară, lovite discret de un artist divin. Surdina concertului e opera milioanelor de milioane de furnici ce-şi deschid palatele lor, ca să nu lipsească de la rolul lor de neîntreruptă surdină.

Şi gândăceii sclipitori şi găzuţele roşii fac aceiaşi înceată melodie nesfârşită. Partitura simfoniei e lină şi pianisimo, ca să devie alegro forte, atunci când îşi vor face rândul păsărelele. Ele sunt cântăreţii învăţaţi, cu rolul sublim de glorificare a naturii întregi în: „imnul” din simfonia primăverii.

Barza a început să bată toba cu ciocul ei neobosit, după ce a venit cu pas trăgănat. O urmează Cucu, ce-şi cântă mereu numele. Lângă el şueră mierla. Solo îl face privighetoarea cu triluri lungi şi neîntrerupte, care leagă armonia clopotului soare şi cu a grăuntelui de polen din floarea parfumată.

Famfara răsună cu triumf! Cor de păsări umple zările. Trompete de glorie, clarinete discrete, balalaici încete, armonii tainice, violoncel duios, ghitare dulci în mii de glasuri de păsări, de multe neamuri, complectează mereu concertul întregii firi, la simfonia de primăvară. Fluturii albaştri, albi şi galbeni cântă şi ei cu note poznaşe la urechea florilor, ca să primească îmbătare de zambilă, de iris, narcisă şi iasomie mai întâi; iar pe urmă pe cea de crin, roză şi mixandră.

Isonul îl ţin albinele cu zumzet harnic în floare de salcâmi şi tei, iar greerii râd cu ţârâit leneş şi şiret în iarba măruntă şi des înflorită. Frunza freamătă, cornul buciumă, omul doineşte, copilul râde! O singură notă plină domină natura, din cerurile adânci până în miezul pământului: „Dumnezeiască primăvară, veselă fericire !”...

Dar vârtejul freneziei şi furtuna de acorduri se potoleşte în armonii liniştite şi vrăjite.

Clopotul soare încetează sunetul prelung... Lira razelor tace, pe încetul... Iarba îngână şoapta coardelor de violină.

...Florile îşi aud ecoul adormind... Păsările îşi visează simfonia cântecului lor de primăvară... Concertul îşi leagă armonia, tot mai andante, cu melancolia amurgului feeric! Clopoţeii steluţelor sună din adâncurile albastre, tot mai albastre!

Strunele de raze de lună preludiază încet o nocturnă. Triluri de privighetori măestre, vrăjesc lacul somnoros, din fundul codrului de argint, în prima noapte de vară....

MARIETA L. CREANGA

Lucian Costin: Despre inducţia poetică

D. Lucian Costin publică o broşură de estetică, intitulată „Câteva note despre inducţia poetică” (chestiuni de estetică literară).

Cuprinsul acestei broşuri, autorul îl împarte în: I. *Interiorizarea* (cum interiorizează poetul o senzaţie) a) Circulaţia impresiilor, b) Intensitatea sentimentelor, c) Localizarea şi asimilarea în fondul prielnic, d) Reflexele şi gradaţiile lor. II. *Exteriorizarea* (expresia) a) Efluxul sentimentelor, b) Sublimul, spontaneitatea, plasticitatea, c) Dinamica ideilor, d) Constructivismul în poezie. III. *Rolul poeziei şi al romanului.*

Ceiace vrea să exprime autorul prin cuvintele de mai sus, e cu totul confuz.

Ideile psihologice se amestecă cu ideile critice, noţiunile estetice sunt cu totul aproximative şi puţinele luciri de bun simţ estetic pe care le are, sunt înăbuşite, în broşura d-sale, de un mare balast de neologisme şi de fraze semidocte.

D-sa scrie de pildă: „A te apropia de ideia, ce-ţi incumbă la o tratare mai amplă despre „inducţia poetică”, înseamnă a te îndepărta a limine în faţa monumentului, ce şi-a clădit poezia noastră în mijlocul literaturii române. Timiditatea apropierii de această teză mi-au dislocat-o din cetatea gândurilor, multiplele mele note literare pe marginea operelor aprofundate şi răvăşite”, etc., etc.

Dacă d. Lucian Costin nu se hotărăşte să scrie simplu şi clar, e greu să putem spune ceva precis despre atitudinea d-sale estetică.

Suntem îndemnaţi mai degrabă să-i negăm orice capacitate de a înţelege poezia. D-sa se îmbată de concepte, pe care le întrebuinţează cum dă Dumnezeu, şi calcă pe planul metafizicei estetice ca orbul pe ghiaţă.

Nu tăgăduim ideilor d-sale fărâma lor de adevăr şi înţelegere, dar nici nu putem avea abnegaţia de a le aprecia în forma în care sunt îmbrăcate.— N.



Cărţi şi reviste

Boabe de grâu

Boabe de grâu, revistă de cultură, desgropătoare a comorilor româneşti ascunse în praf de hrisoave sau prin colţuri de ţară, şi-a expus în vitrina librăriilor ultimul număr, An. IV, No. 7 pe Iulie 1933.

Pe mai mult de 30 de pagini d. *Ştefan Pop* ne face un amplu şi documentat istoric, atât al *Colegiului Naţional Sf. Sava*, cât şi al şcoalei româneşti în general.

Academia grecească, începută la 1678 de către cărturarul stolnic *Constantin Cantacuzino*, suportă mai multe reforme — ca aceia a lui *Alexandru Ipsilante* din anul 1776 şi a lui *Caragea* din 1814, şi trăeşte până la *Martie 1821*, când, boerimea fiind cuprinsă de „un putenic *duh naţional*”, urmează pe *Gh. Lazăr*, care deschide o *Şcoală naţională*, încă din 1818.

Această Şcoală Naţională, ne este arătată în diferitele ei epoci:

Epoca lui Gh. Lazăr şi a lui Eliad (1818—1830).

Epoca Regulamentului Organic (1830—1847).

Reforma lui Bibescu şi epoca Revoluţiei din 1848. Academia franceză.

Epoca „latinistă” (1850-1858).

Epoca Convenţiunii şi a Unirii (1858—1864).

Apoi ni se face un tablou sumar asupra *Manifestărilor de activitate culturală, extraşcolară*, insistându-se asupra instituţiilor care s'au fondat ori s'au desvoltat la această şcoală, amintindu-se *Facultatea de litere, Biblioteca Academiei Române, Muzeul de Istorie Naturală şi antichităţi, Teatrul Naţional, Pinacoteca Statului* şi într'o măsură *Presa*. Trecând la *epoca de după 1864*, când şcoala de la *Sf. Sava* a dat instituţiilor de mai sus „nu numai zestrea, dar şi mare parte din sufletul său, se ajunge *în vremea ocupaţiei din 1916—1918*, vreme grea şi dureroasă pentru Colegiul Sf. Sava, a cărui clădire a fost deteriorată iar materialul didactic distrus de către succesivii ocupanţi, în aşa hal, încât numai cu mari sforţări şi cu multă energie s'a putut reface, în anii de *după război*.

In restul numărului, d. *Virgil Vătăşianu* face un scurt dar cuprinzător istoric al *Castelului Corvinilor din Hunedoara*, punând la punct insinuările ungureşti care contestau originea valahă a *Corvinilor* şi explicând legenda murală din jurul deschiderii loggiei din aripa „Matei” a castelului, interpretată de unguri, în favoarea tezei lor.

Dar d. V. V. face şi o greşală regretabilă pentru vremea noastră. Astfel, vorbind despre originea *Huniazilor*, citează: „...*dar faptul că mai târziu îl vedem pe Ioan Huniade duşmănind pe Drăculeştii din Muntenia, iar pe Vlad Dracul ucigând pe un nepot al lui Huniade, pe Stanzu, fiul lui Mânzilă (sau Manuilă) din Argeş şi al Marinei, sora lui Ioan Huniade, ne dă de bănuit că moşii sau strămoşii lui Ioan Huniade fuseseră rude cu Domnul Munteniei Dan I, ucis de oamenii fratelui său Mircea cel Bătrân.* (Pag. 422, col. II). De unde reese că *Dan I* a fost ucis din ordinul fratelui său *Mircea;* fapt absolut inexact. Sunt mai multe izvoare care ne spun precis că *Dan I* a fost ucis de *Şişman*, voevodul dela sud. Astfel *Moxa* spune:

„La aceea vreme omoară şi Şişman, domnul Sârbilor (adică al Bulgarilor) pe Dan Vodă, domnul Ţării Româneşti [1].

In *Cronica anonimă a Ţării Româneşti*, găsim:

„Dan Voevod... a fost frate cu Mircea Vodă Bătrânul şi care l'au ucis Şişman Vodă domnul Sârbilor când era cursul anilor dela Dumnezeu 6864” [2].

[1] *C. C. Giurescu*, curs de Istoria Românilor, ţinut la Universitatea din Bucureşti în anul 1929—1930 şi litografiat, pag. 24.

[2] Idem, ibidem, pag. 23-24.



O cronică bulgară din prima jumătate a secolului XV, ne spune:

„Şişman ţarul bulgar omoară pe Dan Voevod, fratele lui Mircea Voevod [3].

Iar d. *C. C. Giurescu* spune:

„Dan cade pe câmpul de luptă, cu duşmanii săi dela sud şi nu poate fi vorba de uciderea lui de către fratele său Mircea cel Bătrân [4].

şi adaogă:

„Nu se poate ca voevodul care pomeneşte duios pe „sfântul răposat frate al domniei mele”, să fie acela care ucisese cu doi ani înainte pe Dan. Este o imposibilitate morală [5].

Insă d. *V. V.* s'a documentat mai ales din izvoare ungureşti, care, după cum recunoaşte şi d-sa în nota 2 dela pagina 423 *„întrebuinţează o metodă specială maghiară de-a scrie istoria”*.

După partea literară, care ne dă urmarea romanului grecesc *Stânca Roşie*, cu subtitlul *Romanul Fotiniei Sandris*, de *Grigorios Xenopoulos*, în traducerea lui *Anton Mistachide* şi ilustrat de pictorul *I. Teodorescu-Sion*, — urmează o *cronică* bogată, datorită d-lui *Em. Bucuţa*, neobositul redactor al revistei care, sub titlul *„Congrese de scriitori”*, arată rostul acestor congrese şi, vorbind despre *congresul P. E. N. Clubului dela Raguza (Dubrovnik)*, găseşte prilejul să ne descrie frumuseţile Raguzei şi împrejurimilor ei, amintind şi de marele sculptor jugoslav *Mestrovici*.

Anul acesta fiind vorba să se aducă corpul *Bucurei Dumbravă* dela *Port-Said* spre a se odihni în viitorul Parc Naţional de pe *masivul Retezat*, d. Bucuţa face un impresionant panegiric drumeţei îndrăgostite de frumuseţile munţilor Carpaţi şi de legendele poporului românesc.

Notăm bunul obicei al acestei reviste, de a însoţi studiile şi articolele cu ilustraţii bogate şi perfect executate.

Din mulţimea ilustraţiilor din acest număr, menţionăm: *portretele* lui *Sava Henţia*, reproducerile din *Castelul Hunedoara* şi din *Raguza*.

CONST. I. MANEA

[3] Idem, ibidem, pag. 24.

[4] Idem, ibidem, pag. 28.

[5] Idem, ibidem, pag. 28-29.

Otto Flake: Die französische Revolution

Faptul că, în ultima vreme, numeroşi scriitori germani şi-au propus să reînvie figurile reprezentative ale marei revoluţii franceze nu se datoreşte unei simple întâmplări. „Fouché” şi „Marie Antoinette“ de Stefan Zweig, „Talleyrand” de Franz Blei şi „Napoleon“ de Emil Ludwig, pentru a cita numai operele unor scriitori de netăgăduită valoare, sunt semnificative.

Temeiul trebue căutat în afinitatea profundă a vremurilor de atunci cu vremurile noastre, în similitudinea ambelor epoci, caracterizând răspântii ale istoriei universale. Privind astfel lucrurile, vom înţelege mai uşor ceiace l-a provocat pe pătrunzătorul psiholog Otto Flake să răstălmăcească procesul acelor vremi.

Romancierul Flake s'a ocupat adesea, în anii din urmă, cu problemele politice la ordinea zilei. Cu acest prilej a dat dovada unei inteligenţe agere şi a unui temperament pasionat. Faptul că s'a născut la Metz, e şi el de natură să ne explice pentruce îi era atât de aproape Franţa şi dece s'a hotărât să analizeze oamenii şi evenimentele acelor vremi în totalitatea lor, nu izolat, cum au procedat predecesorii lui. Călcând pe urmele lui Carlyle, Thiers şi Louis Blanc, ale lui Taine şi Michelet, el ne zugrăveşte în imagini plastice şi vii, deceniul începând cu convocarea statelor-generale de către Ludovic al XVI-lea, până la Imperiul lui Napoleon la 18 Brumar; adică dela 1789 până la 1799: una dintre cele mai agitate şi mai interesante perioade din istoria Europei.

Otto Flake redă, bine 'nţeles, numai esenţialul; el scoate din vâltoarea evenimentelor numai miezul. Dacă pe alocuri s'au strecurat mici erori, faptul nu trebue judecat cu severitate: materialul documentar e azi atât de gigantic, încât nici specialiştii în materie nu-l mai pot cerceta în întregime. Ceiace l-a preocupat în special pe autor era urmărirea clară a fluctuaţiunilor marilor curente şi extragerea riguroasă a raporturilor adânci dintre acestea. Problema de căpetenie consta în păstrarea celei mai desăvârşite obiectivităţi faţă de evenimente, care au darul să emoţioneze şi azi pe spectator, indiferent de culoarea politică căreia aparţine. Şi aceasta a izbutit de minune. Pentru ilustrarea atitudinii sale vom aminti câteva pasaje:

„Dogmatismul — spune undeva autorul — este preţul cu care plăteşti, în vremuri de criză, spiritualitatea”. Sau: „Dacă oamenii ar fi creaţi să tragă învăţăminte din faptele petrecute aiurea, atunci ar recunoaşte că intelectualul nu trebue să aţâţe; dar omul nu învaţă niciodată nimic din ceiace s'a petrecut într'altă parte”. Iar într'un al treilea pasaj, el precizează: „Revoluţia a pregătit sfârşitul stării quasi-medievale, în care trăiau popoarele continentale, promovându-le în epoca modernă. Ea a condus democraţia la victorie, întâi prin dreptul de autodeterminare şi în al doilea rând prin trezirea conştiinţei naţionale. Ea a dezrobit clasa creatoare a capitalismului productiv, a industriei şi a tehnicei. Aceste realizări istorice rămân mari chiar atunci când priveşti cu scepticism efectele obţinute”.

Spicuirile de mai sus ne arată totodată metoda riguroasă care stă la baza operei lui Flake. In felul acesta el reuşeşte să formuleze plastic structura Adunării Naţionale, a Convenţiei, a Comunei şi a Cluburilor şi să rezume sfera lor de influenţă.

Romancierul Flake a fost ademenit de figurile mai tuturor personalităţilor — începând cu nobilimea vechii Curţi până la Directorat şi Consulat — care au provocat evenimentele cunoscute sau au fost târîte în mijlocul lor. Pe dinaintea noastră se perindă Ducele de Orleans şi Mirabeau, care fac puntea de trecere dela vechiul la noul regim; trinitatea terorismului, reprezentată prin Danton, „marele senior al Sanculoţilor”, Marat, fanaticul răsvrătitor al masselor, şi Robespierre „incoruptibilul”, „Savonarola al revoluţiei” — în care Flake vede un predecesor neputincios al lui Napoleon, iar pe de altă parte, prototipul politicianului avocăţesc. Apoi Demoulins, cei doi Rolland, Carnot, Barras şi mulţi alţii.

Ceiace admiră mai mult autorul în revoluţia franceză este elanul şi impulsul ei irezistibil, entuziasta spovedanie faţă de tineret şi pentru tineret. El vede într'însa un proces de însănătoşire naţională. Pe de altă parte simţim toată vibraţia sufletească a autorului când revoluţia îşi revine din ideologia fără de margini şi din isteria teroarei, când, din doctrinarismul logic îşi regăseşte drumul spre actul liberator, ridicând pe scutul ei pe Napoleon. Felul în care Flake ne descrie transformarea „micului caporal” romantic, în omul realist, bărbatul de Stat şi militarul de mare anvergură, întrece orice calificativ. Autorul nu vede în Napoleon numai uzufructuarul revoluţiei ci şi desăvârşitorul ei: când, după campania în Italia şi Egipt, se prăbuşeşte Directoratul, secolul al nouăsprezecelea vede aci o sguduire luminoasă.

De fapt, grandoarea unor asemenea mişcări iese în vileag abia când ştim unde se revarsă.

Fericirea lor depinde de sfârşitul pe care-l au, justificarea lor în încoronarea operei întreprinse. Şi astfel, privind din mijlocul haosului şi nesiguranţei vremurilor noastre spre cealaltă epocă haotică, vedem înălţându-se, din marea de sânge şi groază, vulturul urmat de strălucire şi glorie, care, cum notează Flake, a exprimat admirabilul, mângâietorul şi mântuitorul cuvânt: „Nu există decât două puteri pe lume, spiritul şi sabia; până la urmă, sabia e totdeauna învinsă de spirit”. a. b.

Cronica literară

I. M. Raşcu, 32 opere din literatura română, analize literare

La prima vedere, opera pe care o recenzăm astăzi ar aparţine nu d-lui Raşcu propriu zis ci *„Societăţii pentru studiul literaturii române” a elevilor din clasele VI şi VII ale Liceului Gh. Şincai din Bucureşti.* Aceşti elevi s'au întrunit în 23 de şedinţe, au cercetat şi discutat, sub supravegherea d-lui Raşcu, un număr de opere literare româneşti şi redactându-şi apoi succint şi cu îngrijire procesele verbale au făcut cu putinţă, mulţumită concursului excelentului lor director G. Nedioglu şi comitetului şcolar, publicarea acestui volum, în scopul de a fi de folos şi altor colegi la pregătirea examenului de bacalaureat, scop pe care şi l-au pus înşişi când au hotărît desbaterile.

Astfel văzute lucrurile, adică prin modestia afară din cale a organizatorului, meritul iese cu totul diminuat şi ar fi din partea noastră o mare neglijenţă dacă ne-am mărgini să arătăm ce declară că a intenţionat să facă editorul, în loc să relevăm ceeace, în realitate a înfăptuit. Opere ca aceasta de faţă sunt aşa de rare la noi şi atât de puţin preţuite încât a atrage atenţia asupra lor este o înaltă datorie a cronicarului onest.

Dar mai întâi să privim lucrarea din unghiul de vedere mai îngust al utilităţii şcolare. D. Raşcu este un poet delicat din vechea pleială simbolistă a „Vieţii noui” şi mai este, ceia ce puţini ştiu, un istoric literar de o extraordinară erudiţie în anume domenii. Oricât n'am putea fi totdeauna alături de d-sa în stabilirea „izvoarelor” unor opere literare, nu putem să nu-i admirăm informaţia, răbdarea, abilitatea cu care ştie să descopere apropieri, de multe ori neaşteptate. D. Raşcu e specialist în a prinde pe scriitori cu mâţa 'n sac (expresia e a domniei-sale), în a găsi imitaţii, reminiscenţe din alţi autori. Metoda aceasta „sourceieră”, aparţine literaturii comparate şi e de sigur de cea mai mare utilitate acolo unde tradiţia temelor e mai puternică decât invenţia personală. Chestiunea evitării confuziei între imitaţia propriu zisă şi locul comun devine o problemă de tact. Oricum ar fi, d. Raşcu este un istoric literar de mâna întâi (din şcoala d-lui Densuşianu, care uneşte cea mai aspră meticulozitate cu atitudinea contemplativ-estetică) şi putem să ne mirăm că, profesor fiind, îşi lasă la o parte importantele sale studii pentru opera mult mai puţin răsplătită de educator. Dar ce admirabil sacrificiu! Nicio acţiune mai sănătoasă pentru literatura ţării şi pentru răspândirea cărţii decât aceea de a învăţa tinerele generaţii să citească şi să preţuiască şi ceeace face d. Raşcu echivalează cu un mare poem.

Nimic din pedanteria seacă pe care o aşteaptă unii de la membrii corpului didactic. Criteriile d-lui Raşcu sunt ale celei mai moderne critice şi trebue să fericim pe şcolarii care încep să citească sub asemenea conducere.

„In aceste contribuţii — zice editorul — ne-am silit, în deosebi, să atragem atenţia şcolarilor asupra unei părţi din operele literare — cam neglijate în învăţământul nostru secundar: anume asupra artei scriitorilor, a formei operei lor, a stilului, a limbei şi mai ales a frumuseţilor unor versuri sau imagini, adesea necunoscute majorităţii cititorilor şi care prezintă, cu toate acestea, efecte muzicale sau chiar de gândire, superioare acelora mereu repetate şi banalizate de o admiraţie generală „necritică”. Prin sublinierea acestui aspect al operelor literare, se educă — ne place a crede — gustul estetic al şcolarilor, prea îngrădit, de multe ori, la analiza fondului unei lucrări, — rezumată, pe vremuri, în acea stereotipă formulă: „ce-a vrut poetul să spună aici”. E poate mai interesant adesea să ştim *cum* spune „poetul”, decât *ce* spune, deoarece un scriitor desvoltă deseori simple locuri comune şi se ridică deasupra altora, care şi ei le-au exprimat, numai prin expresia inspirată şi personală”

D. Raşcu trebue să se felicite că a găsit în d. G. Nedioglu, directorul ideal, care să îmbrăţişeze cu căldură iniţiativa d-sale, să nu se lase influenţat de prejudecata „surmenajului” scumpilor noştri fii, înclinaţi prin firea întregii noastre societăţi spre lene şi scopuri materiale.

Am spus dela început că sub aparenţa ei de operă colectivă şi didactică această culegere ascunde merite mult mai mari şi care aparţin în întregime d-lui Raşcu. Şedinţele decurgeau astfel. Un elev îşi citea disertaţia. Alţi elevi făceau o serie de observaţiuni, conferenţiarul răspundea. In sfârşit d. Raşcu rezuma desbaterile şi le concilia prin observaţiile sale. Ei bine! Aceste observaţii adunate laolaltă şi care dovedesc o straşnică muncă pentru o simplă activitate de profesor spectator, constitue o extrem de valoroasă contribuţie de istorie literară de care un critic nu se poate dispensa. Las la o parte opiniile estetice, unde e posibil să nu ne învoim totdeauna şi atrag atenţia în deosebi asupra contribuţiei istorice. D. Raşcu a transformat aceste şedinţe în comunicări de importante observaţii şi date inedite, astfel încât, spre onoarea şcoalei, acest volum va intra în bibliografia istoriei literare române. Contribuţiile acestea privesc în deosebi opera lui V. Alecsandri şi sunt o preţioasă completare la studiul d-lui Ch. Drouhet asupra influenţelor franceze în opera suspomenitului scriitor.

Astfel la pp. 16-18 ni se dau ştiri asupra ecoului în presa franceză a *Doinelor* lui Alecsandri, traduse în franţuzeşte.

E interesantă părerea lui Thalès Bernard care în *Histoire de la poésie* (Paris, Dentu, 1864) afirmă că Alecsandri s'a servit de „la langue italienne, pour donner plus de richesse a l'idiome roumain.” Jules Lucas în „La Chronique de France” din 16 nov. 1853, compară poezia *Strunga* cu un tablou de Salvator Rosa. Contribuţii însemnate găsim cu privire la *Lăcrămioare* şi *Mărgăritărele* la paginele 28-29 şi 36-41.

Cu totul surprinzătoare este scrisoarea franceză pe care Alecsandri o trimite unei rude a francezului Billecocq. Acesta era un mare apărător al cauzei moldo-valachilor, în ţara cărora fusese, dar întâmpina indeferenţa tuturor, sub motiv că ţările în chestiune sunt „un mit”. Billecocq ceruse lui Alecsandri „une espèce de certificat... ou laisser-passer qui prouve à tous les miens que votre pays n'est pas un mythe, que Moldaves ou Valaques, vous existez... „Scrisoarea lui Alecsandri este foarte spirituală şi dovedeşte între altele ce auxiliar preţios este pentru un scriitor o limbă cu desăvârşire formată.

La pag. 49 şi urm. găsim o interesantă apropiere între o poezie a unui puţin cunoscut poet francez, Jean Pierre Veyrat şi *Imnul religios* al lui Alecsandri şi atente urmăriri ale ecourilor alecsandriniene în poezia lui Eminescu. La pp. 61-63 sunt relatate unele probabile izvoare franceze ale *Pastelurilor*, între care *Océanides et fantaisies* ale lui Amédée Pommier pentru *Concertul în luncă*. La p. 69 ştiri asupra ecoului lui Alecsandri în mişcarea felibristă. Mai interesantă decât toate ni se pare opinia lui Prosper Mérimée cu privire la culegerea de poezii populare a lui V. Alecsandri. (p. 93), opinie până acum ignorată. Prosper Mérimée găseşte poeziile noastre drăguţe, caracterizate prin gingăşie şi printr'o „certaine grâce coquette et mignarde, qui rapelle la décadence grecque et latine. „Diminutivele îl cam supără şi cu drept cuvânt. Când e vorba de *Mioriţa*, comparând-o cu o altă poezie greacă, tradusă de Fauriel, unde este deasemenea vorba de un cioban, o găseşte inferioară compunerii greceşti. „Tout cela est joli, sans doute, mais ce n'est pas un portrait. Rien n'est ca-

(Continuare în pag. VIII-a).

Cronica mizantropului

Noul an școlar

Peste câteva zile vacanța școlară va lua sfârșit și străzile capitalei se vor umple la anume ore de cetele sgomotoase ale elevilor de ambe-sexe, dela primarii cu șorț și funtă la gât, până la liceenii superiori cu aere agresive de boxeri în perspectivă. Fenomenul acesta care produce o turburare adâncă și durabilă este prevestit încă de peste vară prin conciliile domnilor inspectori de la Ministerul Instrucțiunii. Aci se fac transferările și detașările în învățământ și cred că nu se cheltuesc atâtea cărți de vizită și nu se fac atâtea îndepărtate presiuni la numirea unui ministru ca la detașarea d-nei Nineta Glonț de la Darabani la Podul-Iloaiei. Pe trotoarele din fața Ministerului staționează întotdeauna la această epocă grupuri compacte de membri ai corpului didactic, unii stând chiar jos pe caldarâm, ca oltenii, la amiază, când își fac siesta. Tot Parlamentul se află mobilizat aci în sprijinul candidaților și cred că un ministru de instrucție care iese cu fața curată din această încurcată afacere este indicat numai decât pentru cea mai grea legațiune din străinătate. Atât de dificilă este satisfacerea tuturor încât mai anii trecuți un ingenios emitea numiri pentru două sau chiar trei persoane deodată pentru acelaș post. Fiecare pleca mulțumit la urma sa spre a constata acolo că mai existau ordine pentru alți doi. Era o chestiune de tărie de caracter. Doi din cei trei, mai slabi, renunțau. Cel mai dârz rămânea și Ministerul scăpa cu fața curată.

Un alt fenomen este congresul librarilor în preziua deschiderii cursurilor. Lumea crede că e ceva întâmplător, în realitate are o legătură strânsă cu chestiunea cărților școlare. Se pare că există o anume concurență între librari și învățători care tind să „procure" ei direct școlarilor rechizitele, ceeace evident desființează comerțul de librărie. Mi-aduc și eu aminte de când eram în școala primară. Domnul institutor nu suferea să-mi cumpăr singur nici cărți nici șorț. Zicea că să-i aduc bani, că mi le cumpără el mai ieftin. Și dacă apucasem să le cumpăr, declara că făcusem rău și mă invita să aduc bani să mi le cumpere el din nou. Și d. Mihalache Dragomirescu procedează la fel la școala lui primară ce se numește curs de literatură română. El nu dă voie studenților să împrumute cărți sau să vină cu una de anul trecut. Trebue mereu alta nouă.

Lucru cu totul neplăcut scriitorilor, operele literare dispar pentru o lună din vitrine, fiind înlocuite cu manuale, ghiozdane, linii, gume și alte rechizite școlare. In această epocă d-na Pogoneanu e mai tare ca Rebreanu și d-ra Ghiacioiu îl distruge pe Ion Barbu.

Dar cei mai nefericiți în această epocă sunt profesorii. Abia întorși din vacanță, ei se văd asaltați la diferite ore din zi și din noapte, de nobilele și grijulivele mame ale prea ticăloșilor corigenți.

— Să vedeți — zic ele — domnule profesor! Nu că vreau să vă complimentez (infamă adulație!), dar toată lumea zice „Vai ce bun profesor este domnu de franceză". Chiar băiatu meu, domnule profesor, zice mereu că sunteți cel mai bun și drept profesor și recunoaște că dacă a rămas corigent e pe drept, că nu a știut. Dar acum i-am pus preparator peste vară și știe. Da' vedeți, domnule profesor, el e cam timid și a fost și bolnav peste vară și dacă sunteți d-voastră așa de bun să-l examinați mai ușor, că noi de altfel vorbim în casă franțuzește. Apropos, doamna cea tânără este soția d-voastră? Vai ce drăguță! (infamă adulație!). Când veniți la Bușteni vă rog să ne faceți onoarea, avem vilă...

Un profesor de rasă, când aude așa ceva, simte cum tot sângele i se face zer de ciudă și pe dată ce doamna pleacă face un scandal infernal celor din casă că-l lasă „pradă nerușinatelor atentate la castitatea lui profesională".

ARISTARC



Cronica gastronomică

Prepelița

Cu toate că pe listele restaurantelor din Capitală prepelița figurează zilnic de multișor, nu m'am ocupat încă de ea. E drept că gingașele zburătoare s'au prezentat în sezonul acesta ploios și friguros prematur, mai slab ca totdeauna.

Carnea se topise pe ele, de parcă ar fi fost hrănite din budgetul statului, cu plățile în generală și permanentă întârziere. Dacă nu le-ai fi văzut pe listă și dacă n'ar fi fost așezate în vitrină învălite în slănină și legate cu ață, ai fi jurat că sunt niște vrăbii nebune, care în plin delir de megalomanie postumă, fac pe vânatul. De câteva zile însă, au început să sosească transporturi de prepelițí mai întremate. Desigur că spre sfârșitul sezonului vom avea exemplare perfecte. E momentul în care amatorii de vânat se întreabă: cum să le preparăm?

In conacurile în care vânătorii se întorc în asfințit cu tolbele pline, întrebarea nu se mai pune. Abundența de vânat cere variație în pregătire și orice fantezie e permisă. Altfel, gustul s'ar blaza repede. Deaceia dacă întâmplarea ne surprinde la dejun, într'o asemenea casă, nu trebue să ne prindă mirarea că ni se vor servi prepelițe pilaf (de altfel e foarte bun), ostropel și chiar marinate.

Desigur însă că prepelița își păstrează cel mai bine caracterul și savoarea sub formă de friptură: la frigare sau în mălai la cuptor. Inclin spre frigare, în felul pe care îl descriu mai jos.

O primă observație: prepelița e unul din puținele vânaturi cu pene, care trebuie mâncat foarte proaspăt, au bout du canon, cum se zice și dacă se poate.

Poate fi preparată oriunde. la umbra unui stog de fân, sau la gura cramei, bineînțeles dacă vânătorul a fost prevăzător și a avut grijă să ia cu el accesoriile necesare.

Operația e foarte simplă: după ce ai scos penele și măruntaele, introduci în interiorul pasării o felie de slănină cu mirodenii și sărezi (tot înăuntru). Invelești prepelița într'o felie subțire de slănină nefiartă. Invelești apoi cu o foaie de viță legată cu ață subțire. Reamintesc cetitorului că frigarea, trebue înroșită bine în foc, înainte de a fi introdusă în prepeliță. Invârți încet și la mare distanță de foc. Frigerea durează cam 15—20 minute. Slănina care învelește pasărea trebue să fie casantă.

Un ultim și foarte important amănunt: frigarea nu trebue să fie așezată deasupra cărbunilor, ci alături de foc.

Dacă lucrezi în aer liber, focul trebue așezat în direcția vântului. Altfel, grăsimea care picură pe cărbuni, alterează gustul acestui vânat, desigur unul din cele mai, dacă nu chiar cel mai fin și gingaș din câte sunt. Vin roșu.

PASTOREL

Afataflykess cu mixandre cubice

Sub titlul acesta d. Al. O. Teodoreanu a publicat într'un număr precedent al „Adevărului literar" o spirituală cronică gastronomică. Amicul Pericle Carpatino (Basu) nu e, desigur, un personaj real. Idem felul de mâncare care e scornit de mintea inventivă a autorului. Motiv pentru care sigur de imposibilitatea lui, oferă recompensă celui ce-i va comunica rețeta.

S'ar putea însă, ca memoria să-i joace o festă d-lui Teodoreanu. Și s'ar explica astfel și aplicativ condiția-i culinară. E vorba bine înțeles, de o memorie specială pe care n'o găsim în manualele de psihologie. O memorie pe care o admit numai adepții metempsihozei. Dar să lăsăm pe cititori să judece singuri. Vom oferi pentru aceasta un hrisov din care se dă la tipar numai atât cât e necesar justificării ipotezei de mai sus. Pare a fi o veche scrisoare a unui boer către un cunoscut îndepărtat.

AL. C. CO.

. . . .

Afafaflykess a mâncat,
La masa lui Minciună-Impărat
Care, precum se știe,
Mare mâncău și bețivan,
Muri mai an
In chef și veselie.
Avea măritul Impărat un bucătar
— Boer de neam, dar rob — trimis în dar
De peste nouă mări și nouă țări
Și mare meșter în mâncări.

Dar cum și el mâncău era și bețivan
Și măscăriciu și pehlivan
Măria sa s'a fost făgăduit
Pre el să-l boerească
De s'o pricepe să scornească
Un feliu de bucate cum nu s'a pomenit

Și fost-a dată sfoară în țara toată
Precum ca să se știe de boerime și de gloată
La masa 'mpărătească să vie mic cu mare
Să mănânce din cel feliu de mâncare
Cu numele pocit
Și pentru care
Pre măscăriciul bucătar l'au boerit
Și era bucătarul așezat
Alăturea de împărat
Mesenilor se lăuda cu foc,
Cum că-i dăduse la plecare de noroc,
Un vraciu și-o babă în ghioc
Precum că fi-va peste veacuri, duhul din el, îmi pare
Mâncău și scrib în România Mare.
Ci să nu-ți pară de mirare
Sau să socoți că-i batere de gioc
Așa-i credința pe tărâmul lui, în care
— Să mă ferească Domnul de păcat —
Se spune că sunt morții puși la soare
Ba și la afumat.
Și că-s ținuți așa până ce 'nvie,
Că hoitul în țărână nu se face,
Că sufletul din om se vâră 'n dobitoace...
Mai auzit'ai tu așa blestemăție!

Dar să-ți spun de cea mâncare.
Era fârtate
La față arătoasă tare,
Cu roșu măzgălită pe o parte
Și presărată cu cicoare,
Părea din foc nu prea trecută.
Nu știu ce-avea cu ce era făcută
Dar te lingeai pe degete de bună
(Se zice că avea și mătrăgună).

O babă chioară o descântase
Cu jar de oase
De cârtiță nebună
Stins în apă vie.
Iar niște bălării mirositoare
Aduse, hât, de dincolo de mare
I-a dat miroase și tărie.

Făină'n ea doar de săcară
Cosită în spre seară.
(cu mâna bobul curățat din spic)
In zamă apă nici un pic
Că o fiersese numa 'n rouă
Și mai bătuse nouă ouă
De pasăre cu fulgi de borangic.

Din sare numa potrivită
Tocase mușchiu de sburătoare și de vită
Iar chisnovatul cel de bucătar
opt zile a scăzut-o pe o pliță,
Tot miruind-o cu cotnar.
Și cât în crătiți o 'nvârtise
Din alăută-i scârțâise
Un lăutar.

Trei zile popii i-au cântat prohod
A patra zi vlădica a făcut un nod
La patrafir.
A fost culeasă fir cu fir
Verdeața ce în ea s'a pus.
A cincea zi în spre apus,
S'a stors o zmeură și-o mură.
A șaptea zi a afumat-o cu păr de iapă sură.

A opta zi i-a pus mărar
Cădelnițând-o c'un fănar.

I-a pus și morcovi și sipic
— Așa e după cum îți zic —.
I-a pus și boziu și cucută
Și i-a mai zis și o bătută.
O sârbă, apoi o ciuleandră
I-a pus în vârf și o mixandră *
Ce nu 'mplinise încă anu.
I-a pus o boabă de năut...
Da' câte nu i-a mai făcut!

Ce să-ți mai spun fărtate
Nu se pomenise la noi așa bucate
Și toți se îndopau pe 'nfulecate
De se băteau nebunii pe la gură.
Și s'a pornit apoi un chef și-o băutură
Și-o veselie și-o sminteală
De-o fi de pomeneală.

* *Vezi Al. O. Teodoreanu.*

racterisé, rien ne frappe l'imagination, si ce n'est la moustache en épi. Mais je me représente, au contraire, le Klephte avec ses cheveux nattés et son bonnet rouge, qu'il porte comme unzouave revenant de Sébastopol...". „Les Grecs sont demeurés plus sauvages, c'est-à-dire plus poètes et plus vrais". Vrând să se arate erudit, scriitorul francez a pierdut în chip evident acuitatea critică, urmând criteriul îngust al plasticității descriptive ce n'a fost cultivată nicicând de poezia populară.

Oricât am pune-o noi la îndoială, comunicarea izvorului capitolului XII (în puncte) din *Pseudo-Kinegeticos* a lui Odobescu e o dovadă strălucită de marea putere de investigație istorico-literară a d-lui Rașcu. Dat fiind că izvorul este o carte a lui Charles Nodier (*Moi-même*) autor foarte cunoscut pe vremea lui, ipoteza devine cu totul insinuantă. E drept că opera de care am pomenit, și al cărei capitol al XI-lea, *le meilleur du livre*, consistă dintr'o pagină albă, cu diferite semne ortografice, este postumă și a apărut în 1921. Dar în *La fée aux miettes* a aceluiaș despre ultimul capitol se spune că fiind cel mai scurt este și „*le meilleur du livre*". Nu-i vorbă, aci nu găsim puncte în loc de text, dar ipoteza d-lui Rașcu rămâne vrednică de ținut în seamă.

Acestea fiind zise, nu numai recomandăm călduros lucrarea tinerilor care se pregătesc pentru bacalaureat, dar atragem încă odată atenția istoricilor literari că această carte nu poate lipsi dintre instrumentele lor de informație.

G. CĂLINESCU



A apărut

Dicționarul Latin-Român

Ediția IV de **Ion Nădejde**

Un volum de 720 pagini format mare, tipărit pe hârtie satinată și legat în pânză.

Lei 200

Editura „Adevărul".

Insemnări

Serbarea Asociațiunei „Astra"

Adunarea de anul acesta a vechei asociațiuni, la care a asistat și M. S. Regele, e un eveniment cultural ce trebue în mod deosebit relevat. Importanța istorică a „Astrei" a fost statornicită prin însăși faptul prezidării ei onorifice de către Rege. In Iulie al anului trecut, vizitând Muzeul Asociațiunii din Sibiu, M. S. Regele spunea:

„Pentru Mine a fost o datorie de credință de a primi prezidenția de onoare a instituției, care în decursul atâtor decenii și-a împlinit menirea cu atâta însuflețire.

„Asociațiunea pentru cultura poporului român are tot sprijinul și toată bunăvoința Mea. Sunt ani de când urmăresc opera din trecut ca și aceea, pe care o înfăptuește în momentul de față această instituție, așezată pe temelii așa de rodnice și frumoase. Sunt sigur că ea va ști totdeauna să-și îndeplinească rostul și în primul rând pentru ridicarea poporului nostru, acolo, unde se cuvine-'.

Și într'adevăr, înființată la 1861, Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român *a avut un rol imens în pregătirea unității naționale. Ea a încercat și a izbutit să realizeze aspirația unității sufletești înaintea celei politice, care părea atât de puțin probabilă înainte de războiu. Această unitate prin limbă a fost o idee scumpă lui Eminescu, care pregătise cu atâta ardoare congresul studențesc dela Putna și luase parte, școlar find, la adunarea generală a „Asociațiunii" ținută la 27—28 August 1866, la Alba-Iulia. „L'am văzut în biserică—zice un părinte Domșa — unde azista la ședință și asculta cu mult interes la dezbateri". Prin calendarul său anual, prin biblioteca poporală, prin șezători, prin adunări generale, „Astra" a ținut trează conștiința națională și a făcut cu mult înainte ceeace „Liga culturală" avea să facă mai târziu în vechiul regat.*

Azi, când unitatea politică este înfăptuită, îi rămâne Asociațiunii marea datorie de a contribui la ridicarea intelectuală a satelor din Ardeal, ceeace de altfel face cu multă râvnă, prin conferinte, muzee, biblioteci sătești, filme de cinematograf. Iată cum povestește d. Petra Petrescu, redactorul calendarului pentru popor al Asociațiunii o șezătoare:

De obicei în câte o Duminecă — sau în câte o altă sărbătoare ne apropiam de comuna, în care fusesem chemați de mai înainte, veneam cu automobilul despărțământului jud. sau cu trăsurile. De departe, dela hotarul comunei, vedeam fâlfâind steagul național, purtat de trimișii comunei, de obiceiu călușeri, în frumoase costume naționale, pe cai împodobiți ca de nuntă. Intre urale ne bineventa vătaful flăcăilor și cu garda aceasta de onoare în jurul automobilului sau al trăsurii, ne făceam intrarea triumfală în sat. La marginea satului aștepta tineretul școlar, cu famfara, cu corpul învățătoresc în frunte. Alte fluturări de stegulețe și cununi de flori, alte vorbiri scurte de bun-sosit, și în sunetul unui marș de vitejie al fanfarei, elevii, doi câte doi, noi câte patru, pe jos, intram în comună, salutați de prin casele oamenilor doar de bătrânii, cari nu s'au putut duce la casa culturală sau la școală, și de străini. Intr'unele comune am dat în calea noastră chiar și de patru arcuri de triumf, construite din țesături și cusături românești, cu câte un „Bine ați venit" de brad".

Asociațiunea a fost prezidată în mod activ, până în anul trecut, de d. V. Goldiș, care a fost nevoit să se retragă din motive de sănătate. Președintele actual este d. dr. Iuliu Moldovan.

O sută cincizeci de ani de la moartea doamnei d'Epinay

Și încă nu s'a hotărât cine a avut dreptate în marea ceartă dintre amicii lui J. J. Rousseau și credincioșii adoratori ai Luizei d'Epinay. Acum treizeci de ani Friderika MacDonald a scris o carte foarte documentată, „La Légende de J. J. Rousseau rectifiée", în care, cu argumente foarte solide, după un studiu serios al textelor conservate în biblioteca Arsenalului, dădea dreptate filosofului genevez în potriva cochetei franțuzoaice.

Teza eruditei englezoaice rămase multă vreme în favoare, deși ridicase lungi și animate discuții. Ea dovedea că memoriile Luizei d'Epinay erau aranjate de Grimm și Diderot în urma apariției confesiunilor. Se părea însă că problema se rezolvise odată pentru totdeauna. Dar acum doi, trei ani în urmă un scriitor belgian, Gustave Charlier, scrise o carte în care făcea ca balanța să se aplece din nou de partea celei ce fermecase pe atâți din contimporanii săi și făcu să triumfe teza lui Sainte Beuve și a lui Saint Marc de Girardin.

Pentru comemorarea a acelor 150 de ani a acestei seducătoare și perfide figuri feminine s'a reeditat o anecdotă care ne dovedește că în tot cazul nu era proastă și nici timidă.

Pe când era la Geneva primi vizita unui tânăr parizian care se arătă foarte mirat că o găsește atât de deosebită de reputația care i se făcuse la Paris. Atunci ea îi replică:

— „Află, domnule, că valorez mai puțin decât reputația mea la Geneva, dar mai mult decât cea dela Paris".

Poate că aci e adevărul, căci în toate memoriile și amintirile în care nu sunt păstrate poveștile de dragoste „toată lumea minte", cum zice subțirele critic Charlier.

Un romancier al republicei spaniole

Pio Baroja a scris, după o vastă frescă a secolului al XIX-lea, într'o serie impozantă sub titlul „Memoriile unui om de acțiune", o trilogie „Pădurea întunecoasă" care evocă evenimentele din 1931 și cele din jurul acestei date.

S'a scris mult în diferitele reviste și cărți franceze despre Pio Baroja și opera sa. Dar cea mai reușită evocare a acestui original scriitor, este acea a lui Jean Cassou, în inteligenta sa „Panorama", în care schițează cu finețâ și justețâ în apreciare o serie de valori contimporane.

Pio Baroja face parte din generația scriitorilor spanioli trecuți de 50 de ani și este romanțierul vieții agitate, în plină mișcare și tumult. E un om de luptă și de temperament violent, care-și exprimă ideile filosofice și politice, în forma dialogului, nu în acea a discursului.

Adversarii se întâlnesc, argumentele se încrucișează într'o luptă aspră și fără cruțare. Ceia ce dă impresia de asprime și duritate în opera sa este în mare parte și stilul, dezbrăcat de orice podoabă, un stil mai mult de gazetar, de cât de literat.

In trilogia sa atât de dramatică, ce cuprinde „Familia Eratacho", „Capul Furtunilor", „Vizionarii", autorul se preocupă a reda în primul rând culoarea și savoarea epocii, „esența timpului". Protagoniștii sunt „indivizi subalterni, din masă, formați prin ambianță și foarte adeseori sacrificați prin circumstanțe".

Pio Baroja ca și alți scriitori spanioli critică tăios „contururile clare ale scriitorilor mediteranieni". Titlul trilogiei. „Pădurea întunecoasă" caracterizează intenția autorului de a reda o lume încâlcită ca arborii dintr'o pădure care este obscură tocmai fiindcă autorul nu caută să o lumineze prin tăieri și suprimări artificiale.

Subiectul este povestea unei familii sărace care-și petrece viața într'o moară din țara bască, moara Errota Cho. Copiii numeroși umplu lumea ca să-și câștige viața. Intre ei sunt două serii: nebunii și înțelepții. Cu ei autorul ne introduce în diferite pături sociale și ne arată diferitele reacțiuni ale vremurilor din urmă. Opera începe în 1914 și este un amestec de istorie și roman, vioaie, plină de trăsături ironice și portrete caricaturale. Nebunia de după războiu a turburat și Spania, iar autorul povestește principalele epizode care au dus la căderea regatului: Epizodele cele mai dramatice, zilele de entuziasm la proclamarea republicii, izbucnirile de mânie populară care au aprins bisericile și mânăstirile, se desfășoară cu amploare și mișcare în paginile romanului. Pătrunde apoi în sufletul ruralilor, arătând confuziunea și neliniștea provocată de mizerie.

Interesul cel mare al romanului este în mișcarea și vioiciunea narațiunii, precipitată și violentă ca însăși viața Spaniei din ultimii ani. O documentare formidabilă și minuțioasă din ziare, conversații, mărturii și observații, anecdote, cuvinte cu succes trecător, dau o mare impresie de realitate. Viziuni din toate regiunile Spaniei, din toate orașele și din toate categoriile sociale, redau o Spanie profundă, populară, „esențială" cum zice autorul.

Reflexiuni patetice, sămănate în toată opera, satiră violentă, dialoguri, dezvoltă ideile lui Baroja asupra relativismului politic și dau o altă culoare operei. De relevat este asemenea paralelismul între mediteranian în literatură, care înseamnă învechit și Atlantic, echivalând cu complicat și interesant. Apoi importanța care se dă tineretului, ale cărui păreri sunt luate în considerație și căruia i se dau mai multe libertăți de cât ori când. Ingrijorarea sa de viitor nu-i ia îndrăzneala încrederii în inovații și original. Maxima sa este „înainte ori ce s'ar întâmpla".

Germania pierde, Franța câștigă

Controlul cinematografului de către stat este o măsură bună când există o producțiune bogată de filme. Până în prezent industria filmelor în Germania, stimulată de Hollywood și de cererile spectatorilor a fost dintre cele mai înfloritoare. In clipa de față, însă Pabst, Fröhlich, Lang, Oswald și mulți alții au fost siliți să-și părăsească întreprinderile. Controlul Nazilor a omorât industria filmului.

Cel dintâi film jucat cu aprobarea Nazilor „Blutendes Deutschland", atac violent în potriva tratatului dela Versailles, a căzut cu glorie. Al doilea film „Unter der Schwartzen Sturmfahne", a fost atât de primitiv și naiv în fabulație, încât n'a putut fi rulat de cât cinci zile la Berlin. Cel din urmă film „S. A. Maur Brandt", are oare care succes fiind alcătuit după școala veche. Dar fabulația, care ne arată un Nazi plin de noblețâ, triumfând asupra unui mizerabil comunist, este atât de puerilă în concepție, în cât nu se poate să țină mult ecranul.

Toate celelalte filme în preparație nu sunt decât apologii și propagandă hitleristă. Este imposibil ca un popor care a avut o producție cinematografică de calitatea celei de pe acum să admită o recreație atât de anostă și să dea bani pentru ca să moară de urât. In adevăr numai 25 la sută din stadio-urile Germaniei lucrează în prezent.

Ce pierde Germania câștigă Franța. Erich Pommer conduce compania americană Fox-Europa la Paris. Cele mai multe din versiuni vor fi în franțuzește și englezește. Pabst, care a căzut în disgrația naziștilor de când a rulat filmul „Kamaradschaft", în care lucrătorii germani fraternizau cu cei francezi, e în fruntea altei companii cu cei mai buni actori și vedete.

Cinema-ul francez a căpătat pe calea aceasta și o technică superioară în filmul sonor.

Vreți să scăpați de Gută și Reumatism?



Dureri înțepătoare și contracțiuni în membre și la încheeturi, mâini și picioare umflate și schilodite, svâcniri, junghiuri, contracțiuni în diferite părți ale corpului, ba chiar slăbirea vederii sunt adeseori consecința reumatismului și gutei, care trebue înlăturate, căci altfel boala progresează mereu.

EU VĂ OFER o cură de apă în casă

salutară care disolvă acidul uric și înlesnește asimilarea și secrețiunea. Este o apă produsă pe cale artificială în mod fidel după o sursă terapeutică binefăcătoare, pe care buna mamă natura a dăruit-o oamenilor bolnavi.

Scrieți-mi imediat și veți primi absolut **GRATUIT** o lucrare instructivă.

Adresaptr. scrisori: August Marzke, Berlin-Wilmersdorf, Bruchsalerstr. 5 Abt. 394.

Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 668
DUMINICA 24 SEPTEMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Filosofia lui Eminescu

de G. CALINESCU

Şi-a fost pus oare Eminescu în chip metodic marile probleme ale Cosmului, fost-a el dar un filosof în înţelesul pe care Universitatea îl dă acestui cuvânt? Iată o problemă la care nimeni nu s'a gândit cu tot dinadinsul. Filosoful de profesiune nu crede că e cazul de a vedea în el altceva decât un poet cu idei metafizice împrumutate, în vreme ce literatul rămâne pătruns de adâncimea lui filosofică şi-l numeşte poet-cugetător. Iar întrucât priveşte natura însăşi a acestei filosofii, toată lumea e înţeleasă că este vorba de *pesimism* şi cum această concepţie are un iz dezonorant, sunt mulţi aceia care încearcă să arate precum că Eminescu n'a fost chiar aşa de pesimist sau care rămân încurcaţi de discordanţa între pesimismul lui teoretic şi optimismul practic, atitudini pe care de altfel se străduesc să le împace. Insă şi unii şi alţii văd *filosofie* în ceeace, dată fiind forma poetică, poate fi şi este în foarte multe împrejurări expresia unei amărăciuni metafizice, a unui sentiment de mare scârbă şi zădărnicie. Căci a cânta vecinica devenire

Nici încline a ei limbă
Recea cumpănă 'a gândirii
In spre clipa ce se schimbă
Purtând masca fericirii,
Ce din moartea ei se naşte
Şi o clipă ţine poate;
Pentru cine le cunoaşte
Toate's vechi şi nouă toate.

cuprinde oare mai multă *filosofie* decât tristeţa străvechiului Eclisiast, fiu al lui David?

„Deşertăciunea deşertăciunilor..., deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune.

„Ce prisoseşte omului din toată osteneala sa, care se trudeşte sub soare?

„Neam trece şi neam vine, şi pământul în veac stă...

„Ce este ce a fost? Ceeace va să fie, şi ce este ce s'a făcut? Aceea ce se va face; şi nimic nu este nou supt soare".

Toată biblia, toate cărţile sacre, toţi poeţii lumii şi oricare poezie populară conţin asemenea meditaţiuni, şi dacă la atâta se reduce cugetarea lui Eminescu, numirea de filosof, întemeiată numai pe structura contemplativă a poeziilor lui, este excesivă.

Şi cu toate acestea Eminescu a făcut studii bune de metafizică, a tradus pe Kant, s'a pregătit o vreme în vederea carierei universitare şi a arătat, în sfârşit, totdeauna, o mare aplecare către speculaţiune. Cugetarea sa politică e cusută cu un fir tare dialectic, şi ajunge să descoperi premisa majoră a gândirii sale pentru ca să poţi deduce *a priori*, fără primejdie de contrazicere, toate punctele doctrinei. Ar fi exagerat, desigur, să-i atribuim o filosofie originală şi cu zidurile pe deplin ridicate, dar cercetarea de aproape a scrierilor şi manuscriselor lui, ne pune în măsura de a afirma că Eminescu încercase să răspundă sistematic la problemele metafizice fundamentale, cu străduinţa de a da soluţii pe cât cu putinţă proprii şi mulţumitoare. Dacă n'a dat formă definitivă acestor preocupări, este pentrucă pe el îl urmăreau în primul rând, întrebări de politică şi economie. A înţelege însă această politică fără a-i afla substratul metafizic este o gravă eroare de care se fac vinovaţi aceia cari văd o ruptură între filosofia lui teoretică şi cea practică. Filosof este Eminescu, dar nu pentru atitudinea contemplativă a poeziilor lui ci pentru semnele neîndoelnice de *metodă* pe care i le descoperim în cugetări şi care leagă cu un ciment trainic toate părţile speculative ale operei lui.

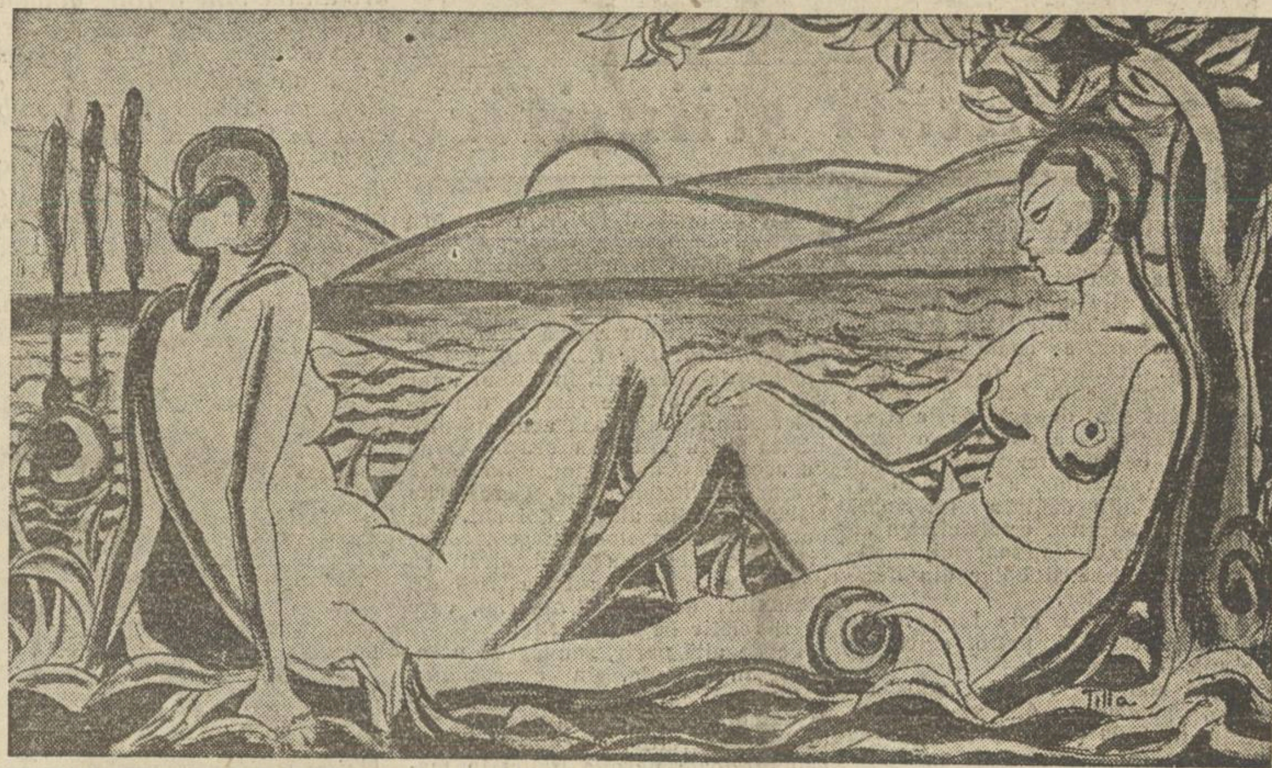
Prin simplă determinaţiune de timp, Eminescu trebuia să cadă cu gândirea lui în penumbra idealismului post-kantian, păstrându-se însă, datorită înrâuririi lui Schopenhauer, cât mai aproape de spiritul criticismului şi cât mai departe de optimismul metafizic hegelian. Incredinţat că mintea noastră nu poate depăşi fenomenul, a refuzat şi el speculaţiunii orice altă putere afară de aceea instructivă şi a urât, împreună cu Schopenhauer, pe profesorii de filosofie. Aceste idei preliminare se află aşternute pe hârtie, semn că Eminescu se pregătea pentru probabilitatea unei demonstraţiuni academice.

„Filosofia — zice el — este aşezarea fiinţei lumii în noţiuni, spre a căror stabilire judecata nu se serveşte de altă autoritate decât de a sa proprie.

„Prin asta este înlăturată însă orice *captatio benevolentiae*, fie ea cât de fină. Nu este menirea filosofiei de a afla pe „Dumnezeul ştiinţei", nici raportul dintre ştiinţele exacte, nici nemurirea sufletului, nici principiile moralei. Judecata face cu toate acestea *tabula rasa*, ele sunt pentru ea probleme, a căror natură şi îndreptăţire le cercetează, făr' a se preocupa câtuşi de puţin de rezultatele la care va ajunge. Deaceea orice idee preconcepută trebue înlăturată mai dinainte. Deaceea vom şi observa la orice cugetător serios, metodul genetic. Maxima cutare sau forma cutare nu are pentru el o valoare absolută, ci el urmând legea fundamentală a minţii sale, că ori ce efect trebuie să aibă o cauză şi orice formă în timpul *a* trebue să fi fost precedată de-o alta în timpul *b, c, d*.... ş. a. m. d., el caută a vedea cum s'a născut formă din formă, cugetare din cugetare, maximă din maximă. Prin urmare filosoful nu susţine numai *simpliciter* sau *absolute*, ci totdeauna *relative*. κατά... Rămâne acuma să vorbim despre obiectul metafizicei.

„Există metafizică? Pân'acum încă nu. Căci dacă ea există, atunci ea ar fi o ştiinţă bine hotărîtă, care n'ar avea nici nevoie de apărători, nici frică de contrari, precum nu are fizica nevoie de a i se arăta evidentă importanţă, nici frică de vreun caraghioz, care ar voi s'o nege. Pe lângă aceea metafizicii cei mai însemnaţi ai evului nou, Kant şi Schopenhauer, sunt uniţi în părerea, că creerul omului nu e făcut pentru cestiuni metafizice. Ea nu va eşi niciodată din stadiul încercării şi asemenea pietrei filosofale, ea va da naştere la teorii roditoare pe alte tărîmuri, nu pe acela al metafizicei chiar. Căci din căutarea misticei pietrei filosofale s'au născut chimia, din criticismul lui Kant eliberarea minţii de sub dogmele unilaterale ale religiei pe deoparte, a materialismului brutal pe de alta, dar rezultate pozitive despre „fiinţa lumei sau lucrul în sine" nu conţine nici filosoful cel mai adânc. Simţurile omului nu sunt făcute decât pentru calităţile lucrurilor, adică viind în atingere mediată sau imediată c'un obiect într'un mod hotărît, lăsând cu totul nedeslegată cestiunea dacă acele calităţi sunt inherente lucrurilor. Căci simţurile produc fiecare din ele o serie de fenomene, ori care ar fi impulsul. Faţă cu ori ce atingere ochiul produce numai fenomene de lumină (colori), urechea numai sunete, gustul numai gust, pipăitul numai pipăit, mirosul numai miroase. Limba atinsă de un curent electric simte acru, ochiul frecat noaptea cu mâna produce colori, urechea lovită începe a ţiui. Lumea de dinafară de graniţele (sic), simţurile dau o formă produsă de ele cari nu te îndreptăţesc la nici o judecată asupra graniţelor. E evident dar, că neputând omul

(Continuare în pag. II-a).



T a b l e t ă

O literatură

Acum un an mi se pare, încă nu ştiai ce-i un roman şi l-ai întrebat pe un editor, să te lămurească. De vreme ce editorii cer colaboratorilor din listele lor excluziv romane, nu se putea, să nu ştie cu toată preciziunea ceeace un ignorant de scriitor, preocupat de fraza strânsă şi de cuvântul înodat înăuntru şi plastic pe dinafară, nu a putut să afle. Căci în ceeace priveşte pe romancier el face câteodată şi destul de des romane fără să ştie.

Editorul nu părea să ştie mai mult decât afirma catalogul şi lansat într'o desvoltare de idee bănuită, improviza un discurs evident plictisitor pentru spiritul lui critic. Aproape căzuserăm de acord că înainte de toate romanul trebuia să fie ceva gros la cotor şi cu coperţi şi că în orice caz cuvântul „roman" nu era voie să lipsească de pe copertă. Dar fiind om inteligent şi isprăvindu-şi discursul înainte de a-l fi terminat, cam pe la jumătate, editorul râse... Nu mai ştia nimic şi avea o mâţă 'n sac.

— Cum vrei dumneata, l-am întrebat, să-ţi fac un roman fără reţetă? Zici că am ce-mi trebuie în farmacia mea şi pretinzi că boala cititorului ţi-e cunoscută. Dacă iese nici mai mult nici mai puţin decât un purgativ pentru o afecţiune a gâtlejului?

— Descurcă-te cum te pricepi, zise editorul. Publicul cere romane şi sunt dator să-i dau romane. Mă rog, îmi ajung 250 de pagini: un roman trebuie să aibă 250 de pagini. Intreabă-l şi pe tipograf.

— Nu ţi-a făcut niciodată publicul observaţia că romanele pe care i le-ai vândut nu erau romane?

— Slavă Domnului, nu, zise editorul, şi am scos până acum 746, care s'au vândut toate. Crezi dumneata că un roman poate să fie altceva decât un roman? De unde îţi vine îndoiala?

— Mai ştiu şi eu, zisei. Zic. Timp de 40 de ani nimeni n'a ştiut ce-i un roman şi acum face toată lumea. Auzeam de nişte condiţii ideale, pe care avea să le împlinească romanul ca să fie roman şi mă învăţasem cu gândul că Francezii sunt singurii romancieri. Pe vremuri toţi erau romancieri, încă din al treilea an de liceu. Unul singur s'a lăsat mai greu, un oarecare Gustave Flaubert, care se încăpăţânase să creadă că un roman se scrie 10 ani şi se corectează în alţi cinci, rezervându-şi încă cinci ani pentru o autopenultimă revizuire.

— Eu l-am tradus într'o lună şi jumătate, nu mi-a trebuit mai mult, răspunse editorul. Dar am şi autori de-ai mei, care îmi scriu într'o lună şi jumătate un roman original. Alte timpuri: Flaubert scria la lumânare şi călătorea cu diligenţa.

Simţind oarecare confuzie în presentimentele editorului, am lăsat problema romanului nerezolvată. Interlocutorul meu părea că i-ar fi atribuit bucuros lui Flaubert şi paternitatea puştii zise de salon, cu care tinerii aspiranţi la vânătoare trag prin grădină după pisici şi pui de găină, ca să se obicinuiască din vreme cu vânatul fioros.

Ca să mă instruiesc, dela editori am trecut la autorii înşişi de romane, şi dela aceştia la critici, care drept vorbind exprimă sincerităţile editorilor cu un vocabular abstract şi esenţial. Ca să pipăi pe departe înţelesul acestor persoane, deprinse să disece până şi firul de câlţi tras dintr'o încâlcire, simţi că facultăţile strict animale sunt insuficiente, dacă n'au fost modificate de cel puţin un doctorat. Substanţa transmutată într'un vocabular destinat să separe în detaliu un atom de umbra ce-o închide, dă naştere sensurilor noi, unor ecouri pe de o parte degradate ale sunetului primitiv barbar şi pe de altă parte contrase şi ridicate până la chintesenţe. E o chimie a intelectului, o prelungire a chimiei, care desfăcând cărbunele, păcura şi alte excremente, mai puţin anorganice în principii, raportează vibraţiile materiei compuse pentru anumite expresii olfactive, la floare şi la parfumul ei. Dacă vreodată teologia va deveni incapabilă să dovedească existenţa lui Dumnezeu, în ziua acestui eveniment imposibil, argumentele de supranatură şi impalpabilitate demonstrativă vor fi oferite gratuit sectelor viitoare, derivate dintr'o atentă lectură din nou a Vechiului şi Noului Aşezământ, de către critica literară.

Să aibă literatura un rost, de oarece se face, altul decât să amuzeze? Chestiunea se simplifică mult şi este de ajuns să povesteşti, ca Grecii, ca Arabii, ca ţăranii şi păstorii, să danseză şi să cânţi. Dificultatea pare să fie în geniul de invenţiune, care cedează iute şi nu e unanim. Invenţiune, desigur, înfierbântată de o fantezie, unde se identifică omul pe tiparele imaginaţiei. Don Chijote, Sara oprită 'n drum pentrucă îşi întoarce capul, de împietrirea ei, Josua care ţine soarele 'n loc... Intr'un punct se face o stea de o secundă sau loveşte cerul un talaz. Pe harpă sau din vioară un sunet a fulgerat odată o sută de mii de ani. Povestea place şi vulgului şi unui lector rafinat iar saltul şi accentul intuiţiei aparţin necesităţilor acestuia din urmă. Dincoace de geniu e literatura.

Cărturarul nu e obligat să aibă ceeace şi păstorilor le lipseşte de cele mai multe ori. El are cărţi, citeşte cărţi şi face cărţi. Ne găsim jos, jos de tot. în minor şi în aproximativ şi ne mulţumim cu relatările studiate, amplificate, întinse, cu anecdota. Aici creăm, analizăm, facem psihologie: cu o boabă de scrobeală albastră punem azur într'o gârlă întreagă. E o îndeletnicire şi o artificializare care trebuie să ţie loc de singurul lucru adevărat, al geniului curat. Dintr'o carte ies o sută şi dintr'un roman o sută de romane. Aranjamentul se menţine, numai calitatea nu mai e loc să fie discutată.

Dacă stăm de vorbă cu editura nici nu e nevoie de mai mult: cartea se vinde. Şi tot aşa dacă stăm de vorbă cu autorii, care şi ei au ieşit şi ies unii dintr'alţii. Dar dacă stăm de vorbă cu alte personagii, cu pământul, cu marea, cu pădurea, care păstrează tablele intacte ale legii, concesiile pier şi acomodările sunt respinse. Acolo, publicitatea, contractele, tranzacţiile, pâlcurile, generaţiile, interesele, vanităţile reprezintă zborul scurt, circulaţia moale, elanul insignifiant.

Mi se pare, dragă Editore, că în sfârşit m'am luminat şi o să cădem de acord. Ca să nu mai zicem proză zicem roman: era timpul să schimbăm o terminologie îmbătrânită. Şi romanul nu o să mai aibă 250 de pagini, poate să aibă 875, fără să înceteze să fie roman, şi poate să aibă numai zece şi numai o singură pagină de tipar. Scriitorul e romancier. Ştii că nu este de loc urît cuvântul dumitale, imprimat pe copertă? Să-l anexăm definitiv şi să scrim romane diluate şi romane concentrate, dând marginilor drumul sau strângându-le pe centru — şi vom introduce şi versurile în roman, ca să avem un singur material pentru toată tecnicitatea, ca în industria siderurgică, fontă, fier şi oţel, cubic pentru vagoane şi pelicular pentru cuţite şi brici.

T. ARGHEZI

Perechi nemuritoare

Amanţii din Verona

Călătorul ce vine de la Vicenza spre Verona, îndată ce-a trecut de valea împădurită a târguşorului Montecchio, zăreşte în dreapta două castele în ruină care, înfipte pe culmile a două dealuri opuse şi deopotrivă de înalte, se privesc de veacuri, încremenite. După o zicală populară, palatele aparţineau, odinioară, Capuleţilor şi Montecchilor. De acolo şi-ar fi tras obârşia cele două familii legendare şi din vecinătatea aceia ar fi pornit începuturile duşmăniei lor. Lungă, sângeroasă şi ucigătoare duşmănie care mai târziu, după statornicirea ambelor familii în Verona, trebuia să le urmeze acolo, nedespărţită de ele, neînduplecată ca şi moartea: duşmănie de pe urma căreia oraşelul deveni un teatru neîntrerupt de omoruri şi doliu, iar flacăra unei iubiri fără asemuire se stinse într'un sfârşit dureros şi vremelnic...

Cam prin anul 1303, după decenii de sfâşieri reciproce, întărîtarea partidelor se potolise întrucâtva. Pe vremea aceia, mare dregător al Veronei era Bartolomeo della Scala, un om blând din fire care-i înduplecă pe şefii celor două case să consimtă la un armistiţiu. Astfel că acum oraşul respira mai uşurat, şi de multă vreme nu-şi mai aminteau veronezii să fi petrecut o iarnă atât de liniştită.

Pe la mijlocul carnavalului, Contele Antonio din San Bonifacio, capul familiei Capuleţilor, dădu în castelul său o petrecere. Printre invitaţi se aflau şi doi tineri din neamul Perticari, tineri care, fără să fie de partea Montecchilor, erau prieteni prea buni cu unul din această familie, Romeo Montecchi. Tustrei umblau în tot locul nedespărţiţi şi astfel se întâmplă că aducând vorba despre serbarea ce urma să aibă loc a doua zi, Antonio Perticari, un poznaş fără pereche, îi spuse într'o doară lui Romeo:

— La urma urmei, de ce n'ai veni şi tu?

Ceilalţi doi începură să râdă.

— Ei, Antonio... — îi răspunse Montecchi, — tu dansezi şi ai vrea ca eu să-ţi cânt!...

Aşa erau tinerii, cutezători şi dornici de ştrengării, iar nici unul din ei n'avea încă douăzeci de ani!.. In cele din urmă, hotărîră să se mascheze şi astfel să meargă împreună la serbare.

Printre alţii, se afla acolo şi un nepot al Contelui di San Bonifacio, Carlandréa Capuleti, unul dintre cei mai stricaţi tineri din Verona. Acesta, şiret ca un diavol, bănui dintr'un început că se urzia ceva între cei trei prieteni. De aceia, la un moment dat, în înţelegere cu câţiva credincioşi ai lui, se apucă să strige: — „Jos măştile! Jos măştile!" şi bietul Romeo se trezi deodată cu faţa descoperită, în mijlocul acelui salon imens.

Ce lovitură! Toţi se opriră locului ca să-l privească; de asemenea se întrerupse şi orchestra. Atunci, în mijlocul acelei tăceri ce parcă sporea nedumerirea tuturor, adunarea văzu cum contele Antonio, luând de mână pe una din rudele sale, o prezintă tânărului nepoftit, zicându-i:

— Signore, nora mea, Isabella, e fericită să danseze cu voi!

Apoi făcu un semn şi dansul reîncepu...

*

Era un dans numit „al torţelor". Toţi alcătuiau un cerc mare, ţinându-se de mână apoi dansatori şi dansatoare se despărţeau pe rând, schimbându-şi locul în cerc, după regule hotărîte: ceva asemănător cu cadrilul nostru de odinioară.

După ce făcu primul înconjur cu dama sa, Romeo se trezi dus de către aceasta în partea opusă a cercului, lângă o fată pe care el n'o mai văzuse până atunci. De cum îl văzu alături, ea îi dădu mâna. Era o drăgălăşie îngerească şi neprihănită în ochii aceia negri care îl priveau; era un farmec robitor şi feciorelnic în fiinţa aceia aleasă ce se oferea asemeni unui trandafir abia îmbobocit!...

— Imi pare bine, signor Romeo — ciripi fata — că ai venit d-ta să-mi încălzeşti mâna aceasta, fiindcă am aci, în dreapta, pe signor Marcuccio care mi-a îngheţat-o...

Intr'adevăr, în dreapta ei, se afla Marcuccio Guercio, un gentilom vestit la Verona pentru că atât vara cât şi iarna avea mânile reci ca ghiaţa.

— Signora, îi răspunse Romeo, — dacă vă încălzesc, eu n'am nici un merit. Nu fac altceva decât că vă dau căldura ce mi-o trimit ochii voştri...

— Dacă mi-o înapoiezi, signore, înseamnă că nu prea faci mare caz. De ce nu încerci să păstrezi puţină şi pentru d-ta?

— O, signora!... o voi păstra întreagă în inima mea, în inima mea care-i a voastră şi arde de dorul de a vă fi sclavă pentru totdeauna!...

Pe vremurile acelea, doi îndrăgostiţi nu aveau atâta uşurinţă să se vadă ca acum. De aceia, dacă aveau ceva de spus, trebuiau s'o facă numai decât.

Intr'adevăr, după o clipă, Romeo fuse nevoit să-şi schimbe locul, iar balul se sfârşi fără ca cei doi tineri să se mai revadă. Eşind, Romeo întrebă cine era fata aceia.

— Nu te mai gândi la dânsa, — îi răspunse Antonio. Este Julietta, fiica unui Capuleti, fiica duşmanului tatălui tău... Cum vrei să ţi se spue?

—Atunci... poate voi avea multe de suferit... — zise Romeo, clătinând cu tristeţe din cap.

Locuinţele acelor seniori, erau nişte construcţiuni masive şi lipsite de orice podoabe, având mai de grabă înfăţişarea unor fortăreţe, cu ferestre rare şi gratii de fer, înghesuite între ulicioare înguste. Deasupra uneia din aceste uliţe posomorîte, răspundeau camerele Julietţei. Romeo, ne mai putând să vieţuiască fără ea, izbuti noaptea, pe furiş, să se strecoare până acolo, sărind zidul unei grădini. Julietta, ivindu-se din dărătul gratiilor camerei sale ca să privească afară, zări stând drept în picioare şi lipită de zidul din faţă, o umbră omenească. Mai înainte de-a o fi recunoscut, numele drag îi scăpase de pe buze: Romeo!

Gândul multă vreme adorat, multă vreme repetat, luase aproape fiinţă în halucinaţia aceia... umbra se deslipi şi veni spre dânsa... Şi fecioara îşi recunoscu iubitul.

De-atunci, în fiecare seară, îndată ce se stingeau luminile din camerele ei şi femeile porneau să se culce, Julietta venea la fereastră, iar Romeo se căţăra până la dânsa cu riscul vieţii. Dar, cu cât stăteau mai mult împreună, cu atât pasiunea lor sporea şi tot mai chinuitor se făcea gândul că nu găsesc nici o scăpare. Apoi, veni iarna; începu să ningă şi Julietta se înfiora ştiind că iubitul ei aştepta ceasuri întregi pe-afară. Dar cum să facă să-l aducă înăuntru? Singura fereastră fără gratii, în aripa aceia a palatului, răspundea în camera lui Marion, o doică bătrână care o alăptase şi crescuse pe Julietta în copilărie. Intr'o zi, fata, ne mai putând răbda, se hotărî să-i mărturisească acesteia taina inimei ei. Doica, o bresciană iscusită şi miloasă, care de dragul Juliettei ar fi intrat şi în infern, îi spuse:

— Ascultă, draga mea... aşa, cu una — cu două, nu mă simt în stare să-l aduc în casă pe iubitul tău... Dar lasă-mă să chibzuiesc şi voi găsi eu un mijloc...

La Verona, trăia un călugăr franciscan, Fra Lorenzo da Reggio, care în tinereţea lui fusese în Palestina, cu Cruciaţii. Acolo, fusese prins de mauri şi ţinut prizonier; scăpat, rătăcise câtva timp prin întregul Orient, învăţând multe lucruri, cu deosebire medicina şi arta magică, astfel că în Verona nu era boală sau caz ciudat asupra căruia să nu se consulte înţelepciunea lui. Doica se duse la el şi-l rugă să-i ajute pe cei doi tineri. Fra Lorenzo văzu numai decât în dragostea aceasta un mijloc providenţial pentru împăcarea celor două familii şi prilejul de-a restabili pentru totdeauna buna înţelegere în oraş. Socotind, aşa dar, că trebuia să născocească un fapt împlinit, el spuse doicei să vie a doua zi, însoţită de Julietta, în vorbitorul mânăstirii. Romeo, cu Fra Lorenzo aşteptau îndărătul gratiilor. De-abia intră Julietta, că părintele deschise o mică fereastră şi, pe-acolo, înlesnindu-le celor doi iubiţi să-şi împreune mânile, îi căsători în secret.

*

Din seara aceia, doica îi îngădui lui Romeo să vie în casă ca soţ. Totul părea bine pus la cale când o împrejurare vitregă veni să nimicească dintr'o lovitură fericirea amanţilor şi planurile călugărului. Intr'o dimineaţă, întorcându-se dela Julietta, pe când cobora zidul grădinii, Romeo se întâlni, din întâmplare, cu Carlandréa care, însoţit de doi prieteni, venea acasă de la un chef. Romeo căută să-l ocolească, dar celalt nu-i mai dădu răgaz şi într'o clipă se ivi cu spada în faţa lui. Atunci, Carlandréa îl recunoscu şi scoase o exclamaţie de triumf: „— Romeo!" Din seara balului, capuletul jurase să-l pedepsească pe Romeo pentru îndrăzneala lui

— Montecchi, ce cauţi tu aci, lângă casele noastre? — strigă Carlandréa, ameninţător.

— Te aşteptam! — răcni tânărul şi, ne mai gândindu-se decât la salvarea iubitei, se năpusti asupra lui. Cu o singură lovitură culcă la pământ pe unul din însoţitori, ce-i tăia drumul. Apoi, pe când celălalt alerga să dea alarma, se întoarse spre Carlandréa. Cu repeziciunea fulgerului spadele lor se încucişară. Uu scurt zăngănit, o mişcare greşită şi lama lui Romeo se împlântă în pieptul adversarului până la mâner.

Grozăvie a grozăviilor! Acum spada şi mânile lui erau pătate de sângele unui Capulet!

Romeo fugi, adăpostindu-se în mânăstirea San Francesco. Fra Lorenzo îl ţinu închis acolo câteva zile,

(Continuare în pag. II-a).

apoi, cu toate împotrivirile tânărului care voia să înștiințeze Justiția, îl îndepărtă de Verona, trimițându-l în exil la Mantua. In răstimpul acesta, vestea uciderii lui Carlandréa reaprinse cu mai multă furie vrajba de odinioară. Chiar în ziua aceia, oameni de-ai Capuleților și Montecchilor se întâlnise de-alungul Adigelui, lângă Castelvecchio și cinci morți înroșise apa cu sângele lor. In ziua următoare i se dădu foc unei case a Montecchilor. Dar toată zarva aceia era nimic în comparație cu zbuciumul ce-o frământa pe Julietta, auzind numele lui Romeo, pricină de blestem a tuturor, atât în casă cât și afară; gândindu-se la soțul iubit, aflat departe, rătăcitor și urmărit. Desnădejdea Juliettei spori apoi și mai mult la vestea că tatăl ei, dornic să se alieze puternicei familii a Lodronilor, hotărîse s'o dea de soție unui tânăr din neamul acela. La început, ea își puse în gând să se omoare. Apoi, își aduse aminte de Fra Lorenzo și alergă iarăși la sfatul lui.

— Ai încredere în mine, fiica mea? — o întrebă călugărul.

— Da, — răspunse Julietta, plângând.

— Atunci, ascultă: mâne, sub pretext de a-ți da niște odoare sfinte, îți voi trimite printr'un frate, un praf alb. Inghite-l cu apă, pe la ceasurile două dinspre ziuă. Praful va avea efectul de-a te face să cazi într'o stare de catalepsie; un somn absolut și profund, când respirația va înceta, iar membrele vor deveni țapene și reci ca de moartă. In chipul acesta, ți se va face înmormântarea și vei fi îngropată aci, la San Francesco, în cavoul familiei tale. Puterea medicamentului dăinuește patruzeci și opt de ceasuri. Eu, am să fiu de față la deșteptarea ta. Voi aduce vestminte schimbate și vei pleca numaidecât la Mantua... Vrei să faci asta?

*

Juliettei nu-i venea să creadă. Își închipui că bunul călugăr neputând s'o ajute cu nici un preț, îi dă acum o otravă care s'o omoare și născocise povestea aceia numai ca să n'o sperie. Dar biata fată era mulțumită să moară, deoarece nu mai putea să fie a lui Romeo.

— Mulțumesc, părinte, — răspunse ea — voi face-o.

Se întoarse acasă voioasă. Rudele se minunară văzând-o astfel, după atâtea zile în care nu făcuse altceva decât să plângă și să se istovească. A doua zi, călugărul îi aduse doctoria. La două, noaptea, o bău. Când femeile intrară dimineața în cameră, o găsiră întinsă pe pat, cu brațele încrucișate, moartă. Toată casa se umplu de plânsete și jale. O îngropară a doua zi, pe când în oraș, vrajba și lupta între cele două familii se întețise. Pretutindeni sunau clopotele cu furie, sunau a alarmă, iar în mijlocul acelui vuet înfricoșător, răzbeau sunetele grave ale clopotelor din turnul San Francesco, ca un ultim salut adus rămășițelor Juliettei...

De cum află că fata luase doctoria, Fra Lorenzo trimise în grabă un curier la Romeo ca să-l vestească, pe ocolite, de acest fapt. Nu se știe cum, dar trimisul n'a ajuns acolo. Veni numai un servitor al Montecchilor, trimis de tatăl lui Romeo, ca să-i aducă instrucțiuni și bani. Servitorul plecase chiar în dimineața în care se făcea înmormântarea Juliettei, astfel că una din primele noutăți ce-i spuse a fost aceasta. Erau ceasurile nouă, seara. Romeo, fără a mai sta pe gânduri, încălecă și porni în goană spre Verona. Pe la miezul nopții începeau să se zărească zidurile orașului. Lăsară caii dincolo de Adige și în înot, împotriva curentului apei, o trecură. Era o lună plină și-i fu lesne să găsească printre mormintele înșiruite de-alungul zidului bisericei pe acela al Juliettei. Cu ajutorul servitorului, Romeo îi dădu lespedea în lături, iar după aceia se coborî jos. Julietta zăcea acolo, în fund, înfășurată în lințoliu alb, rece și acoperită cu flori. Romeo o sărută pe frunte, îi sărută obrajii și mânile. „— Nu, nu te teme, Julietta... — îi spunea el în șoaptă. — Am venit să stau cu tine. Sărmane mâni, ce înghețate sunteți!... Acum veți rămâne de-apururi într'ale mele!...". Scoase o sticluță cu otravă și o bău. Apoi se culcă alături, cu gura lângă gura ei, așteptând moartea cu resemnare...

Povestea lui Fra Lorenzo era adevărată. Pe vremea când peregrina prin Egipt, el cunoscuse, printre alții, pe un mare alchimist și vrăjitor de-acolo, Hassam, care stăpânea faimoasa rețetă folosită de un bandit din munți ca să-și adoarmă victimele. Era tocmai aceia pe care-o luase și Julietta. Acum, pe când Romeo sta acolo, îmbrățișat cu ea, iată că sfârșindu-se puterea doctoriei, Julietta începu să se miște. Romeo, cuprins de amețelile otravei, crezu că aceia era prima lui deșteptare în viața de apoi și că iubita venise să-l întâlnească. „— Julietta, sunt eu!..." horcăi el, fericit și recea înfiorare a morții ce-i înțepenea brațele se înfrățea pe corpul iubitei cu palpitațiile vieții ei renăscânde. Julietta deschise ochii pe când el îi închidea. „— Romeo!" murmură fata. El răsturnă capul în partea aceia și-și dădu sufletul. Abia își reveni în simțiri și, după sticluța goală de otravă, după chipul lui înghețat, după înțepeneala lui, Julietta înțelese ceia ce se întâmplase. Și scoțând un țipăt sfâșietor, se prăbuși moartă peste corpul iubitului!...

Astfel îi găsi Fra Lorenzo, când veni mai târziu s'o ia pe Julietta. In oraș, vestea acestei întâmplări aduse o înduioșare de nespus și, de mila acelei iubiri nefericite, Capuleții și Montecchii se împăcară lângă cadavrele celor doi amanți.

In amintirea Juliettei, multe veacuri de-arândul, toate femeile din neamul Capuleților purtară numele de Julia. Câteva din ele se mai întâlneau și prin veacul al șasesprezecelea.

G. R.

Filosofia lui Eminescu

(Urmare din pag. I-a)

percepe decât cu propriile sale mijloace, el va rămâne înlăuntrul minții lui și niciodată n'a intra în ființa lucrurilor. Cât despre creer, cel mare are funcția de a pricepe relații de timp, spațiu și cauzalitate, va să zică iarăși ceva relativ. De aceea nu-și va putea închipui nici un timp absolut, nici un spațiu absolut, nici o cauzalitate absolută, toate acestea vor forma înlăuntrul minții un lanț, neajuns la niciun capăt, care se sustrage oricărei fixări absolute.

„Iată dar că metafizica nu e făcută pentru capete de rând. Ea se restrânge la câteva încercări geniale, pe cari cei mai mulți, dar în deosebi profesorii de filosofie nici nu sunt în stare de a le pricepe.

„Altfel această tendință, cea mai nobilă dar și cea mai rară a spiritului omenesc, intră pe calea șarlatanismului comun. Profesată pentr'o leafă oarecare de oameni, cari nu sunt încă în stare de a-i pricepe obiectul, organizarea socială o chiamă în ajutorul teologiei, încât ca slujnică fără autoritate a bisericei și cea mai fără nici o treabă dintr'a sfinției sale ea încearcă a dicta științelor exacte, cari n'au nici o nevoe de ea, sau a apăra biserica în calitate de lingușitoare pe care acum o sufere, făr' a o aproba.

„Nouă ni se pare că un profesor onest, în sensul științific al cuvântului, ar trebui să facă cu elevii cel mult exegesa scrierilor recunoscute de bune ale anticității și a vremei moderne, să se abție dela crearea de teorii ieftine, când nu este în stare de a ajunge spiritele adânce pe acest teren, cari lucruri pozitive și așa nu are de predat. Pentru aceste trebi se potrivește însă mai bine un filolog care să cunoască bine sanscrit (a) (pentru himnele vedelor), grecește pentru filosofia greacă și latinește pentru filosofia evului mediu și a renașterei. Atunci aceste teorii au cel puțin valoare istorică și formează un curs de gimnastică a minții, care-i ferește pe elevi de a crede cu ușurință și fără cumpăneală teoriile generale câte i se ivesc în drept, în economie politică și în hipotezele științelor naturale. Filosofia are valoare critică, ea crește intelectul, îl desvață dela lenea cugetării și dela încrederea prea mare în idei străine, o deprinde a cerceta lucrurile în mod genetic și a cumpăni fiecare cuvânt înainte de a-l așeza într'o teorie. Dar a-și suge degetul cel mic și a răsufla sisteme metafizice, precum le poate întocmi oricare ciubotar, înseamnă a abuza de cele 50 de dramuri de creer, pe care natura, cam sgârcită în această privință, le-a dat omului ca să se hrănească printr'un meșteșug cinstit.

Adevărații avocați ai bisericii sunt artele: Un dom gotic, o arie de Palestrina, un tablou de-a lui Rafael, sau o statue de a lui Michel Angelo, un orator bun, care se foolsește de înclinările bune ale omului pentru a lăsa să-și secătuiască colțul, fac pe ateul religios, îl fac să se simtă nemărginit de mic față cu infinitul timpului și al lanțului cauzal. Este însă tot astfel cu filozofia? Ea nu se mulțumește cu opera artistului sau cu motivarea pozitivă — ei în trebuește *ratio sufficiens* pentru aceasta.

Ms, 2306, ff 52-54

G. CALINESCU





Actualități științifice

Rezervele de energie in lume

Unii economiști sunt foarte preocupați să știe care sunt rezervele de energie sub diferitele ei forme — pe care poate conta omenirea în viitor. Putem să-i liniștim: sursele de energie de care dispunem pe pământ sunt departe de a fi secate, chiar dacă am lăsa la o parte energiile ce-ar putea rezulta din folosirea vânturilor, a fluxului și refluxului, din căldura interioară a globului terestru, electricitatea atmosferică, radiația soarelui, materiile radioactive și chiar din dezagregarea atomilor.

Planeta noastră este încă foarte bogată în cărbuni, petrol și căderi de apă.

După statisticele cele mai recente, pământul dispune actualmente de 7500 miliarde de tone de cărbuni. In cazul când consumația de cărbuni și-ar menține ritmul ei actual, stocul disponibil ne va ajunge încă ..... 5000 de ani. și apoi nu trebue să uităm că în fiecare an, prospecțiile miniere descoperă noi zăcăminte de huilă, iar, pe de altă parte, asemenea zăcăminte sunt mereu în curs de formație. Din această cifră globală a rezervelor mondiale de huilă, Europa deține vreo 800 miliarde de tone.

In ceiace privește căderile de apă — „huila albă" — calculele specialiștilor au arătat că pământul dispune de 600 milioane de cai energie hidraulică, capabilă de a fi exploatată. Din această cifră numai 28 de milioane sunt acum utilizați în instalațiile construite și 7 milioane sunt în curs de a fi exploatați. După cum vedem, pentru moment, nu folosim nici 6 la sută din energia căderilor de apă disponibile, deși această sursă, grație technicei moderne — ne furnizează cea mai eftină energie.

Terenurile petrolifere ascund deasemenea enorme bogății încă neexploatate. Lumea nu consumă anual decât 170 milioane tone de petrol față de 1400 milioane tone de cărbuni, 400 milioane tone de lemne și 18 milioane tone de gaz metan.

In afară de petrolul natural, trebue să luăm de pe acum în considerație și producția industrială a petrolului sintetic, obținut prin lichefiarea huilei. Se anunță deci o concurență pentru terenurile petrolifere.

Aceste izvoare de energie, nu sunt singurele folosite acum. Putem cita încă altele capabile de a fi utilizate în practică. Avem astfel stația experimentală din Monte Generoso (Elveția), unde se captează electricitatea atmosferică, stația din California, unde razele solare, concentrale printr'un dispozitiv optic, încălzesc apa unui cazan etc.

Din punctul de vedere al consumației, lumea produce o energie totală de peste 4150 miliarde de kilowați-ore, din care 1100 miliarde sunt extrase din cărbuni și din turbă, 300 miliarde din petrol și aproape 2800 miliarde din căderile de ape.

Raportând aceste date la consumația pe locuitor în diferite țări mai de seamă, producătoare de electricitate, obținem următoarea clasificație:

In cursul unui an, un elvețian consumă 1000 kilovați ore; un american din Statele Unite 630 kwh; un canadian, 780 kwh; un norvegian, 650 kwh; un german, 330 kwh; un francez, 300 kwh; un englez, 260 kwh; un italian 190 kwh; și un italian 100 kwh.

Electrificarea căilor ferate

Iată cum se prezintă, după ultimele statistici, electrificarea căilor ferate în lume:

In Europa, Elveția deține locul de frunte, cu 1675 km. de linie electrificate. Urmează apoi Franța, cu 1600 km; Italia cu 1550 km; Germania cu 1535 km; Suedia cu 908 km; Austria cu 725 km.

Statele Unite ale Americei au o rețea de căi ferate electrice de 3200 km.

Dacă însă considerăm proporția liniilor electrificate în rețeaua generală de căi ferate, situația respectivă a țărilor pomenite ne apare schimbată.

Elveția rămâne tot în frunte, având o proporție de 56 la sută. In Suedia acest procent e de 14 la sută; în Franța 3.8 la sută; în Stalia 9 la sută; în Norvegia 7,3 la sută; în Franța 38 la sută; în Statele Unite 0,8 la sută.

Noui zăcăminte petrolifere in Europa

Cercetările recente geologice au condus la descoperirea unor zăcăminte petrolifere nebănuite în porțiunea austriacă a bazinului vienez. Geologii au demonstrat că în cursul miocenului, acest teritoriu a fost acoperit de o mare, care, retrăgându-se, a lăsat în urmă depozite organice, ce-au dat naștere la petrol și gazul metan.

O companie americană „*European Gass and Electric Company*, a descoperit de altfel aci, în cursul unor sondage, inportante rezerve din gazul metan. Se studiază acum posibilitatea de a alimenta orașul Viena cu acest gaz, după modelul câtorva orașe din Statele-Unite. Cercetările sistematice din ultimii doi ani, făcute pe baza metodelor geotermice și geoelectrice, au concentrat cu deosebire atenția asupra regiunii Zisterdorf din sudul Austriei, care ar fi relativ bogată în țiței.

Pe de altă parte, sondagiile practicate în Albania, în concesiunea obținută de guvernul italian, au dus la descoperirea unor importante zăcăminte petrolifere, capabile de a acoperi toate nevoile Italiei în materie de combustibil lichid. S'a votat un credit de 200 milioane lire pentru exploatarea acestor terenuri.

Utilizarea mareelor

In Anglia funcționează de aproape 10 ani o comisiune specială, care studiază, din punct de vedere technic și financiar, posibilitatea de a instala în această zonă, o mare centrală electrică, pentru utilizarea energiei fluxului și refluxului mării. Uzina urmează a fi construită la îmbucătura fluviului Severn. Raportul comisiunii, publicat de curând, este favorabil unei asemenea construcții.

Energia care poate fi căpătată în acest punct dintr'o maree marină, este evaluată cca 4 milioane de kilowați ore.

La 700 fluxuri și refluxuri pe an, am avea o energie disponibilă de aproape 3 milioane de kilowați ore. Intrucât această energie nu poate fi căpătată decât la anumite ore ale zilei și în mod neregulat, se prevede crearea unui rezervor alimentat prin pompare și capabil de a repartiza energia între orele de maximum și minim, după nevoile consumației.

Soarele, un astru... rece!

Un astronom german, dr. Fricke, pretinde nici mai mult, nici mai puțin decât că soarele, astrul central dela care primim toată căldura, este în realitate un corp... rece.

Intr'adevăr, ceiace instrumentele astronomice ne arată din soare, nu e decât atmosfera lui superficială, pătura cea mai exterioară, luminoasă și caldă, compusă din nori incandescenți și a cărei temperatură — după analiza spectrală modernă, — ar fi de vreo 6000 de grade. Această atmosferă înourată, denumită „fotosferă", e presărată de numeroase „pete" — faimoasele pete solare — considerate de astronomia clasică ca un fel de găuri, de crăpături în masa atmosferei.. Un fel de „ferestre" deschise asupra globului solar. Măsurile spectroscopice au arătat că temperatura acestor pete scade dela periferia lor spre centru, ca și cum „ferestrele" s'ar deschide, nu asupra unui focar arzător, ci asupra unui *mediu interior, din ce în ce mai rece.*

Care e limita acestei răciri progresive?

Dpă dr. Fricke, ea ar fi temperatura apei lichide, a apei reci.

Astronomul german susține că petele solare nu sunt de fapt decât imense geyzere de apă, care se ridică la suprafața globului solar propriu zis, acesta din urmă fiind rece și acoperit de oceane lichide, cel puțin parțial, așa ca și globul pământesc.

I. S.

Mărunte

■ *A doua ediție a „Crimei Pasionale" de M. Negrea Râmniceanu va fi în librărie peste câteva zile. D. Gr. L. Trancu-Iași scrie despre această carte în „Adevărul" : „D. M. Negrea-Râmniceanu a încercat să ancoreze o clipă în adâncurile sufletului omenesc. Inarmat cu o frumoasă cultură literară și juridică, înzestrat cu o intuiție care îi înlesnește incursiunea riscată ce a întreprins'o prin descoperirea elementelor cari determină și caracterizează o crimă pasională, d. M. Negrea-Râmniceanu ne-a dat primul studiu românesc mai amplu despre „Crima Pasională".*

■ *A apărut „Dicționarul Latin-Român", ediția IV, de Ion Nădejde. Un volum de 720 pagini format mare, lipărit pe hârtie satinată și legat în pânză, editura „Adevărul", lei 200.*

■ *Voiți să cunoașteți adevărata stare de lucruri din Germania? Citiți „15 zile în imperiul lui Hitler" de G. Milian-Maximin. Un volum de aproape 300 pagini lei 50.*

De vânzare la toate librăriile din țară.

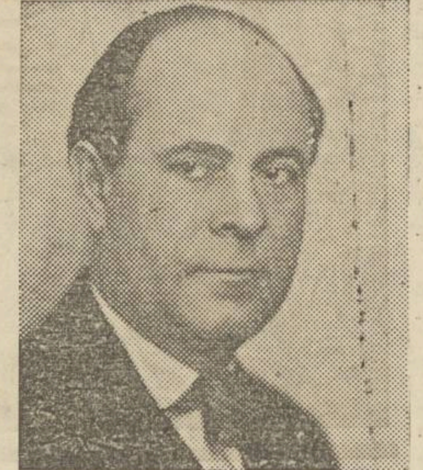
S'a deschis stagiunea teatrală

Teatrul „Regina Maria": „Mărgeluș", comedie în 3 acte de A. de Herz

Harnica companie dela Podul Senatului și-a inaugurat cel de al douăzecilea an de existență cu reluarea comediei „Mărgeluș", a d-lui A. de Herz.

Printre autorii dramatici români și în tânăra dramaturgie românească d. A. de Herz își are un loc bine definit, dobândit cu muncă și mai ales cu talent.

In comparație cu celelalte piese ale aceluiași autor (d. ex. Noaptea Invierii *(dramă) publicată în* Convorbiri Literare *în 1909 când autorul era cronicar dramatic al revistei), „Mărgeluș" a ajuns la vârsta pubertății. Faptul că după 14 ani „Mărgeluș" — care are neșansa să crească în epoca vitregă a valorilor cu durată efemeră — mai place publicului, dovedește că ceeace formează edificiul piesei face parte din categoria stărilor permanente.*



V. Maximilian

E atâta omenesc și naturalețe în această comedie încât n'ai putea-o socoti nici un moment că nu e de cea mai apropiată actualitate.

Deși comedie, „Mărgeluș" are un fond de adâncă duioșie.

„Mărgeluș" e povestea — atât de des întâlnită — a fetei modeste, cum se cade, care neputând stăvili fugosul torent al dragostei cedează celui pe care-l iubește, rămânând apoi mamă. Căsătoria — oficierea solemnă a împreunării — este imposibilă... Gina Leatiș nu e decât dactilografa ministrului Andrei Zota, tatăl lui Radu, care a sedus-o pe Gina. Părinții lui Radu, nebănuind că acesta e autorul copilului dactilografei, vor să-l însoare. Radu refuză categoric pretextând diferite motive. El nu vrea decât întărirea oficială a legăturii ascunse cu Gina.

Părinții lui Radu nu consimt însă la căsătoria fiului lor cu drăguța și cinstita — dar vai..., dactilografă! — d-ră Leatiș. E multă dragoste, bunătate, puritate sufletească, resemnare, în acest personaj încât autorul cu felul în care a înțeles să ni-l redea, ne-a făcut să-l compătimim și să dorim ca sfârșitul să-i fie cât mai fericit.

Intervenind în acțiune d. Sergiu Dobrin, om încercat și experimentat, acesta duce lucrurile la bun sfârșit. Impresionați de frumusețea și asemănarea lui Mărgeluș cu Radu, părinții lui, cu lacrimi în ochi, consimt la fericirea oficială a tinerilor îndrăgostiți.

Sfârșitul de operetă al comediei d-lui A. de Herz, l-am dorit cu toții, pentrucă toți am fost mișcați de umilințele și suferințele Ginei. Teatrul ca instrument de morală își găsește în această comedie un colaborator prețios.

Din rândurile rezumative ale piesei, s'ar putea crede că „Mărgeluș" e mai curând o dramă. Nimic mai greșit. N'am pomenit decât de trunchiul central al piesei, coroana ramificațiilor fiind formată exclusiv din situațiuni și episoade din cele mai amuzante și ridicole, din calambururi, pe care autorul le combină cu ingeniozitate, cu ironie mușcătoare și cu talent de humorist încercat.

Distribuția actorilor a fost de real ajutor textului.

D. V. Maximilian *și-a regăsit în caraghiosul și aferatul ministru Zotta, crai bătrân, unul din rolurile favorite.*

L'a nuanțat cu o bogăție de amănunte și a pus peste tot, natural și spontan, umorul său atât de bine cunoscut

In rolul unui om trăit, care a văzut și știe multe, d. Tony Bulandra *a fost un împăciuitor al lucrurilor, pe care le privea cu ironie dar și cu dragoste. Eleganța și degajarea d-lui Tony Bulandra au fost prezente pe scenă aproape tot timpul spectacolului.*

O mamă îngrijată de soarta fiului ei, pe care nu-l vrea încurcat cu o simplă dactilografă, o ministerească autentică mai ocupată cu societățile (Picătura de lapte) decât soțul cu ministerul, — o bunică iubitoare a întruchipat d-na Maria Sandu, *dovedind cât de bogat se prezintă talentul d-sale de fină comediană.*

Aceeaș calitate a mărturisit-o prin joc și d-na Nora Piacentini, *care în roluri de scurte apariții știe să arate multe lucruri frumoase.*

A înfățișat o veritabilă fată modernă, nebunatică și atotștiutoare.

O mamă nenorocită care poartă resemnată povara dragostei a fost d-ra Elvira Petreanu. *In plin progres tânăra artistă a Teatrului Regina Maria a pus sinceritate și sensibilitate în rolul Ginei. Ne-a înduioșat marea scenă de mărturisire din actul al II-lea și ne-a avut tot timpul spectacolului alături de dânsa.*

S'au achitat conștiincios de rolurile încredințate d-nii: Ionel Țăranu, Etterlé, Romano, Manta *și* Bulandra, *și d-nele* Nelly Sterian *— elegantă și cuceritoare — și* Cella Marion.

Singur la d. Marcel Enescu *s'a remarcat absența de câtva timp din teatru serios (nu de cartier). A uitat să se miște — așa cum trebue — pe scenă și a fost stângaciu în multe atitudini. Cu ani în urmă a dovedit că posedă mult talent. Nu-i dorim decât să-și revie cât mai grabnic.*



Nelly Sterian

Decorurile, în parte, reușite; într'o oarecare măsură... cam sărăcăcioase. Regia d-lui Maximilian fără cusururi.

Așa cum s'a inaugurat, zorii celui de al douăzecelea an de existență a teatrului Regina Maria se arată în culori luminoase.

Teatrul Național: „Maria din Mangop" piesă istorică în 5 acte de d. Mircea Dem. Rădulescu

Figura lui Ștefan cel Mare este bogat evocată în literatura noastră. Incepând cu cronicarii: Ureche, N. Costin, Neculce, mai apoi Asachi, Negruzzi, Bolintineanu, Alecsandri, Ispirescu, Gane, Eminescu, Delavrancea, Iosif, Coșbuc, și terminând cu d. profesor Iorga — fiecare din cei notați a închinat o parte din opera lui, pomenirii războinicului și evlaviosului domn moldovean.

Recenta lucrare a d-lui Mircea Dem. Rădulescu cu care Teatrul Național — într'un cadru de sărbătoare și lumină, — a ținut să-și deschidă cea de a 81-a stagiune, conține un episod din viața celui ce odihnește la Putna.

„Maria din Mangop" are toate însușirile (!) unei piese istorice românești: boeri cu bărbi care schițează numai semne de aprobare sau refuz, de spaimă, mirare sau bucurie și care înainte de a ieși de pe scenă au grijă să ridice mâna, în semn de încredere acordată Domnului; domnițe harnice cu coadele pe



Marioara Voiculescu

spate, un pivnicer roșcovan și gras, care soluționează toate problemele cu Cotnar, și ce e principal: un Domn viteaz cu sonoritate de zale, o Doamnă grijulivă, un tron, o icoană ș. a. m. d.

Maria de Mangop, coborâtoare a împăraților din Trapezunt, este una dintre cele 4 soții legitime ale lui Ștefan. Ea a furnizat titlul piesei d-lui Mircea Rădulescu; acțiunea neglijând-o uneori complect și concentrându-se, fie asupra lui Ștefan, fie asupra Voichiței, ne îndreptățește să afirmăm că titlul nu e fericit ales.

Ideia de naționalitate nu se născuse încă pe vremea aceea. Lupte dârze se dădeau, pentru lucruri de nimic, între frații moldoveni și munteni. După lupta dela Râmnic (1473) dintre Ștefan și Radu cel Frumos, Domn al Munteniei, Ștefan aduce la Suceava ca ostateci pe Doamna lui Radu și pe fiica lui, Voichița. Ștefan e cucerit de frumusețea și frăgezimea tinerească a domniței. Maria din Mangop prinde a înțelege afecțiunea lui Ștefan față de roaba munteană. Doamna suferă cumplit. Hărțuit de o nouă luptă Ștefan pleacă să înfrunte (în culise) pe Radu și pe Suliman. In timpul acesta acasă (pe scenă) se încinge un scandal monstru. Doamna Maria și Voichița se ceartă cu două rivale gata gata să se ia de chică.

Când Ștefan se întoarce acasă o găsește pe Maria trăind ultimele clipe ale vieții. Maria s'a sinucis din dragoste pentru Ștefan cu otrava pe care și-o procurase ca să o dea Voichiței. Ștefan, îmbrăcat ca un scafandru, privește la Maria care-și dă sufletul și n'are altceva de adăugat decât „Rău ai făcut, scumpă Doamnă" Autorul mai prelungește acțiunea încă un act ca Ștefan să primească niște daruri și să anunțe boierilor căsătoria cu Voichița....

Respectând adevărul istoric până la amănunt autorul a uitat că face artă, și nu istorie.

Incontestabil, Maria din Mangop, are acțiune, conflict, eroi, culoare locală (?) — dar nu ca să supraviețuiască și să placă publicului. Un conflict dramatic nu se rezolvă în sensul material, cu ceartă în toată legea și nici cu urlete. Un conflict necesită o gradație, o adâncire, nu o explozie de vorbe periferice și vulgare spuse tare, pe nerăsuflate, cu mânile agitate și cu broboane de sudoare pe frunte.

Ștefan cel Mare, așa cum l-a înfățișat d. Mircea Dem. Rădulescu, nu e numai un războinic, ci e înzestrat cu însușiri simple, omenești. Știe să fie sentimental, să iubească, să facă curte, să-și înșele nevasta, să-și aline amarul cu un pahar de vin. Acesta este desigur un merit al autorului pe care-l subliniem cu plăcere.

Cel mai bine schițat personaj — deși, nici el îndeajuns de reliefat — este Maria, Doamna lui Ștefan, demnă, autoritară, iubitoare, credincioasă... mai târziu: nenorocită, umilită și desnădăjduită, curmându-și zilele pentru a facilita lui Ștefan, apropierea de Voichița.

Distribuția — cuprinzând pe d-na Marioara Voiculescu *— cu mult temperament dramatic în rolul Mariei din Mangop, — pe d.* George Calboreanu *— care a spus corect dar cam grăbit — stocul de versuri al lui Ștefan, și pe toți actorii Naționalului care apar aproape exclusiv în piesele istorice (ceea ce le împiedecă evidențiarea) — a căutat să ajute, cât mai mult, pe autor și să se conforme sfaturilor date de d.* Vasile Enescu *care a regisat spectacolul.*

LIVIU FLODA

Alegeri libere

Conu Iorgu era privit de unanimitatea concetățenilor, ca un model de magistrat integru. Avansările l-au surprins pe aceaș loc de judecător de ocol, unde a funcționat cu o regularitate de cronometru, până la obținerea gradului de consilier.

Pălăriile se ridicau înaintea lui cu respect și toată lumea știa că conu Iorgu, cu excepția vizitelor de rigoare pe care le făcea colegilor, nu cunoștea alt drum decât deacasă la slujbă și invers. Nici teatru, nici cinematograf, nici club, nici berărie, pentru el nu existau.

In fiecare Joi după amează, trei colegi burlaci veneau la orele 4 jum. să joace preferans și să bea o cafea neargă, pentru a se ridica exact la 6 jum., când conu Iorgu se așeza la masă. După masă se plimba un ceas, iarna prin casă, vara prin grădină. La 9 fix, era în pat.

Se îmbrăca întotdeauna în haină închisă, cu cămașă scrobită și cu manșetele rotunde închise cu monede turcești. La ceasornicul de aur cu două capace avea lanț gros, de care atârnau mai multe brelocuri, printre care un cap de mort cu ochi de rubin. Cravata o purta cu nodul făcut gata și în nod înfigea un ac cu mărgean. Pantalonii nu-i călca niciodată, așa că păreau două tuburi cilindrice umplute cu aer, acoperind aproape în întregime ghetele cu elastic. Mustățile stufoase, în contrast cu chelia completă îi dădeau un aer sever, dar privirea îi era blândă și glasul mieros.

Faptul că rămăsese în acelaș post o viață de om era pus pe seama corectitudinii lui profesionale și a perfectei lui demnități.

Această aureolă de martir îi creiase o autoritate unică în oraș.

Intr'o bună dimineață, inima lui Conu Iorgu se topise de emoție, cetind în ziar, numele fostului său coleg de bancă Mironel Voinescu, pe lista noului guvern, la departamentul justiției. In fine îi sunase și lui ceasul.

Mironel Voinescu făcuse carieră strălucită în baroul Capitalei. De câte ori avea câte un proces în orașul în care conu Iorgu împărțea dreptatea, trăgea la el. Avea o inimă de aur și-o memorie extraordinară. Cum se așezau la masă, totdeauna spunea:

— Ți-aduci animte, Iorgule, cum îmi suflai tu la germană? Fără tine nu știu zău dacă mai terminam eu liceul.

Ce băiat admirabil!

După cum s'a și așteptat, imediat după depunerea jurământului, conu Iorgu fu chemat la București. Mironel Voinescu l'a primit cu brațele deschise:

— Acuma, Iorgule, vrei nu vrei, ai să lași judecătoria. Te aduc la București, la Curtea de apel. Numai că, să nu te superi, după alegeri. Tu te bucuri de mare prestigiu în oraș și am mare nevoe de concursul tău. Prezența ta ne poate aduce reale servicii. Acuma, e drept vom face alegeri libere, dar știi, nici prea, prea.

— Nimic nu trebue exagerat, încuviință conu Iorgu.

— De altfel presa și întreaga opinie e cu noi. Până și adversarii s'au muiat. Știi, cred, cum ne înjura *Voința poporului*. Ei bine, chiar adinioarea a ieșit directorul gazetei dela mine. Venise să stărue pentru un cumnat. I-am făgăduit. Ca să nu par interesat, i-am spus la plecare: Domnul meu, eu nu-ți cer să ne sprijini, dar să nu ne ataci pe nedrept. Obiectivitatea o prețuesc mai presus de orice. Deci, atâta le cer colaboratorilor d-tale: să fie obiectivi. D-le ministru, îmi răspunde el, chiar aseară îi spuneam secretarului de redacție: noi nu putem renunța la convingerile noastre, dar înțeleg să le apărăm numai cu arme permise. Eu sunt obiectiv, mi-a răspuns el. Știu i-am replicat, numai că în ce privește pe d. ministru al justiției te rog: obiectiv, obiectiv, dar laudativ. Cred că m'a înțeles, că de unde nu, îl dau afară. Conu Iorgu înțelesese și el.

— Ți-aduci aminte, Iorgule, cum îmi suflai tu la germană? Fără tine...

*

Spre deosebire de absolut toate secțiile de votare, la secția prezidată de conu Iorgu nu se vedea urmă de jandarm. Asta a făcut o excelentă impresie în oraș.

De altfel conu Iorgu avusese grijă să anunțe aceasta dinainte:

— Eu jandarmi la vot, nu admit!

Vedeți? comenta întreg orașul, omul cinstit tot cinstit rămâne. Cine nu știe că conu Iorgu e prietenul ministrului de justiție? Prietenie, prietenie, dar până la datorie.

Conu Iorgu își alesese o secție rurală. Luase dispoziție ca oamenii să intre unul câte unul. Ii primea cu un surâs de simpatie și întreba pe fiecare:

— Pe tine cum te cheamă?

— Vasile Neacșu, trăiți domn președinte.

După care, cu un ton părintesc, conu Iorgu continua:

— Da bine, măi Vasilică de ce anulați voi voturile? Nu v'a învățat nimeni cum se votează? Uite măi băete, cum trebue să faci.

Și conu Iorgu lua frumușel buletinul, îl desfăcea și punea stampila pe lista guvernului. Pe urmă îl trecea grefierului care îl punea în urnă.

Operația făcută, conu Iorgu își vîra nasul în hârtii, lăsând cetățeanul nedumerit. După un timp, ridica ochii la el cu surprindere:

— Ei, ce mai stai?

— Să votez, domn președinte.

— Ai votat, măi băete, poți pleca.

— Dar cu cine-am votat, cucoane?

Conu Iorgu își ducea degetul la gură:

*

— St! Votu-i secret!

In felul acesta la secția prezidată de conu Iorgu, opoziția n'a obținut nici un vot, așa că acest bărbat incoruptibil care a salvat totodată situația guvernului și prestigiul magistraturii, avea tot dreptul să sue scările Curții de apel cu fruntea sus.

AL. O. TEODOREANU



O carte de mare valoare

Viermii Pământului

Roman de C. Ardeleanu

Editura Adeverul — Lei 80

Voiți să cunoașteți adevărata stare de lucruri din Germania? Citiți

15 zile în „imperiul“ lui Hitler

de G. Milian-Maximin

Un volum de aproape 300 pagini *Lei 50*

De vânzare la toate librăriile din țară



Hollywoodul în căutarea dragostei

Femeia vrea să slujească, — îmi spunea nu de mult un bărbat cu aparență de cunoscător al femeii. Cine știe? Poate că are dreptate. Dar unde-s bărbații care doresc acest lucru din adâncul inimii? Femeia care vrea să slujească, e luată în căsătorie, se prea poate; sau e escrocată de zestrea ei greu agonisită, prin ajutorul momelilor și al minciunilor grosolane. Femeia cu slujbă devine repede plictisitoare. Și plictiseala e moartea dragostei. Madame Butterfly e impresionantă, dar e părăsită. Bărbatul, pe vremea când mai putea iubi, a iubit totdeauna numai pe „celelalte". El s'a ruinat, s'a duelat și a cântat nemurirea numai pentru acele femei cărora le putea sluji, — sau cu alte cuvinte, care i-au dat prilej să săvârșească ceiace nu putea îndeplini el singur: să-și pună în acțiune simțămintele, să le desvolte, să le nuanțeze, să le înaripeze. Pe aceste femei, Americanii le numesc „glamorous women" — femei turburătoare. Ele prevestesc o Renaștere în perspectivă. Adevărat este că acest tip de femei încearcă să redevină modern, deși nu există o nouă feminitate turburătoare.



Marlene Dietrich

Până mai ieri, filmul n'a cunoscut decât un singur star, care se apropia de acest tip: pe Marlene Dietrich. De câteva luni a apărut însă o femeie mai tânără în glorie, dar mai bătrână în ani decât Marlene: Mae West. O americană.

Marlene — care a cucerit sufragiile parisienilor într'un chip cum n'a mai fost de mult timp acordat unei artiste străine de către acești gurmanzi ai frumuseții trupești— a apărut într'un film înscenat după piesa lui Sudermann „Das hohe Lied", un film care poartă pretențiosul subtitlu: „Dedicat acelora, care au cunoscut marea iubire sufletească". Cine vrea să traducă prin „iubire spirituală" americanul „Great spiritual love", o poate face. Se vor găsi totuși și oameni care vor da sceptic din umeri. Sudermann și ochii infinit de știutori ai Marlenei, se străduesc să inițieze oameni, care nu s'au prea sinchisit până acum să cunoască „marea iubire sufletească".

Nu trebue să fim prea severi; acest paradox aparent are o tendință bună. Hollywood e în căutarea unui „ceva" care să fie de cealaltă parte a banalului „Sex appeal". Inima cere ceva mai mult.

Detronarea tipului girl

Această detronare a început de fapt depe vremea când Greta Garbo interpreta rolul Anei Karenin; deci pe timpul când acel „Es Ae" repurta cele mai mari și mai banale triumfuri. Când steaua Gretei răsărise pe pânza argintie dela Hollywood, în rolul Annei, monopolul girl-elor cu priviri reci de baby se ducea de râpă. Desigur că s'au mai perindat destule odalisce bucălate și siropoase; dar niciuna nu și-a putut cuceri locul de favorită în inima publicului. Holywood-ul era vădit surprins când publicul decernă premiul anual pentru cea mai bună realizare — de două ori în șir — artistei celei mai lipsite de grație trupească și totodată celei mai bătrâne artiste de cinema: Mariei Dressler, care ce-i drept, era dotată cu humor și bunătate. Atâția bani risipiți cu „Sex appeal-ul" și apoi — Marie Dressler! „Ce nerecunoscător e publicul". Dar publicul era, dimpotrivă, foarte recunoscător Mariei Dressler, pentru faptul că-l făcuse să verse lacrimi și să râdă cu hohote.

In imperiul iubirii domnește *Constance Bennet*, cu cel mai mare salariu. Apoi *Mary Pickford*, cu părul ei blond, ochi albaștri plini de nevinovăție, și o grație calculată într'atât ca să poată învârti pe degete genul tare. Cu *Sylvia Sidney* și-a făcut însă apariția un nou tip de fată: mai profund, mai introspectiv. Mica brunetă a jucat cu o naturaleță fermecătoare, rolul fetei seduse, din „Tragedia americană" a lui Dreiser. In sfârșit, iată tipul tinerei îndrăgostite, după care suspină toată lumea! Această naturaleță devine dintr'odată „Trademark" — dar filmul următor nu întârzie să aducă o complectă deziluzie. *Joan Crawford*, care e pe cale să divorțeze de Douglas Fairbanks junior, trebuia să fie preparată în retortele Holywood-ului, ca succesoare a Gretei Garbo. In „Grand-Hotel" își interpretase rolul cu mult rafinament, ca apoi în filmul următor, în „Letty Lynton", să se înalțe peste noapte până la rangul de star. Poate a contribuit în mare parte la acest succes rochia de organdy cu epoleți largi, așa cum ne-am obișnuit s'o vedem de-atunci la fiecare pas. „Letty-Linton dress", așa se numea vara trecută în America. Joan Crawford i-a asigurat un succes internațional. Cu respirația întretăiată, urmăream cariera amoroasă a Letty-i, reflexul pasiunii intense întipărită pe figura Joanei, furtuna senzualității, care încovoia trupul ei suplu. Joan Crawford este o actriță bună; dar Letty n'a fost decât o figurantă frumoasă. O singură privire a Gretei Garbo asupra omului pe care-l iubește, e mai de preț decât toată scara sentimentală a Joanei. Joan Crawford e pasionată, dar nu știe să iubească.

Normei Shearer îi lipsește de asemenea puterea emoțională, care s'o înalțe pe tronul marilor îndrăgostite, dornic de o regină. Și a avut acest prilej în rolul Ninei din „Strange Interlude" a lui Eugene O'Neill. Dar Nina realizată de ea a fost din păcate, o femeiușcă mică și drăgălașă, care își pierde vremea flirtând cu trei bărbați, în loc să-și alunge timpul în preajma unuia singur, nefiind nici pe departe ceiace desigur că a urmărit O'Neill cu această figură bizară: o personificare a nemărginirii simțimântului feminin — care trebue să intre în conflict cu sărăcia de sentimente a lumii de azi.

Blonda *Jean Harlow* pare a nutri și ea ambiția de a întruchipa pe îndrăgostita pasionată; dar totodată pare că o urmărește ghinionul, trebuind să interpreteze necontenit numai rolurile femeii primitive și nestăpânite, al micilor exemplare de femei ademenitoare. Caracteristic e faptul că nici Joan Crawford, cu buzele ei senzuale, nici Jean Harlow cu temperamentul ei înflăcărat, n'au izbutit să-și atragă de partea lor sufragiile unanime ale bărbaților sau ale femeilor.

Femeia se lasă fascinată de pasiuni pe care din o mie și unul de motive nu și-le poate îngădui, dar pe care vrea să le trăiască *prin procură*, depe fotoliul imobil al cinema-ului.

Bărbatul, în schimb, dorește ceva pentru inimă. El e sentimental — căci dacă nu mai vrea să fie se duce la cinicul „Burlesque Shows" sau într'altă parte. Așa se explică pentru ce femeile își aveau favoritele lor declarate, pe când bărbații plecau cu inimile mai mult sau mai puțin deprimate. Dar și-a făcut apariția *Mae West* și totul a luat peste noapte o altă înfățișare.

Noul star

Și Mae West a cucerit de curând Parisul cu „Diamond Lil". Rochiile poartă acum numele ei; se încearcă crearea unei mode în genul ei. Apariția scânteietoare a Maei West a devenit o obsesie. Lumea o compară cu Eugenie de Montijo. Adevărul e însă altul. Mae este o actriță dotată, care de ani de zile își scrie ea însăși piesele. Piese complet nelitere și lipsite de fast; piese în care Mae West are, în schimb, roluri bune. Una dintre acestea i-a cauzat o condamnare la câteva săptămâni de închisoare, din pricina „imoralității". Piesa următoare: „Diamond Lil" a avut-o ca interpretă a rolului principal. Ea a devenit debutul și victoria hotărîtoare în acelaș timp.

Mae poartă rochiile și pălăriile, care au fost moderne la începutul

Joan Crawford

secolului al douăzecilea; rochii și pălării delicate și pretențioase, care ne aduc aminte de atmosfera desenelor lui Rezniczek. Ea are și inima acestora, o inimă fără griji, surâzătoare, caldă și sigură de victorie, care habar n'are despre definiția biochimică și rece ca metalul a dragostei. Mae este o renumită șansonetistă, ale cărei favoruri trebuesc plătite cu diamante sclipitoare. Acțiunea, care se desfășoară în linii ascendente și prăpăstioase, e magistral complectată cu gangsteri, negoț de carne vie, cântece sentimentale și generozitate. Dar toate astea n'au decât o importanță relativă; importanța centrală o reprezintă numai și numai Mae West. Inimă, dragoste, nervi, corupție și fericire, toate astea laolaltă sunt numai ea. Deci, „une grande amoureuse", o păcătoasă fermecătoare și frivolă, vrăjitoare, femeie, viperă, prietenă, consolatoare și amantă. Le întrupează pe toate astea, păstrând un nivel eminamente popular. Ea e pentru fiecare ceva; la sfârșit devine chiar soția supusă și fericită a unui mic funcționar. E tocmai reflexul a ceiace femeia de azi ar dori să fie din nou, dar încă nu poate să fie, „The glamorous women" — sau — cu vorbele lui Rodin: „L'eternelle idole".

A. T. L.

Din poezia africană

New-York, în zorii zilei

După Claude Mc Kay

Ca o nălucă, zorii 'nsângerați
Se cațără pe turnuri și cupole,
Boind obrajii hâdei metropole.
O, zori de zi, din nou mă 'nfiorați.

Buimac dispare cel din urmă vis,
Prin târgul zăvorit, pierdut în ceață.
Un autobus: întâiul semn de viață,
In liniștea adâncă de abis.

Perechi grotești, rânjind în gol, meschin,
In cârcă duc poveri imaginare;
Boțite, slute, cu ochi stinși de vin,
Par morți fugiți din cripte milenare.
O, dans macabru, umbre'n zori de zi —
New-York, cuib de mizerii și orgii.

AD. BYCK



GEORGE DOLLEY și PIERRE VARENNE

Supăratul

(Piesă intr'un act)

Un vagon de clasa a doua în care se urcă d-na și d. Bernard Parnaudeau. Domnul e destul de înaintat în vârstă. Doamna e foarte drăguță. Domnul are brațele încărcate cu pachete. Doamna, care nu duce nimic, se urcă în vagon și ia loc în compartiment.

PARNAUDEAU *(care nu izbutește să se urce)*. — Ajută-mă, puiculițo.

DOAMNA. — Dar ce ți s'a 'ntâmplat?

EL. — Nu pot străbate cu pachetele, puico!

EA. — Tare ești neîndemânatic!

In aceiași clipă Parnaudeau izbutește să ajungă în fața compartimentului, dar cu această ocazie îi cad toate pachetele din brațe.

EA. — Ai făcut-o! Numai să se fi spart ceva!

Ea se urcă pe bancă și așează în plasă pachetele pe care i le întinde soțul.

EL. — Bagă de seamă să nu faci vre-o boroboață. Acolo-i mâncarea.

Nu uita că ne ducem la tușa Octavia și că trebue să avem cu noi, din spirit de prevedere, o găină, lapte, brânză și ouă.

EA. — Așa-i la țară; oamenii sunt prost aprovizionați!

EL. — Până una alta, vezi să nu faci din toate o plăcintă! *(Ingrijorat)*. Ce curge acolo? Laptele? *(Atinge un pachet și-și linge degetul)*. Nu; e apa ta de Colonia. *(Se așează)*.

EA *(luând loc în fața lui)*.— Nu face nimic. Ah, dragul meu, ce fericită sunt că pot petrece cu tine o zi la țară. Iți amintești, ultima dată, când ședeam tolăniți pe iarbă...

EL *(surâzând)*. — Drăcoaică mică!

EA. — Na! *(Il sărută)*. Vai, cum zgârii!

EL. — Lasă că mă rad înainte de dejun.

EA. — Vai! ți-am uitat acasă aparatul de ras!

EL. — Și te-am rugat în mod special să-l iei cu tine.

EA. — Da, dar nu mi-am putut aduce aminte ce mi-ai spus!

EL. — Asta-i nostim!

EA. — Ei, nu mai face acum așa o mutră acră. Ce vrei, am uitat, atâta tot.

EL. — Ai uitat. Și eu sunt totdeauna victima nenorocită. Când e vorba de tine, nu uiți nimic. N'ai uitat să te fardezi și iar să te fardezi.

EA. — Să mă fardez?

EL. — Desigur. Ești fardată ca o cocotă. Cum arăt eu pe lângă tine? Ca un încornorat. Ei bine. Nu vreau să fac impresia unui încornorat.

EA. — Ești un prost! *(După câteva clipe)*: Știi ce? Dă-mi o guriță și să ne împăcăm.

EL. — Lasă-mă în pace!

EA. — Il faci pe bosumflatul? *(El tace)*. Te rog să nu începi iar cu toanele tale. Țipă, strigă, înjură cât vrei, dar nu-l face pe bozumflatul față de mine. *(Domnul Parnaudeau tace)*. Ce-ai spus? Nimic, desigur. O Doamne! Cum am putut să mă mărit cu un om bozumflat! Mai bine luam un bețiv, un cartofor, un avocat, un deputat, mai știu eu ce? — numai un om bozumflat, nu. Viață-i asta? Ce tot bombănești acolo? Nimic? Domnul continuă să fie bozumflat. E drept, mamă-ta m'a prevenit că de mic copil, când te supărai pe doica ta, nu beai nimic ceasuri în șir... Mai târziu ai găsit neîndreptățită o mică observație a profesorului tău de istorie și nu i-ai răspuns un an de zile la întrebările lui. Domnul era bozumflat. In ceia ce mă privește pe mine, nu mă bucur nici eu de privilegii deosebite. Suntem căsătoriți de cinci ani și în acest timp mi-ai stat bozumflat doi ani și jumătate. Ascultă, suntem singuri în compartiment. Vrei să mă săruți sau nu?

Domnul Bernard Parnaudeau desface ziarul și începe să citească.

EA. — Frumos; asta înseamnă război! Ții morțiș la asta. Să știi că ești nedrept. *(După câteva clipe)*: Nu, asta-i prea de tot. O să mai capăt o criză de nervi. Pălmuește-mă, dacă vrei, dar fă ceva... Departe am ajuns. Nici nu mai exist pentru el și asta poate să dureze paisprezece zile, șase luni, un an... Ți-o spun pentru ultima oară: vrei să-mi vorbești? *(Domnul Parnaudeau se cufundă și mai mult în ziar). Nu?* Care va-să-zică nu! Bine! Bernard, ai să te căiești. Mai curând sau mai târziu, ai să te căiești.

Ea se așează în colțul opus și-și aprinde cu mânile tremurătoare o țigară. Domnul tușește. Se ridică, îi smulge țigara din mână și o svârle pe fereastră. Apoi se așează din nou, liniștit, în colțul său. Doamna schițează un gest de uimire. Se ridică, se duce la Parnaudeau, care-și citește iar ziarul, îi cârpește o palmă și se așează din nou liniștită. El citește mai de parte ziarul. Ea se pudrează.

Se aude: Spre Saint Pierre, Pont de l'Arche, Rouen, Moteville, Le Havre, urcați în vagoane! Răsună țignalul de plecare. Ușa se deschide și în compartiment intră un domn tânăr elegant, ținând în mână o mică valiză de voiaj; se uită la dreapta și la stânga și se așează însfârșit vis-à-vis de doamna Parnaudeau, căreia îi zâmbește. Doamna Parnaudeau îi răspunde printr'o ușoară înclinare a capului.

TANARUL *(scoțând o țigară din tabacheră)*. — Stimată doamnă, nu vă supără fumul?

EA. — Nicidecum. Și eu fumez.

TANARUL. — In acest caz, îmi permiteți să vă ofer o țigară? Una franțuzească sau una turcească?

EA. — Turcească. *(Adresându-se domnului Parnaudeau):* Vă supără poate fumul?

Domnul Parnaudeau răspunde bolborosind ceva neînțeles.

TANARUL *(cu jumătate de glas)*. — Omul acesta de treabă pare cam mofluz. *(Tare):* Comit o indiscreție dacă vă întreb încotro călătoriți, stimată doamnă?

EA. — Lângă Rouen, la Mesnil-Grémichon.

TANARUL. — Minunată coincidență! Și eu mă duc la Rouen.

Tânărul își apropie puțin genunchiul de acela al tinerei femei, care consimte. Domnul Parnaudeau lasă să-i cadă ziarul, își pune ochelarii și privește cu o mutră furioasă manevra ei. Se simte că e pe cale să intervină.

EA. — Locuiți la Rouen?

TANARUL. — Nu, sunt boxeur-amator. Mâne seară am un match la circul din Rouen. Nu doriți să-mi faceți onoarea de a lua parte la match? Sunt într'o formă excepțională.

Tânărul schițează câteva lovituri de box. Ziarul tremură în mânile domnului Parnaudeau.

EA. — Am să încerc să-l conving pe soțul meu să mergem, ca să te aclamăm.

TANARUL. — Sunteți căsătorită?

EA. — Da.

TANARUL. — Păcat.

EA. — Vă pare rău?

TANARUL. — Da, puțin.

EA. — Dece? N'are nici o importanță.

Tânărul surâde. Obrazul domnului Parnaudeau devine surprinzător de lung. Tânărul cuprinde mâna doamnei Parnaudeau.

EA. — Aveți într'adevăr pumni, care ar putea ucide un bou.

TANARUL. — Așa-i. Cu o lovitură de pumn aș putea ucide ușor un om.

Ziarul din mânile domnului Parnaudeau începe să tremure convulsiv.

EA. — Imi inspirați teamă.

TANARUL. — Dece? Contactul cu mânuța dv. a fost suficient ca să dezarmeze acești pumni, așa că nu se mai pricep decât să mângâie. Oh! Dar mânile dv. sunt fermecătoare. Ce unghii mici, drăgălașe și trandafirii. Cum strălucesc.

EA. — Mă gâdilați!

TANARUL. — Nu v'a citit încă nimeni în palmă?

EA. — Nu, nimeni.

TANARUL. — Frumoasă linie a vieții, cel puțin nouăzeci și șapte de ani. Admirabil! Nu

(Continuare in pag. IV-a).

zău, acest munte al Venerei! Ce pasiune! In tot cazul e suficient să privești în ochii dumitale, ca să-ți dai seama. Oh! Soțul d-tale trebue să fie foarte fericit!

EA. — Vă rog, nu vorbiți de el. Să-l lăsăm în afara discuției noastre.

TÂNĂRUL. — Aveți dreptate! Am într'adevăr altceva de făcut decât să mă ocup de el... Vă fardați foarte artistic!

EA. — Dar...

TÂNĂRUL. — Nu vă scuzați! Sunt un adorator al fardului. De altfel, fardul nu le stă bine decât femeilor frumoase.

EA. — Mă măguliți.

TÂNĂRUL. — Vedeți, voiajul e un lucru admirabil! Pleci la drum. Ești singur... Te plictisești... Și apoi, de-odată zărești vis-à-vis o ființă mică și adorabilă, pe care n'ai cunoscut-o, care vine nu știu de unde, și simți că se leagă o prietenie dintre cele mai trainice, poate chiar ceva mai mult. *(El se întoarce și observă interesul pe care-l acordă domnul Parnaudeau conversației lor).* O clipă, stimată doamnă, îmi permiteți...

Se ridică, se apropie de domnul Parnaudeau și zice: „Domnule, presupun că sunteți un om onorabil. Sunteți poate edificat că am toate perspectivele să fiu iubit de această femeie fermecătoare. Deoarece simt că prezența d-stră și mai cu seamă privirile dv. o intimidează, faceți-mi plăcerea, fiți discret și priviți zece minute afară pe fereastră! Frumusețea peisajului merită acest lucru.

EL. — Dar, domnul meu...

TÂNĂRUL *(imperios).* — Uitați-vă afară și nu mă forțați să v'o repet!

Domnul Parnaudeau privește publicul cu un aer demn de compătimire.

EA. — Sunteți energic.

TÂNĂRUL. — Și dumneavoastră sunteți adorabilă. Știți ce vreau să vă spun?

EA. — Nu!

TÂNĂRUL. — Vă implor!

Domnul Parnaudeau își aruncă o privire asupra ei, dar tânărul încruntă fruntea și domnul Parnaudeau întoarce din nou capul.

EA. — Oissel! Ne apropiăm de Rouen! Acum vine un tunel. Jurați-mi că o să fiți cuminte!

TÂNĂRUL. — Nu! Nu jur fals.

Tunelul. Se aud sărutări și foșnetul ziarului.

EL. — Răbdarea omenească are și ea margini, domnule. Iți ordon s'o lași pe doamna în pace.

TÂNĂRUL. — Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala! Ce te privește pe d-ta?

EL. — Ce mă privește pe mine? Știi că ai haz? Eu sunt soțul doamnei; ai înțeles? Soțul doamnei!

TÂNĂRUL. — Soțul doamnei? Glumești. Te întreci chiar cu gluma! Stai în celalt colț al compartimentului, nu i-ai adresat un singur cuvânt de când am intrat aici, iar eu mă întrețin cu dânsa de zece minute, fără ca d-ta să scoți o șoaptă.

EL. — Eram supărat.

TÂNĂRUL. — Erai supărat? Ei, una ca asta! Știi că ești nostim, dragul meu... Spune mai bine că ești gelos de succesul meu și că vrei să-mi faci de ducă! Ia bine seama, dacă mai scoți un singur cuvânt, te pocnesc.

EL. — Sunt bărbatul ei, domnule! N'asculți ce-ți spun?

TÂNĂRUL *(adresându - se doamnei).* — Vino, draga mea! Să-l lăsăm pe idiotul ăsta și să ne ducem în alt compartiment. Dacă mai rămân aci o secundă, îl omor în bătaie și-l asvârl pe ușa vagonului.

Amândoi pleacă.

EL. — Asta-i prea boacănă! Prea le-a întrecut pe toate! *(Trage semnalul de alarmă. Trenul se oprește. Vine conductorul).*

CONDUCTORUL. — Ce s'a întâmplat?

EL. — Ce să se întâmple? Sunt un soț înșelat!

CONDUCTORUL. — Și din pricina asta oprești d-ta un tren accelerat? Ești un caraghios! Dacă toți bărbații însurați din Franța ar fi procedat așa, s'ar fi desființat trenurile de călători încă din anul 1830. Și acum ce să fac cu d-ta? Cum te chiamă? Ce ocupațiune ai? Cum, nu vrei să răspunzi?...

EL. — Dar mai lasă-mă omule în pace. Nu vezi că sunt supărat?!

In rom. de AD. B.



Inoptare

In legănare de vânt pădurea plânge
Și florile în straturi s'au culcat,
Apusul se îneacă 'n lac de sânge
Și umbrele coboară peste sat.

Isvorul le îngână din chitară
Cântările cu doruri ne'mplinite,
Și pe întinsul drumului de țară
Se 'ntorc din câmp cirezile de vite.

Iar un vițel cu botul plin de soare
Care-a rămas să pască iarbă verde,
Ca să le-ajungă fuge prin ogoare
Dar urma în porumburi el le-o pierde

Secerătorii 'n cete vin spre casă
Purtând pe cap cununile de grâu,
Și stelele pe raze 'ncet se lasă
Să cadă peste ele ca un râu.

Incep să tacă toate 'n depărtare,
Și-adorm acum în cuiburi moi lăstunii,
Și plopii de pe margini de cărare
Apar străjeri scăldați în apa lunii

Iar pacea peste toate e stăpână.
In noapte, doar din când în când, un câine,
S'așează pentru pază la vre-o stână,
Și rupe din tăcere ca din pâine.

EMIL ZEGREANU



PRIMII PAȘI



Inserare

Privește cum pe straturi mor albe crisanteme
Cum nici odată parcă n'au mai murit așa.
In toamna asta rece sosită prea de vreme
Din visul meu de artă s'a scuturat ceva.

A năvălit pe lume tăcerea ca o apă
Și veacul parc' acuma s'a poticnit din mers;
In mine simt trecutul cu amintiri cum sapă
Și 'n clipa asta-s singur în vastul Univers.

S'a scuturat, măruntă o pulbere de sgură
Peste pustiul care-a căzut din infinit....
M'aș vrea o rândunică în seara asta sură
Să plec din mine însumi, din veacul chinuit.

Privește cum pe straturi mor albe crisanteme
Cum nici odată parcă n'au mai murit așa.
In mine tot pustiul din lume parcă geme
Și'n visul meu de artă s'a năruit ceva.

C. ȘTEFANIU

Obsesie

Afară plouă cu găleata și doctorul se plictisește. Iși aruncă ochii pe o revistă cu banda albă nedesfăcută și cască cu 'n trosnet de oase frânte. Se îndreaptă apoi spre fereastra mare, pe care stropii de ploaie se preling într'o mișcare uniformă. Umerii doctorului tresar și el simte cum pe șira spinării îi trec, într'o mișcare vertiginoasă, ace mici de ghiață. Privește apoi cerul mohorît, ca un obraz de femee înciudată, pe care se scurg cuminți lacrimi mari și rotunde. Nici o zare de lumină. Un nour uriaș și negru dă năvală printre nourașii mici și alburii, care se frâng în inele rotunde, pentru a se împreuna apoi, mai departe, de trupul lui.

Par'c'ar fi un suzeran năprasnic, nimicindu-și vasalii neascultători. Halatul alb al doctorului pune o pată de lumină veselă, în cuprinsul mohorât al odăii mari.

Doctorul se ridică și măsoară odaia cu pași scârțâitori, examinând în acelaș timp, c'o vădită atenție, nasturii mici de sidef ai halatului alb, ca și când atunci i-ar fi văzut pentru prima dată. Peste o clipă gura i se deschide într'un zâmbet. Iși netezește cu podul palmei osoase mustața roșcată și mică, întocmai ca o flacără aruncată de o torță uriașă, deasupra gurii cărnoase. Zâmbetul îi contaminează și bărbia întoarsă, care tremură ușor, ca o frunză mică, pe care trupul unei gâze, s'a oprit să se odihnească. Două șiruri de dinți gălbui și regulați ca boabele de păpușoiu, crescuți în alveolele unui cocean bătrân ,se răsfață spre lumina mohorâtă din odaia mare. Acum doctorul râde de-a binelea, netezindu-și părul asortat la culoare cu mustața, — și imaginea unui obraz moale și rotund ca piersica pârguită îl face să închidă ochii.

Stropii de ploaie sporovăesc și râd, picurând des pe geamul mare, oprindu-se o clipă mirați pentru a vedea dinții galbeni ai doctorului. Un țârâit familiar și totuși par'că-l aude pentru prima dată. Tresare întocmai ca un școlar prins cu țigara în gură, de cel mai rău profesor și până să-și înghită râsul, în pragul ușii a răsărit o mogâldeață cenușie, cu un smoc de păr numai inele mătăsoase, care-i mângâie fruntea brobonată cu picuri mici de sudoare. La butoniera sacoului de vară, atârnă cadavrul unei flori albe, iar pe cravata gris cu bobițe roșii, doarme somn fără de vise un cărăbuș mic de sticlă colorată. E profesorul Vartolomei, cel mai bun prieten al doctorului. După ce s'a încredințat că nu-i nimeni în odaie, a scuturat mâna doctorului și s'a lăsat greu pe un scaun.

— Ascultă, nene, sunt bolnav serios.

— Hai desbracă-te, îi spune amicul sceptic.

— Ascultă, nene, — începe iar profesorul. — Boala mea e sufletească, nu organică, așa cum bănuești. Trebuie să-mi dai o mână de ajutor, să mă scapi de o obsesie care mă prăpădește. Nu vezi în ce hal am ajuns?

Zeci de perle rotunde se grămădesc pe fruntea lui înaltă și el le ucide dintr'o dată, îngropându-le în câmpul alb al batistei.

Apoi continuă: „m'asculți, nene?"

— Ești îndrăgostit, mă. Ai slăbit ca un ogar de vânătoare și vii la mine să te scap de obsesii. De ce nu te duci la persoana în chestie?

— Mai rău, nene, nu sunt îndrăgostit, dar mă gândesc la o femee pe care am auzit-o numai o singură dată râzând.

Un râs poftitor și cald, un tremur șăgalnic de picuri glumeți de ploaie, care se sbenguesc în streașină, un...

— Fii mai precis. Nu înțeleg nimic!

— Știi c'am fost numit în comisia de examinare, pentru admitere în liceu. De felul meu sunt un om care trăesc mai mult în mine, trec drept un ursuz, un...

— Te depărtezi de chestiune, — îi taie vorba doctorul, rozându-și șoricește unghia lăcuită a degetului mic.

— Da, așa sunt eu, mă pierd în detalii; ăsta e un cusur moștenit dela tata, am...

— Te pomenești că vrei să-mi înșiri toate cusururile pe care le-ai moștenit din familie. Nu interesează; revino la subiect.

— Așa e, nene, dar tu știi ce puțin vorbesc eu acasă și acum profit de ocazie...

— ...Imi vorbeai de-o femee care râde ca o streașină, sau așa ceva... Profesorul renunță de a mai îngrămădi în batistă cadavrele bobițelor de sudoare, răsfățate în căldura epidermei de pe frunte, care apărură în număr mai covârșitor sub impresia amintirii ce-i răscolea sângele, grămădit ca două valuri svâcnitoare sub tâmplele pleșuve.

— Examinam un copil, primul din serie... Un copil cum am văzut cu toții, fără nimic deosebit în el. Ascultă, nene, un copil cu ochii rotunzi și umezi de emoție și care sufla ca un vaporaș de excursii, aruncat pe o apă prea mare, pentru puterile lui prea mici. Intr'un răstimp, nu știu ce s'a petrecut în mine, că nu mai puteam fi atent la ce spunea copilul. Am ridicat privirea de pe carte. Priveam copilul și nu-i vedeam decât gura mică și rotundă care tremura. Aproape de copil, răsărea din mulțimea care asculta, un cap de femee, nu știu să-ți spun cum era.... mi se pare că avea niște urechi tare mici care se iveau de sub părul castaniu ca vârfurile unor aripi de porumbel, și gură geamănă cu a copilului, ca un strop de sânge, încremenit pe un potir alb de floare.

Gura femeii tremura în acelaș timp cu buzele copilului și de câte ori copilul se oprea, o svâcnire puternică făcea să-i tremura bluza de mătase albastră. După ce am examinat cu chiu cu vai toată seria, am trecut în cancelarie să mă desmeticesc. Fumam, nene, în fața ferestrei deschise... și deodată pânza de fum albăstrui care-mi învăluia obrazul, a fost ruptă de un râs cum n'am mai auzit în viața mea! Râdea femeia, sărutând bărbia rotundă a băiatului pe care-l examinasem cu cinci minute înainte. Inchipuiește-ți, nene! La început un râs ca o fanfară care vestește o biruință mare, apoi o tremurare caldă și cristalină cu susur de apă mică, ascunsă printre stânci încâlcite în haină de muschiu verde, si 'n urmă o suită de șoapte calde, rupte și adunate mereu pe gura mică, apoi o svâcnire pe buzele întredeschise și un țipăt mic, ucis între dinții de animal tânăr...

Am scăpat pipa din gură. Un val de foc mistuitor, m'a furnicat până în măruntaie și mi se părea că stropi de smoală clocotitoare îmi devorau genunchii... o apă caldă c'o mireasmă de portocal înflorit îmi umplea toată gura și'n urechi auzeam precis, deslușit, fiecare modulare a râsului femeii... Triluri repetate de glasuri păsărești îmi umpleau toată ființa, cu un zumzet înfundat și dulce și un fâlfâit de aripă de fluture îmi răcorea tâmplele și simțeam că o tremurare de frunză sărutată de ploaie glumea pe pleoapele mele grele de fierbințeală.

Ascultă, nene, râsul acela mă.. ucide... Il aud tremurător și cald înfiorându-mi urechile, țipă uneori, apoi e tăiat brusc, ca și când o mână grea s'ar prăvăli pe gura mică. Il aud când sunt în clasă și-i zâmbesc în cursul vreunei explicații, și elevii se uită la mine cu ochii rotunzi de mirare. Mă înfiorează ca o ispită caldă, mai ales când mă culc. Aici e chinul, nene! Cunoști gelozia nevesti-mi. Râsul provocator îmi cântă în urechi și-mi sărută obrazul cu căldura lui. Nu pot să mă stăpânesc. Zâmbesc râsului care vine de departe, ca un val de spumă sărată. Zâmbesc mereu, cu ochii închiși și deodată aud: — Să-mi spui la moment de ce închizi ochii și râzi! Să-mi spui că nu te las să dormi toată noaptea! Ce vezi de râzi? Spune-mi să râd și eu! Inteleg, moncher, despre ce este vorba! E la mijloc o femee! Lasă că te fac eu om de treabă! Un potop de vorbe stridente îmi ciocănește în creer, și 'n urechi îmi cântă râsul ei, parcă mai frumos cu cât vorbele nevestimi sunt mai grele.

In afară de tortura asta, m'am zăpăcit de nu mă mai cunosc. Uite, nene, rămân uneori c'o vorbă începută și nu mai știu ce voiam să spun. Nevastă-mea râde cu un râs țepos și mie mi se pare că haina unui ariciu bătrân îmi înțeapă cerul gurii.

Uit lecțiile pe care le dau elevilor, am devenit ridicol și slab! Duminica trecută mă grăbeam să plec la școală, când râsul nevesti-mi mi-a adus aminte că-i sărbătoare. Uit că trebuie să fiu acasă la oră fixă și mai ales că nevastă-mea mă pândește ca să-mi râdă iar țepos, când tremurarea râsului cald din urechi mă face să zâmbesc...

Profesorul Vartolomei își îngropă tot obrazul în batistă, căci broboanele de sudoare atârnau grele pe frunte, ca roadele pârguite, pe un pom fecund. Doctorul tăcea și omul cu obrazul îngropat în batistă aștepta! O picătură de ploaie postumă alunecă cuminte pe geam și 'n urmă muri prăvălindu-se pe zid.

— Ascultă, zise doctorul într'un târziu. Ești copil.

Cum poți să te îndrăgostești de râsul unei femei a cărei figură nici n'o mai cunoști măcar. O să-ți dau un calmant strașnic, care o să-ți oțelească nervii. Să faci neapărat o călătorie, să te destinzi puțin și ai să vii vindecat. Ai mai văzut-o vre-odată?

— Nu; deatunci de când a râs de bucurie că vaporașul ei de copil a scăpat de naufragiu, nu mi-a mai rămas în minte decât bluza ei albastră, care strălucea ca o bucată de cer în limpezimea zilei...

— Așa, — îi zise iar doctorul, ridicându-i capul plecat în piept.... Să călătorești, Vartolomei....

Nu știa ce să-i mai spuie... Ii era milă de omul din fața lui, pe care nu știa cum să-l ajute....

Umerii profesorului tremurau în mișcări, convulsive, îngânând vorbe fără șir: „râsul nevesti-mi, ochiadele colegilor, gândurile, râsul ei"...

Ii ardea trupul ca pus pe jăratec și 'n tâmple simțea loviturile de ciocan de foc.

Se ridică și deschise ușa... Ploaia încetase. Un cer curat și-o mireasmă proaspătă de frunze primenite îl întâmpinară. Un nour mic se furișa rușinat pe marea albastră a cerului. Omul mergea cu umerii încovoiați...

Un strop de noroiu i se anină de tocul ghetei negre. Un râs în care se scălda toată limpezimea zilei împrospătată de ploaie cânta cu întreruperi în urechile omului care mergea.

Apoi râsul se prelinse, ca o sărutare furată, sub ureche, și-l arse ca o steluță de foc, prăvălită din înălțimi, în cuprinsul alb de flori al unui zarzăr împovărat de miresme.

CECILIA D. GEORGESCU

Cu limbă de moarte

Era în Joia paștelui; judecătoria închisă, judecător, avocați și scriitori împrăștiați ca potârnichile; eu la Mereuța.

Pe însăratele mi se spune că mă caută „un om".

„Omul" adică Vasile Diaconu îmi spune povestea: „mama lui, rămasă de tânără văduvă, trăise îndelung cu un răzăș burlac, avuse o fată, cum s'ar zice sormea. Unchеșul e pe moarte, fata nu-i legiuită și acu nepoții au s'o scoată din casă și din moșie".

— Acu, cucoane, am venit să mergi cu unchеșul la judecătorie să-i faci tistament că zice că mâne vra să moară!

Cum nu prea credeam ca moșneagul să moară chiar așa de porunceală, înduplec pe Diaconu s'o lase pe după Paști; dar nu se înoptase bine și mă trezesc iarăși cu el trimes de Loghin Saghin să mă vestească „că a doua zi când a asfințit soarele îi mort" și că numai decât să merg să-i fac dania că altfel își chinuie sufletul.

In Vinerea Sfântă la zece dimineața găsesc în fața judecătoriei pe Diaconu cu căruța, sor'sa la capul boilor și în căruță întins pe un lăicer moșneagul galben ca ceara, ochii în fundul capului, și horcăind încet din când în când. Intreb pe Diaconu de vrea să rîdă de mine de m'o adus să fac testament mortului, și bietul om plictisit și amărât se întoarce la căruță și începe a șoșoti la capul unchеșului.

După câteva clipe vine și îmi spune că moșul Loghin îi gata să-mi spuie cum îi voia.

Minunea a fost, că cu adevărat mi-a spus cum îi voia și mi-o înșirat bucată cu bucată, care cui o lasă, și cu ce bucăți se mărginește, care îi cumpărătură și care îi moșie.

Cumpărătura o lasă „fetei" și ca să aibă și ea ceva, să apuce din moșie îi lasă casa cu livada, dar pentru că fata îi cam tontoloană și coptuță, are 30 de ani la Ispas, și ca să n'o iee careva pentru avere, „moșia" o lasă la nepoții care se trag cu adevărat din spița Loghineștilor fiind feciori buni de ai lui frate-său.

Unchеșul se aprinsese la vorbă, se rumenise la față și stând într'un cot vorbea duios, cu putere, așa că dela o vreme am prins a crede că boala și moartea fusese prefăcătorie numai să-și facă cheful și să-și aibă daraverile întocmite când i-o tunat prin cap.

— „Cucoane, am trăit optzeci și cinci de ani trecuți și știu ce-i „moșie", îs de neam, și neam de neamul nostru stăpâni am fost pe ogoarele și pădurile noastre apucate din bătrânii bătrânilor după așezările dintru început.

Cumpărătura, dai bani pe ea, o plătești ce o plătești și îi a ta, faci borș cu ea de-ți place. O las Ilenei.

Moșia îi altă vorbă. N'am plătit-o; bătrânii din osul cărora mă trag au făcut-o și închegat-o după așezările și datinele vremii; îi plămădită cu sudoarea și sângele lor, — au muncit-o câte zile le-a dat Dumnezeu putere, au desmierdat-o din ochi până li s'au stâns luminile, și de iubit bănuesc că și azi țărâna și oasele lor o iubesc.

Eu ce's ? Suflare din sufletul lor, plămădit cu țărina ogoarelor muncite de ei și din care s'au hrănit.

Părinții trăiau din ce aveau și nu se afla să fi luat lucruri de târg ori să-și cumpere merinde, și părinții părinților mei cu înadins.

Moșia nu-i a mea, mie mi-a fost dat s'o muncesc să trăesc d'in ea, s'o stăpânesc. Domnul a vrut să nu las neam legiuit. Moșia îi sfântă și legiuită îi a neamului legiuit: o las nepoților; nu-i nici a lor nici a mea, suntem ai ei și ai neamului".

Unchеșul se oprește și se uită speriat la soare.

„Cucoane, să vie domnul judecător cât de degrabă, ma rog să vie! Soarele să scapătă, mor la asfințit și să cuvine să mor unde am trăit și unde au murit bătrânii ...acasă... pe moșie".

...însfârșit pun mâna pe stagiar, citim actul, pune unchеșul degetul și gata treaba.

Unchеșul oftează, se luminează iarăși la față, mă chiamă lângă căruță, îmi ia mâna și îmi zice:

„De acum, cucoane, îs liniștit: pot muri".

„Nu mori, moșule, m'ai tras pe sfoară, să-ți fac gustul !"

„Ferească Dumnezeu! Cucoane, în două ceasuri de vreme, când a asfințit sfântul soare, mă stâng, cucoane, mă duc de unde mi-i obârșia.

Când nu a mai fi geană de soare pe Măgură, nici Savin Loghin nu mai este; așa am grăit cu părintele Gheorghe aseară, așa va fi.

Dar pân' să mor, să mai văd odată, moșia și plaiurile și cu ochii în soare, care m'o luminat optzeci și cinci de ani cum o luminat neam de neamul meu, să mă duc unde mă chiamă Domnul.

Din bătrâni, cucoane, ci-că de ai o rugă s'o dai în pas care cui trage să moară, și și-a făcut voia cu limbă de moarte... o duce... și Dumnezeu o împlinește.

...mare hatâr mi-ai făcut, cucoane, să-ți prăpădești vremea cu un uncheș ce vrea să moară; șoptește-mi dorința și deseară îi la urechea lui".

. . . .

Duminica Tomei zăresc pe Vasile Diaconu la gura Rădenii:

„Ei! Unchеșul ce face? Mi-o tras păcăleala?"

„Unchеșul, Dumnezeu să-l ierte, cucoane, l-am îngropat Luni că Vinerea Sfântă, când s'o scăpătat soarele, de pe prispa unde o pus să-l așezăm cu ochii la soare, s'o dus întru Domnul !"

Noroc că-i spusesem dorința.

RENE BOGDAN

Seară albă

Flori de tuciu svîrlite 'n seară,
cărări albe pîn' la scară,
vals haotic de lumini,
și pași iuți de arlechini.

Stele frînte 'n drum de gând,
arbori sgribuliți plîngând,
vraja prinsă'n vîrf de gard
și clădiri date cu fard.

Revărsări catifelate
peste unde 'ndepărtate,
fața blondă pe sprînceană,
mândră ca o cosinzeană.

Călător pe-un drum uitat,
fir de basm neterminat,
glas ascuns fără ecou
și frîntură de vis nou...

ION TH. ILEA

CARTEA CAUTATA
ȚĂRANI ȘI TÂRGOVEȚI
ROMAN de I. ST. IOACHI
EDIȚIA III-a
280 pagini, 40 lei
EDITURA „ADEVERUL" S. A.



Festivalurile dela Salzburg

1. - Opere

In luna August au avut loc la Salzburg obișnuitele spectacole festive pe care cele mai ilustre personalități ale muzicii și teatrului austriac le oferă anual publicului internațional. Frumusețea fără seamăn a orașului și împrejurimilor, dar, mai ales, înaltul nivel artistic al festivalurilor, au făcut ca afluența străinilor amatori de artă să fie și anul acesta foarte mare, sălile de teatru și concert fiind aproape totdeauna pline.

Spectacolele de operă au loc la *Festspielhaus* și sunt date de către ansamblul operei de stat din Viena, uneori fiind invitați și cântăreți străini.

Conducerea muzicală a acestor reprezentații au avut-o Richard Strauss, Bruno Walter și Clemens Krauss.

Richard Strauss a dirijat un singur spectacol cu „Fidelio" de Beethoven. Genialul autor al „Cavalerului rozelor" este însă departe de a întruni calitățile unui mare dirijor.

Strauss nu este ceiace numim noi un interpret. Sub conducerea lui, partitura se execută desigur corect, dar pare lipsită de conținut expresiv. Dominând ansamblul vocal și instrumental prin prestigiul personalității sale de muzician, Strauss n'are însă acel spirit de animator grație căruia să poată însufleți execuția acestui ansamblu. Astfel, deși susținută de admirabili soliști vocali, reprezentația operei „Fidelio" s'a resimțit totuși de o lipsă de avânt și de căldură, de o oarecare monotonie, defecte explicabile prin lipsa unei baghete animatoare a întregului spectacol.

Direct opus lui Strauss, *Bruno Walter* este dirijorul prin excelență. Technician desăvârșit, cunoscând perfect toate posibilitățile de expresie ale diferitelor voci și instrumente, Walter exploatează frumusețea unei partituri până în cele mai mici amănunte. Sonoritatea și timbrul instrumentelor sunt puse în valoare cu mare rafinament, fiecare temă, fiecare motiv este scos în evidență cu o rară măestrie. Nici o frază, nici un pasagiu nu se cântă la întâmplare, totul este trecut prin personalitatea dirijorului și redat apoi ca propria sa creațiune. Temperament dramatic, Walter trăește opera pe care o dirijează dând fiecărei idei muzicale un substrat sufletesc și imprimând execuției un elan și o forță expresivă incomparabile.

Conducând opera *„Oberon"* de Weber, ilustrul dirijor a reușit grație acestor calități să redea în mod magistral lirismul pasionat și atmosfera de eroism legendar ce caracterizează lucrarea marelui compozitor romantic. Execuția operei lui Weber la Salzburg a întâmpinat în public un succes triumfal, care dacă se răsfrânge în parte și asupra minunatului ansamblu vocal, revine însă în primul rând lui Bruno Walter.

Tot sub conducerea lui, s'a reprezentat anul acesta pentru prima dată la festivalurile din Salzburg, cu ocazia semicentenarului morții lui Wagner, drama muzicală *„Tristan și Isolda"*.

Bruno Walter a reliefat cu deosebit talent accentele dramatice ale partiturii wagneriene. Interpretarea sa ni s'a părut însă prea rece, puțin convingătoare. „Tristan și Isolda" nu înfățișează numai conflictul exterior izbucnit din rivalitatea între Regele Marke și Tristan și nici numai un conflict interior între onoare și pasiune, ce se petrece în sufletul lui Tristan. Drama wagneriană reprezintă mult mai mult decât atât. „Tristan" este poemul iubirii transfigurate până la misticism. Există în opera de care vorbim, o religie, un misticism al dragostei. Această latură mai subtilă dar esențială a genialului poem, Bruno Walter n'a izbutit s'o evidențieze în interpretarea sa cu destulă intensitate.

Walter este însă un profund cunoscător și tălmăcitor al muzicii clasice.

Sub bagheta sa, măreția și solemnitatea muzicii lui *Gluck* sunt admirabil redate. Execuția operei *„Orfeu și Eurydice"* a însemnat astfel o nouă biruință a marelui dirijor.

Tot atât de strălucit artist se arată Bruno Walter și în interpretarea muzicii lui Mozart. Am putut astfel admira finețea, sensibilitatea și puritatea de stil cu care distinsul muzician redă splendida partitură a „Flautului fermecat".

Muzica lui Mozart formează, de altfel, punctul de atracție al festivalurilor. Cei ce au avut vreodată prilejul să asiste la aceste minunate spectacole au fost, de sigur, uimiți de frumusețea unică pe care o capătă acolo muzica marelui clasic.

Afară de „Flautul fermecat", s'a mai cântat anul acesta din repertoriul mozartian „Nunta lui Figaro" și „Cosi fan tutte", ambele sub conducerea lui *Clemens Krauss.* Mai puțin cerebral decât Bruno Walter, Krauss este în primul rând un temperamental. Interpretările sale n'au desigur profunzimea realizărilor celui dintâi; în schimb, ele se disting prin grația, eleganța și spontaneitatea lor, prin dinamismul lor avântat și printr'o extraordinară pregnanță a ritmului. Căutând mai puțin să dea un sens dramatic partiturii pe care o conduce, Krauss scoate în evidență mai ales frumusețea pur muzicală a acesteia, dând importanță în primul rând țesăturii tematice, preciziei ritmului și jocului de culori eșit din alternanța timbrelor instrumentale.

Aceste caracteristici ale talentului lui Clemens Krauss găsesc în muzica mozartiană o aplicare cum nu se poate mai nimerită. Realizarea muzicală a operelor „Nunta lui Figaro" și „Cosi fan tutte" a fost, într'adevăr, o capodoperă de finețe, grație și puritate clasică.

Acelaşi temperament dinamic, aceiași eleganță, aceiași grație le-a evidențiat bagheta lui Clemens Krauss și în interpretarea genialei opere a lui Richard Strauss, poate cea mai bună operă a epocei moderne, „Cavalerul rozelor".

Montată cu gustul rafinat al lui *Lothar Wallerstein,* cântată de un superb ansamblu vocal în fruntea căruia strălucea creația extraordinară a lui *Richard Mayr* în rolul lui Ochs von Lerchenau, reprezentația „Cavalerului rozelor" a constituit alături de operele lui Mozart unul din cele mai mari succese ale stagiunii salzburgheze.

Și — fiindcă vorbim de „Cavalerul rozelor", nu ne putem opri de a exprima în aceste rânduri regretul nostru că nu se reia la Opera Română această capodoperă, care a prilejuit la noi un spectacol minunat și care a însemnat o mare izbândă a dirijorului nostru de valoare europeană, care este d. Ionel Perlea.

La reușita splendidelor reprezentații de operă de care ne-am ocupat, soliștii vocali au contribuit cu un aport însemnat. In marea lor majoritate, aceștia întrunesc în mod armonios deosebite calități vocale cât și bogate mijloace dramatice. Vom căuta să enumărăm aici pe câțiva dintre cei mai de frunte.

Vocea caldă și pasionată a sopranei *Elisabeth Rethberg,* precum și jocul său degajat și expresiv au asigurat rolului Leonorei din „Fidelio" o interpretare admirabilă. Meritul d-nei Rethberg e cu atât mai mare, cu cât dânsa a reușit să cucerească aplauzele unui public în mintea căruia rămăsese întipărită creația neuitată a marei cântărețe Lotte Lehmann.

In rolul Isoldei din „Tristan și Isolda" a apărut *Dorothea Mansky.* Dotată cu o voce de magnifică amploare și sonoritate și cu un deosebit talent dramatic, distinsa soprană a realizat o încarnare cum nu se poate mai desăvârșită a eroinei wagneriene.

Una din cântărețele care s'au afirmat cel mai mult la festivalurile din Salzburg este compatrioata noastră d-na *Viorica Ursuleac.* Interpretând rolul Mareșalei din „Cavalerul rozelor", pe cel al contesei din „Nunta lui Figaro" și pe una din cele două surori din „Cosi fan tutte", d-na Ursuleac ne-a fermecat prin timbrul splendid al vocii sale, prin dicțiunea sa clară și prin jocul său inteligent.

Am admirat deasemenea frumoasele calități vocale pe care *Eva Hadrabova* le-a evidențiat în rolul lui Octavian din „Cavalerul rozelor" și în cel al Dorabellei din „Cosi fan tutte".

Tot aici să amintim marea creație vocală și scenică a d-nei *Gertrud Rünger* în rolul Brangänei din „Tristan și Isolda" precum și delicatețea și grația cu care *Adele Kern* redă pe Sofia din „Cavalerul rozelor", pe Suzana din „Nunta lui Figaro" și pe Despina din „Cosi fan tutte".

Dintre cântăreți, să menționăm în primul rând pe *Franz Völker,* un tenor de resurse extraordinare, unul din cele mai splendide elemente vocale ale Operei din Viena. O minunată școală de a cânta, un timbru și o amploare vocală în aceeaș măsură de admirabile, o dicțiune de claritate perfectă, iată mănunchiul de calități cu care este dotat din plin Franz Völker și pe care, împreună cu un joc scenic foarte expresiv, le-a pus în serviciul interpretărilor sale. Rolul lui Florestan din „Fidelio" sau cel al lui Ferrando din „Cosi fan tutte" realizate cu asemenea belșug de mijloace a însemnat astfel o creație de unică valoare artistică.

Un cântăreț de mari și variate posibilități este *Josef von Manowarda.* Nu știi ce să admiri mai mult: gravitatea cu care-l înfățișează pe Rocco în „Fidelio", degajarea și verva lui Don Alfonso din „Cosi fan tutte", sau eroismul lui Kurwenal din „Tristan și Isolda".

Basul *Richard Mayer* are o creație de cel mai rafinat humor în „Cavalerul rozelor". Tot el încarnează cu o deosebită prestanță scenică pe Sarastro din „Flautul fermecat" și pe regele Marke din „Tristan și Isolda". Cu toată decadența vizibilă a vocii sale, Mayr impresionează încă prin deosebita artă de a cânta cât și prin jocul său sensibil.

Menționând însfârșit vocea caldă, de bel-canto, a tenorului *Helge Roswaenge* precum și interpretările pline de savoare ale baritonului *Karl Hammes* în „Nunta lui Figaro" „Cosi fan tutte", „Fluerul fermecat" și „Oberon", credem că n'am omis în rândurile noastre nici un cântăreț de frunte.

Nu putem termina fără a aminti realizările coreografice ale grupului de balet condus de Margareta Wallmann; competența și fantezia acesteia au ridicat scenele de balet din „Oberon", și mai ales din „Orfeu și Eurydice" la un nivel artistic cu totul superior.

Tot aici să însemnăm și contribuția admirabililor regisori Lothar Wallerstein, Otto Erhardt, Oscar Strnad, Frantz Ludwig Hörth, Margareta Wallmann la obținerea unei depline unități dramatice precum și la punerea în scenă a spectacolelor.

RADU NEGREANU



Perii colonelului

De trei zile regimentul e în fierbere. A plecat fostul comandant și pentru azi se așteaptă sosirea noului colonel, despre care se aude că ar fi un om aspru și milităros nevoe mare.

O delegație de ofițeri a plecat la gară ca să-l primească iar la cazarmă, trupa muștruluită de la ora patru dimineața se așează în careu, comentând evenimentul. Nu se știe ce pandalii are noul comandant și ce măsuri riguroase va pretinde unității sale.

O, și ce om bun era fostul comandant care închidea ochii la multe greșeli, continuând să dea permisii la soldați, să îngădue reangajaților ca să se înfrupte dela cazanul trupei, iar ofițerilor să le admită scuza că lipsesc dela serviciu pentru migrene și mici indispoziții. Dar acum?

Și iată că gornistul dela poartă sună „pentru onor".

Vine noul comandant! Il sfredelesc privirile și o mie perechi de ochi.

Iar el pășește grav, încruntat. E un om mărunțel, gras, cu picioarele puțin răschirate, și cu mânile lungi până la genunchi. Poartă părul tuns mărunt și mustața oală, peste niște buze cărnoase care se acomodează perfect cu fălcile proeminente, cu nasul mare și borcănat, vânăt ca o pătlăgea necoaptă. Iar în vârful nasului se odihnește un neg încadrat de patru fire rebele, mari și țepoase ca țepii unui arici înfuriat. Pare un monstru. Nici măcar ochii nu-i sunt blânzi, ci privesc ca un broscoi, bolboșați.

Ofițerii se întrebau cum a fost posibil să fie admis în școala militară când a dat examen, prezentând atâtea defecte fizice.

Un maior dă comanda și trupa, mânuind armele pentru „onor", ia poziția de drepți.

— Bună ziua, băeți!

— Trăiți!

Noul colonel inspectează trupa și dela prima ochire a găsit cusururi. Unii soldați n'au încheietori la gulere, bocancii nu sunt bine văcsuiți, centiroanele nu sunt reglementar încinse, iar sergenții instructori nu sunt și ei tunși.

După inspecție, colonelul luă cuvântul:

— Camarazi! Viu dintr'un regiment de vânători și voi știți că la vânători se face militărie nu glumă. Nu am venit aci ca mutat disciplinar sau ca incapabil, ci am venit după cererea mea pentrucă am în orașul acesta o casă, o vie și mă leagă amintirile copilăriei mele. Sunt deci în vadul meu...

Se întrerupse o clipă ca să-și șteargă nasul cu o batistă mare ca o basma popească și continuă:

— ...Sunt informat că în acest regiment nu prea există disciplină și că programele nu se execută întocmai, desigur pentru că fostul vostru comandant era prea bun și îngăduitor. Ei, bine, eu voi ști să impun cu severitate regulamentele militare și nu voi permite nici cea mai mică abatere dela disciplină și îndatoriri. Mâne chiar, voi face o inspecție amănunțită la magazii, companii, grajduri, bucătării și cancelarii, apoi voi veni pe câmpul de instrucție ca să mă conving personal de modul cum se execută programul. Am zis!

Și colonelul s'a ținut de cuvânt. A doua zi, la ora șapte dimineața s'a prezentat la cazarmă.

A gustat din ceaiul trupei, trecând apoi la grajduri și magazii, dând roată prin întreaga cazarmă, pentru-ca de-acolo să pornească la câmpul de instrucție.

Nimic nu scăpa neobservat cu ochii lui de Argus.

Devenise spaima regimentului. Ofițerii nu mai puteau să tragă chiulul și totul mergea ca pe roate. Până și muzica trecea prin controlul colonelului, ordonând să se învețe cântece noui și marșuri franțuzești.

Vizita și ordonanțele ofițerilor care erau obligate să se prezinte în fiecare Sâmbătă după amiază la raport.

Curgeau pedepsele cu nemiluita. Nu admitea nici un favor, nici o părtinire. Chiar plotonierii majori erau obligați ca de două ori pe săptămână să iasă după prânz la instrucție.

Când nu era în toane, se închidea în cancelarie și semna hârtii, alcătuia foi calificative, rapoarte, ordine de zi și chema pe furieri cu registrele companiei, cercetând, dând instrucțiuni. Apoi, obosit, fuma țigări multe și bea cafele.

In asemenea toane bune se lăsa mai moale și regimentul se simțea ușurat. Atât numai că de la ofițer până la soldat nu se știa când este colonelul în asemenea toane bune. Și dacă-ar ști, lucrurile ar mai merge pe căpătuială, fără mult frecuș. Iar colonelul nici odată nu-și tăinuia toanele bune sau rele, ca să nu-și arate slăbiciunile de moment. Trebuia să fii un psiholog ca să-l cunoști pe strașnicul colonel.

Acest psiholog s'a găsit în persoana plantonului de la chiar biuroul colonelului.

Plantonul, un țigan, observase că atunci când colonelul venea înfuriat, perii de pe negul nasului stăteau zbârliți, ca bețele de chibrit înfipte într'un cocoloș de mămăligă, iar când stăpânul lor nu prea era dispus de șmotru, perii se odihneau pe nas ca lipiți cu ceară. Era o descoperire importantă și țiganul a comunicat-o tuturora. De aceia, regimentul trebuia să știe dimineața în ce ape se scaldă comandantul și crainicul acestei vești rămânea gornistul de la poartă, care dădea semnalul de sosire. Acest semnal trebuia să fie convențional: puternic când colonelul era în toane, mai răgușit când nu avea draci. Deci, singura grije a gornistului era aceia de a observa perii de pe nasul colonelului. Și goarna răsuna când mai puternică, când mai răgușită.

Ofițerii și soldații știau atunci ce trebue să facă.

Se mira colonelul că atunci când era în toane totul mergea automat iar când nu-i ardea de șicane, parcă era o schimbare. Soldații nu mai băteau bine pingeaua, piepturile nu erau scoase în afară; era o domolire, o tânjeală inexplicabilă.

— Ei, ai dracului, parcă știu ei că azi nu m'am certat cu nevastă-mea, sau că aseară am câștigat o mie de lei la poker!..

Se mai mira de faptul că zilnic punctul de observație al atâtor ochi este fixat pe nasul său, ca și când acel nas ar fi fost o limită a razei vizuale sau țintă de reper. Și neputând dezlega enigma se răzbuna pe țiganul planton, înbujorându-i obrajii, înjurându-l, sau amenințându-l cu carcera.

Căzuse bietul țigan victimă a descoperirii sale psihologice. Devenise un țap ispășitor și ca să scape de năpastă, s'a hotărît să destăinue colonelului tărășenia.

— Să trăiți, domnule Colonel! Vreau să vă raportez ceva...

— Ei, croncănește!

— Domnule Colonel, eu vă sfătuesc să vă tăiați perii de pe nas...

— Măi țigane, ai înebunit? Te fac praf, grijania și pedestalul maicii tale!

— Nu, domnule Colonel, să nu mă mai înjurați și să nu mă bateți, că vă spun un sicret *mare.*

Și destăinui țiganul povestea cu negul, șmecheria gornistului cu semnalul răgușit, rostul privirilor cercetătoare ale soldaților spre năsucul colonelului.

— Așa? Bravo, țigane! Cheamă pe adjutantul regimentului.

Un locotenent pirpiriu se prezentă de îndată.

— Ascultă, băiatule! Dă imediat un ordin de zi de avansare la gradul de caporal pentru țiganul ăsta, motivând avansarea pentru merite excepționale.

— S'a înțeles, domnule Colonel!

A doua zi, colonelul venind pe poartă, gornistul rămase năuc, uitând să dea semnalul. Privea holbat la nasul colonelului lipsit de cei patru peri rebeli. N'a mai avut sărmanul nici timp să mai gândească mult, că un pumn îi strâmbă falca și scuipă un dinte.

— Nu mai suni răgușit, ticălosule? Marș la închisoare pentru zece zile!...

Colonelul își tăiase perii de pe neg care constituiau punctul de observație ce dezvăluia taina toanelor sale.

Au urmat zile de persecuții cumplite pentru întregul regiment. S'au tăiat permisiile, s'au ordonat marșuri lungi de noapte, semnale de alarmă, corvezi și consemnări.

Numai țiganul căprar, rămas tot planton la biuroul colonelului, era fericit.

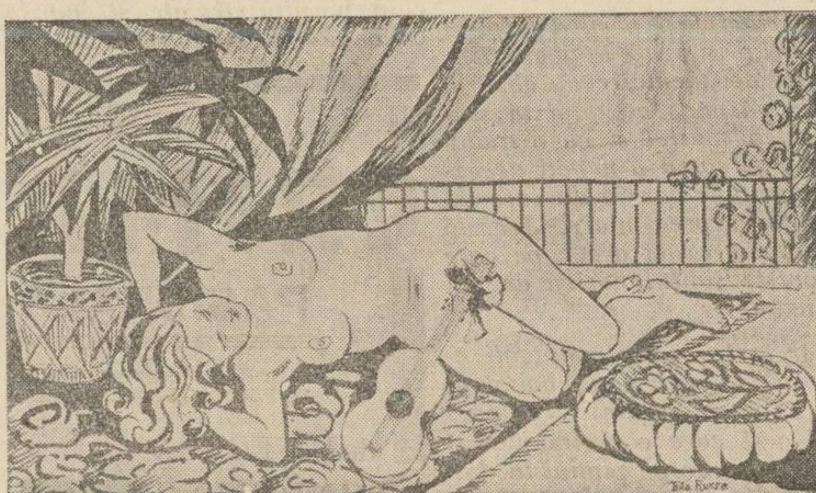
Colonelul îi oferea țigări, i-a schimbat costumul cu un altul, mai nou și i-a acordat douăzeci de zile concediu.

Se răzbunase și țiganul pentru multe ironii, palme și persecuții îndurate, iar în sinea lui spunea:

— Nu sunt un trădător! Eu am descoperit șiretlicul cu perii domnului colonel și tot eu am îndreptat lucrurile ca să nu mai fiu tobă de bătae...

Acum ofițerii și soldații așteaptă să crească perii de pe nasul colonelului și se întreabă dacă nu vor fi tăiați mereu.

G. A. LAZURICĂ



Simplon - Orient - Express

— Fragmente de călătorie —

Armonii vieneze

VII

Armonii care nu au, însă, nimic asemănător parfumatelor și ușor prăfuitelor melodii minore evocate de titlul lui Jean Cassou — titlu ce a reînviat, pentru o clipă, o Vienă de legendă, ale cărei contururi reale s'au șters de mult în amintirile unde s'au statornicit amplificările generoase ale mitului.

Armonii aspre și grele de fier și de tuci, înstelate de scăpărări de nicovale și de furnale sfâșiate de chemarea răgușită a sirenelor în înserări de bitum și chinuite între sincopele implacabilelor acorduri ale realității.

O realitate în care se încadrează copleșitor de firesc — fiindcă adânc simbolic — gestul tragic al poetului vienez care, acum câțiva ani, s'a sinucis după ce își ucisese fiul prin strania-i și îndărătnica-i lipsă de înțelegere: acela care așternuse, pe marginea propriei sale vieți, risipă generoasă de petale grele de vis, a fost cel dintâi să smulgă ca pe o buruiană rea, visul atât de miraculos înflorit în sânul realității.

Armonii vieneze: variații pe o temă ajunsă arhibanală.

Mors et vita

Pe malurile Dunării Albastre, în fosta cetate a valsului și a arhiducilor de operetă, se petrece ceva asemănător procesului de destrămare și de renaștere care se desăvârșește lent pe țămurile Cornului de Aur.

Orașul unic pe lume, pe cale de a deveni un oraș, pur și simplu. Cale, pe trei sferturi deja parcursă. Dar clipa prezentă este atât de interesantă prin tot bizarul și complexul ei anacronism încât nu poate lăsa loc nici celei mai ușoare umbre de regret. Dimpotrivă, te face să înțelegi mai bine bucuria lui Roland Dorgelès găsind, la debarcarea la Saigon, o Indo-China în întregime diferită de aceea pe care și-o închipuise. Căci întâmplarea îl ducea acolo într'un moment care avea să rămâe unic: verigă făcută din metale straniu contopite, înlănțuind trecutul deja turbure cu viitorul încă nelămurit. Desfășurându-și existența sub semnul negativ al unei spontane dizolvări și sub acela pozitiv al unei reconstrucții oarecum automate, Viena sugerează icoane de o fantezie barocă: adolescenții lui Watteau descărcând saci cu cartofi la hale sau suavele și enigmaticele modele ale lui La Tour, prinzând autobuzul în plină viteză, ori ducându-se cu coșnița pe mână, după târgueli.

In altă ordine de idei, Viena este ca un copil crescut prea repede și al cărui frumos costum de catifea cu guler de dantelă, a rămas dintr'o dată prea mic.

Dela Strauss la Leonhard Frank

Se înșală acei ce pretind că prima impresie ar fi cea mai puternică, această impresie nefiind, în cele mai multe cazuri, decât o capricioasă înlănțuire de virtualități și ele datorite întâmplării. Aproape întotdeauna, impresia adâncă și definitivă este legată de infinitul detaliu care îți relevă dintr'odată punctul de plecare al virtualităților — proectate nemăsurat de închipuirea noastră — și le împrăștie fără urmă. O reflecție sau un reflex, un gest sau o estompare. Și mai târziu, persoana sau priveliștea va reînvia neîncetat detaliul, ca o obsesie — de asemeni și momentul și atmosfera — devenind un fel de sonată a lui Vinteuil.

Prima oară am trecut prin Viena ca printr'un sat de-al lui Potemkin durat de propria-mi imaginație. Imaginație, probabil, îngrijorător intoxicată de literatură de vreme ce nu am putut surprinde nimic din tot ceeace făcea atmosfera aceea atât de specială a Europei Centrale din anii 1919—1920, atmosferă halucinantă de lipsuri și de prăbușiri de tot felul, redată în chip magistral în *Ulița Durerii.*

De abia anul trecut au avut revelația adevăratului chip — cu sprâncene încruntate și buze rânjind — a Vienei actuale. Și aceasta, datorită zăpăcelii portarului dela Bristol care în loc să mă îndrepte spre o gară, m-a îndrumat către o alta. Sosisem la amiază dela Berlin pe o ploae diluviană care nu a încetat să șuere tot restul zilei și care, adăugându-se la oboseala și toropeala unei nopți trecută într'un vagon plin de congresiști, m'a făcut să dorm buștean până seara când trebuia să iau trenul pentru Innsbruk unde voiam să văd pe Stefan Zweig. Proect pe care, o clipă, am fost violent tentat să-l abandonez. Mă deșteptasem cu puțin înainte de vremea trenului. In umbra tavanului dansau reverberațiile străzii a cărei rumoare continuă și confuză se strecura insinuantă în gândurile încă încețoșate de somn.

M'am apropiat de fereastra înaltă, scăldată de ploaia care inunda Ringul, totuși furnicător. Și în fața a tot ceiace am presimțit că orașul trebue să desfășoare până la marginea periferiilor îndepărtate, în ceața însângerată de valurile de electricitate, am încercat un fel de beție... să rătăcesc toată noaptea, dealungul străzilor cu pavajul strălucitor, la întâmplarea unui reflex, unui mers șovăitor, a unei perspective de fațade vechi și ruinate, din ochiul de lumină al vreuneia din ele scapă o răbufnire de muzică svârlită în ploae de ușa, deschisă brusc, a unui bar...

Băiatul dela etaj, care venea să ia valizele, m'a smuls tentației. Dar nu mi-am spus fără părere de rău, consolatorul: rămâne pe altă dată!

Și iată-mă, după o gustare luată în pripă în hall-ul hotelului, prinzând cu o jumătate de oră mai de vreme, la Ostbanhof, trenul pe care trebuia să-l iau la Westbanhof. Un vagon în întregime gol, unul din acele frumoase și confortabile vagoane românești, cu divane moi de catifea roșie de două locuri, numai cu covor și perdele groase și cu lumină nocturnă de un albastru atât de odihnitor. Conductorul, cu o bonhomie pur vieneză, mi-a adus o pernă și mi-a urat noapte bună, și trenul a pornit, alergând dealungul foburgurilor, trecând dela un capăt al Vienei, la celalt.

Am avut atunci impresia că am intrat în culisele operetei, surprinzând în sfârșit, tot ce se află în spatele decorului durat de incorigibila închipuire.

Dintr'odată, în loc de Iohan Strauss, Leonhard Franck.

Intr'adevăr, nu am realizat niciodată în gând și, aproape, în nervi, mai intens ca în noaptea aceia, atmosfera atât de caracteristică din minunata *„Karl și Ana"*. Interiorul descris atât de sugestiv în lagărul de prizonieri, apartamentul în care se desfășoară apoi acea neuitată feerie a vieții interioare, acest apartament care spune multe de viața tumultoasă ce se sbuciumă dincolo de fragilele-i ziduri, mi se părea că îl recunosc în toate umilele locuințe, care, cu ferestrele luminate, îmi treceau prin fața ochilor avizi.

Trenul alerga în noapte și în ploaie, care atârna halo-uri verzui felinarelor, dealungul bulevardelor exterioare, umplând de vuet stradele întunecate și pustii, trecând peste poduri metalice, urcând viaducturi pentru a coborî din nou și a se pierde între ziduri nesfârșite de uzini, dominate de furnale care aruncau valuri de fum greu în întuneric.

Pe trotuare, mulțime de lucrători în bluze de muncă, îngrămădindu-se în fața unor vagi debite cu geamuri aburite, sau în așteptarea tramvaelor ticsite care își făceau drum cu greu prin potopul de automobile și de camioane.

Apoi, locuri virane, dincolo de care se desfășurau, țâșnind din întuneric, masse imense de cărămidă și beton armat, înstelate de sute de ferestre aproape invariabil colorate în roșu și verde, de abajurul sub care ora cinci reunea în toată Viena pe toți cei ce aveau o familie, un cămin — reale sau chiar numai imaginare.

Un tunel, apoi un pod cu arcuri largi: un canal sau poate Dunărea? Fanaluri multicolore se încrucișau în împletirea întunecată a apelor. Și alte bulevarde, alte locuri virane, alte ziduri. Pe nesimțite trenul își încetinise mersul. Frânele s'au tânguit. Un semnal închis, apoi o gară-jucărie unde am stat două minute. Un grilaj minuscul separa șinele de strada îngustă, veghiată de fațade gârbove cu ferestre care colorau ceața cu acelaș roșu, albastru sau verde palid.

La parter, un șir neîntrerupt de cârciumi și de prăvălioare — toate închise. La primul etaj — aproape de nivelul liniei ferate în „remblai" — trei ferestre luminate, în fața vagonului meu. Prin cea mai mare dintre ele, privirea a cuprins o sufragerie de oameni oarecum cu stare. Masa era pusă sub abajurul verde. O femeie încă tânără și foarte brună, cosea ceva, supraveghind pendula din fund. Pentru ce întârziază? Și cine întârziază? Pe covor, trei copii se jucau, într'o dezordine fermecătoare, cu soldați de plumb și cu reviste ilustrate.

Cele două ferestre de alături erau ale unui alt apartament, minuscul și mult mai sărăcăcios. O cămăruță cu un pat, cu cuvertură bine întinsă, cu un dulap cu oglindă, cu o toaletă pe care se îngrămădeau o mulțime de fotografii, rezemate sau puse în oglindă. Totul sub o lumină roz. Alături, un fel de placard, servind de bucătărie. O fetiță cu păr blond și sburlit, supraveghea cu coada ochiului o tigaie pe mașina de gătit cu gaz, în timp ce călca ceva albastru și vaporos. După o clipă, a pus fierul pe mașină și a ridicat în sus brațele albe și frumos desemnate, ca să-și contemple rochia la lumina crudă a unui bec fără abajur. Apoi a trecut alături, să o întindă pe pat. Intre timp, tigaia s'a încins, probabil. Căci fereastra s'a întredeschis trimițând o undă ușoară de abur în noapte. Fetița s'a rezemat un moment de pervaz. Fără îndoială privea cu melancolie vagoanele lungi și grele cu tăblița „București-Wien-Paris", din care o altă privire contempla, cu tot atâta melancolie, fereastra de unde venea un imperceptibil miros de bucătărie.

Deasupra, o singură fereastră, dar prea sus pentru a lăsa să se vadă altceva decât tavanul luminat slab de o lampă albastră, aproape mauve. Un cuib de suferință sau de dragoste. Poate nici una nici alta, sau poate amândouă.

Trenul s'a mișcat fără sgomot. Fetița blondă a închis fereastra. In sufrageria de alături, cel așteptat

(Continuare în pag. ...)

nu venise încă. Şi iarăş trotoarele, faţadele şi interminabilele ziduri scăldate de ploaie şi de întuneric. Apoi ondulaţia munţilor din jurul Vienei, cufundaţi în pâclă.

„Auch du wirst mich ein mal betruegen”

Ir trenul care mă readucea în toamna aceasta la Paris, am aşteptat cu emoţie şi nu fără oarecare teamă, trecerea fără oprire, prin Viena tumultoasă şi proletară. Şi aşteptarea pe care fiecare învârtitură de roată o făcea mai aprinsă, se concentra mai ales asupra unui punct care părea să rezume tot restul: gara-jucărie şi cele trei ferestre deasupra şirului de cârciumi şi de prăvălioare, între zidurile întunecate de uzină.

Bulevardele exterioare, stradelele pustii, locurile virane, absolut aceleaş sub aceiaş ploaie deslănţuită ca şi atunci. Tunelul, podul peste canal — sau poate peste Dunăre. Şi, în sfârşit, gara. Pentru ce îmi bătea inima atât de absurd? Ferestrele erau acolo — bine înţeles. Dar una singură era luminată — din cele de jos. Aceia a sufrageriei unde, de data aceasta, cel mult aşteptat nu mai întârziase. Mărunt, puţin chel — desigur modest funcţionar prin împrejurimi — cina placid în faţa femeii brune ce supraveghia nebuniile copiilor ce lăsau să se răcească supa. Fereastra de sus, cu lumina mauve — cuibul de suferinţă sau de dragoste — era larg deschisă şi încadra o matroană neverosimil de corpolentă, care mesteca ceva într'o cratiţă. Celelalte două ferestre erau întunecate. Negrul lor opac mi-a dat numaidecât siguranţa că pe ele le aşteptam mai ales. Unde se afla oare fetiţa blondă care călca, atât de veselă, rochia în care avea să fie dorită şi care privea cu atâta melancolie tăbliţele „Bucureşti-Wien-Paris”? Fetiţa pe care, timp de două minute, am iubit-o nebuneşte? O clipă privirea mi s'a îndreptat spre valizele care puteau atât de uşor fi date jos din plasă. Ce minunat trebue să fie trenul, privit de jos de pe peron, îndepărtându-se în ploaie şi pierzându-şi lanternele în noapte.

Să intri cu valizele în mână într'una din aceste cârciumi .Apoi la cel mai apropiat hotel. Şi să afli ce s'a făcut fetiţa dela casa cu numărul 27. Dar mi-am reamintit că aventura — aşa cum spunea Mac-Orlan undeva — nu este decât o virtualitate, neexistând decât în imaginaţie. Şi mi-am reamintit, mai ales că ştiu atât de puţin nemţeşte. Astfel valizele au rămas la locul lor şi eu rezemat de fereastră. Uşa unui bar s'a deschis violent. Şi printre isbucniri de glasuri s'a strecurat vocea răguşită a unui antic gramofon care îngâna refrenul ajuns la Viena tot atât de popular ca şansonetele lui Maurice Chevalier la Paris: *Auch du wirst mich einmal betrügen*". Refren care, pe acest fond specific, lua un impresionant relief. Trenul s'a urnit întâi greoi, apoi tot mai sprinten. Zidurile, locurile virane, stradelele întunecate, bulevardele exterioare. Era o Duminică seara. Fetiţa blondă era poate la dancing sau poate nu mai era nici unde. Roţile loveau obsedant de ritmic încheetura şinelor, scandând refrenul care avea să-mi strivească toate gândurile. Şi în timp ce Viena rămânea departe, în urmă, sub cerul de tuci, însângerat de reverberaţii, roţile păreau să reia în cor — un cor care ar fi putut să fie al gândurilor secrete ale călătorilor — refrenul adresat acum orizonturilor noui spre care ne grăbeam în noapte: *Auch du wirst mich einmal betrügen.*

I. IGIROŞIANU



Rubrica grafologică

Al. Constantinescu. — Inteligenţă pătrunzătoare, subtilă. Claritate şi ordine în gândire. Emotivitate reţinută. Inţelegere pentru frumos. Mare sensibilitate. Voinţă debilă. Vitalitate deficientă. Nervozitate. Deprimare trecătoare. Spiritualitate. Intuiţie. Elan. Conştienţă de sine, dar lipsă de încredere în sine.

Salvius Pomponius. — Logică. Gândire concretă. Spirit practic. Fantezie capricioasă. Susceptibilitate. Salturi de dispoziţie. Egocentrism. Vitalitate. Ambiţie.

George Tugomir. — Inteligenţă mobilă. Sensibilitate. Tenacitate. Orgoliu. Imaginaţie. Inconstanţă. Simţ pentru frumos. Deprimare.

Dr. Osman. — Inteligenţă vie, activă, profundă. Iritabilitate. Refulări. Egocentrism. Oboseală. Incredere în sine. Umanitate.

Xerxes. — Inteligenţă practică. Sensibilitate. Tenacitate. Sensualitate. Sinceritate. Nervozitate.

Viorel. — Simplitate. Claritate. Sensibilitate. Vitalitate. Deprimare. Sentiment al singurătăţii.

Timiş Ciacova. — Inteligenţă lucidă, cultivată. Sensibilitate. Cinste. Tenacitate. Ordine. Ambiţie.

Remember. — Inţelegere pentru realităţile vieţi. Emotivitate raţională.. Refulări. Voinţă inegală. Egocentrism. Nelinişte. Deprimare.

Alex. Udrea. — Gândire clară, concentrată. Sensibilitate. Susceptibilitate. Reverie. Oboseală. Sentiment al singurătăţii.

Paulian. — Inteligenţă pătrunzătoare. Impulsivitate. Uneori violenţă. Sensibilitate. Egocentrism. Deprimare.

Papadopol Pesie. — Claritate şi ordine în gândire. Memorie bună. Emotivitate. Generozitate. Optimism. Energie. Incredere în sine.

Florea Stoenescu. — Inteligenţă vie, ascuţită. Entusiasm. Orgoliu. Egocentrism Tenacitate. Deprimare.

Nelu S. — Remarcabile aptitudini intelectuale. Logică. Ordine. Claritate. Spontaneitate. Elan. Combativitate. Sensualitate. Neîncredere în sine, totuşi orgoliu. Uşoară deprimare. O atitudine însă şovăitoare, fiindcă spiritul nu şi-a fixat până acum în mod definitiv preocupările şi ţelurile. Spirit practic. Aspiraţii variate. Nervozitate. E nevoie de mai mult echilibru.

Suflet trist. — Exterioritate. Emotivitate. Capricii. Iritabilitate. Disimulare. Vitalitate. Nevoie de nou.

O fericită. — Mare deprimare. Sentiment al singurătăţii. Romantism. Susceptibilitate. Orgoliu. Rezervă. Bunăvoinţă. Sensualitate.

A. MARK.



Antologia Dragostei şi a Femeii

■ Dezordinea nu este decât în individ, ea nu există deloc în totalitatea lucrurilor. — *(A. de Vigny).*

Aristocraţia are trei vârste succesive: vârsta superiorităţilor, a privilegiilor şi a vanităţilor; eşită din prima vârstă, aristocraţia degenerează într'a doua şi se stinge în ultima. — *(Chateaubriand).*

■ Adevărata tăcere consistă mai puţin în a blestema decât în a spera. — *(Charles Baudelaire).*

■ Burghezul este parvenitul diplomat şi campionul libertăţii autoritare, a egalităţii ambiţioase şi a fraternităţii egoiste. — *(M. Donnay).*

■ Artistul creiază, reproducând lucrurile pe care D-zeu le-a făcut şi pe care omul le falşifică şi le răstoarnă. — *(B. d'Aurevilly).*

Alese şi traduse de
AUREL GEORGE STINO



Cinematograful

Supremul păcat

Nu-i aşa că ne-am săturat de filme cu războiu? Că ni s'a urât să mai vedem pe ecran tranşee, convoiuri, bombardamente, săli cu răniţi, amoruri între ofiţeri şi infirmiere, etc., etc.?

„Farewell to arms” — în româneşte „Supremul păcat” — este povestea, în plin războiu, a unui ofiţer şi unei infirmiere care se iubesc. Şi este, totuşi, cel mai mare film al anului.

Principala calitate — nu glumesc — e originalitatea. De când sunt, n'am văzut întrebuinţându-se astfel lumina, conturul şi relieful lucrurilor, toată acea armonie de planuri care se numeşte scurt şi cuprinzător Frumuseţe. Cele mai neînsemnate detalii, un om care se uită pe fereastră în noapte, o portieră care se închide, ploaia care bate în geam, o ţigaretă care arde în întunerec, totul ne lasă uimiţi. Arta fotografică din acest film, comparată cu fotografia de până acum este exact ceeace Rembrandt ar fi faţă de Julietta.

Intâlnim în filmul acesta sute de figuri sugestive. Şi pe deasupra lor doi mari tragedieni: Garry Cooper şi Hellen Hayes.

Sunt momente de un patetism atât de concentrat, de sobru şi de răscolitor încât spectatorul stă cu gâtul strâns şi răsuflarea ca prinsă în cleşte. Şi pe urmă, imediat după asta, vine o destindere în frumuseţe; căci, în plin tragic, survine un detaliu de o armonie plastică aşa de enormă, încât uităm să mai fim emoţionaţi moral, pentru a aluneca într'o contemplaţie estetică pură şi totală.

Astfel, bunioară, la sfârşit, eroina moare, pe patul de spital, cu faţa lipită de aceea a iubitului. In tot timpul care a precedat clipa morţii, cei doi actori fac adevărate acrobaţii de naturaleţe în patetism; faţa lor ia sute de expresii, şi domnul din stal e gata să plângă. Vine momentul morţii. Moment artisticeşte primejdios, căci este momentul când filmul trebue să se sfârşească şi eroina trebue să nu mai joace. S'ar fi putut camufla acest moment dificil, sărind pur şi simplu peste el. Dar nu. S'a făcut altceva. Inainte chiar de a fi noi siguri că eroina a murit, iubitul ei face un lucru în principiu absurd: o ia în braţe, şi-o duce, aşa, orizontală, la geam. Făcând asta, se întâmplă un lucru de o frumuseţe plastică neînchipuită. Cearceaful în care era învelită bolnava ia deodată formă de trenă, şi începe să se desfăşoare la nesfârşit, în falduri multe, lungi şi arcuite. Ca o coadă de păun, în evantaliu curb; ca dâra de lumină încovoiată, ca jerba mereu crescândă pe care ar lăsa-o o stea care cade. Este un amestec de arhitectură şi de lume astrală, şi este exact ca şi când moarta ar fi lăsat să lunece, în bătaia vântului, un văl de piatră albă.

In principiu e absurd să pleci cu mortul în braţe la geam. Dar trebuia aci tocmai ceva absurd, ca un răspuns adequat la stupiditatea soartei şi ca o manifestare firească a nevoii de extravagant pe care o dă suferinţa ajunsă prea mare. Această conduită e exact aceea pe care o doreşte simţul nostru de autenticitate.

Dar toate aceste avantagii: evitarea momentului banal al morţii cinematografice, găsirea unui gest care e şi original şi verosimil, trec pe planul la doilea, eclipsate de frumuseţea pur statuară a pânzei albe prinsă în cute de triunghiuri curbe.

Humor tragic

Ca orice bun film american, găsim aci humor mult şi de excelentă calitate. Adolphe Menjou face pe un căpitan-medic italian care vorbeşte torenţial, se entusiasmează în mod egal în faţa unei fete tinere, unui brandy vechiu, sau unei operaţii chirurgicale dificile. Dialogul — sau mai bine zis textul, căci în genere se vorbeşte puţin — este deasemeni extrem de spiritual. Căpitanul italian, beat de orgoliu patriotic, spune: „ai căzut ca un erou; povesteşte-mi, ai mai salvat desigur şi pe alţii”. — „Eu? îmi era absolut imposibil să fac o mişcare”. — „Dar spune-mi, în ce împrejurări ai fost lovit?” — „Mâncând brânză” — ceeace în fond e mult mai tragic, căci era tocmai momentul când, după o lungă aşteptare, soldaţii începuseră să mănânce.

Garry Cooper este în acest film un june cam descreerat şi mai ales foarte — cum să zic? — „je-m'en-fou-t-iste”, pe care însă amorul l-a umanizat brusc şi a transformat în seriozitate tenace ceeace înainte fusese simplă umoare voluntară. După peripeţiile unei fugi şi unei traversări clandestine a frontierei, ajunge la sanatoriul unde tocmai i se făcuse iubitei sale o operaţie cezariană; doctorul îi spune că încă nu o poate vedea şi-l sfătueşte să se ducă să mănânce ceva; cu hainele ude, cu gulerul strâmb, cu faţa obosită şi privirea vagă, intră într'o cafenea; se duce la bar; acolo, o doamnă respectabilă care serveşte; şi atunci el, cu un aer puţin intimidat şi mai ales foarte îngrijorat, o întreabă:

— „Vă rog, doamnă, este greu să naşti?”

După cum vedeţi, textul e humoristic păstrând însă nota fundamentală tragică. Nu e comic aplicat, lipit hodoronc-tronc pe locurile goale dintre două momente dramatice, doar aşa, pentru a înveseli populaţia.

Războiu

Există două mari scene de războiu în acest film. Un convoi şi un bombardament. Şi unul şi altul sunt ceva original, ceva care n'a mai fost făcut încă în cinematograf.

Convoiul are ceva de coşmar, dar un coşmar aşa de realist încât nu e vis. Este ca un rezumat plastic a tot ceeace poate da o turmă de oameni care trece pe drumuri, prin păduri, prin bâltoace, pe dealuri, prin ploaie — cu piciorul, cu căruţa, cu tunul, cu camionul, cu cârja, sau cu câte un cărucior în care-s aşezate două gâşte, o vioară şi un copil. Din când în când un pom fără frunze, proiectând pe cerul gol, ca un braţ amputat, o cracă groasă şi uscată, pornită strâmb şi adusă ca o ghiară. Este o viziune de infern, şi, în acelaş timp, lucrul cel mai original artisticeşte, cu accentul menţinut în permanenţă la graniţa dintre realitate şi coşmar.

Urmează apoi bombardamentul care nu-i ca cele din alte filme, căci este o explozie de obuze în ploaie. Până acum exploziile erau realizate pe bază de fum şi de praf. Acum focul e construit pe bază de ploaie; scânteile sunt prinse într'o atmosferă lichidă; flăcările sunt toate pe margini par'că ude, rotunjite de apa care curge de pretutindeni. Este o căsătorie absolut inedită între apă şi foc, care dă un arabesc de desenuri fără număr, şi care se văd, toate. Căci aci stă marea minune fotografică a acestui film: în întunerec-besnă, vedem toate formele, toate liniile, toate distanţele, toate diferenţele de nivel, toate contrastele de alb şi negru, toate aşezările luminii pe obiecte.

Un român

Fiindcă am vorbit de aspectul războiu al filmului „Farewell to arms”, trebue să vorbim şi de un tânăr regisor care a colaborat la această parte de „fotogenie militară”. Este un român, care se numeşte Negulescu, şi care studiază pictura în America. De câţiva ani se ocupă, la casa Paramount, cu partea plastică a filmelor. Nu ştiu în ce măsură ideile de „estetică de războiu” din filmul „Farewell etc.” sunt ale lui. In tot cazul sunt sigur idei de pictor. Căci lumina este întrebuinţată cu o măestrie pe care numai un pictor o poate atinge, şi chiar măcar bănui.

Căminul grozăviei

După toate explicaţiile date înţelegem de ce unui film ca acesta îi trebuia un subiect banal, aproape neexistent. Ii trebuia o anecdotă nulă tocmai pentru a înlătura orice echivoc, pentru a se arăta, net şi clar, că aci e vorba de cinematograf pur, de un fel de concurs, de un fel de acord. Având în vedere subiectul cutare, oricare şi cât mai oarecare, — să se realizeze maximum de artă de joc actoricesc, şi maximum de frumuseţe plastică, în aşezarea de obiecte şi luarea de fotografii. Incă odată: este un film-record, şi un record special, recordul fotogeniei, atât al celei fizionomice cât şi al celei fotografice.

Casa Paramount a mai făcut anul acesta un film, întitulat „If I. had a million”, pe care îl cunosc şi pe care l'am văzut anunţat şi pentru Bucureşti. Este un film mult mai bun, mai profund, mai mare decât „Farewell to arms”. Totuşi, din punctul strict de vedere al progresului cinematografului, — „Farewell to arms” rămâne cel mai mare film al anului.

Imi pare însă cumplit de rău pentru titlu. „Supremul păcat” nu se potriveşte cu absolut nimic din conţinut. De ce nu înţeleg odată pentru totdeauna casele de filme că titlurile americane sunt modele de titluri bune, ingenioase, potrivite, şi comercialmente impresionante. „Farewell to arms” putea fi aşa de frumos tradus: „Rămas bun”, sau în cel mai rău caz: „Dragoste şi războiu”, sau „de” războiu, sau ori cum altfel decât „Supremul păcat”, care e exact ca şi când am fi intitulat „Scrisoarea pierdută” a lui Caragiale „Floarea haremului” sau „Căminul grozăviei”...

D. I. SUCHIANU

A APARUT

CRIMA PASIONALĂ

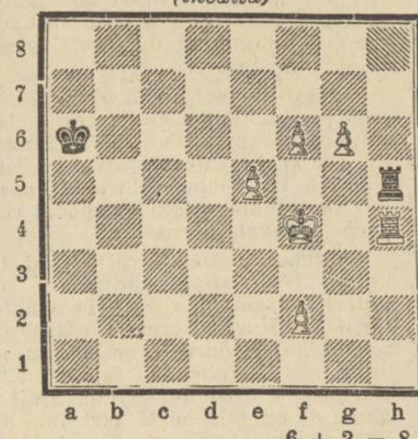
STUDIU DE DREPT PENAL ŞI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ

de M. NEGREA RAMNICEANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 631

de Ing. G. Heskia, Bucureşti. *(inedită)*



6 + 2 = 8

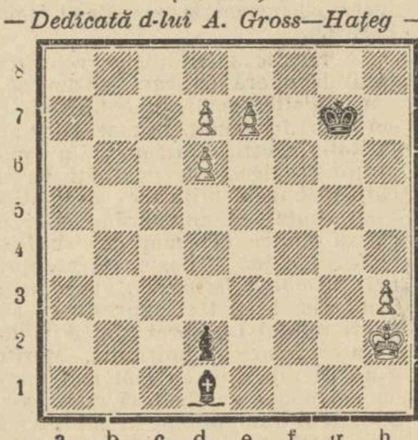
Mat ajutor invers în 4 mutări.

Sebstmatt in 4 Zügen. Hilfszüger.

PROBLEMA No. 632

de Dinu Negreanu, Bucureşti *(inedită)*

— Dedicată d-lui A. Gross—Haţeg —



5 + 3 = 3

Mat ajutor invers în 4 mutări.

Selbstmatt in 4 Zügen. Hilfszüger.

PARTIDA No. 158

Jucată într'un concurs de şah la Copenhaga în ziua de 31 Mai 1933. In acest concurs premiul I a fost obţinut de marele maestru Nimzovici. Dăm mai jos singura partidă pierdută de acest mare maestru la tânărul student danez Enevoldsen.

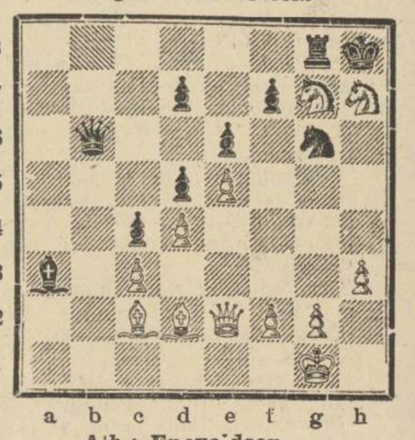
ALB: Enevoldsen.
NEGRU: Nimzovici.

Deschiderea Rubinstein

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. é2—é3, c7—c5; 4. Nf1—d3, Cb8—c6; 5. c2—c3, b7—b6; 6. 0—0, Nf8—é7; 7. a2—a3, măsură preventivă preconizată de Rubinstein, căci de ex. Cbd2, 0—0; Dé2, d5; é4. c×d; é5, Cd7; c×d. Cb4; Nb1 ?, Na6 câştigând calitatea. 7..., 0—0; 8. é3—é4 d7—d5; 9. é4—é5, Cf6—d7; 10. Dd1—é2, Tf8—é8; 11. Nc1—f4, a7—a5; 12. Cb1—d2, c5—c4; 13. Nd3—c2, b6—b5; mai bine ar fi fost Cf8. 14. Cd2—é4 ! !, Cd7—f8; 15. Cé4—g3, Nc8—d7; 16. h2—h3 !, Ta8—a7; 17. Cf3—h2, b5—b4; 18. a3 × b4, a5×b4; 19. Ta1×a7, Cc6×a7; 20. Tf1—a1, Ca7—b5; 21. Nf4—d2, Dd8—b6; 22. Ch2—g4, b4×c3; 33. b2×c3, Cb5—a3; 24. Ta1×a3 !, un sacrificiu de deviaţie care inaugurează o serie de acţiuni strălucite împotriva aripei regelui adversar. 24...., Né7×a3; 25. Cg3—h5, cu dubla ameninţare Cg6+ sau Nh6 urmat de N×g7. 25..., Cf8—g6; 26. Cg4—f6 +, Rg8—h8; 27 Ch5×g7!!. Té8—g8; 28 Cf6×h7!! pentru a treia oară caii

Situaţia partidei după a 28-a mutare a albului.

Negru : Nimzovici..



Alb : Enevoldsen.

se oferă sacrificiului. 28..., Rh8×g7; la R×h7 ar fi urmat Dh5+, R×g7; Nh6+, Rh8, Nf8≠, iar la T×g7: Cf6 (cu ameninţarea Dh5+), Th7; C×h7, R × h7; Dh5 şi mat în câteva mutări. 29. Dé2—h5, f7—f5; spre a facilita fuga regelui. 30. é5×f6+, Rg7—f7; 31. Ch7—g5+, Rf7×f6; 32. Dh5—f3+, Rf6—é7; 33. Df3—f7+, Ré7—d8; 34. Df7×g8+, Cg6—f8; 35. Cg5—h7, Db6—b2, ultima speranţă. 36. Ch7 × f8. Db2×c2; 37. Cf8×é6+, Rd8—é7; 38. Nd2—g5+, Ré7—d6; 39 Dg8—f8+, Rd6—c6; la R×é6 ar fi urmat mat prin Df6. 40. Df8×a3 şi negru abandonează, căci la N×é6 ar fi urmat Da6+, Rd7; Db7+, şi mat în mutarea următoarea prin Dé7 sau Né7,

Stilul în care studentul Enevoldsen a câştigat partida împotriva unui maestru de talia lui Nimzovici dovedeşte ce talente se găsesc în tinerimea şahistă de azi.

BIBLIOGRAFIE

Revista Română de Şah No. 3 (anul VIII), organul oficial al „Federaţiei Române de Şah” se prezintă în aceleaşi cendiţii impecabile ca şi cele din trecut. Pusă sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu şi admirabil redactată de entuziaştii şahişti Anatole Ianovcic, Milu Augutstein şi Const. Menciu, ea conţine interesante articole teorie modernă de dr. I. Balogh şi numeroase partide bine analizate. Partea problemelor şi a studiilor încredinţată în mâinile competente ale d-lor I. Schlarko, P. Leibovici, O. Costăchel şi H. Gininger, conţine interesante probleme şi studii ale maeştrilor străini precum şi ale mai tuturor marilor problemişti români în frunte cu d-nii W. Pauly şi V. Oniţiu.

Mai cuprinde şi o bogată cronică şahistă. Revista este împodobită de numeroase diagrame şi clişee.

Tot ce priveşte „Revista Română de Şah”, precum şi abonamentele (300 lei pe an şi 150 pe 6 luni) se va trimete pe adresa d-lui Milu Augutstein, Brăila, Str. Unirii 115.

La cerere se trimet numere de probă.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITITI TOTI AZI:

TRAVERSA A 232-a

Un impresionant ciclu de nuvele bulgare, datorite scriitorilor de frunte:

IORDAN COVACEV, ELIN PELIN, G. P. STAMATOV şi LUDMIL STOIANOV

A apărut

Dicţionarul Latin-Român

Ediţia IV de Ion Nădejde

Un volum de 720 pagini format mare, tipărit pe hârtie satinată şi legat în pânză.

Lei 200

Editura „Adevărul”.

OCTAVE MIRBEAU

Inelul

Intr'o dimineață mă plimbam prin parc, însoțit de doctorul Triceps. La o răspântie, întâlnirăm o femee de o rară eleganță, care lăsă în urma ei o boare de parfum scump.

— Asta-i Boule-de-Neige, — mă lămuri Triceps. Fosta amantă a baronului Kropp — știi bătrânul baron Kropp, mort anul trecut. Ii cunoști povestea? Ei, dragă, cine ar crede că mai există asemenea oameni, în zilele noastre? Și Triceps, mulțumit că avea ceva de povestit, urmă: „Intr'o zi, m'am pomenit cu baronul la mine.

— E adevărat, doctore, că în sângele omului există fier?

— E adevărat, — îi răspunsei, privindu-i mutra ofilită și descărnată.

— Și-i mult... mult?

— De, nu atât cât în minele din Ariège.

— Nu te înțeleg.

— Foarte simplu: în sângele unui om, nu se găsește atât fier, cât ar trebui pentru construirea unui alt turn Eiffel. Acum m'ai înțeles?

— Da... da... murmură bătrânul descurajat. Dealtfel nu mi-ar trebui chiar atât. Dar, doctore, crezi că... în sângele meu... ar exista fier...

— Pentru ce nu?

Baronul se lumină: — Dar aur, nu cumva e în sângele omenesc?

— Oh, nu! Ești cam pretențios, baroane. Aur se găsește numai în dinții... cariați!

— Vai, doctore, eu nu mai am dinți, nici chiar din cei cariați... Las' că chiar de aș avea astfel de dinți, aurul din ei tot n'ar fi produsul corpului meu. Ești sigur, doctore, că nu se găsește aur în corpul omului?

— Imi pare rău, baroane, dar nu încape nici o îndoială!

Baronul oftă: — Regret mult. Ar fi fost mai potrivit un inel de aur.

Il știam cam fantezist pe baron și deaceia nu m'am grăbit să-i cer vreo explicație, la aceste ciudate cuvinte. El, umezindu-și buzele, continuă:

— Doctore, doctore! Dacă ai ști cum o iubesc pe Boule-de-Neige! I-am dat tot ce a vrut: palat, trăsuri, servitori, rochii scumpe, bijuterii... amanți care o fac să geamă de plăcere... tot ce poate dori o femee... Dar așa vrea să-i dau și mai mult... ceiace nici un alt bărbat n'a dat iubitei lui. Vreau să-i dau, sub formă materială și tangibilă, sângele care mai curge în vinele mele. Vreau, din acest sânge, să fac o substanță, din care să făuresc ultimul ei cadou. Dacă voi muri după asta... nu-mi pasă!

A doua zi, baronul s'a dus la un chimist celebru, pe care i-l recomandasem.

— Vreau — îi spuse el — să extragi din sângele meu 35 grame fier.

— Glumiți? strigă chimistul.

— E prea mult?

— Dar se înțelege!

— Ei bine, fă cum știi d-ta, domnule. Eu nu mă uit la plată. Dacă e nevoe, poți să-mi iei tot sângele.

— Dar, obiectă chimistul, — vedeți... dv. sunteți cam prea bătrân...

— Te cred, — strigă furios baronul, — dacă n'aș fi bătrân, i-aș oferi altceva iubitei mele, nu sângele meu! Nu te îngriji d-ta. Fă ce ți-am cerut. Plătesc!

După două zile, chimistul îi aduse baronului o mică bucată de fier:

— N'am putut scoate mai mult decât 3 grame, domnule baron.

— Cam puțin, oftă baronul, abea mai ținându-se pe picioare. Luă bucățica de fier și șopti, privind-o: — Iată toată esența corpului meu. Nu-i frumoasă și totuși... acest bob de fier e simbolul celei mai puternice iubiri. Ce mișcată și mândră va fi micuța! Inelul, scos din această fărimiță de fier, rămâne cea mai prețioasă bijuterie a ei. Un inel făcut din sângele unui om, din viața unui om... Ce sentimente îi va trezi în suflet, acest dar!... E mic, dar unic în lume. Nici o altă femee nu posedă, până acum, o asemenea bijuterie...

Câteva zile mai târziu, baronul Kropp era în agonie. La căpătâiul lui, Boule-de-Neige veghea plictisită. Când o să termine maimuța asta? — se întreba ea, înăbușindu-și căscatul. Când te gândești că din cauza lui sunt amenințată să pierd balul de mâine!

Un servitor aduse o cutie:

— Ce-i acolo? întrebă bătrânul dintre perne.

— Inelul pe care l-a adus acum, bijutierul excelenței voastre.

Pe figura muribundului trecu o rază de lumină. In ochi îi sclipi o clipă, viața:

— Dă-mi-l Iosef, iar tu Boule-de-Neige, vino lângă mine, — șopti el cu greutate. Privește acest inel, copilo: e de fier — fierul extras din ultimele mele puteri de viață. Mi-am deschis vinele, pentru asta. M'am omorît, pentru ca să-ți pot face din sângele meu, un inel cum n'a avut nici o femee pe lume, până acum. Ești mulțumită?

Boule-de-Neige luă inelul în mână, îl răsuci între degete, privindu-l mirată, și disprețuitoare, zise:

— Hm... bine... dragul meu... dar știi... ar fi trebuit să mă întrebi și pe mine... pentru că eu aș fi preferat o pendulă!...

Tradus din franțuzește de L. DASCALESCU



Cărți și reviste

Curente noi în pedagogia contimporană

A pleda astăzi, după victoria hitlerismului, pentru valorile democratice și ideile generoase a devenit aproape imposibil. Idealul și doctrina democratică sunt unanim hulite și încercuite cu ură fanatică.

De aceea, nu știu ce soartă va avea cartea d-lor Stanciu și Iorgu Stoian: „Curente noi în pedagogia contimporană" în cazul unei neașteptate instaurări a forțelor anti-democratice. Adică, mai exact spus, cartea știu ce soartă va împărtăși: ca toate cărțile democratizante, va fi probabil arsă în piața publică, în jurul flacărilor dănțuind sălbatec virtuțile refractare ideii. Dictaturile de dreapta se dispensează lesne de cultură și inteligențele critice, care incomodează profund.

Dacă știu care-i soarta cărții (și asta m'a învățat autodafeul dela Berlin), o ghicesc și pe aceea a adevărurilor cuprinse în ea. In baza lor va fi mistuită de limbile focului.

Din lucrarea aceasta rezultă doar incontestabila superioritate a spiritului democratic. Nu pe plan politic, ci pe tărâmul culturii și educației. Pe cale științifică nici nu se poate susține altceva. Dar adevărurile acestea sunt valabile numai pentru cel cu dragoste de umanitate și pentru cei pătrunși de idealul ridicării omului prin cultură și dreptate socială.

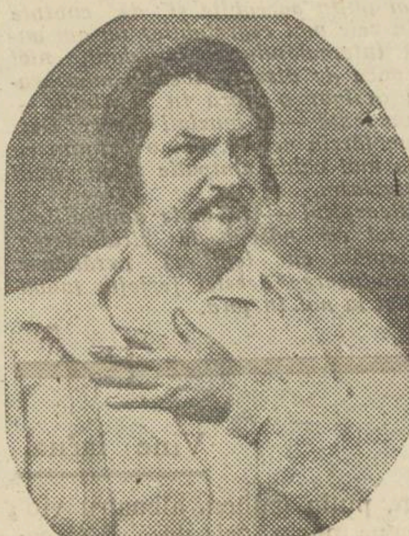
Problemele cele mai noi și interesante din teoria educației: democratismul ca principiu educativ, cultivarea masselor, activismul în pedagogia contimporană, localismul aducativ, metodele noi ale psihologiei moderne pentru cunoașterea individualității, sunt cercetate cu sprinteneală și după o mare bogăție de isvoare. Informația amplă surprinde la toate capitolele.

Ceeace vreau să remarc în lucrarea merituoasă a d-lor Stanciu și Stoian este lipsa acelui spirit pedant academic, prezent aproape în toate tratatele de pedagogie. Asta face agreabilă citirea cărții, care poate constitui o substanțială lectură pentru cei asupra cărora revine sarcina instruirii tineretului.

N. T.

Ideile politice și sociale ale lui Balzac

D. Bernard Guyon a publicat în editura „La Renaissance du Livre" o lucrare inedită și neterminată a lui Balzac: *Le catéchisme social*, însoțind-o cu un articol al aceluiași, pe care Lovenjoul l-a dat mai de mult la iveală: *Du Gouvernement moderne*.



H. Balzac

Alăturarea acestor două studii își găsește explicarea în faptul că, într'însele, Balzac și-a formulat concepțiile sociologice și a arătat pe ce legi și discipline crede el că s'ar putea întemeia o societate ordonată, preocupată mai mult de datoriile decât de drepturile ei.

In studiul din fruntea acestei ediții, d. Bernard Guyon arată, mai întâi, cât e de surprinzător că biografi dintre cei mai pătrunzători au neglijat o latură atât de importantă din personalitatea lui Balzac, aceia a filozofului politic. Și dacă unii au făcut din Balzac un conservator retrograd, iar alții un marxist primejdios, — crede d. Guyon, — e pentrucă nici unul din ei nu și-a dat osteneala să-l citească mai atent.

Cele două lucrări ale lui Balzac datează: una din 1832 *(Du Gouvernement moderne)*, cealaltă din 1840 *(Le Catéchisme social)*. Cea dintâi fusese destinată să apară în jurnalul legitimist *Le Renovateur* și într'adevăr la acea epocă Balzac se manifestase ca un pasionat legitimist.

Doctrinele sociale și politice ale lui Balzac de o nuanță aristocratică și autoritară, au fost împrumutate în parte din scrierile lui Bonald, pe care autorul „Comediei umane" le citise cu multă admirație.

S'ar putea ca și operele ideologice ale secolului al XVIII-lea să fi exercitat oarecare influență. Majoritatea ideilor i-au fost însă inspirate de adânca observare a naturii și a societății.

Lumea concepută de Balzac are multe trăsături comune cu aceia pe care o visează rivalii regimului democratic: o monarhie absolută, în care cei slabi să fie dominați de cei puternici. Noțiunile de libertate și de egalitate sunt pentru el himere primejdioase, contrare legilor care stăpânesc lumea zoologică. Cetățenii acestui stat ideal se vor lăsa conduși de o religie puternică — cea catolică — în virtutea principiului că sentimentul religios e „înăscut la om" și că „temelia ordinei e în religie".

Multe din ideile lui Balzac apar incoerente, fiindcă „sub influența evenimentelor, ele au suferit numeroase variațiuni. Unele dintr'însele se regăsesc în romanele sale, în special în *Le Médecin de Campagne*, operă în care Balzac a căutat să aplice concepțiile sale politice și sociale.

O psihologie a copilului

Lucrările de psihologie și pedagogie din literatura noastră filosofică se pot număra pe degete: câteva tratate psihologice savante — printre care strălucește „Cursul" profesorului Rădulescu-Motru — vr'o cincișase lucrări originale de știință pedagogică, modernă, câteva compilații mediocre, și genul este epuizat.

Desăvârșirea celulei filosofice și adaptarea ei la năravul speculațiilor gratuite mai cere încă vreme...

După războiu a început să se observe o preocupare mai întinsă pentru problemele poeziei filozofice, care, în definitiv, singure dovedesc nivelul de cultură al unui popor.

Dacă interesul pentru problemele generale este așa de redus, pentru chestiuni de specialitate, el a fost inexistent.

Alegem la 'ntâmplare, pentru a ilustra cele spuse, un singur gen: psihologia copilului. Oricât veți răsfoi prin bibliografia românească, o lucrare fie cât de minusculă, care să se ocupe de problemele pshilogiei copilului, căreia în alte țări i se dă atenție deosebită, nu veți găsi.

Cartea d-nei Isabela Sadoveanu, în colaborare cu d. Const I. Angelescu, despre „Psihologia copilului", tae prima brazdă în acest domeniu științific.

Un Wilhelm Prezer a pus de mult bazele psihologiei copilului, imitat de către Sully, Compayré, Sikorski, pntru a se ajunge la studiul după metode științifice așa cum a fost conceput de Neumann, Stumf și Stern. In America în deosebi cercetările sufletului copilului au luat un avânt extraordinar prin lucrările unor Kirkpatrick și Thorndike.

Ultimul în deosebi este o autoritate în materie de psihologie, la prestigiul căreia cartea d-nei Isabela Sadoveanu recurge necontenit.

Materia, condensată în cele 16 capitole ale acestei lucrări este prea bogată pentru a o analiza aci. Ea va trebui făcută pe larg într'o publicație de specialitate.

Ceeace dorim să subliniem este poziția originală a autorilor, care deosebește această carte.

D-na Isabela Sadoveanu nu face aci știință pentru știință. Ci știință în vederea unor aplicațiuni practice. Finalitatea care orientează acest studiu este procurarea unei baze științifice a educației care se dă copilului. Se precizează: „Este de cea mai mare însemnătate să se cunoască, cât se poate mai exact, legătura dintre natura înăscută a omului și propășirea lui în viață, dacă vrem să înțelegem puterea și limitele educației".

Eficacitatea, incontestabilă, a educațiunii depinde de cunoașterea și canalizarea spre scopurile dorite a acestor date fundamentale cu care omul pășește în lume.

Pedagogie și educație pozitivă ignorând acest substrat de tendințe înăscute ale ființei umane, nu se pot concepe.

Observația psihologului american Thorndike, după care „rezultatul încercărilor noastre depinde de talentele și defectele înăscute" explică infructuozitatea de până aci a eforturilor educative. Nu se ținea câtuși de puțin seama de aceste realități transmise pe calea ereditații.

De acest important fapt, ține seamă dela început până la fine, lucrarea d-nei Isabela Sadoveanu.

Dela primele rânduri se accentuiază că „numai de natura înăscută depinde capacitatea și valoarea omului; numai ea este creatoare. Mediul și educația nu pot decât să stimuleze, și să selecteze puterile cu care s'a născut un individ".

De acest adevăr științific, frequent neglijat și astăzi la noi, se folosesc autorii în cercetarea tuturor aspectelor psihologiei copilului, care se cere studiată ca și a omului matur; poate chiar cu mai mult interes și atenție, dat fiind că în timpul educației, care *trebue* să se întemeieze pe știință, se cristalizează personalitatea umană pentru tot restul vieții. O educație greșită duce la urmări ireparabile.

In linii mari, concluzia lucrării este aceasta: educația poate înobila omul. Dar pentru ca ea să aibă efectul dorit de noi, trebue sprijinită pe știință și dirijată în conformitate cu indicațiile acesteia. Or, indicațiile științei arată că nu se poate ignora importanța capitalului hereditar, pe care se țes firele personalității omenești. De unde necesitatea de a se studia profund, de către toți educatorii, psihologia copilului.

„Educatorul trebue să cunoască nu numai cu ce pleacă omul dela origine dar și ce schimbări se produc în natura înăscută și cum se produc aceste schimbări".

Este ceiace studiază d-na Isabela Sadoveanu în „Psihologia copilului".

Corpul nostru profesoral, pentru care este în deosebi scrisă această carte, va găsi în ea un studiu complect și de-o limpezime admirabilă a psihologiei copilului. Prin felul în care e alcătuită, această lucrare e accesibilă tuturora. Clară, precisă și suficient de bine orientată, cartea are calități pe care prea arareori le întâlnim.

N. TATU

Cronica literară

Gh. Nedioglu, Istoria literaturii române pentru clasa VII a liceelor de băeți și de fete; Manual de stilistică și compoziție pentru clasa IV gimnazii

Nu e în obiceiul cronicarilor literari să recenzeze manualele școlare, dar în condițiile de azi ale culturii noastre am impresia că aceasta este o greșală. Manualul reprezintă primul pas al tânărului în domeniul culturii și de calitatea cărților de școală depinde adesea toată structura intelectuală a individului de mai târziu. Aproape tot ce absolventul de liceu cunoaște în decursul vieții din literatura română (care ne privește pe noi aci) e în legătură în majoritatea cazurilor, numai cu cartea de școală.

Niciodată nu vei scoate din capul unui individ că Vlahuță e un poet cu totul minor. Pentru el asta constituie o blasfemie împotriva căreia nici nu are grai să răspundă de indignare, de vreme ce manualul prevede pe Vlahuță cu cele mai mari elogii. Și cum foarte puțină lume mai citește după terminarea studiilor liceale (având altceva mai *scrios* de făcut) rămâne în opinia publică o scară de valori absurdă și nesdruncinată pentru răsturnarea căreia criticul luptă inutil.

Dar manualul are și alte înrâuriri. In acea vârstă fragedă a liceanului când stilul se formează, paginile d-lui profesor autor sunt permanente modele. Cine n'a răsfoit cărți de școală și n'a observat că ele sunt scrise pasabil uneori, foarte adesea însă regretabil? O critică sistematică și publică a manualelor de școală nu s'a întreprins deși ar fi de cea mai mare utilitate și ar ajuta pe cei în drept să procedeze cu mai multă libertate la aprobarea și respingerea lor. Cu prilejul noului an școlar ne propunem să examinăm un număr de manuale școlare, în măsura în care au o legătură cu stilul și literatura, cu obiectivitate întotdeauna, cu asprime când va fi trebuință.

Istoria literaturii române a d-lui Gh. Nedioglu este ieșită din colaborarea a doi factori: programul oficial și autorul ei. Ar fi nedrept să imputăm d-lui Nedioglu alegerea autorilor, care nu-i era facultativă, dar nu putem opri să nu observăm în treacăt absurditatea unui program care încheie literatura română cu Gârleanu. Dacă ar fi vorba de o cultură veche ca cea franceză, unde procesul de statornicire a valorilor trebue lăsat în ritmul lui lent, am înțelege. Dar manualul nostru a rămas acolo unde îl oprise d. Mihail Dragomirescu, adică în granițele României Mici.

De atunci și până acum au apărut scriitori de mare valoare și care întunecă cu totul pe mulți din cei pe care ne învățasem a-i prețui peste măsură acum două decenii. Cum adică? Școlarii să fie obligați a studia pe măruntul, complet uitatul și pe drept prozator Emil Gârleanu, imitator de tot modest al lui Sadoveanu, și Sadoveanu care e soarele din care s'a desfăcut acea mică scânteie astăzi stinsă să nu figureze în manual? Și e cu putință ca manualul să pomenească pe minorul Iosif, dacă e vorba să ne oprim înainte de războiu, fiindcă războaiele servesc la noi ca măsură de diviziune istorică, și să nu studieze pe Octavian Goga? Și e acolo Panait Cerna, căruia istoria literaturii îi va rezerva o notă de subsol și să nu fie marele Arghezi care va umple jumătate din toată cartea poeziei noastre moderne? Și e acolo proza spălăcită și de așa puțină valoare a lui Vlahuță și nu e Rebreanu? Incă odată întrebăm: care este criteriul? Un elev ieșit din școală cu astfel de pregătire nu va ști să citească adevăratele opere de valoare românești. Nu-i vorbă, tot programul mai prevede o sinteză a întregii literaturi, în care sunt pomeniți toți, dar aceasta nu are nici o înrâurire asupra tânărului, fiindcă una e să stai la locul de onoare, în pagini rezervate și alta în gloată. Originea programului este concepția d-lui M. Dragomirescu, al cărui manual a servit probabil ca punct de plecare. Așa se explică prezența unora și lipsa altora.

Neputând ieși din acest cadru, d. Nedioglu nu a avut altceva de făcut decât să fie atent asupra metodei de expunere. In această privință putem spune dinainte că a izbutit să se despartă cu totul de alte manuale de acest fel și să facă o operă în totul remarcabilă. Bucățile sunt alese cu multă băgare de seamă așa încât să ilustreze concepția autorilor (când este) și valoarea lor formală. După fiece bucată urmează o îndrumare analitică, clară, esențială și în totul adevăr. Să se observe că d. Nedioglu nu vrea să răpească elevului inițiativa analitică, îi dă simple *îndrumări*, nu-l pune în chip silnic ca manualul d-lui Dragomirescu, în formule fixe și arbitrare. După toate textele urmează o privire generală care caracterizează pe baza celor citite arta scriitorului respectiv. Vasăzică d. Nedioglu aplică și în istoria literaturii principiul *dela exemple la reguli*, alegând bucățile în așa fel încât să se desprindă din ele o atitudine și conducând pe elev la o concluzie adecvată pe baza fragmentelor date. Intrucât privește apoi redactarea acestor analize, e lăudabilă conciziunea lor și mai ales abilitatea cu care redându-se esența lucrurilor, s'a evitat abstracțiunea prea înaintată, care la niște elevi de școală poate fi prilej de confuzii.

Dar meritul cel mai mare al d-lui Nedioglu este *Privirea sumară asupra întregii literaturi românești*. Acest capitol este foarte dificil pentrucă în el viitorii studenți găsesc primele sugestii și îndrumări literare. In manualul d-lui Dragomirescu ,scris de altfel cu știuta-i ardență analitică, obiectivitatea era absentă, concluziile fiind în favoarea *Institutului de literatură română*. D. Nedioglu aplică pentru prima oară într'un manual metoda comparativă, ascultând cum s'ar zice toate clopotele și acordându-le. Firește n'am pretențiunea de a fi de acord totdeauna cu scara de valori a d-lui Nedioglu dar ceeace nu pot nega este folosul considerabil al metodei. Tânărul învață să consulte critica, să facă la rândul său o critică a criticei, să elaboreze într'un cuvânt un verdict în loc de a lua de-a gata o opinie unilaterală.

Cât despre bibliografia dela sfârșit, recomandăm autorului să scoată din ea nume care nu pot fi reprezentative fiindcă sunt lipsite de orice valoare, ca: Zaharia Bârsan, Ciuchi Eugen, Cunțan Maria, Vulovici N. Elevul nu pricepe că scriitorii aceștia reprezintă un gen și un moment iar nu o valoare și sunt înclinați să dea o stimă nemeritată unor nemeritoși.

Dacă *Istoria literaturii române* este cel mai bun manual de felul acesta pe care îl cunosc, *Manualul de stilistică și compoziție* merită elogii pentru felul cum a știut să iasă din niște formule seci și să dea îndrumări de retorică unor școlari așa de tineri. Las la o parte ideia admirabilă de a pune în carte bune planse ca modul pentru descripții precum și metoda mereu urmată a regulilor după modele adecvate, așa încât concluzia să iasă de la sine. *Indrumările* în genere sunt foarte bine închegate și limpezi, pentru o clasă neobicinuită cu abstracția. Iată bunăoară definirea pitorescului în descrierea realistă după ce s'a reprodus ca model o bucată de Bassarabescu:

„Se pune întrebarea: Cum a izbutit scriitorul să deștepte interesul cititorilor pentru niște lucruri banale, pentru măruntișurile acestea obicinuite, care nu ne mai fac nici o impresie, când le întâlnim în viața de toate zilele. A izbutit în primul rând, pentrucă el le vede altfel, de cum le vedem noi și are darul de a ni le prezenta sub aspectul nou sub care i s'au înfățișat lui. Această însușire deosebită, care constitue aceea ce se chiamă originalitatea unui scriitor, l-a făcut pe d. Bassarabescu să vadă neseserul cu oglinda spartă, *ca furată de somn*, iar pernița de ace cu mătasea destrămată, parcă *gata să muște...*. Personificând obiectele, scriitorul le dă un suflet, le face să trăiască întocmai ca niște ființe omenești și le scoate astfel din banalitatea în care eram obicinuiți să le vedem, etc.".

Având în vedere tânărul public căruia se adresează aceste lămuriri, trebuie să recunoaștem că ele sunt redactate cu mult tact.

O mare laudă merită d. Nedioglu pentru alegerea bucăților ilustrative. Ceeace face aci repară din plin îngustimea programei analitice a clasei a VII-a. Sunt aci bucăți din C. Stere (Taigaua), Cezar Petrescu, Topîrceanu, Anghel, Bucura Dumbravă, Ionel Teodoreanu, Nichifor Crainic, Jean Bart. Insfârșit iată o carte cu ferestrele deschise, luminată electric, nu cu opaițul scriitorilor convenționali ca Vlahuță și Gîrleanu.

Manualul acesta de stilistică ar putea foarte bine servi și multora din tinerii noștri scriitori pentru a învăța abecedarul compunerii, refuzat lor de o existență aventuroasă și fără... școlaritate.

G. C.

Cronica mizantropului

De vorbă cu Mihai-Viteazul

Trecând aseară pe lângă statuia lui Mihai Viteazul, când piața era pustie și nu se mai auzeau decât fluerele prelungi și consecutive ale sergenților de stradă, am rămas surprins de neorânduiala din jurul soclului, de urmele de violare evidentă a terenului. O groapă în chip de șanț izola celebra statue de caldarâmul înconjurător și mormane de lemnărie și moloz prevesteau lucrări necunoscute. Pe când mă întrebam ce putea să însemne asta, Mihai Viteazul, care a vorbit în atâtea reviste de vară, mi-a vorbit și mie, la o oră când orice este cu putință.

— Mă duce, nu vezi?

— Unde? — întreb eu uimit.

— Nici eu nu știu unde!

— Cum, zic eu indignat, ani de zile te-am știut aci. Când treceam la școală tu-mi făceai semn cu mâna de aci, când eram la Universitate flirtam sub oblăduirea ta, ani de zile am luat trăsură și automobil la stația de lângă tine și m'am servit într'un cuvânt de tine ca un punct de orientare în viață. Și acum să pleci de aici? Nu se poate!

— E mai bine așa.

— De ce?

— Crezi dumneata că statuile n'au nevoie de liniște, că n'au și ele un suflet, o expresie a sentimentelor sub epiderma grea de piatră? Ei bine, m'am săturat. Vreau să mă retrag undeva, în singurătate, în afara luptelor politice, căci e dureros a-ți spune: Eu care toată viața m'am îndelenicit cu războiul și cu ceeace azi chemați politică externă, sunt acum mereu amestecat în discordiile politicei interne. Mă doare gâtul, mă dor picioarele, pe cal îl doare coama, ai înțeles.

Cum eu dădeam semnele celei mai mari nedumeriri în fața acestei ciudate declarațiuni de ordin sanitar, Mihai Viteazul continuă cu glas sumbru:

— Dela Coriolan Drăgănescu și până azi, viața mea statuară e un vecinic chin moral și fizic. Vrea Forțu urcarea salariilor, se urcă pe mine și-mi țipă în urechi. Vrea Nisipeanu să-l scoată dela Văcărești se urcă pe mine. Debitorii urbani se atârnă de picioarele mele, studenții se suie în capul meu, naționaliștii pe mine, partidele pe mine, toată nația pe mine. Vai de mine și de mine. De era zece Mai, pe mine! Să fii silit să împărtășești toate opiniile cele mai contradictorii, să fii luat ca exponentul tuturor elucubrațiilor! Vreau să fiu liber, să-mi gândesc în tăcere gândurile mele misterioase, cu statuia lui Ștefan cel Mare sau a lui Brătianu.

De curând făcuseră în jurul meu un fel de baracă, un pridvor de lemn cu coloane. Credeam că au să mă acopere, să mă apere de invazii. Acum văd însă că n'a fost nimic. Eri am citit peste umărul unui trecător, în gazetă, că vor să mă mute. Să mă mute, că nu mai pot sta locului! Și apoi calul meu, turnat după imaginea cailor de altă dată, tremură sforăitor sub mine din cauza automobilelor, încât mi-e teamă că într'o bună zi are să mă răstoarne cu capul pe asfalt. Locul meu e la câmp deschis, unde miroase a fân și a râu, pe unde pot trece cumva turci sau unguri nu în blestemata voastră duhoare de benzină.

Până să bag de seamă, Mihai Viteazul își propti pintenii în armăsar și făcând o săritură formidabilă de pe soclu o luă la trap înspre biserica rusească, umplând de tropote tăcutele străzi.

Azi dimineață l-am găsit însă nemișcat la locul său. Puterea obișnuinței!

ARISTARC

Cronica gastronomică

Rață Lupașcu

O rață grasă. Deplumezi, speli. O scurgi de apă, bagi înăuntru o ramură de cimbru, torni rom și dai foc. Scoți cenușa cimbrului, pui pasărea în frigare și o ții la foc numai până se rumenește puțin. Decupezi, sărezi. Așezi bucățile într'un vas în care ai pus: o ceapă întreagă, morcov, harpacic, foi de dafin și întreg buchetul de legume, un pahar mare cu oțet de vin în care ai topit un vârf de cuțit de zahăr în pudră, plus un pumn de piper boabe (nici o teamă că va fi prea piperată. Piperul în această formă dă mai mult aromă). Dacă pasărea e foarte grasă pui o singură lingură de unt proaspăt, dacă nu e tocmai grasă pui unt mai mult. Cui îi plac mâncările usturoiate, poate adăugi în buchet un cățel de usturoi, dar nu mai mult; iar cine are, poate înlocui cu succes harpacicul cu échalote. Acoperi vasul și-l pui la foc slab. Lași să fiarbă înăbușit două-trei ore. Recomand stăruitor amatorilor de lucruri bune această excelentă preparație. Adaug că ea poate fi aplicată și raței sălbatice, bineînțeles după ce și-a făcut obligatorul stagiu în oțet cu mirodenii. Găina de asemeni se poate găti la fel.

Rață a la Jeanne

Preparație aproape la fel cu deosebirea: după ce ai pregătit pasărea ca mai sus, bagi o bucată mare de unt proaspăt în interiorul ei și o pui întreagă în vas cu aceiași condimentație.

Oțetul îl înlocuești cu vin roșu în cantitate mult mai mare (vasul aproape plin). După ce-ai acoperit, e bine să lipești capacul cu cocă. La cuptor. Timp de fierbere, același.

PASTOREL



DISCUL

Actualități

Muzică simfonică: Orchestra Filarmonică berlineză a lucrat, în ultima vreme, cu o hărnicie demnă de luat în seamă. In fiecare lună casa Ultrophone aduce, sub direcțiunea a diferiți șefi de orchestră, execuțiuni asigurate de această ilustră falangă. Nu e multă vreme de când ne-a dat o frumoasă interpretare a Focului de artificii a lui Strawinsky, condusă de Erich Kleiber. D. Emile Vuillermoz, cel mai autoritar și mai competent critic muzical francez se exprimă — despre acest disc — în termeni puțin obișnuiți. Această imprimare este mai clară, mai luminoasă și mai strălucitoare decât toate executările directe ce am auzit până acum — scrie distinsul critic — ale acestui scânteitor scherzo de orchestră. Opera, adesea confuză pare că a dobândit o miraculoasă claritate. Avem de înregistrat aici încă unul din frumoasele cazuri când ediția sonoră aduce compozitorului un real și neprețuit serviciu.

Pe cealaltă față a discului se găsește — prea puțin cunoscuta — uvertură de Keznicek, intitulată Donna Diana. Fără a fi de o inspirație prea bogată, ea abundă de detalii musicale ingenioase, fiind în același timp foarte favorabilă înregistrării mecanice.

Instrumente: Piano. Continuând înregistrarea operelor lui Chopin, Brallowsky oferă Poloneza în la bemol major (Polydor) în interpretarea căreia el afirmă—odată mai mult —calitățile sale transcendente și profundele sale afinități pentru gândirile genialului musician polonez. Rezerve nu sunt de făcut decât în ceea ce privește excesul de rezonanțe — vina nu e decât a inginerilor — care dealtfel e caracteristică discursurilor lui Brallowsky.

Violină. D. Georges Kniestaedt (Ultrophone) cântând Capriciosa de Ries înfruntă o concurență redutabilă: aceea a lui Menuhin care a dat, acum câtva timp, o superbă versiune acestei pagini. Noua interpretare n'are aceiași esență divină ca cea a lui Menuhin, dar este și dânsa strălucitoare și de o foarte bună sonoritate.

Pe verso aceluiași disc d. Georges Kniestaedt execută — acompaniat de un quartet — Cavatina de Raff care sună de minune.

In discurile lui Yvonne Curti găsim un perfect acord între stilul și opera interpretată. In Lolita tango de A. Egen și F. Grothe, și mai ales în valsul Faut-il croire au bonheur de Lajtai, de o musicalitate sensibil superioară, amabilul virtuos afirmă din nou măestria sa. Găsim în acest disc un accent convingător și o frază aproape vocală, fără de care acest repertoriu popular pierde din atracția sa.

Muzică ușoară. In ultimele discuri pe care le-am auzit și care în același timp sunt și cele mai recente publicațiuni ale caselor respective, am avut plăcerea să constatăm un lucru care desigur va bucura pe mulți dintre ascultători. In afară de partea instrumentală, de a cărei adevărată valoare ne putem da bine seama deabia acum, (ea ne mai fiind estompată de voci din cele mai puțin agreabile și de cuvinte din cele mai regretabile) nu am auzit intercalându-se, obsedant, nici o voce de diseur. Aceasta marchează desigur o fază în evoluția — cam lentă — a muzicii ușoare. Deși cam târziu venită, noi o primim cu cea mai caldă simpatie și cu mult entuziasm.

Receptivi — în toate domeniile— la tot ce născocește străinătatea, așteptăm cu legitimă nerăbdare, introducerea acestei fericite inovații și la noi în țară.

fl.

Moda

Vine iarna!

E periculos să facem de pe acum pronosticuri asupra modei de iarnă; constatăm însă tendințe care desigur se vor accentua.

Toate revistele de modă prevăd cu plăcere că umerii vor fi mici și lăsați în jos. Jean Patou și Heim păstrează încă o extremă preciziune geometrică formelor; Molyneux și Jenny au decis ca la iarnă să avem silueta foarte suplă.

Mantourile trei sferturi au aerul unor cape.

Garnitura de blană este bine studiată; vulpea, astrahanul, castorul și lynxul sunt „en vogue".

Toaletele de iarnă vor fi foarte elegante și foarte „habillé". Rochia lungă din crêpe satin sau catifea, mantoul scurt împodobit cu vulpe argintie, pălăria garnisită cu egrete ori paradise, iată ansamblul cel mai indicat pentru bridge, diner, ori cocktail.

Mantourile cu gulerul mic și jos, au mânecile ornate cu blăni voluminoase.

Culorile care se poartă cu deosebit succes sunt: negru, marron, puțin galben, albastru violaceu, marin, gris deschis și cenușiu, un violet de corint foarte decorativ pentru femeile blonde ori grisonante. Pentru seară alb și un verde de nufăr plin de sex-appeal.

Costumele tailleur sunt inspirate demoda rusească.

Rochiile de seară au trenă. Acest detaliu plictisitor este prezentat cu atâta perseverență de toți croitorii încât desigur că bietele femei se vor resemna să și-l însușească.

Rochia clasică, neagră, cu gulerul și manșetele albe — care nu trebuie să lipsească din garderobe-ul nici unei doamne — se va încheia la iarnă cu nasturi roșii, și cu o centură butonată cu o buclă tot roșie.

Gulerele sunt înalte până sub bărbie; rochiile se încheie la spate — și vai de doamnele care nu au o cameristă la îndemână.

Talia are o înălțime potrivită. Toaletele care mulează literalmente trupul, sunt lipsite de cordon; trebue să recunoaștem însă că nu sunt elegante și că sunt dificile la purtat.

B. N.

Insemnări

O nouă carte despre țarul Nicolae II

Principesa Catherine Radziwil a trăit mulți ani în preajma curții rusești și a cunoscut de aproape familia imperială și anturajul ei intim. Adăogând la cele cunoscute de dânsa datele culese din jurnalul țarului, din scrisorile adresate de el țarinei și din alte mărturii publicate de persoane care au avut prilejul să cunoască viața intimă a familiei imperiale, principesa Radziwil a izbutit să zugrăvească un portret real și impresionant al ultimului țar.

Biografia țarului începe cu cei dintâi ani ai copilăriei. Dela început, Nicolae s'a arătat ca o ființă limfatică, indolentă, leneșă, amorfă. Nici-odată nu s'a manifestat la el curiozitatea caracteristică a copiilor sau dorința de a cunoaște. Lipsa lui de caracter și de hotărîre era surprinzătoare. Primea tot ce i se putea întâmpla — bun sau rău — cu o indiferență și o apatie desăvârșită.

Mai târziu, după ce și-a încheiat studiile — de pe urma cărora a rămas destul de ignorant — și a devenit moștenitor al tronului, spiritul său s'a atrofiat pentru tot ce era în legătură cu gravele probleme ale unei guvernări, probleme pe care le judeca totdeauna ca un copil.

„Nu numai că nu știe ce se petrece în jurul lui, dar nici măcar nu-și manifestă dorința de a ști. El nu aspiră decât la dreptul de a nu face nimic și de a fi obligat să cugete cât mai puțin".

Tocmai în această epocă (1890) își începe țarul jurnalul, în care, ani de-a rândul, va însemna cele mai mărunte fapte ale unei vieți alcătuite din banalitate și din platitudine. Iată o pildă:

„Aseară, la masa regimentului s'au băut o sută douăzeci și cinci de sticle de șampanie!"

Dar iată-l ajuns împărat. In ziua încoronării, la Moscova, mii de mujici se înghesuie ca să primească darurile neînsemnate ale noului țar. Autoritățile neputând să risipească potopul de oameni, i-au îngrămădit pe toți sub pavilionul în care, cu câteva ore mai târziu, avea să apară țarul. Așa s'a întâmplat ca, vreme de două ceasuri, Nicolae al II-lea, să primească defilarea de-asupra trupurilor supușilor săi morți. Când a aflat de acest teribil accident, el a spus numai că „e foarte trist ceeace s'a întâmplat, dar asta nu trebue să aibă nici o influență asupra serbărilor date în cinstea încoronării". In aceiași seară, perechea imperială a onorat cu prezența ei balul oferit de ambasadorul Franței, și a dansat cu o însuflețire neobișnuită.

In problemele externe, Nicolae avea de ales între politica prudentă a lui Alexandru III și aceia războinică a predecesorilor acestuia. El a ales-o pe cea din urmă, pentru că — incapabil să vadă adevăratele interese ale Rusiei — se familiarizase cu ideia că providența hărăzise țării sale marea misiune de a reașeza crucea pe cupola Sfintei Sofii dela Constantinopol. Alianța franco-rusă n'o concepea altfel decât din acest punct de vedere simplist: Franța avea să dea Rusiei Constantinopolul, în schimbul ajutorului ce i-l da împotriva Germaniei.

Nu mai puțin personală a fost politica lui față de puterile extremului-orient, în special față de Japonia pe care o detesta fiindcă, în timpul unei călătorii în această țară, a fost lovit de un fanatic religios pe când vroia să intre într'un templu interzis străinilor.

Față de miniștrii săi țarul a fost și gelos și ingrat. Faptul că ziarele vorbeau mai mult despre acțiunile lor decât despre el, l-a făcut să esclame odată: „Dar eu nu mai însemn nimic ?"

In cursul marelui război, fiind numit de țarină — în mânile căreia nu era decât o păpușă — generalisim al armatelor rusești, Nicolae a resimțit aceiași gelozie față de șeful statului-major, generalul Alexeief. El nu și-a manifestat-o însă pe față, fiindcă — oricât — își dădea seama de incapacitatea lui de a conduce operațiile militare.

Cunoștințele lui strategice erau nule, și aprecierile despre evenimentele la care azista, denotă o minte de copil. Bunăoară, această observație dintr'o scrisoare adresată țarinei:

„Situația noastră militară s'ar îmbunătăți, dacă germanii ar înceta să ne atace zile de-a rândul în acelaș punct".

Și astfel s'a desfășurat întreaga domnie a țarului Nicolae, până ce și-a pierdut tronul, coroana și viața.

Scara „dragostei" după Max Scheler

In celebra sa carte „Natura și formele simpatiei", Max Scheler, cunoscutul filozof, fost profesor la Köln — decedat acum câțiva ani — a făcut o vastă analiză „fenomenologică" a sentimentului simpatiei.

Studiul său este cea mai completă înfățișare a acestui sentiment omenesc, asupra căruia s'a concentrat spre a-l defini, psihologul filozofiei contimporane cu toate mijloacele sale de cercetare.

Expunerea „fenomenologică", adică expunerea „esențelor" în care înțelesul și valoarea omenească a acestui sentiment au depășit înțelesul și valoarea lui biologică, la care voiau să-l reducă — de pildă — anumite curente psihologice, precum și înțelesul metafizic pe care i-l dă deau anumite sisteme de filozofie, expunerea făcută de acest „fenomenolog" de frunte al Germaniei, care a fost Max Scheler, a adus cea mai solidă contribuție la explicarea simpatiei.

In această lucrare de distincții bogate, e interesantă scara de însușiri pe care filozoful o stabilește în emoțiile dragostei și urii, în capitolul „Forme, moduri și varietăți ale amorului și urii". Aceste emoții se lasă clasate, zice Scheler, în trei categorii, bazate pe diferențele care există între ceiace numește el „formele", „modurile" și „varietățile" lor.

In legătură cu diviziunea fundamentală a tuturor actelor în acte vitale sau corporale, în acte psihice pure (acte emanând dela Eu) și în acte spirituale sau personale, dragostea și ura se prezintă sub trei modalități diferite: dragostea spirituală a persoanei, dragostea psihică a Eului individual și amorul vital sau pasional.

Actele vitale, psihice și spirituale, deși percepute distinct, se referă tot odată în mod esențial la cele trei surse ale lor diferite, reprezentate prin „corp", „eu" și „persoană". Ele corespund și la anumite valori; astfel după Scheler, actele vitale corespund valorilor „nobilului", „vulgarului", ori „răutății"; actele psihice valorilor în raport cu cunoștința și frumosul (cultură, civilizație), cele spirituale valorilor în raport cu sacrul (sau profanul). După această superioară clasificare, forma de iubire cea mai ridicată ar fi iubirea de obiectele (sau de persoanele) cărora li se găsește atașată valoarea de „sacru"; iubirea psihică ar fi acea pe care eul o nutrește față de valorile în legătură cu viața civilizată; în timp ce amorul vital ar fi amorul pentru tot ce e nobil. Cât despre obiectele cărora le e atașată valoarea de „agreabil", nu pot fi nici iubite, nici urâte; plăcutul, agreabilul, poate fi numai simțit, perceput, poate fi obiect de „jouissance"; te poți „interesa" de lucrurile plăcute, sau indirect plăcute (utile) dar, nici-odată, zice Scheler, nu le poți iubi.

Sommerset Maugham, autor dramatic

Când ne gândim la opera fascinantă a acestui autor, ni-l reprezintăm mai mult ca romancier, decât ca dramaturg. Totuși el a scris 27 de piese și a debutat ca autor dramatic, pe când era student în Heidelberg. Atunci a scris o piesă în englezește, pe care a tradus-o în nemțește cu ajutorul unui prieten german. Piesa era într'un act și a fost jucată într'un „tingl-tangl", specie de music-hall din Berlin, unde se jucau câte patru piese, într'un act, pe seară. A plăcut publicului și a ținut scena mulți ani de-a rândul.

Se vorbește de timpurile grele prin care trec tinerii autori din vremea noastră, dar Maugham însuși, timp de 10 ani, la începutul carierei sale, nu câștiga mai mult de 100 lire sterline pe an, deși a scris, în această perioadă, multe piese de teatru și romane. Pe când, astăzi, după părerea lui Arnold Bennett, un autor cu ceva reputație trebue neapărat să câștige anual, în Anglia, cel puțin o mie lire sterline. Cu romanul său „Lisa Lambeth", care a fost considerat la apariția sa ca un mare succes literar, Maugham a câștigat abia douăzeci de lire sterline.

El a trăit în vremurile acele grele cu articole de ale lui Marian, odinioară în „Universul". Scria de pildă, cronici vesele cu titlul „Cât îmi iubesc eu soacra!" Aiureli, fără îndoială, dar dacă altfel de literatură nu se plătea, ce era de făcut?!

A încercat să scrie și articole de critică teatrală, dar acestea i-au fost înapoiate cu observația că „nu înțelege nimic în arta scenică".

Aceasta nu l-a împiedecat să scrie teatru cu succes mondial, așa încât montarea unei piese noui de acest autor, a ajuns o întâmplare obișnuită în viața sa. Sesiunea din anul acesta, la teatrul Wydhom din Londra, se deschide cu o piesă nouă de Sommerset Maugham: „Sheppey".

Viitorul după Wells

„Forma lucrurilor care vin", acesta e titlul care va ademeni, de sigur, mii de cititori, curioși să vadă cum prezice Wells viitorul, în clipele aceste turburi, cu orizonturi atât de întunecate. Nici odată spiritul paradoxal al lui Wells n'a atins o culme atât de înaltă ca în această carte. E un vis al său despre cele ce se petrec și se vor petrece în lume dela 1914 la 2116. In prima parte a cărții e descrisă frământarea și cutremurarea unei lumi care se ruinează, moartea „capitalismului și a profitului individual". In această lume nu e rază de speranță în mai bine, dacă lucrurile rămân așa cum sunt. Ceiace numește el însă „socialism real" va aduce statul modern, care va domina puterile economice, organizându-le după anume norme și planuri. Atunci fiecare va fi mulțumit. Nu vor mai fi boli sociale, nici războiu, nici scandaluri financiare, crize și falimente. Oamenii vor fi tari fizicește, vor avea viață mai lungă și vor fi mai înțelepți. Imoralitatea și crima vor scădea. In lumea aceia, perfect organizată din punct de vedere technic cam pe la 2000, constrângerile necesare până la revoluție se vor înlătura.

Omul, scăpat de grijile urgente ale pâinii de toate zilele, va fi liber, iar individualitatea lui creatoare va putea să se manifeste în condițiile cele mai fericite. In potriva fascismului și hitlerismului de azi, care preconizează acțiunea ca factor unic al conducerii omenirii și cer ca intelectul să i se spună, renunțând la controlul și disciplina rațiunii, va predomina organizarea inteligentă, și înfăptuirea idealului înalt care a condus în tot timpul omenirea dela omul primitiv la omul faber de azi.

Cartea e scrisă cu acelaș umor, caracteristic spiritului autorului și care permite ca să-i mențíe fermă și nealterată, convingerea sa socialistă, cu fantezia, ironia și ușoara luare în râs, a tuturor slăbiciunilor dogmei pe care o preconizează.

Is. Sd.

Frumusețea și dansul în Germania de azi

Serviciul de presă național-socialist declară că adevărata soție germană nu trebue să fie fardată. De asemenea fetele, care se pregătesc să îndeplinească acest rol, vor trebui să respecte această măsură, altfel riscând să fie considerate niște păpuși vulgare.

Pentru aplicarea „ucazului", autoritățile sileziene au hotărît să interzică la toate reuniunile sau sărbătorile naționale, accesul persoanelor vopsite.

Dansul de asemenea va fi pus în ton, dacă se poate spune astfel. Aceasta a fost decizia corporației maeștrilor de dans.

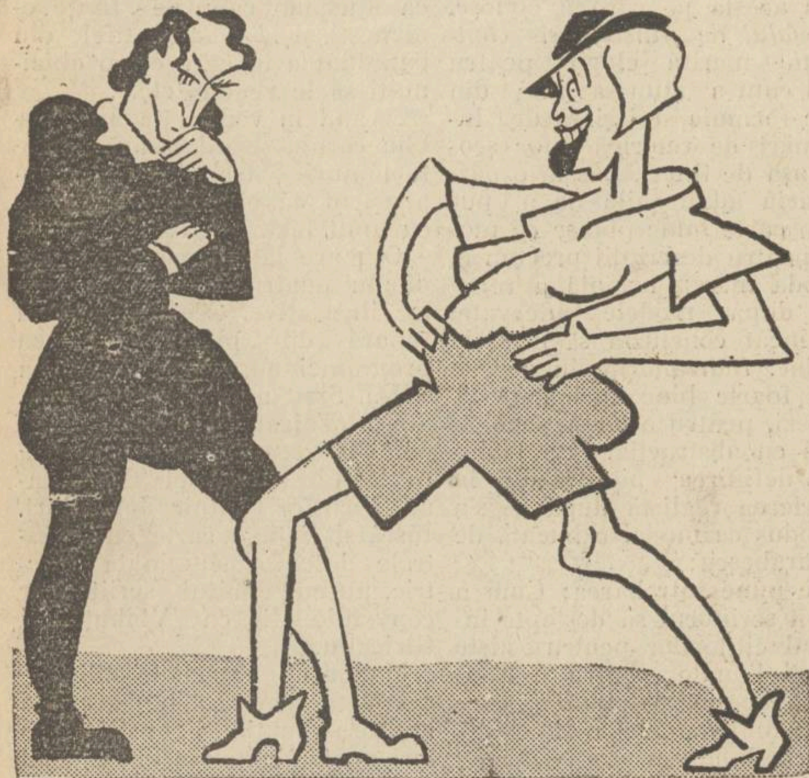
Dansurile de origină „neagră" ca fox-trot-ul și one-step-ul, vor fi excluse cu desăvârșire sub al treilea Imperiu; tangoul însuși va fi proscris.

Se va reveni oare la polka sau mazurca veche? Desigur nu, fiindcă aceste dansuri sunt de origină poloneză.

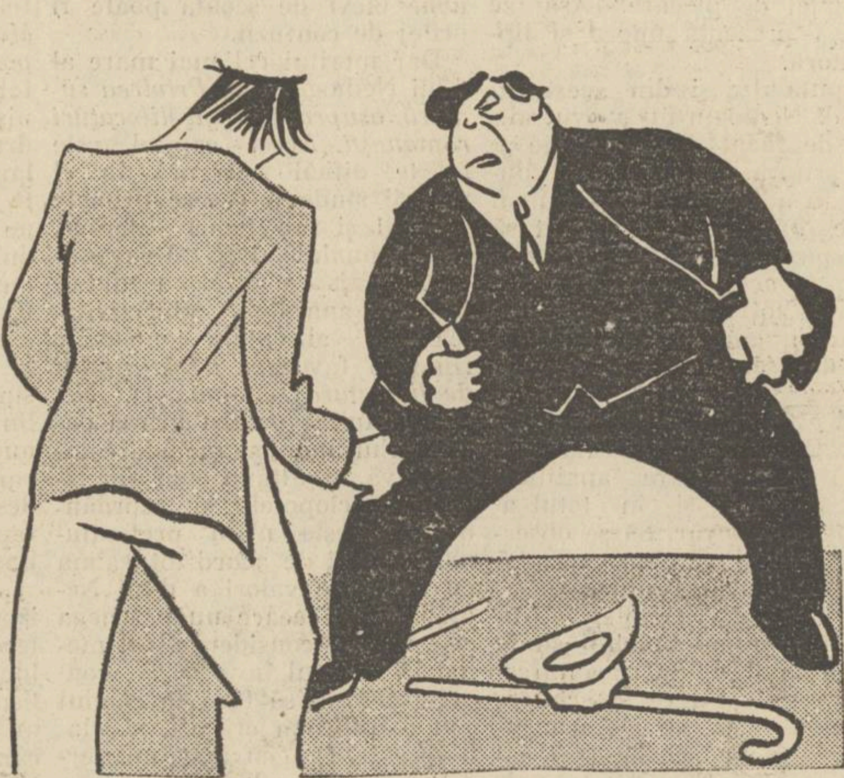
In loc de cadril se va dansa „Achter" (în opt), care e acelaș lucru, dar al cărui nume, cel puțin nu e de origină francez.

Se va dansa apoi valsul, galopul, se va reînvia vechiul „Rheinlaender" și se vor lansa câteva dansuri noi, printre care „Marschtanz"-ul și „Friedrichshainer".

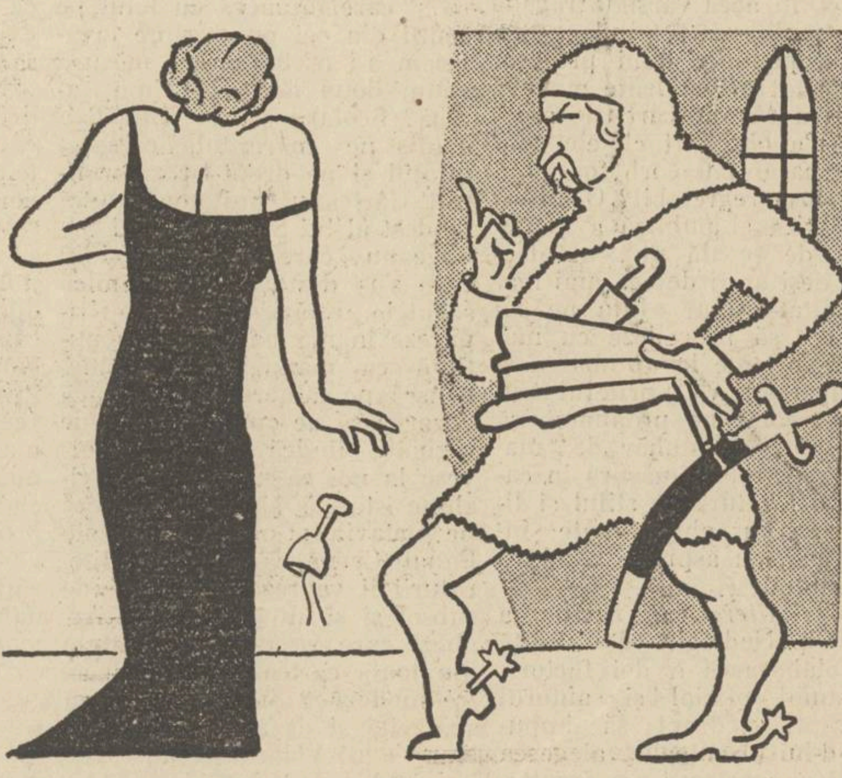
A APARUT
EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adeverul" PREȚUL LEI 60



Riri din Shakespeare?



— Porcule!
— Pezevenghiule!
— Pește!
— Și acum să vorbim liniștiți și politicoși!



Ați făcut rău, scumpă doamnă!

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.